

بسمه تعالی

پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان

کتاب اول

فهرست مطالب

۵ فصل اول: کلیات

۵	۱-۱. طرح مسئله و بیان موضوع پژوهش	۵
۵	۱-۱-۱. آگاهی‌های اجتماعی و فرهنگی	۵
۵	۱-۱-۲. عقاید عمومی	۵
۶	۱-۲. اجتماعی و فرهنگی	۶
۷	۱-۳. عقاید و نگرش	۷
۷	۱-۴. ارزش	۷
۸	۱-۵. رابطه نگرش و رفتار	۸
۹	۲- اهداف کلی	۹
۹	۲-۱. ضرورت پژوهش	۹
۹	۲-۲. بیستینه تحقیق	۹
۱۰	۲-۳-۱. بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی فرهنگی در ایران	۱۰
۱۲	۲-۳-۲. گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران	۱۲
۱۴	۲-۳-۳. سنجش و نگرش بسیجیان نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای مذهبی	۱۴
۱۴	۲-۳-۴. پیمایش ملی و طبعیت و نگرش جوانان ایران	۱۴
۱۶	۲-۳-۵. پیمایش ملی وضعیت و نگرش و مسائل جوانان ایران	۱۶
۱۸	۲-۳-۶. پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان ایران	۱۸
۲۰	۲-۳-۷. وضعیت و نگرش جوانان ایران	۲۰
۲۱	۲-۳-۸. وضعیت، نگرش و مسائل جوانان ایران	۲۱
۲۳	۲-۳-۹. ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان ایران	۲۳
۳۲	۲-۳-۱۰. گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران	۳۲
۳۳	۳- روش تحقیق	۳۳
۳۳	۳-۱. جمع‌آوری داده‌ها	۳۳
۳۴	۳-۲. روش نمونه‌گیری	۳۴
۳۴	۳-۳. حجم نمونه	۳۴
۳۶	۳-۴. نتایج انتخاب و تعیین تعداد افراد	۳۶
۳۶	۳-۵. تعریف مفاهیم پایه‌ای	۳۶

فصل چهارم: هویت ملی ۱۵۶

۴-۱. فرآیند ایجاد هویت ملی ۲۰۱

۴-۲. هویت قهرانی: هویت قهرانی ۲۰۳

۴-۳. فرآیند ایجاد هویت ملی ۲۱۰

فصل ششم: هویت اجتماعی ۲۱۲

۶-۱. فرآیند ایجاد هویت اجتماعی ۲۱۶

۶-۲. هویت اجتماعی: هویت اجتماعی ۲۱۷

فصل هشتم: هویت ملیت‌سازی ۲۱۹

۸-۱. فرآیند ایجاد هویت ملیت‌سازی ۲۲۳

۸-۲. نتیجه‌گیری ۲۲۵

۹-۱. بُعد اعتقادی ۲۲۵

۹-۲. بُعد امن‌سازی ۲۲۵

۹-۳. بُعد پیمان‌سازی ۲۲۵

۹-۴. بُعد عاطفی یا تجربی ۲۲۶

۹-۵. پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده ۲۲۶

۹-۶. هویت‌دینی ۲۲۶

۹-۷. بُعد هویت ملی ۲۲۷

۹-۸. بُعد قراردادی ۲۲۷

۹-۹. بُعد شغلی ۲۲۷

۹-۱۰. هویت اجتماعی ۲۲۷

۹-۱۱. بُعد سیاسی ۲۲۸

فهرست جدول‌ها ۲۲۹

این عده همانند یک جماعت^۱ به گرد یکدیگر جمع نشده‌اند، اما هریک از آنان می‌تواند به‌طور مستقیم با دیگران ارتباط برقرار کند. به اعتقاد آلفرد سووی در شرایطی که اشتراک فکری کامل وجود دارد نمی‌توان از عقاید عمومی سخن گفت، زیرا لازمه وجود عقاید عمومی نوعی مقاومت است، و به عبارت دیگر باید مخالف وجود داشته باشد. میلتنون راکیچ^۲ بر این نظر تأکید دارد که عقاید متنوع‌اند و درعین حال دارای درجات مختلفی از اهمیت هستند. وی این عقاید را به انواع زیر تقسیم می‌کند:

۱. عقاید ناشی از تجربه مستقیم که از پرنفوذترین عقاید است. این عقاید از طریق توافق جمع حاصل می‌شود و انسان‌ها را به اطمینان می‌کشد.
  ۲. عقاید ناشی از تجربیات بسیار شخصی و خصوصی که حالتی منحصر به فرد دارند. اعتقاد شخصی هر نفر درباره یکی از نزدیکانش لزوماً مورد تأیید دیگران نیست.
  ۳. عقاید ناشی از وابستگی به منابع موثق که حالت دست دوم دارند. اعتقادات ناشی از وابستگی‌های سیاسی از این نوع است.
- هر چند میان صاحب‌نظران در مورد تعریف عقاید عمومی اتفاق نظری وجود ندارد، به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که عقاید عمومی دآوری جمعی درباره امور و مسائل مختلف و با اهمیت جامعه است. به عبارت دیگر عقیده عمومی نظر درباره یک چیز، موضوع، مسئله، گروه، اندیشه و حتی یک فرد است.

۱-۱-۳. اجتماعی و فرهنگی

در مطالعات اجتماعی از این نظر به نگرش^۳ توجه بسیار شده است که پژوهشگران آن را در زمینه رفتار می‌دانند. نگرش، اساساً نوعی جهت‌گیری مبتنی بر ارزشیابی از چیزها و امور است. نگرش ساخت ذهنی مخفی در شخصیت است و آن را می‌توان آمادگی ویژه فرد از نظر روانی در رویارویی با پدیده‌ها، مسائل، وقایع و بروز عکس‌العمل توأم با هیجان نسبت به آنها دانست. نگرش‌های افراد ناشی از گذشته آنها و تجربیات مختلف زندگی است.

کولتزر عقیده دارد که نگرش‌ها را می‌توان گونه‌ای از نظام‌های پیچیده و منظم عقیدتی دانست که انسان‌ها را آماده بروز واکنش‌های رفتاری خاصی می‌کند. به‌علاوه این نظام‌های پیچیده تمامی ابعاد رفتارهای بشر را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

روانشناسان اجتماعی معمولاً نگرش را در ارتباط با سه عنصر در نظر می‌گیرند:

Crowd^۱

^۲ M. Rockeach

^۳ Attitude

۱. عنصر عاطفی یا احساسات عواطف دربارهٔ شخص، اندیشه، واقعه یا شیء (ایجاد حالت ترس، محبت، نفرت و...)

۲. عنصر شناختی یا عقاید، اعتقادات، آگاهی‌ها، یا اطلاعاتی که فرد کسب می‌کند. (اعتقاد به خوبی یا بدی چیزی)

۳. عنصر رفتاری، یا قصد و آمادگی برای اقدام.

به‌طور کلی ویژگی‌های عمدهٔ نگرش‌های اجتماعی - فرهنگی را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

- نگرش‌ها حاوی مفاهیم ارزشی نسبت به پدیده‌های اجتماعی - فرهنگی هستند و سبب تحرک رفتاری می‌شوند.
- نگرش‌ها از نظر کیفیت و شدت روی یک محور از حالت مثبت تا منفی تداوم دارند.
- نگرش‌ها حالت آموخته دارند یا به عبارت دیگر نتیجهٔ تکوین و رشد شخصیت هستند.
- نگرش‌ها دارای مراجع اجتماعی مشخصی در جامعه هستند.
- نگرش‌های مختلف اجتماعی - فرهنگی به درجات متفاوتی با یکدیگر وابستگی متقابل دارند.
- نگرش‌های اجتماعی نسبتاً ثابت هستند و تداوم دارند.

۱-۱-۴. عقیده و نگرش

روانشناسان اجتماعی واژهٔ نگرش^۱ را گاهی مترادف عقیده^۲ به کار می‌برند و آن را در مفهوم عقاید عمومی استفاده می‌کنند. در این معنا مقصود آنان نگرش‌ها و اعتقادات مشترک گروه‌های وسیع مردم است. به عبارت دیگر در نظر آنان عقاید عمومی بیانگر جمع نگرش‌های فردی است. می‌توان گفت نگرش‌ها در حکم جوهر عقاید و رفتارهای رسمی هستند. در عین حال نگرش‌ها و عقاید در عمل می‌توانند با یکدیگر منطبق نباشد.

۱-۱-۵. ارزش^۳

ارزش‌ها در حقیقت مفاهیمی جمعی هستند از آنچه از نظر فرهنگی خوب، مطلوب مناسب و یا بد، غیر مطلوب نامناسب تلقی می‌شود. ارزش‌های اجتماعی تعیین می‌کند چه چیزی برای مردم جامعه مهم و از نظر اخلاقی درست است. ارزش‌ها ممکن است در مواردی جنبهٔ مشخص و عینی داشته باشند، مانند احترام به والدین یا صاحب خانه بودن، یا اینکه حالت کلی‌تری داشته باشند مانند، سلامتی، عشق یا دموکراسی.

¹ Attitude

² Opinion

³ Value

به اعتقاد جامعه‌شناسان، ارزش‌ها عبارت‌اند از هنجارها و معیارهای تثبیت‌شده‌ای برای گزینش که میان ابزارها یا امکانات اجتماعی برای افراد جامعه مهیا شده و با موقعیت، جایگاه و منزلت محقق یا محول آنان منطبق است. ارزش‌ها بر رفتار فرد تأثیر دارند و ضابطه‌ای برای ارزیابی اعمال دیگران هستند.

معمولاً رابطه مستقیمی میان ارزش‌ها، هنجارها، قضاوت‌ها و نحوه عکس‌العمل جامعه وجود دارد. در جامعه‌ای که به اموال خصوصی افراد احترام گذاشته می‌شود مطمئناً قوانینی علیه سرقت و تاراج اموال دیگران به وجود می‌آید. در هر جامعه‌ای به برخی ارزش‌ها اهمیت بیشتری داده می‌شود. در جوامع صنعتی خوش‌قولی، پیشرفت مادی و رقابت از ارزش‌های اجتماعی مهم است و حال آنکه در جامعه غیرصنعتی ممکن است ارزش‌های دیگری اهمیت بیشتری داشته باشند. در یک جامعه ساده اعضای جامعه معمولاً به سهولت در مورد مجموعه مشخصی از ارزش‌ها توافق دارند. در حالی که در جوامع صنعتی معمولاً نظام پیچیده و متضادی از ارزش‌ها حاکم است. در جوامع پیچیده توافق نداشتن در زمینه ارزش‌ها دایمی است و ارزش‌ها مدام در حال دگرگونی هستند.

۱-۱-۶. رابطه نگرش و رفتار

از آنجا که ارتباط میان نگرش و رفتار از جهات بسیاری مهم است می‌توان این سؤال را مطرح کرد که: نگرش‌ها تا چه حد عامل رفتار هستند؟ یا چگونه می‌توان رفتار را براساس آنها پیش‌بینی کرد؟ گرچه می‌توان نتیجه گرفت که نگرش با رفتار مرتبط است، امروز پژوهشگران بر این اعتقادند که ارتباطی ساده و مستقیم میان نگرش و رفتار وجود ندارد.

پژوهش‌های صورت‌گرفته در زمینه نگرش‌ها و تأثیر آن بر رفتار نشان می‌دهد که هر چه فاصله زمانی میان سنجش نگرش و رفتار کوتاه‌تر باشد، رابطه میان نگرش و رفتار استحکام بیشتری خواهد داشت.

آیزن و همکارش برای بررسی رابطه نگرش با رفتار الگوی خاصی را عرضه کرده‌اند. به نظر آنها رفتار در حالتی بیشتر قابل پیش‌بینی خواهد بود که ما به "قصد" فرد به رفتار در شرایط خاصی توجه کنیم و فقط نگرش‌های او را نسبت به آن رفتار مورد توجه قرار ندهیم.

الگوی آنان نشان می‌دهد که "قصد" به "نگرش‌ها" و "هنجارهای" مرتبط با رفتار متکی است. هنجارها در حکم قواعد رفتار یا شیوه‌های خاص عمل است، هنجارهایی که به‌عنوان هنجارهای "مناسب" اعضای یک گروه یا جامعه آنها را پذیرفته‌اند. بنابراین هنجارها به‌وجود آورنده گونه‌هایی از فشارهای اجتماعی هستند که می‌توانند سبب یا مانع بروز رفتار خاصی باشند.

در شرایطی که نگرش‌ها و هنجارها، هر دو، در رابطه با رفتار مثبت باشند، قصد به رفتار در جهت معینی زیاد خواهد بود. اما در صورتی که نگرش‌ها و رفتارها در تضاد باشند، قدرت نسبی آنها می‌تواند تعیین‌کننده مقاصد بعدی و رفتار متعاقب آن باشد. الگوی قصد‌های رفتاری نشان می‌دهد که نگرش‌ها و هنجارها، هر دو تحت تأثیر عقاید فرد

درباره رفتارهای خاص هستند. در مورد نگرش‌ها باید اشاره شود که عقاید مهم متأثر از رابطه میان رفتار و نتایج آن رفتار است. (این عقاید که گاهی آنها را "انتظارات" نیز می‌نامند نقش مهمی در درک از انگیزش رفتار دارند. عقاید مرتبط با هنجارها، بر ادراک فرد از انتظارات رفتاری دیگران مؤثر واقع می‌شود.

۲-۱. هدف کلی

هدف کلی این پژوهش، شناخت نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال سراسر کشور است. در این بخش از گزارش محورهایی از فرهنگ که مورد توجه قرار گرفته عبارت است از: هویت دینی که دارای ابعاد اعتقادی، مناسکی، پیامدی، عاطفی یا تجربی و پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده و هویت ملی، فردی، شغلی، جنسی، سیاسی و دیگر ویژگی‌های اجتماعی پاسخگویان است.

۳-۱. ضرورت پژوهش

شناخت، آگاهی‌ها و نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی از اساسی‌ترین نیازهای بنیادی در امر برنامه‌ریزی فرهنگی و پیگیری تحولات آن در آینده است. در کشور ما این موضوع با وجود اهمیت بالایی که دارد کمتر به صورت منسجم و مستمر مورد توجه قرار گرفته است. در جامعه‌ای که نزدیک به ۶۰ درصد آن را افراد زیر ۳۰ سال تشکیل می‌دهند و جمعیت جوان آن به طور مطلق، ۳۰ درصد است، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ برای هدایت جامعه به سوی ارزش‌های اجتماعی متعالی و مبتنی بر فرایند توسعه پایدار بديهی و ضروری است. برای این منظور باید اولاً "بدانیم ارزش‌ها و نگرش‌های عمده این قشر بزرگ چه چیزهایی هستند"، ثانیاً جریان و جهت کلی تغییرات ارزشی در جامعه به کدام سمت و سو بوده و جامعه در کدام جهت در حرکت است. در تدارک انجام چنین مطالعاتی در ایران، نخستین گام انجام مطالعات توصیفی اولیه و ایجاد ساختاری است که در دوره‌های معین، اطلاعات مربوط به نگرش‌ها و ارزش‌ها را به طور منظم جمع‌آوری کند.

۴-۱. پیشینه تحقیق

به‌رغم افزایش نسبی، نظرسنجی‌هایی که درباره موضوعات مختلف انجام می‌شود، پیمایش‌های ملی هنوز در ابتدای راه است. عمده‌ترین تحقیقاتی که در یک دهه گذشته انجام شده است، شامل موارد زیر است:

۱-۴-۱. بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی فرهنگی در ایران^۱

هدف کلی این تحقیق مطالعه شناخت نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی ساکنان مناطق شهری کشور در حیطه فرهنگ (هنجارها، ارزش‌های اجتماعی، اوقات فراغت و زندگی جاری اجتماعی) بوده است. روش مطالعه این تحقیق توصیفی بوده و حجم نمونه ۳۵۰۰ نفر بوده است که در آن ۱۵ شهر به‌طور تصادفی انتخاب و بررسی شد.

ازدواج و خانواده: اکثر افراد جامعه سنت‌ها را ارج می‌نهند، چه سنت‌های مرتبط با خواستگاری در گزینش همسر، چه سنت‌های مربوط به برگزاری ازدواج، هر چند که همواره بر سادگی سنت‌ها تأکید داشتند. به والدین و سنت‌ها احترام می‌گذارند اما دخالت والدین را در حریم خانواده جوان و نوپا تأیید نکردند.

رسانه‌های خبری: تلویزیون قدرتمندترین رسانه در انتقال اطلاعات در میان مردم است و پس از آن روزنامه اهمیت دارد. هر قدر درآمد افزایش پیدا می‌کند اهمیت روزنامه به‌عنوان یک رسانه خبری افزوده می‌شود.

روابط اجتماعی: با افزایش میزان سواد بر انزوای اجتماعی افراد افزوده می‌شود و عده زیادی از افراد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر مسائل خود را با هیچ‌کس مطرح نمی‌کنند. جوانان از نظر طرح مسائل خصوصی خود انزوای اجتماعی بیشتری دارند.

شرکت در انجمن‌های علمی و فرهنگی: نسبت کسانی که با این انجمن‌ها ارتباط داشته‌اند، فقط ۹/۵ درصد بوده است. وقتی سواد بالا می‌رود بر مشارکت انجمن‌های علمی و فرهنگی نیز افزوده می‌شود. ازدواج نکرده‌ها و افراد طلاق گرفته بیش از دیگران با انجمن‌های علمی و فرهنگی همکاری دارند.

معاشرت با اقوام و دوستان: حدود ۳۵ درصد از پاسخگویان، گاهی و ۲۷ درصد به میزان زیاد با اقوام و دوستان معاشرت می‌کنند. افرادی با تحصیلات لیسانس و بالاتر، کمتر معاشرت می‌کنند. میزان معاشرت رابطه‌ای با سطح درآمد ندارد.

مطالعه در اوقات فراغت

۲۴ درصد پاسخگویان اساساً مطالعه نمی‌کنند. ۲۷ درصد به‌ندرت و ۲۴ درصد گاهی مطالعه می‌کنند. مطالعه در میان افراد ازدواج نکرده و افراد با درآمد بالاتر، بیشتر است.

فرهنگ و جنسیت: ۵۳ درصد پاسخگویان موافق اشتغال زنان هستند و حدود ۴۰ درصد با این امر مخالفند. زنان بیش از مردان، افراد با تحصیلات عالی بیش از افراد با تحصیلات کم، افرادی که درآمد رئیس خانواده آنها بالاست بیش از آنهایی که در سطوح پایین درآمدی قرار دارند و ازدواج نکرده‌ها بیش از سایر گروه‌ها با شاغل

^۱ دکتر منوچهر محسنی تبری، دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور، ۱۳۷۹

شدن زنان موافقت. ۶۰ درصد پاسخگویان اظهار کرده‌اند که جامعه بیشتر به مرد اهمیت می‌دهد تا به زن بین میزان اهمیت زن در جامعه با متغیرهای جنس، سن، وضع سواد، درآمد خانوار و وضع تأهل رابطه وجود دارد.

۶۴ درصد از زنان و ۵۶ درصد مردان معتقدند که جامعه به مرد بیش از زن اهمیت می‌دهد. اعتقاد به میزان اهمیت زن در جامعه با افزایش سن بیشتر و با افزایش تحصیلات کاهش می‌یابد. طلاق‌گرفته‌ها (۶۹ درصد) بیش از همه اظهار کرده‌اند که اهمیت مرد در جامعه بیش از زن است.

از کل پاسخگویان ۵۱ درصد مرد بودن و ۲۴ درصد زن بودن را ترجیح داده‌اند. نزدیک به ۲/۳ مردان و کمی بیش از ۱/۳ زنان ترجیح داده‌اند که مرد به دنیا می‌آیندند. با افزایش تحصیلات و درآمد خانواده، تمایل هر دو جنس به جنسیت خود افزایش می‌یابد. از نظر وضع تأهل، ازدواج نکرده‌ها بیش از سایر گروه‌ها جنس خود را ترجیح می‌دهند. پس از جدایی زوجین از یکدیگر، درحالی‌هیچ مرد طلاق‌گرفته‌ای مایل نیست که زن دنیا می‌آید، تمایل زنان طلاق‌گرفته به مرد بودن حتی در مقایسه با سایر زنان شدت می‌یابد.

رضایت و جنبه‌های مختلف آن: ۵۹ درصد پاسخگویان از زندگی در شهر خود رضایت داشته‌اند و نسبت افراد ناراضی ۱۶/۳ درصد بوده است و بقیه در حد وسط قرار دارند.

حدود ۸۱ درصد پاسخگویان از وضع خانوادگی خود راضی بوده‌اند. حدود ۷۳ درصد پاسخگویان از وضع سلامت خود رضایت داشته و ۸ درصد ناراضی بوده‌اند. حدود ۶۳ درصد پاسخگویان از وضع تغذیه خود رضایت داشته و ۷ درصد ناراضی بوده‌اند. حدود ۴۳ درصد پاسخگویان از وضع مالی خود رضایت کامل داشته و ۱۲ درصد ناراضی بوده‌اند. حدود ۴۰ درصد پاسخگویان از وضع بخت و اقبال خود رضایت داشته و ۲۲ درصد ناراضی بوده‌اند. حدود ۶۶ درصد پاسخگویان از وضع زندگی خود به‌طور کلی راضی بوده و ۷ درصد ناراضی بوده‌اند. حدود ۵۰ درصد پاسخگویان گفته‌اند که تمایلی به تولد مجدد ندارند که این میزان در مردان اندکی بیشتر است. این تمایل با افزایش سن کمتر و با افزایش تحصیلات و درآمد بیشتر می‌شود.

ویژگی انسان‌های خوب و بد

پنج صفت عمده‌ای که پاسخگویان برای انسان‌های خوب ذکر می‌کنند عبارت است از: خوش‌اخلاقی، با ایمانی، اجتماعی بودن و صداقت و در مقابل سه صفت عمده برای انسان‌های بد عبارت‌اند از: بداخلاقی، دروغ‌گویی و بی‌ایمانی

ویژگی‌های مردم: فقط ۲۳ درصد عقیده دارند که هموطنان راستگویی بسیار دارند. وقتی سواد افزایش می‌یابد، از شدت اعتقاد به راستگویی نیز کاسته می‌شود. ۳۵ درصد پاسخگویان، مردم ایران را به میزان زیادی پایبند به اخلاق می‌دانند. ۴۲ درصد پاسخگویان، مردم ایران را خیلی فعال می‌دانند. ۳۹ درصد پاسخگویان، مردم ایران را تا حدودی کم‌رو می‌دانند. ۱۱ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که مردم ایران هیچ تکرر نیستند. ۱۱ درصد پاسخگویان

عقیده داشتند که مردم ایران خودخواه نیستند. ۱۰ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که مردم ایران اصلاً دورو نیستند. ۹ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که مردم ایران اصلاً متغلب نیستند. ۷۷ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که مردم ایران همه دنبال پول هستند. ۶۵ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که بدون پارتی و رابطه نمی‌توان کاری از پیش برد. ۷۴ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که انسان در این دنیا باید فقط به فکر خود باشد. ۶۰ درصد پاسخگویان عقیده داشتند که از هر قانونی نباید اطاعت کرد.

رفتار مذهبی: پرداخت فطریه رایج‌ترین رفتاری است که به لحاظ مذهبی بودن وجود دارد. انجام نذر دومین درجه از اهمیت را دارد.

نسبت کسانی که گاهی به مجالس روضه‌خوانی می‌روند ۳۷ درصد است. نسبت کسانی که گاهی به زیارت اماکن مذهبی می‌روند ۴۷ درصد است.

۱-۴-۲. گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران^۱

جامعه آماری این طرح، مجموعه افراد ۱۵ تا ۶۴ ساله خانواده‌های ساکن در سراسر کشور بوده است. حجم نمونه این تحقیق ۹۰۰۰ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری نیز طبقه‌بندی غیر متناسب بوده است. عمده‌ترین نتایج به‌دست آمده از این تحقیق شامل موارد زیر بوده است:

برای ۹۱ درصد افراد تلویزیون منبع اصلی کسب اخبار و اطلاعات است. ۷۰ درصد پاسخگویان بین یک تا چهار ساعت تلویزیون تماشا می‌کنند. ۴۷ درصد پاسخگویان از برنامه‌های تلویزیون رضایت داشته‌اند. ۷۹ درصد پاسخگویان باسواد گفته‌اند که کتاب نمی‌خوانند یا خیلی کم می‌خوانند. مهم‌ترین شیوه گذران اوقات فراغت استفاده از محصولات و کالاهای فرهنگی شامل گوش دادن به نوارهای صوتی، تماشای فیلم و ماهواره، استفاده از رایانه با ۵۵ درصد و حضور در مکان‌های فرهنگی - اجتماعی (رفتن به موزه، نمایشگاه، کافی‌شاپ و...) با ۴۷ درصد بوده است.

درمورد رضایت از زندگی، تقریباً نیمی از اعضای جامعه از زندگی خود رضایت کامل داشته‌اند. رضایت از زندگی در سطوح بالای تحصیلی نسبتاً کمتر است. مقایسه نتایج این تحقیق با تحقیق انجام گرفته در سال ۱۳۵۳ نشان می‌دهد در طی سه دهه میزان رضایت افراد از وضعیت مالی و شغلی خود کاهش یافته است اما رضایت از زندگی خانوادگی، سلامتی، تحصیل و شانس افزایش یافته است. به دیگر سخن رضایت از زندگی فردی افزایش یافته، اما رضایت از وضعیت اجتماعی ثابت مانده است.

تنها ۳۷ درصد افراد شاغل از وضع شغلی خود اظهار رضایت کرده‌اند. ساختار آرزوهای فردی نشان می‌دهد که دغدغه اصلی بخش مهمی از پاسخگویان رستگاری و سلامتی است پس از آن خانواده و فرزند خوب داشتن و

^۱ دکتر محسن گودرزی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۳

برخورداری از امکانات و فرصت‌های مناسب زندگی و کار مهم بوده‌اند. اکثر پاسخگویان گفته‌اند که وضع کنونی آنها بهتر از گذشته شده است. همچنین اکثر آنها تصور می‌کنند که موقعیت آنها در آینده بهبود می‌یابد.

۲۴ درصد پاسخگویان ازدواج فامیلی و ۵۱ درصد ازدواج غیر فامیلی را ترجیح می‌دهند. گرایش به ازدواج فامیلی در بین افراد جوان و گروه‌های تحصیل‌کرده کمتر است. ۶۹ درصد پاسخگویان تعداد فرزندان مطلوب را کمتر از دو نفر دانسته‌اند.

۳۷ درصد پاسخگویان معتقدند نقش مذهبی خانواده در رتبه اول اهمیت قرار دارد. با افزایش تحصیلات از تأکید بر آموزش مذهبی کاسته می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد نگرش جامعه به مشارکت زنان در فعالیت اقتصادی به نحو متناقضی تغییر کرده است، به طوری که نگرش پاسخگویان در مورد اشتغال همسر خود تغییر شدیدی نداشته، ولی درباره دیگر زنان (به نحو عام) تغییر زیادی کرده است.

در سال ۱۳۵۳، ۷۴ درصد مردان متأهل با کارکردن همسر خود مخالف بوده‌اند که این نسبت در سال ۱۳۸۳ به ۶۹ درصد کاهش یافته است. در بین افراد تحصیل‌کرده گرایش به کارکردن همسر بیشتر می‌شود. در عین حال همچنان میزان مخالفت بیش از موافقت است.

در مورد حجاب، نیز در برابر این پرسش که زن باحجاب را ترجیح می‌دهید یا بی‌حجاب در سال ۱۳۵۳، ۷۵ درصد زن باحجاب را ترجیح داده‌اند. که در سال ۱۳۸۳ به ۹۵ درصد رسیده است. یافته‌های به دست آمده نشان می‌دهد تصمیم‌گیری در خانواده‌ها به سوی الگویی مشارکتی در حال تغییر است. بدین صورت تا حد زیادی از نقش پدران کاسته شده است.

تنها حدود ۳ درصد افراد اظهار کرده‌اند که هیچ‌گاه نماز نمی‌خوانند. نماز خواندن در بین افراد تحصیل‌کرده کمتر است. ۸۵ درصد گفته‌اند که در ماه رمضان روزه می‌گیرند. ۴۸ درصد گفته‌اند که خمس و زکات خود را به طور منظم پرداخت می‌کنند. ۷۸ درصد گفته‌اند که به مسجد می‌روند. و در مقابل ۲۲ درصد گفته‌اند که به مسجد نمی‌روند. تنها ۱۴ درصد گفته‌اند که هیچ‌گاه در مجالس روضه‌خوانی شرکت نمی‌کنند. تنها ۹ درصد گفته‌اند که هیچ‌گاه به زیارت اماکن مذهبی نمی‌روند. تنها ۲۸ درصد گفته‌اند که هیچ‌گاه در نماز جماعت شرکت نمی‌کنند. ۹۵ درصد گفته‌اند که فطریه خود را پرداخت می‌کنند.

از نظر مشارکت اجتماعی، یافته‌ها نشان می‌دهد بیشترین میزان مشارکت در هیئت‌های مذهبی و پایگاه بسیج و کمترین آن، میزان مشارکت در اتحادیه‌های حزبی است. حدود دوسوم پاسخگویان به مردم اعتماد ندارند. این نسبت در سال ۱۳۵۳، ۴۵ درصد بوده است که نشان‌دهنده کاهش شدید اعتماد اجتماعی در طی سه دهه بوده است. زنان موقعیت و نفوذ خانوادگی و مردان ثروت را عامل مهمی برای پیشرفت دانسته‌اند.

۱-۴-۳. سنجش و نگرش بسیجیان نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای مذهبی^۱

این تحقیق در شهر و روستاهای سراسر کشور و با حجم نمونه ۶۰۰۰ نفر انجام شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که میزان اعتقادات اسلامی در بین بسیجیان در حد بسیار بالایی است اما میزان تقید به احکام اسلامی و دستورات عملی اسلام و میزان پایبندی آنان به فرهنگ اسلام، در مقایسه با اعتقادات اسلام، شدت چندانی ندارد. نگرش نسبت به حکومت دینی و دفاع از اصل نظام و نگرش نسبت به سیاست خارجی نظام در حد نسبتاً خوب بوده است، ولی نگرش نسبت به مسئولین نظام چندان رضایت‌بخش نبوده و در مجموع در حد متوسط است. نگرش بسیجیان به حکومت دینی و سیاست‌های نظام (یاری رساندن به مسلمانان جهان، مبارزه با امریکا و اسرائیل) در مجموع در حد مثبتی قرار دارد.

نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که بین نگرش و جنسیت در موارد اعتقادات دینی و اسلامی، حکومت دینی، سیاست‌های خارجی نظام و مسئولان نظام تفاوت معناداری وجود ندارد. اما در نگرش نسبت به تقید، احکام اسلامی و دستورات عملی نگرش مردان مثبت‌تر و در نگرش به فرهنگ اسلام، نگرش زنان بسیجی مثبت‌تر بوده است. با افزایش سن نگرش بسیجیان به ارزش‌ها و هنجارهای مذهبی افزایش می‌یابد.

به‌لحاظ تحصیلات نیز، با افزایش تحصیلات نگرش به هنجارها و ارزش‌های دینی مثبت‌تر شده که این موضوع در بین افراد با تحصیلات دانشگاهی نمود بیشتری یافته است.

از جمله عوامل دیگری که در این تحقیق بررسی شد، شغل و محل سکونت (به‌لحاظ شهری و روستایی بودن) بوده که آنها را می‌توان از عوامل محیطی و اجتماعی محسوب کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد که گروه‌های شغلی کارمند، نظامی، دانشجوی به‌طور کلی نگرش مثبت‌تری در مقایسه با گروه‌های شغلی کارگر، دانش‌آموز و مشاغل آزاد داشته‌اند. همچنین پاسخگویانی که در شهر زندگی می‌کردند، به‌لحاظ ابعاد اعتمادی تقید به احکام اسلامی و دستورات عملی و پایبندی به فرهنگ اسلامی نگرش مثبت‌تری در مقایسه با روستائیان داشته‌اند، نگرش بسیجیان روستایی نسبت به ابعاد دفاع از سیاست نظام، حکومت دینی و مسئولان نظام، تفاوت آشکاری با نگرش بسیجیان شهری نداشته است.

۱-۴-۴. پیمایش ملی وضعیت و نگرش جوانان ایران^۲

این گزارش از یک نمونه ۳۴۵۰۰ نفری جوانان ۱۴ تا ۳۰ ساله و از میان ۲۸ شهر مرکز استان به‌دست آمده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد جوانان در مورد دانشگاه و مسئله کنکور سراسری هم در انگیزه‌های تحصیل و

^۱ مرکز سنجش افکار بسیج، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج ۱۳۸۱

^۲ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۰

هم در عملکرد و اهداف دانشگاه‌های غیر دولتی و نیز در مورد فشار خانواده و اطرافیان و دوستان مشکلات قابل توجهی دارند.

۷۵ درصد جوانان معتقدند که در حال حاضر ورود به دانشگاه برای کسب مدرک است تا معلومات و تخصص. نزدیک به یک‌سوم دانشجویان کشور علاقه‌ای به رشته تحصیلی خود ندارند یا با میل و رغبت شخصی در دانشگاه تحصیل نمی‌کنند. ۸۱ درصد دانشجویان تصویر روشنی از آینده شغلی خود ندارند. نتایج نشان می‌دهد نگرش مثبت دختران در مورد خانواده بیش از پسران است. همچنین در مورد دانشگاه نگرش مثبت دانشجویان دختر بیش از پسران دانشجویست. پسران در مقایسه با دختران، نسبت به دوستان خود نگرش مثبت قوی‌تری دارند.

نگرش به مدرسه با سطح تحصیلی خانواده رابطه معکوس دارد. هر قدر دانش‌آموزان وضعیت تحصیلی خانوادگی بهتری داشته باشند نگرش منفی‌تری نسبت به مدرسه داشته‌اند. نگرش به نظام و حاکمیت نیز با سطح تحصیلی خانواده رابطه معکوس دارد. هر قدر دانش‌آموزان از وضعیت تحصیلی خانوادگی بهتری برخوردار باشند نگرش مثبت کمتری نسبت به نظام و حاکمیت دارند.

مشکلات روانی در میان جوانان نسبتاً شدید است و از این لحاظ دختران مشکلات بیشتری دارند. هر چند همه جوانان نگرش مثبتی نسبت به مشارکت اجتماعی دارند، دختران تمایل بیشتری به حضور و مشارکت سیاسی نشان داده‌اند. در مقایسه با پسران، نگرش مثبت دینی در بین دختران بیشتر بوده است.

جوانان ایران، اعم از دختر و پسر، هویت ملی نیرومندی دارند. اما این احساس در بین دختران بیشتر است. جوانان عموماً از نحوه گذران اوقات فراغت خود راضی نیستند. پسران جویای کار در مورد آینده شغلی خود، در مقایسه با دختران، احساس ناامنی بیشتری دارند.

با افزایش سن جوانان نگرش آنان نسبت به شغلشان (اعم از رضایت شغلی، امکان خلاقیت، رضایت از سطح درآمد، رضایت از محیط فیزیکی و روانی کار و...) منفی‌تر می‌شود یعنی هر قدر جوانان بیشتر با کار درگیر می‌شوند، بیشتر از آنچه انتظار دارند ناراضی‌تری حاصل می‌کنند. مقایسه میانگین‌ها در مورد درآمد نشان می‌دهد: نگرش افراد کم درآمد نسبت به خانواده، در مقایسه با دیگر افراد منفی‌تر است. اما برعکس میانگین نگرش به مشارکت سیاسی در گروه کم درآمد نسبت به دیگران بیشتر است.

وضعیت درآمد با نگرش مثبت به جهان غرب رابطه مستقیم و با نگرش نسبت به نهادهای مذهبی و حکومتی رابطه معکوس دارد. یعنی هرچه درآمد جوانان پایین‌تر است تمایل و گرایش آنان نسبت به غرب کمتر می‌شود. برعکس هرچه درآمد بالاتر می‌رود نگرش به نهادهای مذهبی و نهادهای حکومتی منفی‌تر می‌شود و ناراضی‌تری از حکومت افزایش می‌یابد. مثبت‌ترین نگرش به خانواده مربوط به افراد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر است. یعنی هرچه تحصیلات جوانان بیشتر می‌شود نگرش به خانواده با رضایتمندی بیشتری همراه است. با افزایش تحصیلات میزان رضایت از برنامه‌های صدا و سیما کاهش می‌یابد.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد، اولین عامل پیش‌بینی کننده هویت دینی - ایرانی جوانان تحت تأثیر نگرش به سنن خانواده است. عامل مهم دیگر نوع موضع منفی داشتن نسبت به فرهنگ غرب است. عوامل مهم دیگر به ترتیب عبارت‌اند از نگرش به نمادهای پرچم و سرود ایران، نگرش به فرهنگ و تمدن ایران، نگرش به دفاع از سرزمین ایران و ایرانی بودن.

۱-۴-۵. پیمایش ملی وضعیت و نگرش و مسائل جوانان ایران^۱

برخی از یافته‌های به‌دست آمده از این تحقیق که با یک نمونه ۵۱ هزار نفری و در مراکز استان‌های کشور و در سال ۱۳۸۱ انجام شده است، به شرح زیر می‌باشد:

۴۳ درصد جوانان اظهار کرده‌اند که بزرگ‌ترین آرزویشان خدمت کردن به مردم است. پس از آن به ترتیب پولدار شدن با ۲۰ درصد، جهانگردی با حدود ۸ درصد، مشهور شدن و ازدواج کردن هر یک با ۷ درصد و رفتن به خارج با ۵ درصد بوده است.

یافته‌های به‌دست آمده در مورد مهم‌ترین چهره‌ها مورد علاقه جوانان نشان داد حدود ۲۸ درصد هنرمندان، ۲۷ درصد قهرمان‌های ورزشی و ۲۱ درصد دانشمندان و فرهیختگان را به‌عنوان الگو و ایده‌آل خود در نظر دارند. نقاط قوت جوانان در یک مقیاس شش نمره‌ای به ترتیب در هویت ملی (با میانگین ۴/۹۲)، غرب‌شناسی یا شناخت سیاست و ارزش‌های غربی (۴/۹۲)، نگرش به انقلاب اسلامی (۴/۹۰)، حمایت از فلسطین (۴/۶۵) و نگرش به دفاع مقدس (۴/۶۲) بوده است. نقاط ضعف جوانان بیش از همه در نگرش به زندگی اجتماعی و مدنی (با میانگین ۲/۹۲) و هویت شغلی (۳/۹۱) بوده است.

یافته‌های به‌دست آمده نشان داد اکثر جوانان دارای روحیه قدرشناسی نسبت به خانواده خود بوده و عموماً به خانواده خود وابسته هستند. از نظر هویت جنسی، بیش از نیمی از افراد گرفتار فشارها و آزارهای روانی ناشی از رفتارهای جنسی خود بوده و ۷۵ درصد این جمعیت عظیم از نظر ارضای غریزه جنسی خود دچار مشکل هستند. هویت شغلی در بیش از نیمی از جوانان نگران‌کننده بوده و بیشتر آنان از این لحاظ مشکل دارند. ۶۸ درصد افراد تمایلی ندارند که در کار خود جدیت و دلسوزی داشته باشند.

۴۷ درصد جوانان دست‌زدن به کارهای خلاف راه، به دلیل مشکلات اقتصادی در جامعه، عیب نمی‌دانند. از نظر هویت سیاسی ۴۱ درصد مشکل هویت سیاسی دارند. از نظر هویت دینی، تنها ۱۰ درصد افراد دچار مشکل جدی در هویت دینی خود بوده‌اند. از نظر هویت عملکردی دینی نیز ۲۴ درصد از جوانان مشکل دارند. ۴۰ درصد از جوانان دارای درجاتی از روحیات سهل‌انگاری دینی هستند و آمادگی دارند که گرفتار روحیات غیردینی شوند. ۸۳ درصد جوانان ایران هویت ملی و دینی را لاینفک از یکدیگر می‌دانند. همچنین احساس ایرانی بودن و هویت و روح

^۱ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱

ملی در جوانان در مقایسه با سایر جنبه‌های هویت آنان نیرومندی بسیار بالایی دارد. هویت ملی و دینی جوانان از هم لاینفک بوده و هویت ملی با افزایش سن بیشتر می‌شود. هویت شغلی جوانان پایین بوده و با افزایش سن کاهش می‌یابد.

نگرش جوانان به زندگی اجتماعی و مدنی بسیار پایین و در وضعیت خطرناکی بوده که همراه با افزایش سن نیز بر میزان نارضایتی آنان افزوده می‌شود. در نگرش به حاکمیت جوانان حوزوی بالاترین نمره و افراد با تحصیلات بالا کمترین نمره را دارند. نگرش به ولایت فقیه نیز چنین است.

در بررسی سلامت روانی مشخص شد ۳۶ درصد افراد از نظر قدرت زندگی و امید به زندگی مشکل دارند. همچنین حدود ۲۶ درصد از جوانان دچار ضعف‌های مهمی در مهارت‌های لازم برای زندگی هستند. ۴۲ درصد اعتماد به نفس و عزت نفس کافی نداشته و ۵۱ درصد دچار اضطراب و ۵۴ درصد دچار افسردگی هستند. روحیه درونگرایی در ۶۰ درصد جوانان قوی‌تر از روحیه برون‌گرایی در آنان است. ۵۳ درصد از جوانان دچار از خود بیگانگی بوده و ۵۱ درصد نیز نگرش بدبینانه به امور دارند.

در مجموع ۳۵ درصد جوانان تمایلات مدگرایی دارند. نیمی از آنان از نحوه گذران اوقات فراغت خود رضایت ندارند. اکثر افراد گفته‌اند که «اساتید و دانشجویانی که از نظر علمی در مرتبه بالاتری هستند تمایل دارند که برای کار و زندگی به کشورهای پیشرفته صنعتی بروند». در مجموع میزان نارضایتی جوانان از برنامه‌های علمی و آموزشی دانشگاه‌ها ۳۳ درصد است. نگرش جوانان به امر اشتغال نشان می‌دهد ۸۵ درصد آنان بر این باورند که دستیابی به شغل فقط از طریق پارتی و رابطه میسر است. همچنین ۴۱ درصد می‌گویند که بهترین شغل آن است که بیشترین درآمد را داشته باشد.

در مجموع ۴۶ درصد از جوانان برنامه‌های رسانه‌های خارجی و ماهواره‌ها را به برنامه‌های صدا و سیما ترجیح می‌دهند. همین تعداد می‌گویند که ترجیح می‌دهند برای دسترسی به اخبار و اطلاعات به رسانه‌های خارجی رجوع کنند. حدود ۴۰ درصد نیز معتقدند که مطبوعات در جامعه ما از آزادی‌های لازم برخوردار نیستند.

در حالی که روی هم رفته ۷۱ درصد جوانان نگرش مثبتی به کلیت نظام و حاکمیت دارند، ۶۷ درصد آنها از وضعیت اجتماعی و مدنی موجود ناراضی بوده‌اند. بیش از نیمی از جوانان، ۵۳ درصد، معتقدند که «وضع فعلی کشور قابل اصلاح نیست و همه چیز باید از اساس تغییر کند». هرچند ۷۶ درصد افراد گفته‌اند که قانون اساسی ایران یکی از بهترین قانون‌های اساسی دنیا است اما متأسفانه ۸۰ درصد گفته‌اند که این قانون اساسی را به درستی نخوانده و از محتوای آن آگاهی کافی ندارند.

یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد دو موضوع گسترش فرهنگ غربی نو و مهاجرت نخبگان از واقعیت‌های عینی و خطرناک جامعه ما هستند. ۳۶ درصد جوانان گفته‌اند که در جوامع غربی به زن اهمیت داده شده و حرمت و شأن واقعی آنان رعایت می‌شود و دیگر اینکه «کاهش در ایران هم مثل غرب آزادی زنان و مردان در همه چیز به یک

اندازه بود." غرب‌زدگی و فمینیسم کمتر از همه در میان جوانان حوزوی و بیش از همه در میان افراد با تحصیلات لیسانس و بالاتر دیده می‌شود.

حدود ۶۰ درصد اظهار کرده‌اند که جهانی شدن پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر است و اگر ایران می‌خواهد پیشرفت کند باید به این فرایند بپیوندد. تمایل به خلافت‌کاری و سرکشی در جوانان که کمترین تحصیلات را دارند بیشتر و در جوانانی که بیشترین تحصیلات را دارند کمتر است.

تحلیل رگرسیونی نتایج نشان داد هویت ملی با ضریب تعیین ۰/۴۷، بر اعتلای هویت دینی تأثیرگذار است. این یافته نشان می‌دهد که اگر خواهان اعتلای هویت دینی جوانان ایرانی هستیم باید در ارتقای هویت ملی و ایران دوستی آنان کوشش کنیم. همچنین ملاحظه شد نگرش مثبت به زندگی اجتماعی و مدنی همانند نگرش مثبت به حاکمیت است. به بیان دیگر نارضایتی از زندگی اجتماعی و مدنی تهدیدی اساسی برای نظام به حساب می‌آید.

۱-۴-۶. پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان ایران^۱

این تحقیق در میان جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال و در ۳۰ شهر و با حجم نمونه ۱۵۶۵۰ نفر انجام شد. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد برای ۸۴ درصد پاسخگویان پایبندی به اعتقادات مذهبی مهم است. همچنین ۸۶ درصد افراد با این جمله که هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد، موافق بوده‌اند. با این حال حدود ۱۲ درصد گفته‌اند تقید چندانی به خواندن نماز ندارند. ۴۶ درصد گفته‌اند که به‌جز برای مراسم ترحیم هیچ‌گاه به مسجد نمی‌روند. ۷۲ درصد گفته‌اند که گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی کمتر می‌شود.

۸۶ درصد پاسخگویان به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنند. ۴۵ درصد گفته‌اند اگر فرصتی برای مهاجرت به خارج از کشور پیش بیاید از آن استقبال می‌کنند. ۳۶ درصد گفته‌اند فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ‌های کشورهای پیشرفته، عقب‌مانده است. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که در مجموع پاسخگویان نسبت به هویت ملی خود نگرش مثبتی داشته‌اند.

۶۳ درصد افراد گفته‌اند که پدرشان با آنان رابطه صمیمی دارد. ۲۲ درصد افراد گفته‌اند خانواده آنها آنچنان که باید آنان را درک نمی‌کنند. ۶۹ درصد افراد گفته‌اند خانواده آنها در زمینه انتخاب دوستانشان مراقبت دارند. در مورد دوستی با افراد غیرهمجنس، ۷۸ درصد گفته‌اند که خانواده آنها در این‌باره در حد زیادی مراقبت و حساسیت دارند. ۹۱ درصد گفته‌اند که خانواده آنان به میزان زیادی مراقب فرزندانشان مصرف مواد مخدر هستند.

۲۱ درصد جوانان گفته‌اند که امکان استفاده از برنامه‌های ماهواره‌ای را دارند. ۴۶ درصد جوانان گفته‌اند که مزیت‌های برنامه‌های ماهواره بیشتر از زیان‌های آن است. ۸۳ درصد جوانان گفته‌اند این روزها پیدا کردن کار فقط با سفارش و پارتی ممکن است. ۴۱ درصد جوانان گفته‌اند آینده شغلی روشنی را پیش روی خود نمی‌بینند.

^۱ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۳

۵۱ درصد جوانان گفته‌اند زن خوب کسی است که تابع شوهرش باشد. ۶۳ درصد جوانان گفته‌اند در جامعه ما هنوز هم نسبت به زنان تبعیض وجود دارد ۳۲ درصد جوانان گفته‌اند زنان در هر شرایطی بهتر است که خانه‌دار باشند. ۲۶ درصد جوانان گفته‌اند آرزو می‌کرده‌اند که از جنس مخالف می‌بودند. در مجموع زنان بیشتر از مردان چنین آرزویی داشته‌اند.

بیشترین میزان همکاری داوطلبانه جوانان با پایگاه‌های بسیج بوده است. از نظر پاسخگویان نهادها و سازمان‌هایی که در قبال جوانان مسئولیت دارند، برحسب میزان ارزیابی مثبت، عبارت‌اند از: سازمان صدا و سیما (۴۹/۴ درصد)، سازمان تربیت بدنی (۴۱/۹ درصد)، وزارت آموزش و پرورش (۴۵/۱ درصد) نیروی انتظامی (۳۲/۵) و بسیج (۲۹/۴) درصد. سایر سازمان‌ها نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

۹۲ درصد افراد گفته‌اند که در خانواده خود احساس آرامش و امنیت دارند. مجموع نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که پاسخگویان نسبت به روابط خانوادگی نگرشی مثبت دارند. ۳۳ درصد افراد گفته‌اند که با دوستی دختر و پسر اصلاً موافق نیستند. ۶۳ درصد افراد گفته‌اند که سن مناسب ازدواج برای پسران ۲۵ تا ۲۹ سال است. ۵۰ درصد افراد گفته‌اند که سن ازدواج برای دختران ۱۹ تا ۲۲ سال است. مهم‌ترین عامل نگرانی پاسخگویان ابتدا اشتغال و سپس مسائل مالی و اقتصادی بوده است. ۴۸ درصد پاسخگویان در حد بالایی از زندگی خود رضایت داشته‌اند. ۴۳ درصد پاسخگویان وضعیت اقتصادی کشور و ۲۸ درصد پاسخگویان وضعیت سیاسی کشور را در حد بد و خیلی بد دانسته‌اند. ۷۷ درصد پاسخگویان وضعیت شغلی جوانان کشور و ۲۸ درصد پاسخگویان وضعیت دینی جوانان کشور را در حد بد و خیلی بد دانسته‌اند.

۱۵ درصد پاسخگویان وضعیت روابط خانوادگی کشور و ۳۰ درصد پاسخگویان وضعیت امنیت اجتماعی کشور را در حد بد و خیلی بد دانسته‌اند. ۶۶ درصد پاسخگویان وضعیت جرم و بزهکاری در کشور را و ۷۱ درصد وضعیت رشوه و فساد اقتصادی در کشور را بد و خیلی بد دانسته‌اند.

۶۴ درصد پاسخگویان گفته‌اند که در جامعه روابط بر ضوابط حاکمیت دارد. ۸۰ درصد پاسخگویان گفته‌اند که مردم در روابط اجتماعی‌شان با یکدیگر صادق و یکرنگ نیستند. ۸۳ درصد پاسخگویان گفته‌اند این روزها پول حرف اول را می‌زند.

۷۴ درصد پاسخگویان هر روز تلویزیون تماشا می‌کنند. ۵۰ درصد پاسخگویان گفته‌اند هر چند روز در هفته فیلم CD تماشا می‌کنند. ۵۹ درصد اصلاً به مجالس مذهبی نمی‌روند. ۷۰ درصد پاسخگویان گفته‌اند هر چند روز در هفته به موسیقی گوش می‌دهند. ۶۷ درصد پاسخگویان گفته‌اند اصلاً ماهواره نگاه نمی‌کنند. ۵۲ درصد پاسخگویان گفته‌اند به اخبار تلویزیون اعتماد زیادی دارند.

۱-۴-۷. وضعیت و نگرش جوانان ایران^۱

پیمایش ملی "وضعیت و نگرش جوانان ایران" اولین تجربه از مجموعه پیمایش‌های ملی سازمان ملی جوانان در زمینه نگرش و مسائل جوانان به‌شمار می‌آید. در این پیمایش موضوعات مختلفی در حوزه مسائل و نگرش جوانان بررسی شده است. مذهب و مسائل مرتبط با آن تحت دو مقوله نگرش جوانان به نهادهای مذهبی، و میزان دینداری جوانان بررسی شده است. هویت ملی نیز به‌عنوان مقوله‌ای مستقل از جمله موضوعات مورد تحقیق در این پیمایش بوده است.

شاید مهم‌ترین نقدی که بر این پیمایش وارد است، جهت‌گیری ارزش‌گذارانه در طرح برخی سؤالات و همچنین در تنظیم و ارائه یافته‌های تحقیق است. به‌گونه‌ای که نتایج نهایی پیمایش که در قالب کتابی ارائه شده است، برای به‌دست آوردن درکی صحیح از واقعیت چندان قابل کاربرد نیست. همچنین، طبقه‌بندی دقیقی در خود تحقیق مشاهده نمی‌شود. تفاسیر و برداشت‌های به‌دست آمده از نتایج پیمایش نیز به‌شدت ارزش‌مدارانه بوده، و به بیان دیگر، تلفیق نابجای امر سیاسی و امر مذهبی در برخی سؤالات تورش‌هایی نظری و روشی را در یافته‌ها به‌وجود آورده است.

نگرش جوانان نسبت به نهادهای مذهبی: در این بخش، میزان نگرش جوانان نسبت به نهادهایی همچون

مذهبی، مساجد، روحانیون، بسیج، نماز جمعه، هیئت‌های مذهبی، و اماکن مقدسه ارزیابی می‌شود. با مرور نتایج و یافته‌ها در خصوص نگرش جوانان نسبت به نهادهای مذهبی، می‌توان استنباط کرد زمانی که نهادهای مذهبی کارکردی سیاسی - دولتی پیدا می‌کنند، نگرش جوانان نسبت به آنها بدبینانه می‌شود. این استدلال را می‌توان در مورد نهادهایی چون بسیج و نماز جمعه با بررسی یافته‌های فوق تأیید کرد.

هویت دینی: عنوان اصلی این بخش در پیمایش انجام شده، "اعتقادات دینی" بوده است؛ به بیان دیگر، در

این بخش به شکلی بسیار کلی، صرفاً میزان اعتقادات دینی در نظر بوده که با تسامح می‌توان این بخش را معادل هویت دینی جوانان در نظر گرفت. اعتقادات دینی مورد نظر را می‌توان در قالب ابعاد چون "اعتقاد به وجود خدا"، "اعتقاد به معاد و آخرت"، و "توجه به برخی فرایض دینی" مشاهده نمود.

میزان دینداری جوانان به‌ویژه در بعد اعتقاد به‌وجود خداوند بسیار بالا است. اما در مورد دینداری مناسکی به‌ویژه مجموعه مناسکی که تبعات اجتماعی دارد، اندکی از میزان دینداری کاسته می‌شود. می‌توان چنین استدلال کرد که هویت دینی در نزد جوانان ایران به‌عنوان هویتی شخصی اهمیت بسیار زیادی دارد.

هویت ملی: هویت ملی در ابعاد مختلفی سنجیده شده است: حفاظت از سرزمین، فرهنگ و سنن، دین و

مذهب، زبان، تاریخ و تمدن، اخلاقیات و خصائل ملی.

^۱ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۰

با مشاهده نتایج بخش هویت ملی به‌وضوح می‌توان به این موضوع پی برد که میزان هویت ملی جوانان بر اساس یافته‌های این پیمایش بسیار بالا است. تنها در مواردی، اندکی کاهش در پاسخ به سؤالات بخش هویت ملی مشاهده می‌شود که هویت ملی با مقوله‌های دیگری همزمان سنجیده شده است؛ به‌ویژه زمانی که هویت ملی و امر سیاسی همپوشانی‌هایی دارند، از میزان هویت ملی کاسته شده است. در مجموع، شاید مهم‌ترین انتقادی که بتوان بر این پیمایش وارد کرد، همپوشانی مفاهیم در طرح سؤالات است. به بیان دیگر، در برخی از سؤالات همزمان چند مفهوم سنجیده شده است و در برخی موارد نیز جهت‌گیری‌های ارزش‌مدارانه‌ای را می‌توان در طراحی سؤالات مشاهده کرد.

۱-۴-۸. وضعیت، نگرش و مسائل جوانان ایران^۱

پیمایش ملی "وضعیت، نگرش و مسائل جوانان ایران" که نتایج آن در سال ۱۳۸۱ انتشار یافت دومین دوره از مجموعه پژوهش‌های کشوری سازمان ملی جوانان به‌شمار می‌آید. در این پیمایش تلاش شده است با بهره‌گیری از تجربه دوره اول و رفع برخی نواقص، پژوهشی کامل‌تر برای بررسی وضعیت و نگرش‌های جوانان انجام شود. در این پیمایش، علاوه بر وضعیت و نگرش جوانان که در دوره اول به آنها پرداخته شده بود، نظر جوانان در خصوص "مسائل اجتماعی" نیز مورد تحقیق قرار گرفت. در مجموع، می‌توان این پیمایش را نسبت به پژوهش پیشین برتر دانست؛ البته، همچنان ضعف‌هایی به‌ویژه در تدوین و تشریح یافته‌های پیمایش وجود دارد.

هویت ملی و هویت دینی، در این پیمایش در قالب مقوله‌هایی کلیشه‌ای بررسی شده است. همانند تحقیق پیشین عموماً هویت دینی معادل میزان دینداری در نظر گرفته شد و تحت ابعادی چون "چگونگی شکل‌گیری"، "اعتقادات"، "التزام عملی"، و "آداب و رسوم" سنجیده شد. هویت ملی نیز در قالب ابعادی چون "هویت و روح ملی"، "دفاع از سرزمین"، و "نگرش نسبت به ویژگی‌های ایرانیان" پژوهشیده شد.

دو نکته جالب توجه و بدیع در این تحقیق به چشم می‌خورد: (۱) سنجش "هویت غیر دینی" جوانان به صورت بعدی مستقل که در مقایسه یافته‌هایی با ابعاد مربوط به هویت دینی نکات ارزشمندی را نشان می‌دهد. (۲) سنجش میزان "هویت مشترک دینی و ملی" به‌عنوان بعدی ترکیبی برای تشخیص این موضوع که رابطه میان هویت دینی و ملی چیست، و اینکه آیا ارجحیتی میان این دو وجود دارد؟

۱-۴-۱-۱. هویت دینی

چگونگی شکل‌گیری: پاسخ‌های جوانان به سؤالات هویت دینی، با گسترش محاسبات و تبدیل درصدهای موافق و مخالف به درصد معتبر، نشان می‌دهد که ۳۷ درصد آنان خود را در مرحله دستیابی به این هویت می‌دانند و در عین حال ۳۵ درصد آنان پیرو اعتقادات دینی والدین و بزرگ‌ترها هستند.

^۱ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱

اعتقادات: باورهای توحیدی آنان از بابت توکل به خدا (۹۲ درصد)، از بابت ناظر بودن خدا بر اعمال انسان (۹۱ درصد)، از لحاظ اعتقاد به معاد (۹۰ درصد)، از نظر باور به دعا و توسل و نذر (۹۱ درصد)، از بابت اعتقاد به نبوت (۹۱ درصد)، از لحاظ اعتقاد به امامت و اولیای دین (۸۹ درصد)، و از بابت زیارت اماکن مقدسه (۸۷/۵ درصد)، و در حد بسیار بالایی است. به بیان دیگر، فقط ده درصد از جوانان هستند که از نظر هویت اعتقادی دینی مشکل جدی دارند.

التزام عملی: ۸۵ درصد جوانان اظهار می‌کنند که نماز خود را همه‌روزه سعی می‌کنند که بخوانند، ۸۰ درصد آنان آمادگی دارند که در جهاد شرکت کنند، ۷۹ درصد آنان وظیفه‌ی امر به معروف و نهی از منکر را انجام می‌دهند، ۶۹ درصد آنان روزه می‌گیرند، و ۶۶ درصد آنان پرداختن خمس و زکات را ضروری می‌دانند. در مقابل، با محاسبه‌ی میانگین، حدود ۲۴ درصد جوانان در هویت عملکردی دینی ضعیف هستند. البته باید توجه داشت که در طراحی سؤالات بخش التزام عملی، دقت لازم وجود نداشته و جهت‌گیری‌هایی در جمله‌بندی سؤالات به چشم می‌خورد. برای مثال، در طرح دو پرسش آخر، التزام به موضوعاتی غیر دینی (سیاسی - نظامی) سؤال شده و اعتبار پاسخ‌ها را مخدوش ساخته است.

آداب و رسوم: پاسخ جوانان به سؤالات حاکی از آن است که به‌طور متوسط ۶۷ درصد آنان روحیه‌ی جدی و سخت‌گیرانه‌ای در مورد آداب و رسوم دینی دارند.

تساهل دینی (هویت غیر دینی): به‌طور متوسط، ۴۰ درصد از جوانان دارای درجاتی از روحیات سهل‌انگاری دینی هستند و زمینه‌ی آن را دارند که گرفتار روحیات غیردینی بشوند. به بیان دیگر، همان‌گونه که در بعد التزام عملی و پایبندی به آداب و رسوم نیز مشاهده می‌شود، هرچه میزان دینداری به عینیات و خصوصیات رفتاری و عملی نزدیک‌تر می‌شود، از میزان هویت دینی جوانان کاسته می‌شود. این موضوع، به‌ویژه در بعد "هویت غیردینی" به‌وضوح قابل مشاهده است.

۱-۴-۸-۲. هویت ملی

هویت و روح ملی: پاسخ نشان می‌دهد که احساس ایرانی بودن و هویت و روح ملی در جوانان، در مقایسه با سایر جنبه‌های هویت آنان، نیرومندی بالایی دارد. از بابت آشنایی با ادبیات و فرهنگ ایران نیز، هویت ملی جوانان بالا است، اگرچه در برخی موارد این موضوع کاهش دارد. مثلاً در حالی که ۹۱ درصد آنان معتقدند که بزرگان فرهنگ و ادب ایران پشتوانه‌های ارزشمند فرهنگ ملی ما هستند و ۸۹ درصد معتقدند که هر ایرانی، در هر جای دنیا که باشد، باید زبان فارسی را بداند، می‌بینیم که ۲۵ درصد از آنان به شعر و ادب فارسی علاقه‌ای ندارند و ۴۴ درصد آنان معتقدند که دلخوشی به گذشته‌ی فرهنگی ایران باعث عقب ماندگی شده است.

هویت دفاع از سرزمین: پاسخ نشان می‌دهد که هویت جوانان ایران در دفاع از سرزمین و کشور خود در حد بسیار بالای ۸۹ تا ۹۵ درصد است و میانگین نمره‌های آنان به درجه‌ای بالاتر از ۹۱ می‌رسد که عالی‌ترین میزان نگرش در مجموعه یافته‌های پیمایش است.

نگرش به ویژگی‌های ایرانی: پاسخ جوانان به سؤال از ویژگی‌های ایرانی، حاکی از آن است که به‌طور متوسط، ۸۱ درصد جوانان نگرش مثبت بسیار نیرومندی به ویژگی‌های ایرانی دارند.

۱-۴-۸-۳. هویت مشترک دینی و ملی

پاسخ به سؤالات حاکی از استحکام باورهای جوانان به هویت دینی - ملی مشترک است، به‌صورتی که ۸۳ درصد جوانان هویت ملی و دینی را لاینفک از یکدیگر می‌دانند.

۱-۴-۹. ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان ایران^۱

شاید بتوان ادعا کرد که پیمایش "ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان ایران" در حال حاضر کامل‌ترین و معتبرترین تحقیق در خصوص وضعیت جوانان به‌شمار می‌آید. در این پژوهش با بهره‌گیری از تجربیات دو پیمایش پیشین، بسیاری از انتقادات برطرف شده و چارچوب علمی‌تر، چه به‌لحاظ نظری و چه از نظر روشی، در اجرای این پیمایش استفاده شده است. نکته دیگری که در این پیمایش جلب نظر می‌کند تلاش برای نزدیک شدن برخی مقیاس‌ها و گویه‌ها به استانداردهای بین‌المللی است. در مجموع، می‌توان نتایج این تحقیق را بسیار کاربردی‌تر از کارهای پیشین دانست. به‌ویژه آنکه در تدوین و انتشار نتایج نیز امکانات بیشتری برای مطالعات ثانویه در نظر گرفته شده است.

مقوله‌های هویت دینی و ملی در این پیمایش تحت ابعاد گوناگون بررسی شده است. همانند دو پیمایش پیشین هویت دینی مترادف "میزان دینداری" فرض شده است، که ابعاد آن عبارت‌اند از بعد اعتقادی، بعد مناسکی، بعد پیامدی و بعد عاطفی؛ به‌علاوه چشم‌انداز جوانان درباره وضعیت جامعه در حال حاضر و پنج سال آینده نیز مورد توجه بوده است. در سنجش میزان هویت ملی، میزان تعلق خاطر به ایران و دفاع از ایران جستجو شده است. در ادامه نتایج توصیفی و بررسی مقایسه‌ای متغیرهای زمینه‌ای در این تحقیق به تفصیل آمده است.

۱-۴-۹-۱. هویت دینی

در این بررسی، برای شناخت و اندازه‌گیری هویت دینی چهار بعد در نظر گرفته شده است: بعد اعتقادی، بعد مناسکی، بعد پیامدی و بعد عاطفی که برای هرکدام از آنها گویه‌ها و سؤالات مختلفی در نظر گرفته شده است.

بعد اعتقادی

^۱ سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۳

پایبندی به اعتقادات مذهبی: برای سنجش میزان پایبندی به اعتقادات مذهبی، سؤال "پایبندی به

اعتقادات مذهبی برای من بسیار مهم است" از پاسخگویان پرسیده شد، که ۸۴/۴ درصد از جمعیت مورد بررسی با این جمله موافق بوده‌اند و تنها ۴/۹ درصد مخالفت خود را با این جمله بیان کرده‌اند.

زنان بیش از مردان پایبندی به اعتقادات مذهبی را مهم دانسته‌اند. ۸۷/۲ درصد از زنان در مقابل ۸۱/۸ درصد از مردان چنین نظری داشته‌اند. مردان بیش از زنان (حدود دو برابر زنان) از بی‌اهمیتی پایبندی خود به اعتقادات مذهبی اطلاع داده‌اند. همچنین با افزایش سن بر میزان کسانی که به اهمیت اعتقادات مذهبی اشاره کرده‌اند، افزوده می‌شود: ۸۳/۸ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها پایبندی به اعتقادات مذهبی را برای خود مهم دانسته‌اند. این میزان در بین ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها ۸۴/۷ درصد و در بین ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها ۸۵/۹ درصد بوده است. از سوی دیگر به لحاظ تحصیلات نیز می‌توان تفاوت معناداری بین پاسخگویان یافت؛ به طوری که با افزایش تحصیلات از نسبت آنهایی که پایبندی به اعتقادات مذهبی برایشان مهم است، کاسته شده است. حدود ۸۲ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات دانشگاهی چنین نظری داشته‌اند. در صورتی که ۸۵/۲ درصد از دیپلمه‌ها و ۸۵/۶ درصد از افراد دارای تحصیلات زیر دیپلم این گونه بوده‌اند.

مذهبی دانستن خود: جوانان پاسخگو عمدتاً خود را در حد "متوسط" مذهبی دانسته‌اند: ۵۱/۷ درصد از

آنها گفته‌اند که "تاحدودی" مذهبی هستند. با این حال نسبت کسانی که گفته‌اند زیاد مذهبی هستند (با ۳۶/۷ درصد)، به میزان قابل توجهی از افراد کمتر مذهبی بیشتر است. افراد کمتر مذهبی ۱۱/۲ درصد از جمعیت نمونه بوده‌اند. از این رو در مقابل هر یک نفری که از نظر خود هویت مذهبی ضعیف داشته است، حدود ۳ نفر خود را به میزان زیاد مذهبی می‌دانسته‌اند.

زنان بیش از مردان خود را مذهبی معرفی کرده‌اند: ۳۹ درصد از زنان در مقابل ۳۴/۶ درصد از مردان. در نسبت آنهایی که گفته‌اند تاحدودی مذهبی هستند، بین مردان و زنان تفاوت قابل توجهی مشاهده نمی‌شود. ولی آنهایی که خود را کمی مذهبی دانسته‌اند در بین مردان بیشتر از زنان هستند: ۱۴/۱ درصد مردان و ۸/۷ درصد از زنان گفته‌اند به نظر خودشان کمی مذهبی هستند. ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیشتر از دیگر گروه‌های سنی خود را مذهبی دانسته‌اند (۴۰/۱ درصد). در مقابل، ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها کمتر از دیگر گروه‌های سنی خود را زیاد مذهبی معرفی کرده‌اند (۳۴/۴ درصد). هرچند در بین افراد با هویت مذهبی قوی نمی‌توان روندی را با توجه به سن ملاحظه کرد؛ ولی با افزایش سن از تعداد آنهایی که خود را کمتر مذهبی دانسته‌اند کاسته شده است. به نظر می‌رسد مذهب برای جوانان سنین بالاتر بیشتر دغدغه خاطر باشد؛ به طوری که ۱۲/۶ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها، ۱۱ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها و ۹/۲ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها خود را کمتر مذهبی دانسته‌اند. به لحاظ میزان تحصیلات نیز می‌توان تفاوت معناداری بین پاسخگویان یافت؛ به طوری که با افزایش تحصیلات از میزان افراد با هویت مذهبی قوی‌تر کاسته

می‌شود. ۴۱/۲ درصد از افراد زیر دیپلمه، ۳۵/۵ درصد از دیپلمه‌ها و ۳۲/۳ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی گفته‌اند به میزان زیادی مذهبی هستند.

بعد مناسکی

بعد مناسکی در این پیمایش به دو زیرمجموعه "ذهنی - نگرشی" و "عینی - رفتاری" طبقه‌بندی شده است. و برای هر زیرمجموعه دو پرسش در نظر گرفته شده است. اهمیت و جایگاه نماز در نظر پاسخگو، و جایگزینی کمک به هم‌نوع با عبادت در بعد نگرشی، و میزان تقید به نماز و رفتن به مسجد در بعد رفتاری، که در بعد مناسکی بررسی شده‌اند.

اهمیت نماز (بعد نظری): برای سنجش میزان اهمیت نماز از نظر جوانان، نظر پاسخگویان درباره این گویه که "هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد" پرسیده شده است. ۸۶/۲ درصد از پاسخگویان با این جمله موافق بوده‌اند. در صورتی که فقط ۶/۶ درصد از پاسخگویان با این نظر ابراز مخالفت کرده و حدود ۷ درصد در این باره نظری نداشته‌اند. در مقابل هر یک نفری که مخالف این نظر بوده است، حدود ۱۳ نفر بر آن بوده‌اند که هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد.

در مقایسه بین زنان و مردان ملاحظه می‌شود که زنان بیشتر از مردان با این نظر موافق بوده‌اند. ۸۸/۳ درصد از زنان در مقابل ۸۴/۱ درصد از مردان بر آن بوده‌اند که هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد. با لحاظ سن نیز تفاوت‌هایی بین نظر پاسخگویان مشاهده می‌شود. اما این تفاوت‌ها روندی را نشان نمی‌دهد: ۸۷/۹ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها و ۸۴/۹ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها چنین نظری نداشته‌اند. در مقابل، ۸۵/۳ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها گفته‌اند که هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد. همچنین وقتی با ملاحظه میزان تحصیلات می‌خواهیم تفاوت‌های نظر پاسخگویان را دریابیم، می‌بینیم که تحصیلات نیز با این نظر رابطه دارد؛ به طوری که افراد زیر دیپلم بیشتر از دیگران با آن موافق بوده‌اند (۸۹/۲ درصد). از بین دیپلمه‌ها ۸۷/۳ درصد و از بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی ۸۰/۳ درصد گفته‌اند که هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد.

خواندن نماز (بعد عملی): در بعد عملی - رفتاری، پرسش از خواندن نماز بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد ۶۵/۱ درصد پاسخگویان گفته‌اند به میزان زیادی به خواندن نماز تقید دارند. با این حال ۱۱/۶ درصد نیز گفته‌اند تقید چندانی به این امر ندارند.

به لحاظ جنسیت و سن می‌توان تفاوت معناداری در بین پاسخگویان در این باره یافت. ولی با لحاظ کردن تحصیلات، تفاوت‌ها از نظر آماری معنادار نیست. زنان بیشتر از مردان گفته‌اند به نماز خواندن تقید دارند: ۷۱/۸ درصد از زنان و ۵۸/۲ درصد از مردان به این نکته اشاره کرده‌اند. قبلاً نیز دیده شد که زنان هویت مذهبی قوی‌تری داشته‌اند و نگرش آنان نسبت به مذهب مثبت‌تر بوده است. نسبت مردانی که گفته‌اند کمتر به نماز خواندن تقید

دارند، حدود دو برابر زنان است. از سوی دیگر با افزایش سن بر نسبت آنهایی که گفته‌اند به خواندن نماز تقید زیاد دارند افزوده می‌شود: ۶۲/۷ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها، ۶۶/۶ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها و ۶۸ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها چنین بوده‌اند.

رفتن به مسجد: حضور در مسجد یکی از شاخص‌های رفتار و نیز نگرش مذهبی افراد است. در این باره نسبت آنهایی که کمتر به مسجد می‌روند، بیشتر از کسانی است که همیشه به مسجد می‌روند. از یک سو، بیشتر پاسخگویان (۴۵/۹ درصد) گفته‌اند غیر از مراسم ترحیم اصلاً به مسجد نمی‌روند یا به ندرت در مسجد حضور می‌یابند. از سوی دیگر آنهایی که گفته‌اند همیشه یا اکثر اوقات به مسجد می‌روند ۱۷/۶ درصد از پاسخگویان بوده‌اند که تفاوت قابل توجهی را نشان می‌دهد. حد میانه این دو گروه افرادی هستند که گاهی اوقات به مسجد می‌روند و ۳۶/۳ درصد از جمعیت نمونه را شامل می‌شوند.

با در نظر گرفتن جنسیت، سن و تحصیلات پاسخگویان در این باره تفاوت‌ها به لحاظ آماری معنادار است. هرچند مردان کمتر از زنان گفته بودند که خود را مذهبی می‌دانند، ولی بیشتر از زنان گفته‌اند که در مسجد حضور می‌یابند. ۲۱/۴ درصد از مردان در مقابل ۱۴/۱ درصد از زنان گفته‌اند غیر از مراسم ترحیم همیشه یا اکثر اوقات به مسجد می‌روند. همچنین با افزایش سن از نسبت آنهایی که گفته‌اند به مسجد نمی‌روند یا کم می‌روند کاسته شده است: ۴۷/۳ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها، ۴۶/۱ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها و ۴۳/۱ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها چنین بوده‌اند. البته این روند در بین آنهایی که همیشه یا اکثر اوقات به مسجد می‌روند معکوس نمی‌شود. بلکه این وضعیت در بین کسانی دیده می‌شود که گفته‌اند گاهی اوقات به مسجد می‌روند. ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیشتر از دیگران گفته‌اند گاهی اوقات به مسجد می‌روند. با در نظر گرفتن تحصیلات نیز تفاوت‌ها معنادار است؛ به طوری که با افزایش تحصیلات از تعداد آنهایی که غیر از مراسم ترحیم، همیشه یا اکثر اوقات در مسجد حضور می‌یابند کمتر می‌شود: ۱۹/۴ درصد از افراد زیر دیپلمه، ۱۷/۸ درصد از دیپلمه‌ها، و ۱۴/۲ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی این گونه هستند. علاوه بر اینکه افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بیش از دیگران گفته‌اند گاهی اوقات یا به ندرت به مسجد می‌روند یا اصلاً به مسجد نمی‌روند.

جایگزین عبادت: برای سنجش بعد دیگری از نگرش به مناسک، گویۀ "خدمت به هم‌نوعان می‌تواند جای عبادات دینی را بگیرد" از پاسخگویان پرسیده شد. حدود نیمی از پاسخگویان (۵۰/۲ درصد) با این نظر موافق بوده‌اند. با این حال، نسبت مخالفان این نظر نیز قابل توجه است: ۳۲ درصد بر آن بوده‌اند که خدمت به هم‌نوعان نمی‌تواند جای عبادت دینی را بگیرد.

بررسی رابطه بین متغیرهای اصلی زمینه‌ای با این نگرش نشان می‌دهد که به لحاظ گروه‌های سنی تفاوت معناداری بین جمعیت نمونه ملاحظه نمی‌شود. اما مردان بیشتر از زنان موافق این نظر بوده‌اند: ۵۴/۳ درصد از مردان در مقابل ۴۶/۷ درصد از زنان. در موارد قبلی نیز مشاهده شد که زنان نگرش مذهبی‌تری دارند. در این مورد نیز

۳۶/۵ درصد از زنان، خدمت به هموعان را جایگزینی برای عبادت نمی‌دانند. این نسبت در بین مردان به ۲۷/۴ درصد می‌رسد.

بعد پیامدی

برای سنجش بعد پیامدی، از جوانان پرسیده شده است که: مذهب به چه میزان در جلوگیری از انحراف اخلاقی نقش دارد و آیا اخلاق می‌تواند جایگزین مذهب شود؟

جلوگیری از انحراف اخلاقی: یافته‌ها حاکی از آن است که از دیدگاه بیشتر پاسخگویان (۷۸/۷ درصد)، انسان‌های دیندار کمتر دچار انحراف اخلاقی می‌شوند. با این حال، ۱۱/۹ درصد با این گویه مخالف بوده‌اند. البته این مخالفت لزوماً به معنای آن نیست که از نظر این دسته از افراد، انسان‌های دیندار بیشتر دچار انحراف اخلاقی می‌شوند، بلکه می‌تواند به معنای نبود رابطه بین این دو متغیر از دیدگاه آنان باشد.

یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان بیش از مردان گفته‌اند انسان‌های دیندار کمتر دچار انحراف اخلاقی می‌شوند: ۸۱/۲ درصد از زنان در مقابل ۷۶/۶ درصد از مردان چنین نظری داشته‌اند. با لحاظ میزان تحصیلات نیز تفاوت بین پاسخگویان در این باره معنادار است. در این مورد، هرچند دیپلمه‌ها بیشترین میزان موافقت را با این جمله داشته‌اند (۸۰/۵ درصد) و در بین موافقان نمی‌توان روندی را یافت، ولی با افزایش تحصیلات بر میزان مخالفان با این نظر افزوده می‌شود؛ به طوری که ۱۰/۹ درصد از افراد زیر دیپلمه با این نظر مخالف بوده‌اند که انسان‌های دیندار کمتر انحراف اخلاقی دارند. این نسبت در بین دیپلمه‌ها به ۱۱/۲ درصد و در بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی به ۱۴/۹ درصد می‌رسد.

جایگزین دین: ۶۵/۳ درصد از پاسخگویان با این نظر موافق بوده‌اند که پایبندی به اخلاقیات انسان را از دین بی‌نیاز نمی‌کند. تنها ۱۴/۶ درصد با نظر مطرح شده ابراز مخالفت کرده و ۱۸/۹ درصد نیز در این باره نظری نداشته‌اند. در مجموع می‌توان ملاحظه کرد که در مقابل هر یک نفری که با این نظر مخالف بوده است حدود ۴/۵ نفر موافق این دیدگاه بوده‌اند.

تفاوت زنان و مردان در این باره به لحاظ آماری معنادار است. به طوری که زنان بیش از مردان موافق این موضوع بوده‌اند. به عبارتی دیگر، آنان بیشتر از مردان گفته‌اند پایبندی به اخلاقیات انسان را از دین بی‌نیاز نمی‌کند. ۶۸ درصد از زنان در مقابل ۶۴/۱ درصد از مردان چنین نظری داشته‌اند. به لحاظ سن نیز در این باره تفاوت‌ها معنادار می‌شود. ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها کمتر از دیگران با این نظر موافق بوده‌اند (۶۳/۸ درصد از آنان چنین نظری داشته‌اند). در صورتی که ۶۷/۸ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها و ۶۷/۹ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها این گونه بوده‌اند. همچنین با لحاظ کردن تحصیلات نیز تفاوت بین پاسخگویان به میزان مقبولی معنادار است. یافته‌ها نشان می‌دهد که با افزایش تحصیلات بر تعداد آنهایی که در صورت پایبندی به اخلاقیات انسان را از دین بی‌نیاز نمی‌دانسته‌اند افزوده می‌شود؛

به‌طوری که ۶۳/۵ درصد از افراد زیر دیپلمه بر این نظر تأکید کرده‌اند، ۶۶/۷ درصد از دیپلمه‌ها و ۶۹/۱ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی چنین نظری داشته‌اند. در مجموع با افزایش سن و تحصیلات نسبت جوانانی که اخلاق را جایگزین دین نمی‌دانند، افزوده شده است.

بعد عاطفی

یکی دیگر از ابعاد هویت دینی، بعد عاطفی آن است که در ذیل آن فقط یک مقوله طرح شده است: افتخار کردن به دین و مذهبی که فرد به آن پایبند است.

افتخار به مسلمانی: بیشتر پاسخگویان (۸۷/۳ درصد) گفته‌اند از اینکه مسلمان هستند به خود می‌بالند. در بین مجموعه گویه‌های سنجش نگرش دینی بیشترین میزان موافقت به این گویه بوده است. فقط ۳/۹ درصد از پاسخگویان گفته‌اند به مسلمانی خود نمی‌بالند و بقیه بی‌نظر بوده‌اند.

با لحاظ متغیرهای جنسیت و تحصیلات و تاحدی نیز با اغماض در مورد سن، بین پاسخگویان در این باره تفاوت‌های معناداری مشاهده می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان (با ۹۰/۷ درصد) بیشتر از مردان (با ۸۴/۷ درصد) گفته‌اند از اینکه مسلمان هستند به خود می‌بالند. افراد دارای سن پایین‌تر نیز چنین نظری داشته‌اند: ۸۸/۳ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها، ۸۷/۸ درصد از ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها و ۸۶/۹ درصد از ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها موافقت خود را با این گویه اعلام کرده‌اند. افراد دارای تحصیلات بالاتر نیز کمتر از افراد دارای تحصیلات پایین‌تر با این نظر موافق بوده‌اند. بیشترین تفاوت بین افراد زیر دیپلمه و افراد دارای تحصیلات دانشگاهی مشاهده می‌شود: به‌طوری که ۸۹/۵ درصد از افراد زیر دیپلمه در مقابل ۸۲/۹ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی گفته‌اند از اینکه مسلمان هستند به خود می‌بالند.

ارزیابی فرد از هویت دینی جامعه: ارزیابی فرد از وضعیت دینداری، وجهی دیگر از هویت دینی است؟ در این بررسی، دو مقوله برای سنجش وضعیت دینداری جامعه در نظر گرفته شده است: اول وضعیت فعلی دینداری جوانان در جامعه ما و دوم وضعیت آینده آن.

وضعیت فعلی: در این باره از پاسخگویان پرسیده شد: به نظر شما جوانان جامعه ما به چه میزان به ارزش‌های دینی گرایش دارند؟ یافته‌ها نشان می‌دهد پاسخگویان بیشتری گفته‌اند جوانان جامعه ما تا حدودی به ارزش‌های دینی گرایش دارند (۴۶/۴ درصد). ۳۷/۸ درصد گفته‌اند که گرایش آنها به این ارزش‌ها کم است و ۱۵/۴ درصد بر آن بوده‌اند که در حال حاضر گرایش جوانان به ارزش‌های دینی در حد زیادی است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان بیشتر از مردان از گرایش جوانان به ارزش‌های دینی ارزیابی منفی داشته‌اند: ۳۸/۴ درصد از زنان در مقابل ۳۷/۵ درصد از مردان گفته‌اند گرایش جوانان به ارزش‌های دینی کم است. با افزایش

تحصیلات نیز میزان ارزیابی منفی بیشتر می‌شود. ۳۵/۵ درصد از افراد زیر دیپلمه، ۳۸/۷ درصد از دیپلمه‌ها و ۴۰/۵ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بر آن بوده‌اند که گرایش به ارزش‌های دینی در بین جوانان کم است.

وضعیت آینده: بیشتر پاسخگویان (۷۲/۲ درصد) در ارزیابی روند تحول گرایش مذهبی در پنج سال آینده گفته‌اند فکر می‌کنند گرایش جوانان جامعه به امور مذهبی کمتر می‌شود. تنها ۹/۱ درصد خلاف این نظر را داشته و دو برابر این میزان (۱۸/۱ درصد) نیز گفته‌اند این موضوع تفاوتی نخواهد کرد.

بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که مردان کمی بیش از زنان به آینده امیدوار بوده‌اند: ۹/۷ درصد از مردان و ۸/۵ درصد از زنان گفته‌اند در پنج سال آینده جوانان ما مذهبی‌تر می‌شوند. با لحاظ سن روند خاصی قابل ملاحظه نیست. اما با لحاظ تحصیلات روند معناداری قابل مشاهده است؛ به طوری که با افزایش تحصیلات از تعداد کسانی که گفته‌اند وضعیت آینده فرقی نخواهد کرد و نیز آنهایی که گفته‌اند گرایش جوانان بیشتر خواهد شد کاسته شده و بر تعداد آنهایی که گفته‌اند گرایش مذهبی جوانان کمتر می‌شود، افزوده شده است. ۷۷/۶ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی، ۷۴/۵ درصد از دیپلمه‌ها و ۶۷/۶ درصد از افراد زیر دیپلمه گفته‌اند گرایش جوانان به امور مذهبی در پنج سال آینده کمتر خواهد شد.

هویت ملی

علاقه به ایران: مفاهیم مورد توجه برای سنجش میزان علاقه به ایران عبارت‌اند از: افتخار به ایرانی بودن، ترجیح زندگی در ایران، تحمل توهین به ایران، پذیرش تابعیت کشوری دیگر، مهاجرت از ایران، تولد در کشوری دیگر، عقب‌ماندگی فرهنگی ایران.

افتخار به ایرانی بودن: ۸۶ درصد از پاسخگویان به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنند. فقط ۵/۵ درصد با گویۀ افتخار به ایرانی بودن مخالفت کرده‌اند.

زنان بیشتر از مردان به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنند. ۸۷/۷ درصد از زنان در مقابل ۸۴/۷ درصد از مردان. مردان بیشتر از زنان در این باره بی‌نظر بوده یا نظری مخالف داشته‌اند. با لحاظ سن نیز تفاوت میان پاسخگویان معنادار است. ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیش از دو گروه سنی دیگر گفته‌اند به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنند. پس از آن گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها با ۸۶/۲ درصد و سپس ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها با ۸۵/۸ درصد هستند. از نظر میزان تحصیلات نیز ملاحظه می‌شود با افزایش مقطع تحصیلی پاسخگویان، از نسبت موافقان با پاسخ "تا حدودی" کاسته می‌شود.

ترجیح زندگی در ایران: حدود ۷۰ درصد از پاسخگویان زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهند. با این حال ۱۶/۷ درصد گفته‌اند زندگی در جای دیگر را به زندگی در ایران ترجیح می‌دهند.

با لحاظ کردن هر سه متغیر جنسیت، سن و تحصیلات می‌توان تفاوت معناداری را از نظر آماری و در حد قابل قبول بین پاسخگویان یافت^۱. زنان بیش از مردان گفته‌اند زندگی در ایران را به زندگی در هر کشوری ترجیح می‌دهند: ۷۴٫۷ درصد در مقابل ۶۵٫۱ درصد. همچنین با افزایش تحصیلات از تعداد آنهایی که زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهند کاسته می‌شود؛ به طوری که ۷۳ درصد از افراد دارای تحصیلات زیر دیپلم با این نظر موافق بوده‌اند، ولی این نسبت در بین دیپلمه‌ها به ۷۱٫۸ درصد و در بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی به ۶۲٫۵ درصد می‌رسد. قابل توجه آنکه با لحاظ گروه‌های سنی در این‌باره تفاوت معناداری بین پاسخگویان ملاحظه نمی‌شود.

عدم تحمل توهین به ایران: بیشتر جوانان پاسخگو (۸۴٫۸ درصد) گفته‌اند که توهین به ایران و ایرانی بودن را به هیچ‌وجه تحمل نمی‌کنند. فقط ۴٫۶ درصد مخالف این نظر بوده‌اند.

با در نظر گرفتن جنسیت و تحصیلات، تفاوت در نگرش پاسخگویان در این‌باره معنادار است. ولی با لحاظ کردن گروه‌های سنی به لحاظ آماری تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد زنان بیش از مردان گفته‌اند توهین به ایران و ایرانی بودن را تحمل نمی‌کنند: ۸۶ درصد در مقابل ۸۳٫۸ درصد. همچنین با افزایش سطح تحصیلات از تعداد آنهایی که موافق این گویه بوده‌اند کاسته شده است؛ به طوری که ۸۵٫۵ درصد از افراد زیر دیپلمه با این جمله موافق بوده‌اند که توهین به ایران و ایرانی بودن را به هیچ‌وجه تحمل نمی‌کنند. در صورتی که این نسبت در بین دیپلمه‌ها به ۸۵٫۳ و در بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی به ۸۳٫۵ درصد می‌رسد.

پذیرش تابعیت کشوری دیگر: ۶۸ درصد پاسخگویان بر آن بوده‌اند که در هیچ شرایطی حاضر نیستند تابعیت کشور دیگری را بپذیرند. با این حال ۱۵٫۷ درصد با این گویه مخالف بوده‌اند که به معنی آمادگی روانی آنان برای پذیرش تابعیت کشورهای دیگر است.

بررسی روابط این متغیر با جنسیت، تحصیلات تفاوت آماری معناداری را نشان می‌دهد، اما با متغیر سن این رابطه معنادار نیست. زنان بیشتر از مردان گفته‌اند در هیچ شرایطی حاضر نیستند تابعیت کشور دیگری را بپذیرند: ۷۳٫۲ درصد از زنان در مقابل ۶۳٫۱ درصد از مردان. همچنین با افزایش تحصیلات از میزان کسانی که گفته‌اند حاضر به پذیرش تابعیت کشور دیگری نیستند کاسته شده است. ۷۲٫۷ درصد از افراد زیر دیپلم، ۶۹٫۲ درصد از دیپلمه‌ها و ۶۰٫۳ درصد از افراد دارای تحصیلات دانشگاهی گفته‌اند در هیچ شرایطی حاضر نیستند تابعیت کشور دیگری را بپذیرند.

^۱ در سطح معناداری ۹۹ درصد

مهاجرت از ایران: یافته‌ها نشان می‌دهد که نسبت جوانان خواهان مهاجرت فاصله زیادی با دیگر جوانان ندارد. ۳۶/۸ درصد از پاسخگویان با این جمله که "اگر فرصتی برای مهاجرت به خارج پیش بیاید از آن استقبال می‌کنم" موافق‌اند و در مقابل ۴۴/۵ درصد با این گویه مخالف بوده‌اند.

بررسی متغیرهای زمینه‌ای نشان می‌دهد مردان بیشتر از زنان از مهاجرت به خارج از کشور استقبال کرده‌اند: ۳۸/۵ درصد از مردان و ۳۳/۱ درصد از زنان گفته‌اند اگر فرصتی برای مهاجرت به خارج از کشور پیش آید از آن استقبال می‌کنند. با افزایش سن پاسخگویان از نسبت کسانی که با این نظر موافق بوده‌اند، کاسته شده است. ۳۸/۱ درصد از ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها به مهاجرت تمایل داشته‌اند. نسبت این افراد در بین ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها به ۳۴/۵ درصد و در بین ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها به ۳۲/۹ درصد می‌رسد.

تولد در کشوری دیگر: ۶۹/۳ درصد از پاسخگویان علاقه‌ای نداشتند که در کشور دیگری متولد می‌شدند. تنها، ۱۵/۶ درصد بر آن بوده‌اند که کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا می‌آمدند. با لحاظ کردن متغیرهای جنسیت و تحصیلات تفاوت بین نگرش پاسخگویان در این زمینه معنادار است. مردان کمتر از زنان گفته‌اند کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا می‌آمدند: ۷۸/۳ درصد از مردان در مقابل ۸۰/۵ درصد از زنان. با افزایش تحصیلات از تعداد موافقان با جمله فوق کاسته و بر تعداد بی‌نظرها افزوده شده است.

عقب ماندگی فرهنگی ایران: یافته‌ها نشان می‌دهد بیشتر پاسخگویان (۴۶/۹ درصد) با این نظر که فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب‌مانده است، مخالف بوده‌اند. در مقابل، ۳۵/۵ درصد نیز در این باره اظهار موافقت کرده‌اند.

بررسی متغیرهای زمینه‌ای نشان می‌دهد که مردان بیش از زنان با این نظر موافق بوده‌اند که فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب‌مانده است: ۵۰/۵ درصد از مردان و ۳۹/۴ درصد از زنان چنین نظری داشته‌اند. با لحاظ سن نیز ملاحظه می‌شود گروه‌های سنی بالاتر بیشتر با نظر مطرح شده مخالفت کرده‌اند.

تجاوز به کشور

دفاع از سرزمین: بیشتر پاسخگویان (۷۹/۲ درصد) با این نظر که "در مقابل تجاوز به کشورم هر کاری از دستم بر بیاید انجام می‌دهم" موافق بوده‌اند. با این حال، ۷ درصد بر آن بوده‌اند که در چنین وضعیتی کاری انجام نخواهند داد.

بررسی متغیرهای زمینه‌ای نشان می‌دهد که با لحاظ کردن جنسیت و تحصیلات در این باره تفاوت بین پاسخگویان معنادار است. زنان بیش از مردان پذیرفته‌اند که در مقابل تجاوز به کشور هر کاری از دستشان بر بیاید انجام می‌دهند: ۸۰/۵ درصد از زنان در مقابل ۷۸/۳ درصد از مردان. همچنین افراد با تحصیلات بالاتر کمتر از دیگران با نظر مطرح شده موافق بوده‌اند.

۱-۴-۱۰. گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران^۱

جامعه آماری در این تحقیق افراد بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سال بودند و حجم نمونه ۹۰۰۰ نفر بود. نتایج حاصل

به شرح زیر است:

۱-۴-۱۰-۱. رفتارها و گرایش‌های مذهبی

ادای نماز: اکثر پاسخگویان خود را مقید به ادای نماز به صورت منظم می‌دانسته‌اند و فقط حدود ۳ درصد اظهار کرده‌اند هیچ‌وقت نماز نمی‌خوانند. زنان کمی بیشتر از مردان مقید به نماز بوده‌اند. با افزایش سن میزان تقید نیز افزایش می‌یابد. در بین تحصیل کرده‌ها میزان تقید به نماز کمتر است و متأهلین بیشتر به ادای نماز مقیدند.

روزه گرفتن: ۸۵ درصد افراد اظهار کرده‌اند در ماه رمضان روزه می‌گیرند، ۴ درصد روزه نمی‌گیرند و ۱۱ درصد گاهی روزه می‌گیرند. روزه گرفتن در بین زنان رایج‌تر از مردان است، همچنین روزه در بین جوانان و تحصیل کرده‌ها کمتر است. متأهلین بیشتر روزه می‌گیرند.

پرداخت خمس و زکات: ۴۸ درصد پاسخگویان اظهار کرده‌اند خمس و زکات پرداخت می‌کنند و ۲۰ درصد اصلاً پرداخت نمی‌کنند. بین زنان و مردان در پرداخت خمس تفاوتی وجود ندارد. مسن‌ترها بیشتر خمس پرداخت می‌کنند.

امر به معروف و نهی از منکر: این رفتار مذهبی در بین یک‌سوم افراد جامعه رایج است. امر به معروف و نهی از منکر در بین مردان بیشتر از زنان است، مسن‌ترها بیشتر از جوانان امر به معروف می‌کنند. با افزایش تحصیلات گرایش کمتری به امر به معروف دیده می‌شود و همچنین افراد متأهل بیشتر از مجردها امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.

مسجد رفتن: ۷۸ درصد پاسخگویان اظهار کرده‌اند به مسجد می‌روند و تنها ۲۲ درصد اعلام کرده‌اند به مسجد نمی‌روند. مردان بیش از زنان و گروه‌های سنی بالاتر بیشتر از پایین‌ترها به مسجد می‌روند. در تحصیلات تفاوتی مشاهده نمی‌شود افراد متأهل کمتر از مجردها به مسجد می‌روند.

رفتن به مجالس روضه‌خوانی

۲۵ درصد اعلام کرده‌اند همیشه در مجالس روضه‌خوانی شرکت دارند، ۱۴ درصد اصلاً و ۵۹ درصد بیان کرده‌اند به طور نامنظم شرکت می‌کنند. بین زنان و مردان تفاوتی در این خصوص مشاهده نشد و گروه‌های مسن دو برابر جوانان و گروه‌های پایین شرکت می‌کنند و با افزایش تحصیلات از میزان شرکت کاسته می‌شود.

زیارت اماکن مذهبی

^۱ وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی، (با همکاری دکتر محسن گودرزی) ۱۳۸۳

۲۲ درصد به‌طور منظم و ۶۸ درصد به‌طور نامنظم به اماکن مذهبی می‌روند و ۹ درصد هم اصلاً به اماکن مذهبی نمی‌روند. مردان کمی بیشتر، و افراد سنین بالا هم بیشتر به زیارت می‌روند و با افزایش تحصیلات از این میزان کاسته می‌شود. البته این میزان بسیار ناچیز است.

شرکت در دعای کمیل: ۳۳ درصد بیان کرده‌اند در دعای کمیل شرکت نمی‌کنند اما بخش مهمی اعلام کرده‌اند به‌صورت پراکنده در دعای کمیل شرکت می‌کنند البته فقط ۱۶ درصد به‌صورت منظم شرکت می‌کنند. تفاوتی بین زنان و مردان در این خصوص وجود ندارد. جوانان کمتر شرکت می‌کنند و همچنین با افزایش تحصیلات این میزان کاسته می‌شود.

پرداخت فطریه

اکثر افراد اظهار کرده‌اند فطریه خود را پرداخت می‌کنند. ۵ درصد اعلام کرده‌اند فطریه نمی‌دهند. تفاوت قابل ملاحظه‌ای بین گروه‌ها در این خصوص مشاهده نمی‌شود.

طرز تلقی از مذهب

موقعیت مذهب در آینده: نیمی از افراد معتقدند گرایش‌های دینی مردم نسبت به گذشته ضعیف‌تر شده است. ۵۱ درصد دارای چنین اعتقادی هستند. ۱۲ درصد معتقدند تغییری در گرایش مردم پدید نیامده است و ۳۷ درصد هم گفته‌اند این گرایش‌ها تقویت شده است. زنان بیشتر از مردان اعتقاد به تقویت گرایش‌های مذهبی مردم هستند. جوانان بیشتر از گروه‌های دیگر به کاهش علایق دینی معتقدند. با افزایش تحصیلات اعتقاد به تقویت گرایش مذهبی کاهش می‌یابد.

۵-۱. روش تحقیق

مطالعه حاضر از نوع مطالعات نظرسنجی بوده که در سطح ملی هدف از آن، درک ارزش‌ها و پیش‌بینی تغییرات آن در جامعه ایران بوده است. این بررسی که زیرمجموعه مطالعات توصیفی است، صرفاً به مطالعه وضع موجود و کشف روابط بین متغیرها اقدام و آنها را با توجه به متغیرهای زمینه‌ای توصیف می‌کند.

۱-۵-۱. جامعه آماری

مجموعه افراد ۱۵ تا ۲۹ سال خانوادگی معمولی ایران در تمامی شهرها و روستای سراسر کشور به‌عنوان جامعه آماری هستند.

۱-۵-۲. روش نمونه‌گیری

برای انجام این تحقیق روش نمونه‌گیری "سه‌مرحله‌ای" انتخاب شده است. در این روش به‌صورت خلاصه ابتدا استان‌های کشور بر مبنای جمعیت به سه دسته کوچک، متوسط و بزرگ تقسیم شدند. در هر استان تعدادی حوزه تعیین شده است. (منظور از حوزه یک شهر انتخابی روستاهای اطراف آن است). در استان‌های کوچک، شهر مرکزی و یک شهر دیگر، در استان‌های متوسط، شهر مرکزی و دو شهر دیگر و در استان‌های بزرگ، شهر مرکزی و سه شهر دیگر به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. برای جامعه روستایی نیز حجم نمونه هر استان به نسبت روستایی بودن جمعیت و با احتساب ضریب تناسب منطقه‌ای محاسبه شد. در استان‌های کوچک به ازای هر حوزه دو روستا، در استان‌های متوسط به ازای هر حوزه دو روستا، و در استان‌های بزرگ به ازای هر حوزه سه روستا، به‌صورت تصادفی انتخاب شدند.

۱-۵-۳. حجم نمونه

حجم نمونه انتخابی برای تحت پوشش قرار دادن تمامی استان‌های کشور ۶۹۳۸ نفر برآورد شد. داده‌های این مطالعه در اسفند ماه ۱۳۸۶ گردآوری شده است. کل سهمیه تعیین‌شده برای استان بر اساس جدول تفکیکی (جدول ۱ - ۱) بوده است

جدول ۱-۱. سهمیه تعیین شده برای استان‌ها

ردیف	نام استان	اندازه استان	حجم کل	حجم حوزه شهر مرکزی	حجم حوزه در هر یک از شهرهای دیگر
۱	تهران بزرگ	-	۸۵۰	-	-
۲	خراسان رضوی	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۳	اصفهان	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۴	آذربایجان شرقی	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۵	فارس	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۶	خوزستان	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۷	مازندران	بزرگ	۲۹۰	۱۱۶	۵۸
۸	کرمانشاه	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۹	آذربایجان غربی	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۰	گیلان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۱	سیستان و بلوچستان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۲	یزد	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۳	کردستان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۴	هرمزگان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۵	مرکزی	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۶	لرستان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۷	استان تهران	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۸	اردبیل	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۱۹	کرمان	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۲۰	قم	متوسط	۲۰۵	۹۱	۵۷
۲۱	همدان	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۲	قزوین	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۳	خراسان جنوبی	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۴	زنجان	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۵	گلستان	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۶	بوشهر	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۷	خراسان شمالی	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۸	ایلام	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۲۹	سمنان	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۳۰	کهگیلویه و بویراحمد	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۳۱	چهارمحال و بختیاری	کوچک	۱۵۳	۹۰	۶۳
۳۲	جمع کل		۶۹۳۸		

۱-۵-۴. شیوه انتخاب و تعیین تعداد افراد

در مرحله بعد مطابق با دستورالعمل زیر با مراجعه به درب منازل به میزان لازم با افراد واجد شرایط مصاحبه

شد:

- شهر (یا روستا) به ۴ الی ۶ منطقه (بلوک) تقسیم شد. در کلان‌شهرها منطقه شهرداری لحاظ شد.
- از هر منطقه یک خیابان اصلی از بین خیابان‌های اصلی به قید قرعه انتخاب شد.
- از هر خیابان اصلی سه خیابان فرعی با کوچه (ابتدا - وسط - انتها) در نظر گرفته شد.
- در کوچه‌ها نمونه‌ها نیز با فاصله منظم از منازل ابتدایی، وسط و انتهایی انتخاب شدند.
- در صورت نبودن نمونه در منزل مراجعه شده به منزل دیگر مراجعه شد.
- نسبت جنسی ۵۰ - ۵۰ بود و حداکثر ۶۰ درصد مردان و ۴۰ درصد زنان در نظر گرفته شدند.

۱-۶. تعریف مفاهیم پایه‌ای

پاسخگو: فرد دارای ۱۵ تا ۲۹ سال سن که از یک خانوار به صورت تصادفی، و براساس ضوابطی که از پیش

مشخص شده است، برای پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه از سوی مصاحبه‌گر انتخاب شد.

خانوار: مجموعه افراد خانواده که با هم، هم‌خرج بوده و معمولاً در یک اقامت‌گاه ثابت باهم زندگی می‌کنند.

شهر: منظور همه نواحی است که در زمان اجرای تحقیق شهرداری داشته‌اند.

سن: تعداد سال‌های کامل از زمان تولد.

وضع تأهل: مشخص کردن موقعیت فرد در حالات هرگز ازدواج نکرده، دارای همسر، بی‌همسر بر اثر فوت یا

طلاق.

میزان سواد: مشخص کردن مدرک تحصیلی فرد

شاغل: هر پاسخگوی عهده‌دار هر فعالیت فکری یا بدنی که به منظور کسب درآمد (نقدی، غیرنقدی) صورت

می‌گیرد

نگرش: آمادگی ویژه فرد از نظر روانی در رویارویی با پدیده‌های، مسائل، چیزها، وقایع و عکس‌العمل‌های

توأم با هیجان

عقاید عمومی: داوری جمعی درباره امور و مسائل مختلف و مهم جامعه

رفتار: عملکرد قابل مشاهده و بررسی از طریق پرسش.

۷-۱. روش تعیین اعتبار و پایایی

در این پژوهش، اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبار صوری و پایایی به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ به‌دست آمد.

۸-۱. استخراج و تجزیه و تحلیل آماری

پرسشنامه‌های تکمیل‌شده طی مراحل زیر استخراج و تجزیه و تحلیل آماری شد:

بازبینی اولیه در محل جمع‌آوری اطلاعات و پس از اتمام مصاحبه

بازبینی نهایی در شهرستان محل جمع‌آوری اطلاعات

بازبینی نهایی در تهران از نظر پاسخ‌ها و کدگذاری (در مجموع پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های ناقص و

باطله از ۵۹۶۹ فقره پرسشنامه بهره‌برداری شد.)

شماره‌زدن به پرسشنامه‌ها

کدگذاری نهایی پرسشنامه‌ها

واردکردن اطلاعات در نرم‌افزار SPSS

گرفتن اطلاعات براساس فراوانی، درصد، میانگین، آزمون‌های معنی‌دار بودن تفاوت، تفاوت میانگین و...

در بخش فرآنگاه با ترکیب کردن متغیرهای مربوط به ابعاد مورد بررسی، دید کلی درباره ابعاد ارائه‌شده و

میانگین ذکرشده در این بخش، جمع متغیرهای هر یک از ابعاد می‌باشد.

۹-۱. چارچوب مفهومی

در این بررسی نگرش‌ها و رفتارهای جوانان در دو محور مورد توجه بوده است. کمیته علمی این پیمایش

ضمن تعریف و تفکیک این محورها از یکدیگر، متغیرهای بسیاری را ذیل آن شناسایی و برای هر متغیر یک پرسش

طراحی کرد. هر چند پس از آزمون پرسشنامه در چند مرحله برخی از پرسش‌ها حذف گردید، اما تلاش شد

پرسش‌ها به نحوی انتخاب و سامان‌دهی شوند که در نهایت توان سنجش هر کدام از محورها و ابعاد را داشته باشند.

این محورها عبارت‌اند از: هویت دینی که دارای ابعاد اعتقادی، مناسکی، پیامدی، عاطفی یا تجربی و پیش‌بینی

وضعیت مذهبی جوانان در آینده و هویت ملی، فردی، شغلی، جنسی، سیاسی و دیگر ویژگی‌های اجتماعی

پاسخگویان بوده که در جدول ۲ - ۱ متغیرهای هر یک از این ابعاد به‌همراه گویه‌های مربوط مشخص شده است.

جدول ۲ - ۱. ابعاد و متغیرهای آنها

سیمای پاسخگویان	
متغیرها	ابعاد
میزان تحصیلات	ویژگی‌های اجتماعی
وضع تأهل	
وضعیت فعالیت	
دین	
تحصیلات والدین	
وضعیت اقتصادی خانواده	
گویه‌ها	ابعاد هویت دینی
۱۶، ۱۷، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۲، ۳۵، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶	اعتقادی
۴۱، ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۰، ۶۲، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۶۹، ۷۱	مناسکی
۸۴، ۸۵، ۸۷، ۸۹، ۹۱، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۱	پیامدی
۷۳، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۲	عاطفی یا تجربی
۱۵	پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده
گویه‌ها	هویت
۷۵، ۷۸، ۸۳، ۸۸، ۹۰، ۹۴، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۴، ۱۰۸، ۱۱۲، ۱۱۳	ملی
۱۸، ۲۱، ۲۴، ۳۱، ۳۴، ۳۶، ۴۰، ۴۴، ۴۸، ۵۳، ۵۸، ۶۱، ۶۳، ۶۷، ۷۰، ۷۲،	
۱۹، ۲۲، ۲۹، ۳۶، ۳۳	فردی
۹۸، ۱۰۲، ۱۰۶	شغلی
۱۱۰	جنسی
۸۱، ۸۶، ۹۲	سیاسی

فصل دوم: سیمای پاسخگویان

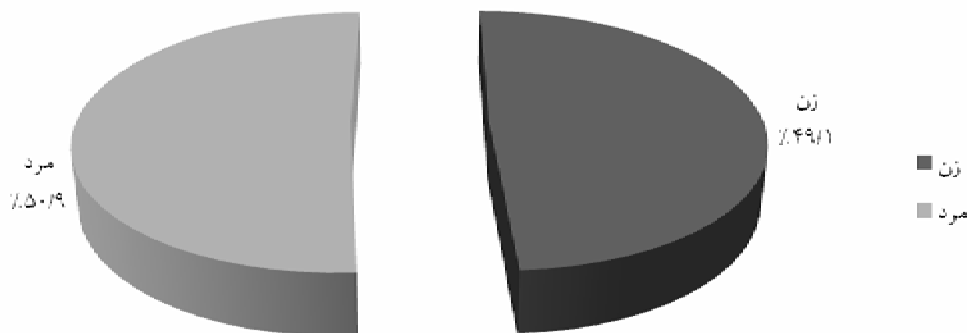
در هر پژوهش، پیش از بیان یافته‌ها و بررسی داده‌های جمع‌آوری‌شده، ابتدا باید تصویری از جمعیت نمونه داشته باشیم. این تصویر به خواننده کمک می‌کند تا به فهم دقیق‌تر یافته‌ها نائل آید؛ چرا که درمی‌یابد، مباحث طرح شده را چه گروهی و با چه ویژگی‌هایی بیان کرده‌اند. در این صورت ارجاع اجتماعی یافته‌ها با سهولت بیشتری انجام خواهد شد.

پاسخگویان این بررسی دارای مجموعه‌ای از ویژگی‌های فردی و اجتماعی هستند که اولین پرسش‌های پرسشنامه به آن اختصاص داشت. در ویژگی‌های فردی مواردی چون جنسیت و سن و در ویژگی‌های اجتماعی مواردی چون میزان تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت فعالیت، دین و تحصیلات پدر و مادر در نظر بوده است. علاوه بر این، از خود پاسخگویان خواسته شد تا ارزیابی خود را از وضعیت اقتصادی‌شان بیان کنند، که این موضوع نیز ذیل این فصل بررسی می‌شود. از آنجا که این متغیرها به‌عنوان متغیرهای زمینه‌ای در نظر گرفته شده‌اند، در فصل‌های بعد، تلاش شده است تا رابطه بین ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای جوانان بر حسب سه متغیر مهم جنسیت، سن و تحصیلات و دو متغیر وضع فعالیت و وضعیت اقتصادی که حاکی از نوعی گروه‌بندی اجتماعی است، بررسی شود و درباره تفاوت‌های موجود بحث شود.

۱-۲. وضعیت جنسی

از مجموع ۵۹۶۹ پاسخگو، ۵۱ درصد را مردان و پسران و ۴۹ درصد را زنان و دختران تشکیل می‌دهند.

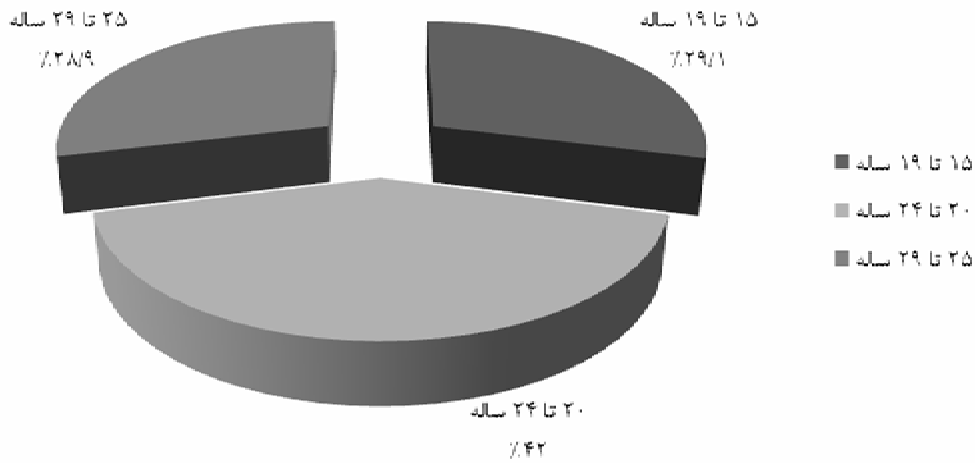
نمودار ۱-۲. نسبت پاسخگویان بر حسب جنسیت

۲-۲. وضعیت سنی

کمترین سن ۱۵ سال و بیشترین آن ۲۹ سال بوده و به سه طبقه ۱۵ تا ۱۹، ۲۰ تا ۲۴ و ۲۵ تا ۲۹ سال تقسیم شده است و به ترتیب ۲۹ درصد، ۴۲ درصد و ۲۹ درصد می‌باشد. بنابراین گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ ساله بیشترین تعداد را داشته است. میانگین سن پاسخگویان ۲۲/۰۵ و میانه آن ۲۲ می‌باشد.

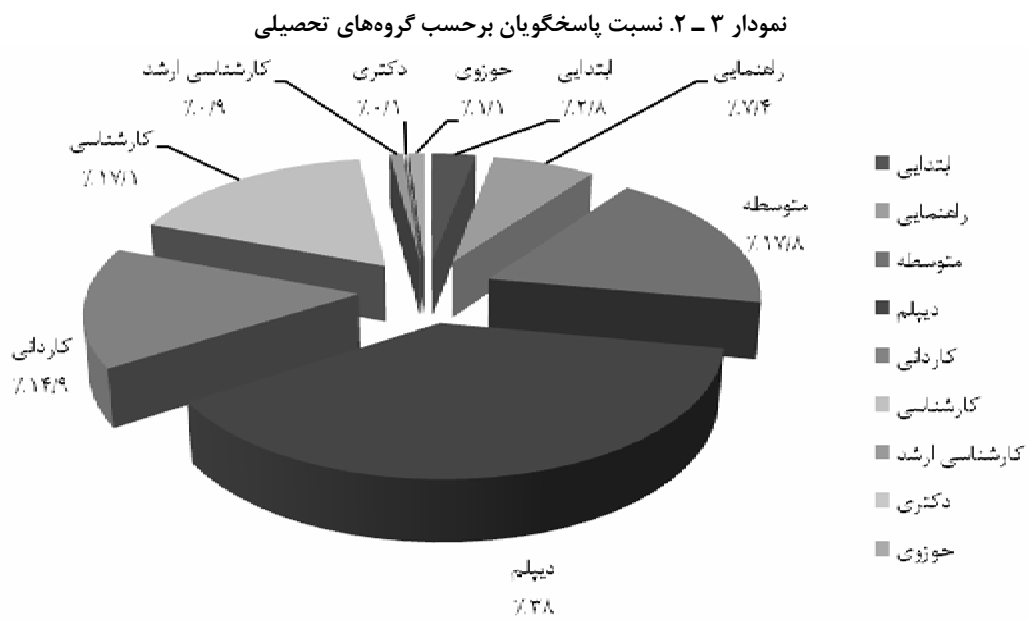
نمودار ۲-۲. نسبت پاسخگویان برحسب گروه‌های سنی

۳-۲. وضعیت تحصیلات

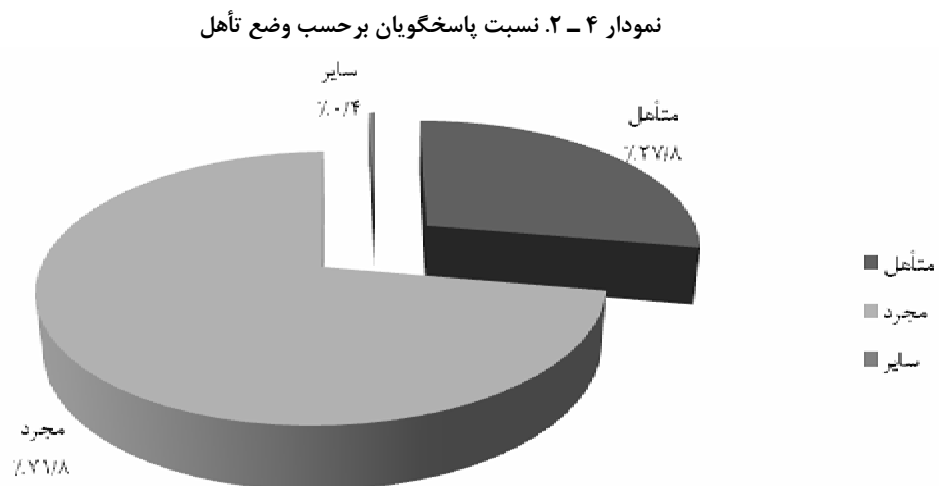
از نظر تحصیلات، ابتدایی ۳ درصد، راهنمایی ۷ درصد، متوسطه ۱۸ درصد، دیپلم ۳۸ درصد، فوق‌دیپلم ۱۵ درصد، لیسانس ۱۷ درصد، فوق‌لیسانس ۱ درصد، دکتری ۰/۱ درصد و حوزوی ۱ درصد را شامل می‌شود که بیشترین میزان مربوط به افراد با تحصیلات دیپلم بوده است. بدین ترتیب افراد با تحصیلات زیر دیپلم ۲۸ درصد، دیپلم ۳۸ درصد و تحصیلات دانشگاهی و حوزوی ۳۴ درصد است.

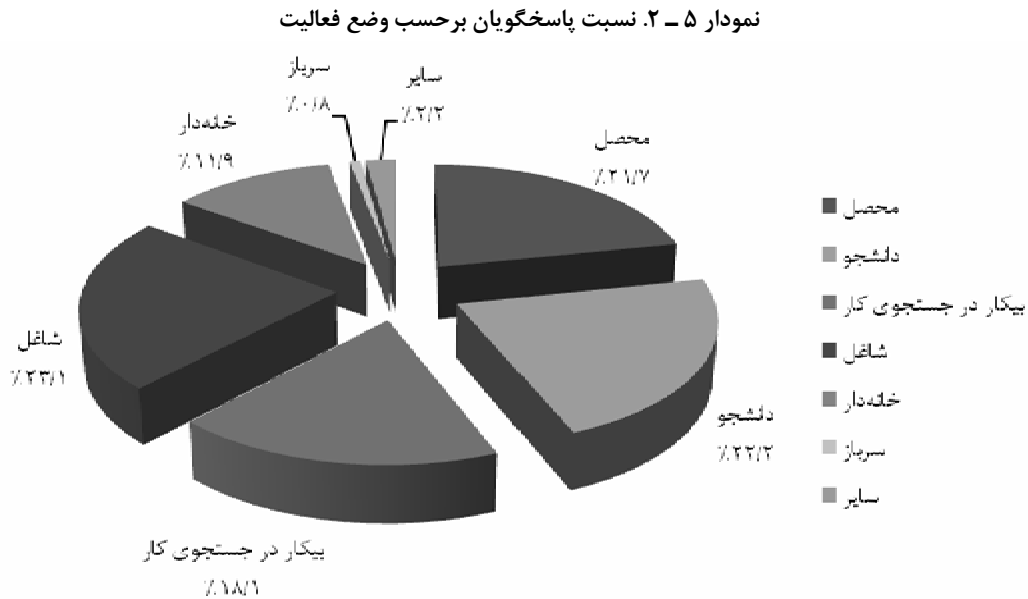
۴-۲. وضعیت تأهل

۷۲ درصد پاسخگویان مجرد و ۲۸ درصد متأهل هستند.

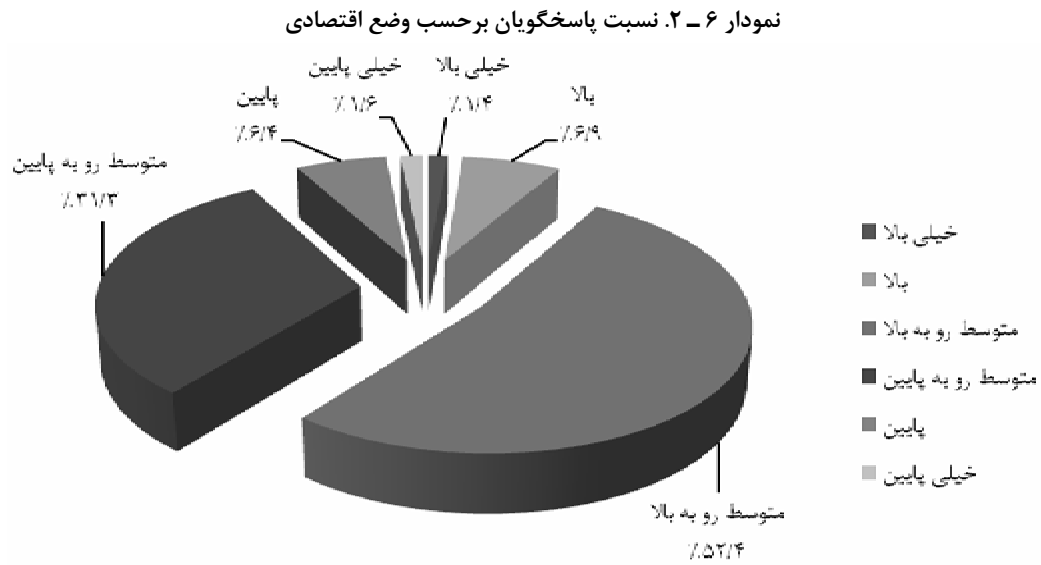
۲-۵. وضعیت فعالیت

از نظر شغلی ۲۲ درصد پاسخگویان محصل و به همین نسبت دانشجوی بوده‌اند. افراد در جستجوی کار ۱۸ درصد، شاغلان ۲۳ درصد و افراد خانه‌دار ۱۲ درصد را تشکیل می‌دهند. ۳ درصد نیز مشاغل دیگر داشته‌اند که زیادی از آن، سربازان بوده‌اند.

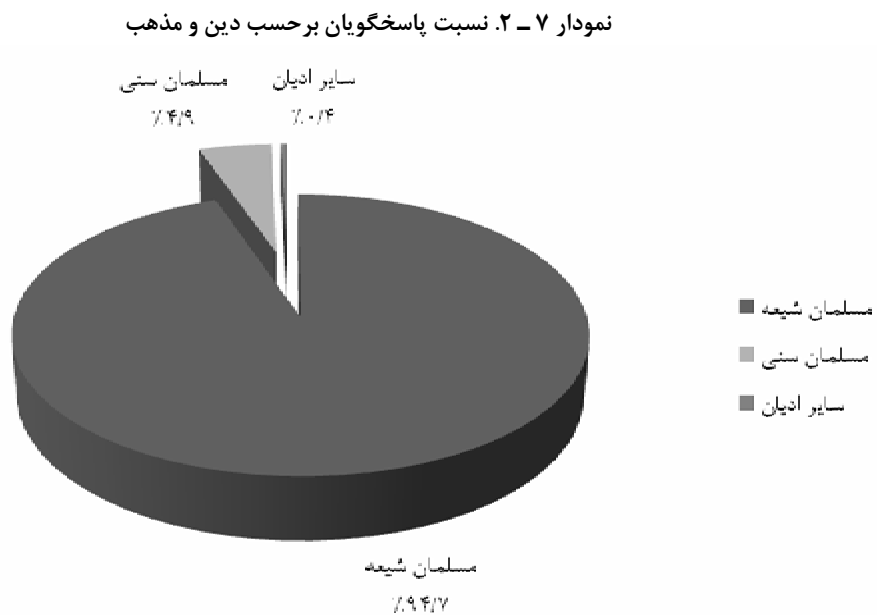
۲-۶. وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی خانواده پاسخگویان بدین ترتیب است. درآمد خیلی بالا ۱ درصد، درآمد بالا ۷ درصد، متوسط رو به بالا ۵۲ درصد و متوسط رو به پایین ۳۱ درصد است. همچنین درآمد پایین ۶ درصد و درآمد خیلی پایین ۲ درصد بوده است.

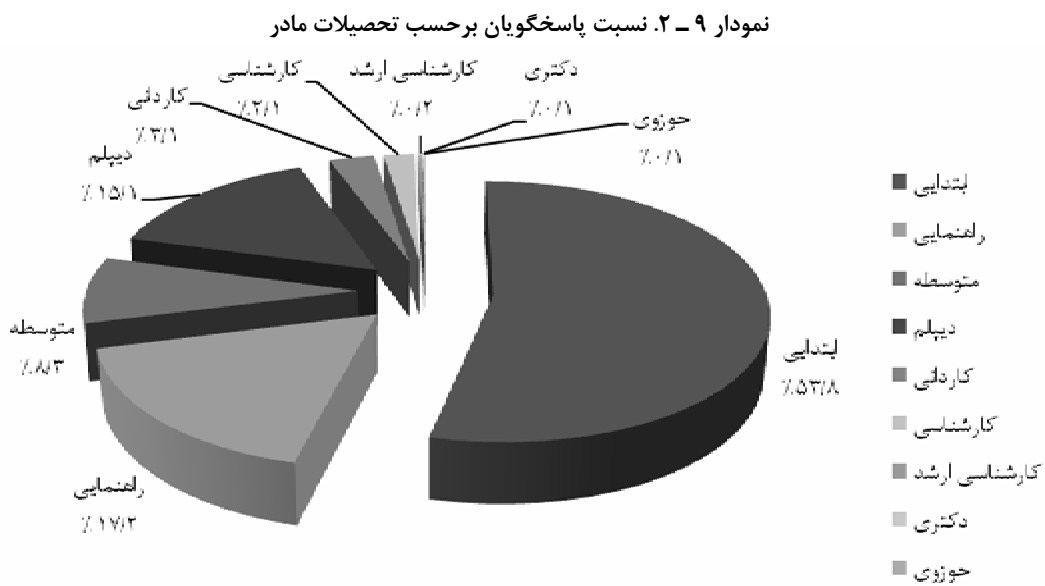
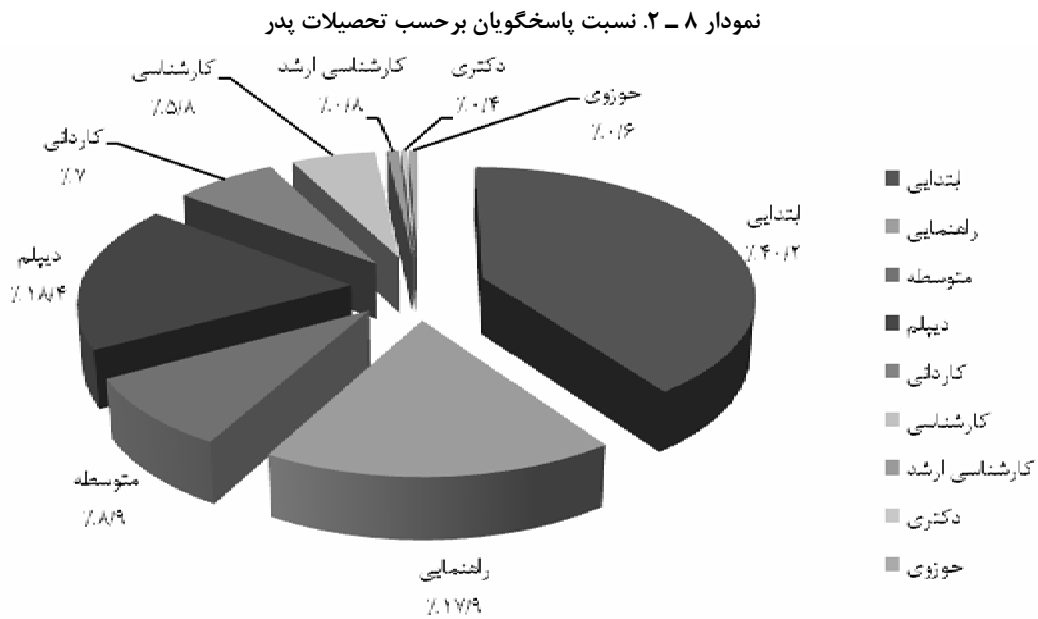
۲-۷. دین و مذهب

اکثر پاسخگویان، مسلمان (۹۹/۶ درصد) بوده‌اند. در بین مسلمانان ۹۴/۷ درصد خود را شیعه و ۴/۹ درصد سنی معرفی کرده‌اند. همچنین ۰/۴ درصد پاسخگویان از دیگر ادیان بوده‌اند.

۲-۸. سطح تحصیلات والدین

تحصیلات پدر پاسخگویان نشان می‌دهد که ۶۷ درصد زیر دیپلم، ۱۸ درصد دیپلم و تحصیلات دانشگاهی داشته و ۱۵ درصد دارای تحصیلات حوزوی بوده‌اند. تحصیلات مادر ۷۹ درصد از پاسخگویان زیر دیپلم، ۱۵ درصد دیپلم و ۶ درصد دانشگاهی و حوزوی بوده است.

جدول ۳ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد معتبر
مرد	۳۰۲۸	۵۰/۷	۵۰/۹
زن	۲۹۱۸	۴۸/۹	۴۹/۱
بدون پاسخ	۲۳	۰/۴	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۴ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضع تأهل

وضع تأهل	فراوانی	درصد	درصد معتبر
مجرد	۴۲۴۱	۷۱/۱	۷۱/۸
متاهل	۱۶۴۴	۲۷/۵	۲۷/۸
سایر	۲۱	۰/۴	-
بدون پاسخ	۶۳	۱/۱	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۵ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد معتبر
ابتدایی	۱۶۴	۲/۷	۲/۸
راهنمایی	۴۳۹	۷/۴	۷/۴
متوسطه	۱۰۵۸	۱۷/۷	۱۷/۸
دیپلم	۲۲۵۹	۳۷/۸	۳۸
فوق دیپلم	۸۸۴	۱۴/۸	۱۴/۹
لیسانس	۱۰۱۵	۱۷	۱۷/۱
فوق لیسانس	۵۲	۰/۹	۰/۹
دکترا	۷	۰/۱	۰/۱
حوزوی	۶۵	۱/۱	۱/۱
بدون پاسخ	۲۶	۰/۴	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۶-۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب دین

دین و مذهب	فراوانی	درصد	درصد معتبر
مسلمان شیعه	۵۶۲۷	۹۴/۳	۹۴/۷
مسلمان سنی	۲۸۹	۴/۸	۴/۹
مسیحی	۷	۰/۱	۰/۱
کلیمی	۳	۰/۱	۰/۱
زرتشتی	۶	۰/۱	۰/۱
سایر	۹	۰/۲	۰/۲
بدون پاسخ	۲۸	۰/۵	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۷-۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب سن

گروه سنی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
۱۵ تا ۱۹ سالگی	۱۷۳۰	۲۹	۲۹/۱
۲۰ تا ۲۴ سالگی	۲۴۹۴	۴۱/۸	۴۲
۲۵ تا ۲۹ سالگی	۱۷۱۹	۲۸/۸	۲۸/۹
بدون پاسخ	۲۶	۰/۴	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۸ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات پدر

تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد معتبر
ابتدایی	۲۳۳۹	۳۹/۲	۴۰/۲
راهنمایی	۱۰۴۰	۱۷/۴	۱۷/۹
متوسطه	۵۱۵	۸/۶	۸/۹
دیپلم	۱۰۷۱	۱۷/۹	۱۸/۴
فوق دیپلم	۴۰۷	۶/۸	۷
لیسانس	۳۳۸	۵/۷	۵/۸
فوق لیسانس	۴۹	۰/۸	۰/۸
دکترا	۲۴	۰/۴	۰/۴
حوزوی	۳۵	۰/۶	۰/۶
بدون پاسخ	۱۵۱	۲/۵	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۹ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات مادر

تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد معتبر
ابتدایی	۳۰۶۳	۵۱/۳	۵۳/۸
راهنمایی	۹۸۲	۱۶/۵	۱۷/۲
متوسطه	۴۷۲	۷/۹	۸/۳
دیپلم	۸۵۸	۱۴/۴	۱۵/۱
فوق دیپلم	۱۷۶	۲/۹	۳/۱
لیسانس	۱۲۱	۲	۲/۱
فوق لیسانس	۱۳	۰/۲	۰/۲
دکترا	۷	۰/۱	۰/۱
حوزوی	۶	۰/۱	۰/۱
بدون پاسخ	۲۷۱	۴/۵	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۱۰ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضع فعالیت

وضع فعالیت	فراوانی	درصد	درصد معتبر
محصل	۱۲۸۳	۲۱/۵	۲۱/۷
دانشجو	۱۳۱۴	۲۲	۲۲/۲
بیکار در جستجوی کار	۱۰۷۴	۱۸	۱۸/۱
شاغل	۱۳۶۷	۲۲/۹	۲۳/۱
خانه‌دار	۷۰۲	۱۱/۸	۱۱/۹
سرباز	۴۶	۰/۸	۰/۸
سایر	۱۳۲	۲/۲	۲/۲
بدون پاسخ	۵۱	۰/۹	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۱۱ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی	فراوانی	درصد	درصد معتبر
خیلی بالا	۸۰	۱/۳	۱/۴
بالا	۴۱۰	۶/۹	۶/۹
متوسط رو به بالا	۳۰۹۳	۵۱/۸	۵۲/۴
متوسط رو به پایین	۱۸۴۷	۳۰/۹	۳۱/۳
پایین	۳۷۸	۶/۳	۶/۴
خیلی پایین	۹۷	۱/۶	۱/۶
بدون پاسخ	۶۴	۱/۱	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۱۲ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب درآمد

درآمد	فراوانی	درصد	درصد معتبر
زیر ۲۰۰ هزار تومان	۷۱۸	۱۲	۴۹/۱
۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان	۵۹۰	۹/۹	۴۰/۴
بالای ۴۰۰ هزار تومان	۱۵۳	۲/۶	۱۰/۵
بدون پاسخ	۴۵۰۸	۷۵/۵	-
جمع	۵۹۶۹	۱۰۰	۱۰۰

فصل سوم: هویت دینی

جامعه ایران، جامعه‌ای مذهبی است و دین تأثیر عمده‌ای در سیر تحولات تاریخی آن داشته است. در عین حال، نهاد دین به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی، بیشترین تأثیر را در پیوستگی و همبستگی اجتماعی به عهده داشته است. همین حضور گسترده دین موجب شده است که نتوانیم به‌سادگی از به محاق افتادن ارزش‌های دینی - آن‌گونه که برخی بر آن تأکید می‌کنند - سخن بگوییم. داده‌های پیمایش‌های اجتماعی نیز مؤید درونی‌بودن ارزش‌های دینی است. اما اگر بخواهیم برحسب این یافته‌ها تفسیر و فضای معنایی مسلط بر جوانان را همچون نسل‌های قبل بدانیم، به خطا رفته‌ایم. در این بررسی، برای شناخت و سنجش هویت دینی، چهار بُعد در نظر گرفته شد: بُعد اعتقادی، بُعد مناسکی، بُعد پیامدی و بُعد عاطفی که برای هر کدام از آنها گویه‌ها و سؤالات مختلفی در نظر گرفته شده است. علاوه بر اینکه ارزیابی وضعیت دینداری جوانان در حال حاضر و آینده قابل پیش‌بینی (پنج سال بعد) ذیل همین بحث مورد توجه قرار می‌گیرد.

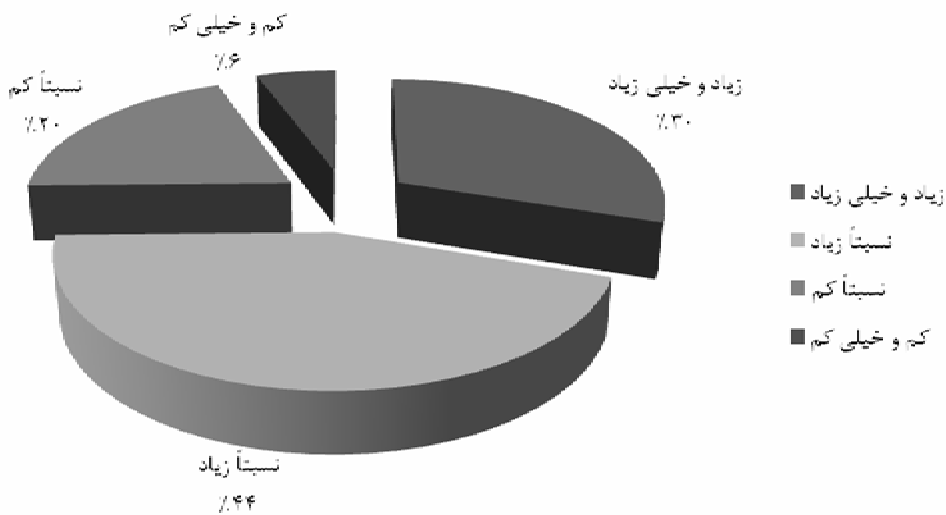
۳-۱. بُعد اعتقادی

از پاسخگویان خواسته شد که معلوم کنند تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانند. در پاسخ به این سؤال ۳۰ درصد خود را زیاد و خیلی زیاد فردی مذهبی می‌دانند، ۴۴ درصد نسبتاً زیاد مذهبی هستند و ۲۰ درصد اعلام کرده‌اند نسبتاً کم مذهبی هستند؛ ۶ درصد نیز در حد کم و خیلی کم خود را مذهبی می‌دانند. در مجموع ۷۴ درصد خود را فردی مذهبی قلمداد کرده‌اند؛ نتایج نشان می‌دهد زنان بیشتر از مردان خود را مذهبی می‌دانند. رابطه بین جنسیت و مذهبی‌دانستن خود معنادار است. افراد ۲۵ تا ۲۹ سال بیشتر از بقیه به میزان خیلی زیاد و زیاد خود را مذهبی می‌دانند. همین گروه کمتر از بقیه گروه‌ها اعلام کرده‌اند که به میزان خیلی کم و کم مذهبی هستند، افراد ۱۵ تا ۱۹ سال بیشتر از سایر گروه‌ها خود را نسبتاً زیاد مذهبی می‌دانند. رابطه بین گروه‌های سنی و مذهبی‌دانستن خود معنادار است، به این مفهوم که افراد با سن بالاتر بیشتر از بقیه خود را مذهبی می‌دانند. بین گروه‌های تحصیلی و مذهبی‌دانستن افراد رابطه معنادار وجود ندارد. افراد خانه‌دار در مقایسه با سایر مشاغل بیشتر خود را مذهبی می‌دانند و با عبارت مذکور موافقت دارند. به‌جز خانه‌دارها سایر گروه‌ها تقریباً به یک نسبت مخالفت خود را اعلام کرده‌اند که به میزان کمی مذهبی هستند. بین وضعیت شغلی (فعالیت) پاسخگویان و مذهبی‌دانستن خود رابطه معنادار وجود دارد. افراد با وضع اقتصادی بالا بیشتر از افراد با وضع اقتصادی پایین خود را به میزان زیادی مذهبی می‌دانند.

جدول ۱۳ - ۳. تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟

تعداد	خیلی زیاد	زیاد	نسبتاً زیاد	کم	خیلی کم	بدون پاسخ	جمع
۵۰۱	۱۲۸۵	۲۶۳۱	۱۱۶۳	۲۵۴	۷۹	۵۶	۵۹۶۹
۸/۴	۲۱/۵	۴۴/۱	۱۹/۵	۴/۳	۱/۳	۰/۹	۱۰۰

نمودار ۱۰ - ۳. تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟

جدول ۱۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟" برحسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر نگرش
۲۵ - ۲۹	۲۰ - ۲۴	۱۵ - ۱۹	زن	مرد	
۹/۲	۸/۱	۸/۲	۸/۷	۸/۳	خیلی زیاد
۲۴/۲	۲۱/۲	۲۰	۲۲/۱	۲۱/۵	زیاد
۴۴	۴۴/۶	۴۵	۴۶	۴۳	نسبتاً زیاد
۱۷/۹	۲۰/۲	۲۰/۷	۱۹	۲۰/۳	نسبتاً کم
۳/۹	۴/۲	۴/۷	۳/۴	۵/۲	کم
۰/۸	۱/۶	۱/۵	۰/۹	۱/۸	خیلی کم
۱۹/۳۲۱			۲۵/۲۹۶		آماره
۰/۰۳۶			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۴۲ کندانال تاو سی			= ۰/۰۶۶ وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟" برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

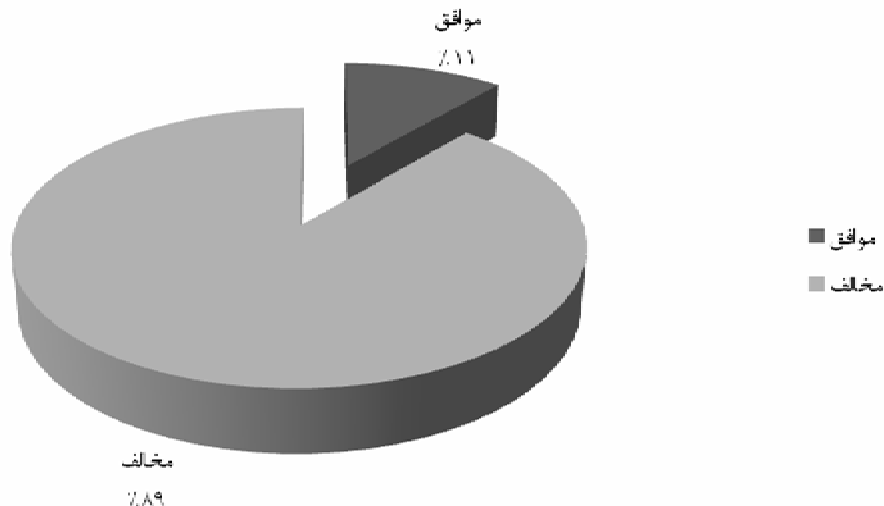
وضعیت اقتصادی	نوع فعالیت						متغیر نگرش
	پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	
۷/۱	۹/۴	۹/۷	۱۰/۱	۶/۷	۶/۵	۹/۳	خیلی زیاد
۲۰/۶	۲۲/۴	۲۴	۲۰/۷	۲۴/۳	۲۰/۶	۱۹/۷	زیاد
۴۲/۵	۴۶/۰	۴۸/۸	۴۳/۷	۴۲/۷	۴۶/۵	۴۳/۳	نسبتاً زیاد
۲۲/۷	۱۷/۵	۱۴/۳	۱۹/۴	۲۰/۶	۲۰/۴	۲۱/۶	نسبتاً کم
۵/۳	۳/۷	۲/۳	۴/۷	۴/۶	۴/۳	۴/۶	کم
۱/۸	۱/۰	۱	۱/۴	۱/۱	۱/۷	۱/۳	خیلی کم
۴۹/۳۳۱	۵۳/۱۳۵						آماره
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰						سطح معنی‌داری
۰/۰۹۲ = وی کرامرز	۰/۰۴۸ = وی کرامرز						ضریب همبستگی

نتایج پاسخ‌های داده‌شده به گویه "با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود." نشان می‌دهد که ۸۹ درصد با این عبارت مخالف هستند و تنها ۱۱ درصد اعلام کرده‌اند که موافق هستند. زنان و مردان تقریباً به یک نسبت موافقت و مخالفت خود را با این عبارت بیان کرده‌اند؛ رابطه معناداری بین جنسیت و عبارت "همه چیز پس از مرگ تمام می‌شود" وجود ندارد. افراد ۱۵ تا ۱۹ سال بیشتر از بقیه گفتند که با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود و در عوض افراد با سن بیشتر، بیش از افراد ۱۵ تا ۱۹ سال مخالف این جمله بودند. رابطه معناداری بین سن افراد این گویه وجود دارد. هر قدر تحصیلات افزایش می‌یابد موافقت با این جمله کاهش می‌یابد، هر چه میزان تحصیلات افزایش می‌یابد افراد بیشتری مخالفت خود را اعلام می‌کنند، که رابطه معناداری بین آنها وجود دارد. افراد خانه‌دار بیشتر از بقیه موافقت خود را در خصوص عبارت مذکور اعلام کرده‌اند. همچنین دانشجویان بیشتر از سایر مشاغل با این جمله مخالف بودند. بین وضعیت شغلی (فعالیت) و عبارت مذکور رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۶ - ۳. با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۵	۳۱۶۲	۲۱۲۵	۴۱۹	۲۴۸	تعداد
۱۰۰	۰/۳	۵۳	۳۵/۶	۷	۴/۲	درصد

نمودار ۱۱ - ۳. با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود.

جدول ۱۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود." برحسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
فوق دیپلم و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	۲۵ - ۲۹	۲۰ - ۲۴	۱۵ - ۱۹	
۳/۳	۴	۵/۴	۴/۳	۴/۵	۳/۵	کاملاً موافق
۵/۱	۷/۱	۹/۳	۶/۶	۶/۴	۸/۵	موافق
۳۱/۹	۳۶	۴۰/۲	۳۶	۳۴/۵	۳۷/۲	مخالف
۵۹/۸	۵۲/۹	۴۵/۱	۵۳/۱	۵۴/۶	۵۰/۸	کاملاً مخالف
۸۸/۶۰۵			۱۴/۴۹۱			آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۲۵			سطح معنی داری
۰/۱۰۲ = کندال تاو سی			۰/۰۱۵ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۱۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود؟" برحسب نوع فعالیت

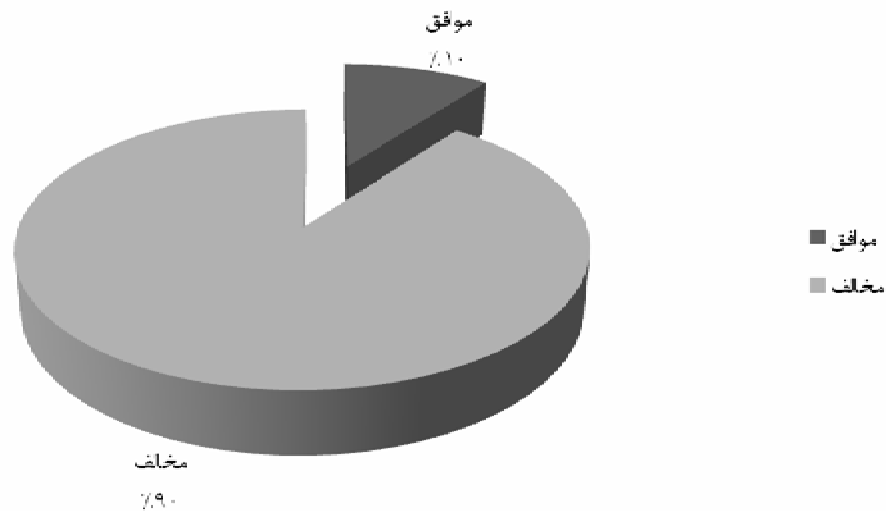
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۶/۷	۴/۴	۳/۵	۳	۴/۳	کاملاً موافق
۹/۶	۶/۹	۷/۸	۵/۱	۷/۴	موافق
۳۸/۹	۶/۳	۳۶/۹	۳۱	۳۶/۱	مخالف
۴۴/۸	۵۲/۳	۵۱/۷	۶۰/۹	۵۲/۲	کاملاً مخالف
۶۶/۵۴۵					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۶۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

گویه دیگری که در بعد اعتقادی سنجش شد، این است که “گاهی اوقات در وجود خدا شک می‌کنم.” از پاسخگویان خواسته شد میزان مخالفت یا موافقت خود را بیان کنند. نتایج نشان می‌دهد که ۹۰ درصد افراد با این عبارت مخالف و کاملاً مخالف هستند و فقط ۱۰ درصد موافق و کاملاً موافق هستند. مردان بیشتر از زنان با عبارت مذکور موافقت دارند؛ به عبارتی زنان کمتر در وجود خداوند شک می‌کنند. بین گروه‌های سنی و شک در وجود خدا رابطه معناداری وجود ندارد؛ یعنی افراد با سنین مختلف تقریباً نظر مشابهی در مورد این گویه دارند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش می‌یابد و همچنین با کاهش تحصیلات میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد خانه‌دار بیشتر از دیگران با عبارت مذکور موافقت دارند و دانشجویان بیشتر از بقیه مخالفت خود را با این عبارت بیان کرده‌اند.

جدول ۱۹ - ۳. گاهی اوقات در وجود خدا شک می‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۲۲	۳۵۰۴	۱۸۳۲	۴۷۱	۱۴۰	تعداد
۱۰۰	۰/۴	۵۸/۷	۳۰/۷	۷/۹	۲/۳	درصد

نمودار ۱۲ - ۳. گاهی اوقات در وجود خدا شک می‌کنم.

جدول ۲۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات به وجود خدا شک می‌کنم." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۱/۹	۲/۱	۳/۱	۲/۳	۲/۴	کاملاً موافق
۶/۸	۷/۶	۹/۸	۶/۹	۸/۹	موافق
۲۸/۶	۳۰/۱	۳۴/۵	۲۹/۷	۳۲	مخالف
۶۲/۷	۶۰/۲	۵۲/۶	۶۱/۱	۵۶/۷	کاملاً مخالف
۱۴/۷۸۷			۱۴/۷۸۷		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۲		سطح معنی داری
۰/۰۶۷ = کندال تاو سی			۰/۵۰ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات به وجود خدا شک می‌کنم." بر حسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳/۳	۲/۲	۲/۳	۲	۲/۴	کاملاً موافق
۸/۴	۸/۶	۸/۴	۶/۵	۸/۵	موافق
۳۳/۶	۳۳/۱	۳۲/۳	۲۷/۳	۲۸/۷	مخالف
۵۴/۷	۵۶/۱	۵۷	۶۴/۲	۶۰/۵	کاملاً مخالف
۳۱/۵۴۴					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی داری
۰/۰۴۳ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

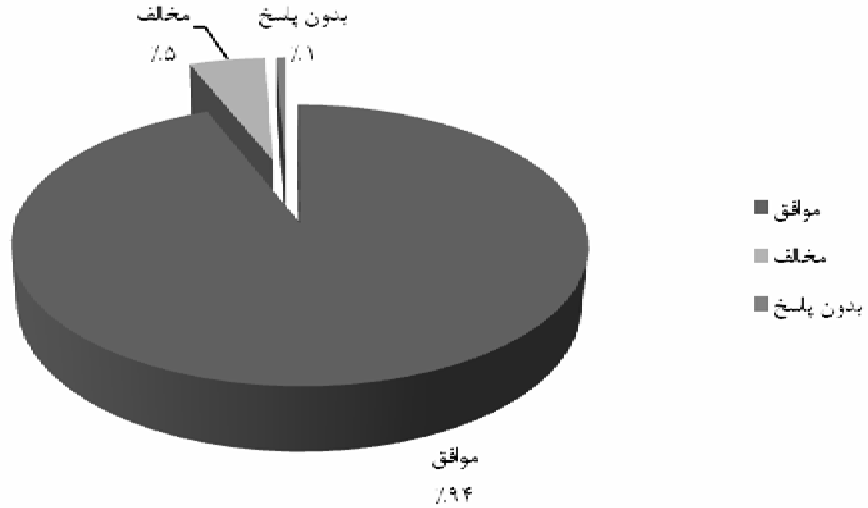
گفته شد "خداوند ناظر اعمال ماست و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند." پاسخ‌ها نشان می‌دهد که ۹۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۵ درصد با این گویه مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان با این جمله موافق هستند. افراد ۲۵ تا ۲۹ سال بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق این عبارت هستند؛ در حالی که گروه ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها مخالفت بیشتری دارند. هرچه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت با عبارت مذکور افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان، شاغلان و خانه‌دارها بیشتر از بقیه با عبارت مذکور موافقت دارند، اما دانشجویان و بیکاران با عبارت مذکور بیش از دیگران مخالف هستند.

جدول ۲۲ - ۳. خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۴۰۴۹	۱۵۶۴	۱۷۱	۱۴۶	۳۹	۵۹۶۹	

۱۰۰	۰/۷	۲/۴	۲/۹	۲۶/۲	۶۷/۸	درصد
-----	-----	-----	-----	------	------	------

نمودار ۱۳ - ۳. خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند

جدول ۲۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		نگرش
	مرد	زن	۱۹ - ۱۵	۲۰ - ۲۴	۲۵ - ۲۹	زیر دیپلم	دیپلم و بالاتر	
کاملاً موافق	۶۵/۴	۷۱/۳	۶۹/۴	۶۹/۵	۶۵/۴	۶۲/۸	۶۹/۳	۷۱/۵
موافق	۲۹/۱	۲۳/۶	۲۵/۳	۲۴/۸	۲۹/۸	۳۰/۹	۲۵/۲	۲۴/۲
مخالف	۳/۵	۲/۲	۲/۶	۳/۴	۲/۵	۳/۷	۲/۸	۲/۳
کاملاً مخالف	۲/۱	۲/۹	۲/۸	۲/۳	۲/۴	۲/۷	۲/۷	۲
آماره	۳۵/۶۲۸		۱۸/۴۷۹			۳۶/۵۵۳		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۵			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۷۸ = وی کرامرز		۰/۰۲۲ = کندال تاو سی			-۰/۰۵۵ = کندال تاو سی		

جدول ۲۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند." برحسب نوع فعالیت

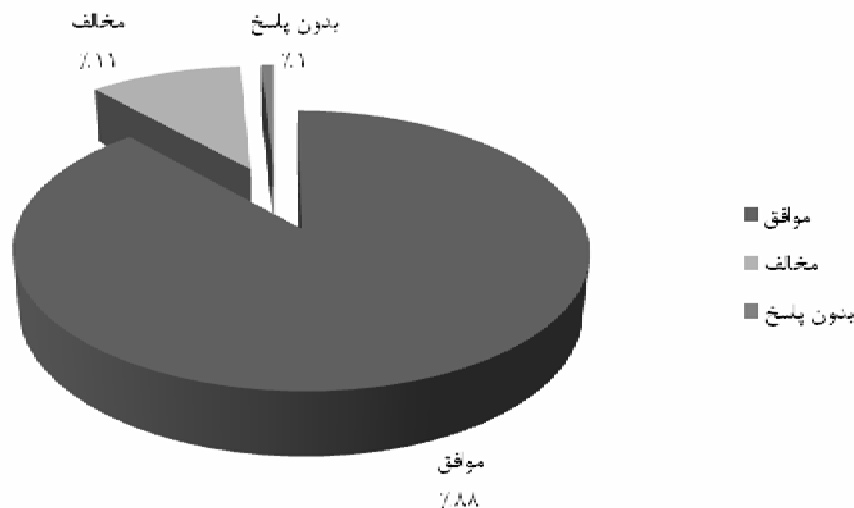
متغیر	نوع فعالیت					نگرش
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	
کاملاً موافق	۷۰/۷	۷۱/۴	۶۶/۲	۶۵/۴	۶۴/۹	
موافق	۲۴	۲۲/۶	۲۸/۴	۲۹/۵	۳۰	
مخالف	۲/۳	۳/۴	۳/۴	۲/۸	۳	
کاملاً مخالف	۳/۱	۲/۵	۲/۱	۲/۳	۲	
آماره	۳۳/۰۴۷					
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱					
ضریب همبستگی	۰/۰۴۴ = وی کرامرز					

درباره امر به معروف و نهی از منکر پرسیده شد که ۸۸ درصد پاسخگویان عقیده دارند برای اصلاح امور جامعه واجب است و فقط ۱۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافقت خود را اعلام کرده‌اند و در عوض مردان بیش از زنان کاملاً مخالف و مخالف بوده‌اند. رابطه معناداری بین گروه‌های سنی و عبارت فوق وجود ندارد؛ یعنی افراد تقریباً به یک نسبت میزان مخالفت یا موافقت خود را با این جمله بیان کرده‌اند. رابطه گروه‌های تحصیلی با این عبارت نشان می‌دهد که افراد دیپلم و زیردیپلم بیشتر از بقیه با این جمله موافق هستند. افراد با تحصیلات دیپلم کمتر از بقیه مخالف هستند و افراد زیردیپلم بیشتر از بقیه به طور کامل مخالف هستند. افراد خانه‌دار بیشتر از دیگران با عبارت مذکور موافق هستند. و بیکاران به نسبت بیشتری با عبارت مذکور مخالفت کرده‌اند. رابطه بین وضعیت اقتصادی پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست؛ یعنی افراد با وضع اقتصادی بالا و پایین تقریباً به یک نسبت با این جمله موافق یا مخالف هستند.

جدول ۲۵ - ۳. امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۱۹۴	۴۳۹	۲۲۵۵	۳۰۲۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۳/۳	۷/۴	۳۷/۸	۵۰/۷	درصد

نمودار ۱۴ - ۳. امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است.

جدول ۲۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۵۱/۰	۵۴/۲	۴۷/۲	۵۳/۲	۴۹/۱	کاملاً موافق
۳۸/۱	۳۵/۵	۴۱/۸	۳۸/۴	۳۷/۹	موافق
۷/۶	۷/۱	۷/۶	۵/۶	۹/۲	مخالف
۳/۲	۳/۲	۳/۵	۲/۸	۳/۸	کاملاً مخالف
۲۰/۰۲۲			۳۵/۲۲۱		آماره
۰/۰۰۳			۰/۰۰۰		سطح معنی داری
۰/۰۱۹ = کندال تاوسی			۰/۰۷۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است." بر حسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۵۱/۳	۴۹/۴	۵۰/۸	۵۰/۶	۵۳/۳	کاملاً موافق
۴۱	۳۷/۶	۳۹/۳	۳۸/۶	۳۵/۶	موافق
۵	۹/۶	۷/۱	۷/۲	۷	مخالف
۲/۷	۳/۳	۲/۷	۳/۵	۳/۸	کاملاً مخالف
۲۳/۴۹۴					آماره
۰/۰۲۴					سطح معنی داری
۰/۰۳۷ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

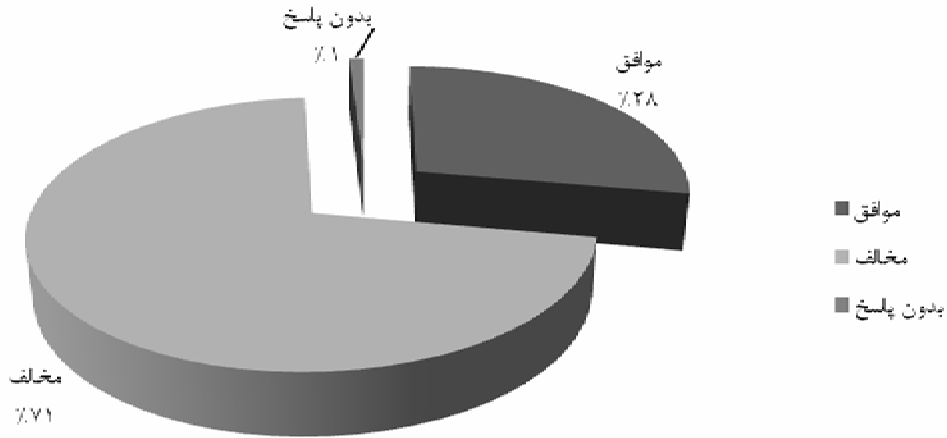
"شک در عقاید مذهبی" از دیگر سؤالات بُعد اعتقادی است که ۲۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف دارد. مردان بیشتر از زنان موافق این جمله بوده‌اند و در عوض زنان بیشتر از مردان با این عبارت مخالفت کرده‌اند. ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها بیشتر از بقیه با عبارت مذکور موافق‌اند و ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیشتر از بقیه مخالف و کاملاً مخالف هستند. افراد زیردیپلم بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق و افراد دیپلم بیشتر از دیگران مخالف هستند. دانشجویان بیشترین و خانه‌دارها کمترین میزان موافقت را اعلام کرده‌اند و برعکس دانشجویان کمترین و خانه‌دارها بیشترین میزان مخالفت را اعلام کرده‌اند.

جدول ۲۸ - ۳. گاهی در مورد عقاید مذهبی‌ام شک می‌کنم.

کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
--------------	-------	-------	--------------	-----------	-----

تعداد	۳۲۲	۱۳۳۹	۲۳۴۲	۱۹۰۹	۵۷	۵۹۶۹
درصد	۵/۴	۲۲/۴	۳۹/۲	۳۲	۱	۱۰۰

نمودار ۱۵ - ۳. گاهی در مورد عقاید مذهبی‌ام شک می‌کنم.

جدول ۲۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی در مورد عقاید مذهبی‌ام شک می‌کنم." بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۶	۴/۹	۶/۲	۵/۴	۴/۸	۶/۳	۵	۵/۲
موافق	۲۴/۲	۲۱	۲۳	۲۳/۱	۲۱/۶	۲۲	۲۲/۹	۲۲/۹
مخالف	۳۸	۴۱/۲	۳۹	۳۷/۹	۴۲/۸	۴۲/۶	۳۹/۱	۳۷/۸
کاملاً مخالف	۳۱/۸	۳۲/۹	۳۱/۸	۳۳/۶	۳۰/۸	۲۹/۱	۳۳	۳۴/۱
آماره	۱۳/۶۶۴		۱۲/۹۵۷			۱۶/۴۷۶		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۳		۰/۰۴۴			۰/۰۱۱		
ضریب همبستگی	۰/۰۴۸ = وی کرامرز		۰/۰۰۹ = کندال تاو سی			۰/۰۲۵ = کندال تاو سی		

جدول ۳۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی در مورد عقاید مذهبی‌ام شک می‌کنم." بر حسب نوع فعالیت

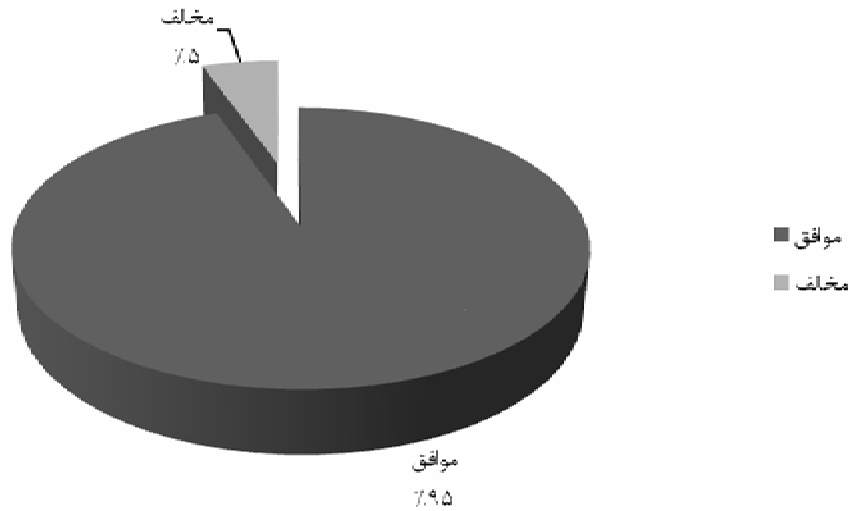
متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۵/۴	۶/۴	۵/۲	۵/۳	۴/۸
موافق	۲۳/۵	۲۴/۴	۲۳/۵	۲۲/۷	۱۸/۱
مخالف	۳۸/۳	۳۴/۸	۴۰/۷	۴۰/۱	۴۸/۴
کاملاً مخالف	۳۲/۸	۳۴/۴	۳۰/۶	۳۱/۹	۲۸/۸
آماره	۳۸/۹۸۲				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۴۸ = وی کرامرز				

نگرش پاسخگویان دربارهٔ رسیدگی به اعمال و رفتار در روز قیامت بدین شرح است: ۹۵ درصد موافق و کاملاً موافق و فقط ۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف. زنان بیشتر از مردان موافق و مردان کمتر از زنان مخالف هستند. بین گروه‌های سنی و جملهٔ فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد؛ یعنی افراد با سنین مختلف تقریباً به یک نسبت با این جمله موافق یا مخالف هستند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با عبارت مذکور افزایش می‌یابد. رابطهٔ معناداری بین وضعیت شغلی (فعالیت) و جملهٔ فوق وجود ندارد. همچنین وضعیت اقتصادی رابطهٔ معناداری با جملهٔ بالا ندارد.

جدول ۳۱ - ۳. در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۲۴	۱۲۱	۱۹۷	۱۵۷۴	۴۰۵۳	تعداد
۱۰۰	۰/۴	۲	۳/۳	۲۶/۴	۶۷/۹	درصد

نمودار ۱۶ - ۳. در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود.

جدول ۳۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود." برحسب جنسیت و تحصیلات

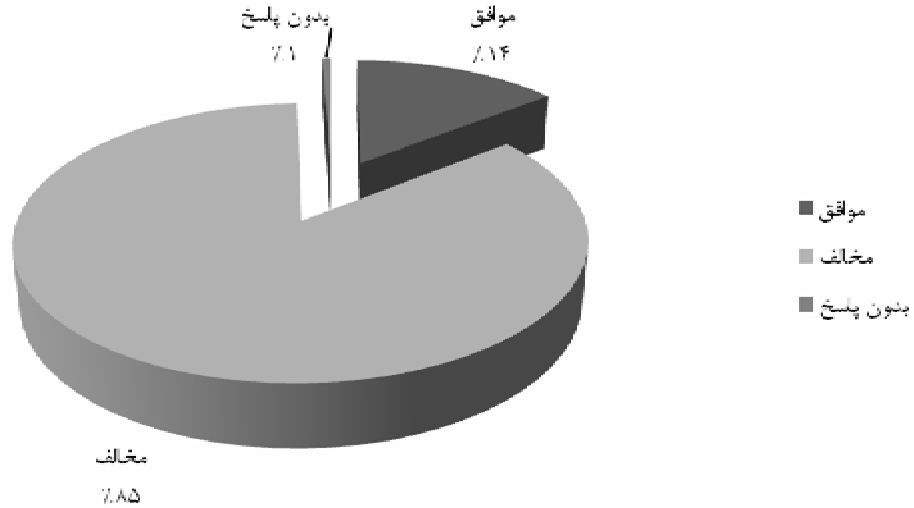
میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش		
						مرد	زن
کاملاً موافق			۶۵/۶	۷۰/۷	۶۳/۳	۶۹/۶	۷۰/۵
موافق			۲۸/۲	۲۴/۸	۳۰/۹	۲۵/۲	۲۴/۴
مخالف			۴/۲	۲/۴	۴/۱	۳/۱	۲/۹
کاملاً مخالف			۲/۱	۲	۱/۷	۲/۱	۲/۱
آماره			۲۵/۲۴۹		۳۰/۲۳۰		
سطح معنی‌داری			۰/۰۰۰		۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی			۰/۰۶۵ = وی کرامرز		-۰/۰۴۴ = کندال تاوسی		

از جوانان درباره "رسمیت پایبندی به اعتقادات مذهبی" پرسیده شد. ۱۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف این عبارت هستند. مردان بیشتر از زنان موافق‌اند و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. بین گروه‌های سنی و میزان رسمیت پایبندی به اعتقادات مذهبی رابطه معناداری وجود ندارد. هر اندازه تحصیلات بالاتر می‌رود میزان موافقت با جمله بالا کاهش می‌یابد؛ به عبارتی تحصیل کرده‌ها پایبندی بیشتری به عقاید مذهبی دارند. شاغلان و دانشجویان بیشتر از بقیه با این جمله موافق هستند و همین گروه کمتر از دیگران با عبارت مذکور مخالف‌اند.

جدول ۳۳ - ۳. پایبندبودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۳	۲۶۰۸	۲۴۶۹	۶۱۵	۲۴۴	تعداد
۱۰۰	۰/۶	۴۳/۷	۴۱/۴	۱۰/۳	۴/۱	درصد

نمودار ۱۷ - ۳. پایبندبودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست.

جدول ۳۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "پایبندبودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست." برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت			میزان تحصیلات	
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۴/۵	۳/۷	۴/۴	۳/۸	۴/۲
موافق	۱۲/۱	۸/۶	۱۳/۲	۱۰/۲	۸/۳
مخالف	۴۲/۲	۴۱	۴۶/۱	۴۱/۵	۳۸
کاملاً مخالف	۴۱/۲	۴۶/۷	۳۶/۳	۴۴/۶	۴۹/۴
آماره	۳۰/۴۶۷			۷۲/۰۶۱	
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰			۰/۰۰۰	
ضریب همبستگی	۰/۰۷۲ = وی کرامرز			۰/۰۸۷ = کندال تاو سی	

جدول ۳۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "پایبندبودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست." برحسب نوع فعالیت

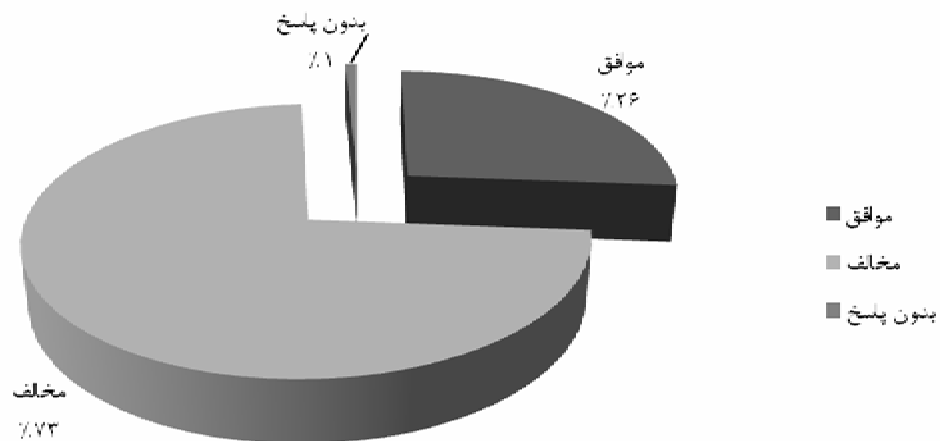
متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۲/۹	۵/۱	۴/۵	۳/۹	۴/۷
موافق	۱۱/۳	۹/۴	۹/۵	۱۲/۳	۹
مخالف	۴۱/۵	۳۶/۹	۴۲/۶	۴۲/۷	۴۷/۶
کاملاً مخالف	۴۴/۴	۴۸/۶	۴۳/۴	۴۱/۱	۳۸/۷
آماره	۴۴/۳۲۳				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۵۱ = وی کرامرز				

گفته شد “نهی از منکر وظیفه‌ عالمان دینی است نه وظیفه‌ هر کسی” که از بین پاسخگویان ۲۶ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان با این عبارت موافق‌اند و برعکس زنان بیشتر از مردان مخالف هستند. رابطه‌ معناداری بین گروه‌های سنی و عبارت فوق وجود ندارد. هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان موافقت کاهش می‌یابد و هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان مخالفت نیز افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان و شاغلان بیشتر از بقیه موافق هستند و دانشجویان بیشترین تعداد مخالفت را داشته‌اند.

جدول ۳۶ - ۳. نهی از منکر وظیفه‌ عالمان دینی است نه وظیفه‌ هر کس

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۵۱۲	۱۰۵۳	۲۵۳۳	۱۸۲۱	۵۰	۵۹۶۹	
۸/۶	۱۷/۶	۴۲/۴	۳۰/۵	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۱۸ - ۳. نهی از منکر وظیفه‌ عالمان دینی است نه وظیفه‌ هر کس

جدول ۳۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره‌ گویه‌ “نهی از منکر وظیفه‌ عالمان دینی است نه وظیفه‌ هر کس” برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۹/۷	۷/۶	۹/۸	۸/۷	۷/۷
موافق	۱۹	۱۶/۵	۲۰/۴	۱۷/۵	۱۶/۱
مخالف	۴۱/۵	۴۴/۲	۴۲/۵	۴۲	۴۳/۲
کاملاً مخالف	۲۹/۸	۳۱/۷	۲۶/۳	۳۱/۹	۳۳/۱
آماره	۱۶/۸۲۷		۲۹/۷۱۷		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱		۰/۰۰۰		

ضریب همبستگی	۰/۰۵۳ = وی کرامرز	۰/۰۵۹ = کندال تاو سی
--------------	-------------------	----------------------

جدول ۳۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "نهی از منکر وظیفه عالمان دینی است نه وظیفه هر کس" بر حسب نوع فعالیت

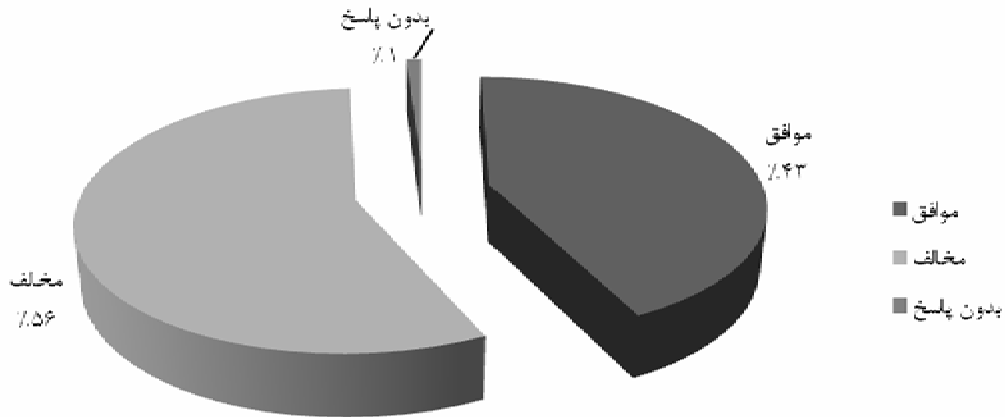
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۷/۹	۸/۳	۸/۱	۸/۹	۹/۹	کاملاً موافق
۱۷/۶	۱۹/۵	۱۸/۱	۱۶/۲	۱۸	موافق
۴۸/۳	۴۳/۷	۴۴/۲	۴۰/۵	۴۰/۲	مخالف
۲۶/۲	۲۸/۵	۲۹/۶	۳۴/۴	۳۱/۹	کاملاً مخالف
۲۹/۸۸۹					آماره
۰/۰۰۳					سطح معنی داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

نگرش افراد در مورد "رفت و آمد با کسانی که عقاید غیرمذهبی دارند" بررسی شد. نتایج نشان می‌دهد که ۴۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۵۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان با این عبارت موافق و زنان بیشتر از مردان مخالف هستند. بین گروه‌های سنی و جمله فوق رابطه معناداری وجود ندارد. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت نیز افزایش می‌یابد و هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان مخالفت کاهش می‌یابد. افراد خانه‌دار کمتر از بقیه با این عبارت موافق‌اند و دانشجویان کمتر از دیگران با این عبارت مخالف هستند.

جدول ۳۹ - ۳. رفت و آمد با کسانی که عقاید غیرمذهبی دارند

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۰	۱۰۰۴	۲۳۴۸	۱۹۲۹	۶۲۸	تعداد
۱۰۰	۱	۱۶/۸	۳۹/۳	۳۲/۳	۱۰/۵	درصد

نمودار ۱۹ - ۳. رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند

جدول ۴۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند." برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت			میزان تحصیلات	
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۱۲	۹/۲	۹/۶	۹/۶	۱۲/۷
موافق	۳۴/۷	۳۰/۵	۳۰	۳۳/۶	۳۳/۶
مخالف	۳۷/۵	۴۲	۴۲/۵	۳۹/۷	۳۷/۵
کاملاً مخالف	۱۵/۸	۱۸/۳	۱۷/۹	۱۷/۱	۱۶/۲
آماره	۳۱/۸۷۲			۳۳/۵۶۰	
سطح معنی داری	۰/۰۰۰			۰/۰۰۱	
ضریب همبستگی	۰/۰۷۴ = وی کرامرز			-۰/۰۴۶ = کندال تاو سی	

جدول ۴۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند." برحسب نوع فعالیت

متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه دار
کاملاً موافق	۱۰/۴	۱۱/۸	۱۱	۱۱	۷/۶
موافق	۳۳/۲	۳۵	۳۳/۴	۳۳/۱	۲۸/۱
مخالف	۳۸/۶	۳۷/۳	۴۰/۶	۳۹/۸	۴۴/۵
کاملاً مخالف	۱۷/۷	۱۵/۹	۱۴/۹	۱۶/۱	۱۹/۸
آماره	۲۸/۸۹۸				
سطح معنی داری	۰/۰۰۴				
ضریب همبستگی	۰/۰۴۱ = وی کرامرز				

در مورد جملهٔ “پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند” پرسیده شد که ۲۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان موافق و زنان بیشتر از مردان مخالف این عبارت هستند. بین گروه‌های سنی و جملهٔ بالا رابطهٔ معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت با عبارت بالا کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانشجویان کمتر از دیگران با عبارت مذکور موافق و دانش‌آموزان و خانه‌دارها کمتر از بقیه مخالف‌اند.

جدول ۴۲ - ۳. پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند.

جمع	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ
۵۹۶۹	۴۷۱	۱۱۴۷	۲۵۷۹	۱۶۶۴	۱۰۸
۱۰۰	۷/۹	۱۹/۲	۴۳/۲	۲۷/۹	۱/۸

نمودار ۲۰ - ۳. پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند.

جدول ۴۳ - ۳. نظر پاسخگویان دربارهٔ گویهٔ “پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند.” برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر	جنسیت		میزان تحصیلات	
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم
کاملاً موافق	۸/۳	۷/۸	۸/۸	۸/۴
موافق	۲۰/۵	۱۸/۶	۲۲/۹	۲۰
مخالف	۴۴/۵	۴۳/۲	۴۵/۵	۴۲/۵
کاملاً مخالف	۲۶/۶	۳۰/۴	۲۲/۸	۲۹/۲
آماره	۱۱/۰۲۲		۵۳/۱۶۷	
سطح معنی‌داری	۰/۰۱۲		۰/۰۰۰	
ضریب همبستگی	۰/۰۴۳ = وی کرامرز		۰/۰۷۸ = کندال تاو سی	

جدول ۴۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۸/۲	۷/۹	۹/۷	۷/۲	۸/۱	کاملاً موافق
۲۲/۰	۲۰/۰	۱۹/۷	۱۶/۳	۲۱/۸	موافق
۴۴/۹	۴۵/۲	۴۵/۵	۴۳/۷	۴۰/۹	مخالف
۲۴/۹	۲۶/۸	۲۵/۱	۳۲/۷	۲۹/۲	کاملاً مخالف
۳۷/۵۰۹					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۷ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

از "نتیجه عمل در آخرت" سؤال شد، که ۸۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان بیشتر از مردان موافق و مردان بیشتر از زنان مخالف هستند. با افزایش سن میزان موافقت با عبارت بالا افزایش می‌یابد؛ تقریباً تمام گروه‌های سنی با فاصله کمی نسبت به یکدیگر موافق عبارت بالا هستند. با افزایش سن میزان مخالفت کاهش می‌یابد. بین گروه تحصیلی^۱، نوع فعالیت^۲ و جمله فوق رابطه معناداری وجود ندارد. از نظر وضع اقتصادی، افراد با وضع اقتصادی پایین به نسبت بیشتری با عبارت بالا موافقت دارند و برعکس افراد با وضعیت اقتصادی بالا مخالفت بیشتری دارند.

جدول ۴۵ - ۳. هر کس نتیجه اعمال خود را در روز قیامت می‌بیند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۴	۲۰۷	۴۱۳	۱۸۱۶	۳۴۸۹	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۳/۵	۶/۹	۳۰/۴	۵۸/۵	درصد

1 $x^2 = 10.495, sig$

2 $x^2 = 20.212, sig$

جدول ۴۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر کس نتیجه اعمال خود را در روز قیامت می‌بیند." بر حسب جنسیت، سن و وضعیت اقتصادی

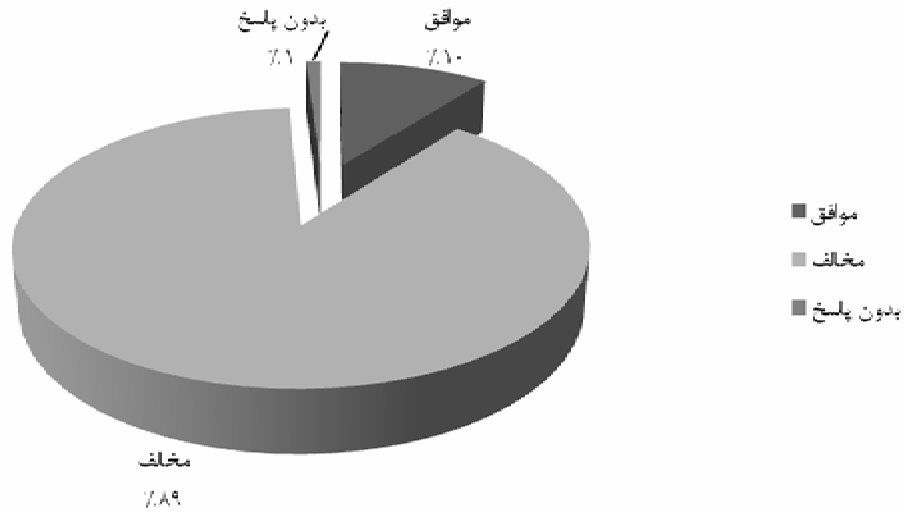
وضع اعتقادی	سن			جنسیت		متغیر نگرش	
	پایین	بالا	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹		زن
کاملاً موافق	۵۷/۹	۵۹/۶	۵۵/۷	۵۹/۶	۶۱/۰	۶۰/۶	۵۷/۳
موافق	۳۲/۵	۲۹/۴	۳۴/۲	۲۹/۹	۲۸/۴	۲۹/۴	۳۱/۷
مخالف	۶/۶	۷/۳	۶/۶	۷/۰	۷/۲	۶/۳	۷/۶
کاملاً مخالف	۳/۰	۳/۷	۳/۵	۳/۵	۳/۴	۳/۶	۳/۴
آماره	۸/۳۵۴		۱۵/۲۰۸			۸/۶۳۶	
سطح معنی‌داری	۰/۰۳۹		۰/۰۱۹			۰/۰۳۵	
ضریب همبستگی	۰/۰۳۹ = وی کرامرز		۰/۰۲۸ = کندال تاو سی			۰/۰۳۸ = وی کرامرز	

گویه دیگر بعد اعتقادی این بود که "با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست." ۱۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان موافق و زنان بیشتر از مردان مخالف‌اند. با افزایش سن، میزان موافقت کاهش می‌یابد. افراد ۱۵ تا ۱۹ سال کمتر از بقیه مخالفت دارند. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت با عبارت بالا کاهش می‌یابد. بیکاران کمتر از بقیه موافق هستند. همچنین افراد خانه‌دار کمتر از بقیه با عبارت مذکور مخالفت کرده‌اند.

جدول ۴۷ - ۳. با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۷	۲۸۱۷	۲۴۷۸	۴۱۴	۲۰۳	تعداد
۱۰۰	۱	۴۷/۲	۴۱/۵	۶/۹	۳/۴	درصد

نمودار ۲۱ - ۳. با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست.

جدول ۴۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات	
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم
کاملاً موافق	۳/۸	۳	۳/۵	۳/۴	۳/۴	۳/۵	۳/۸
موافق	۸/۱	۵/۸	۷/۲	۷/۱	۶/۷	۸/۷	۶/۸
مخالف	۴۳/۳	۴۰/۵	۴۱/۹	۳۹/۵	۴۵/۵	۴۸/۴	۴۰/۶
کاملاً مخالف	۴۴/۸	۵۰/۷	۴۷/۳	۵۰	۴۴/۴	۳۹/۳	۴۸/۸
آماره	۲۷/۲۶۲		۱۵/۴۳۴			۷۲/۹۹۱	
سطح معنی داری	۰/۰۰		۰/۰۱۷			۰/۰۰۰	
ضریب همبستگی	۰/۰۶۸ = وی کرامرز		-۰/۰۱۷ = کندال تاو سی			۰/۰۸۷ = کندال تاو سی	

جدول ۴۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست." برحسب نوع فعالیت

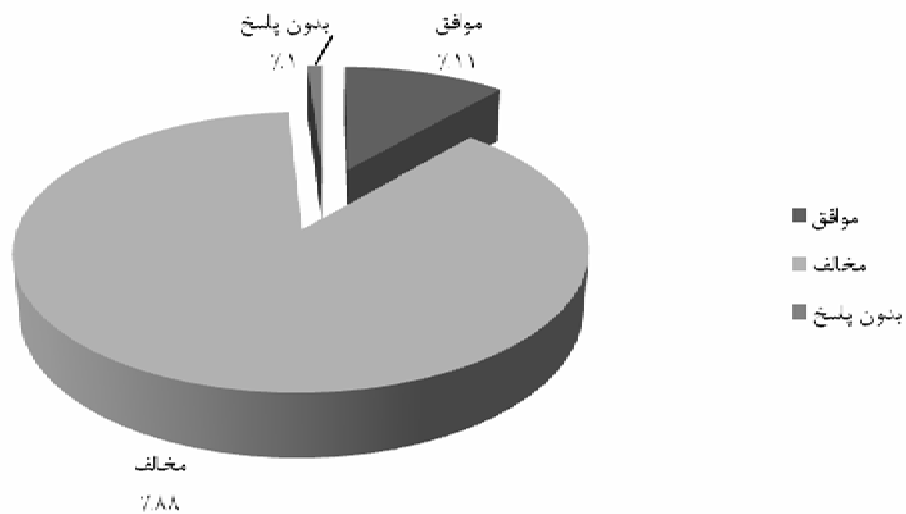
متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۲/۹	۴/۱	۳/۲	۳/۶	۴
موافق	۷/۶	۵/۸	۶/۴	۷/۸	۷/۹
مخالف	۴۰	۳۵/۴	۴۳/۳	۴۵	۴۹/۶
کاملاً مخالف	۴۹/۴	۵۴/۸	۴۷/۱	۴۳/۷	۳۸/۴
آماره	۶۹/۱۴۹				
سطح معنی داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۶۴ = وی کرامرز				

“سعادتمندی انسان بدون پیامبر” از دیگر گویه‌های بُعد اعتقادی است که ارزیابی شد و ۱۱ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف داشت. مردان بیشتر از زنان موافق و زنان بیشتر از مردان مخالف هستند. افراد ۱۵ تا ۱۹ سال بیشتر از بقیه موافق، افراد ۲۵ تا ۲۹ سال بیشتر از بقیه مخالف و افراد ۲۰ تا ۲۴ سال بیشتر از بقیه کاملاً مخالف هستند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد بیکار در حال جستجوی کار کمترین میزان موافقت را اعلام داشته و همین گروه بیش از دیگران مخالفت خود را با عبارت مذکور بیان کرده‌اند. افراد با وضع اقتصادی بالا میزان موافقت بیشتری نسبت به افراد با وضع اقتصادی پایین داشته‌اند و با پایین‌آمدن وضعیت اقتصادی میزان مخالفت افزایش می‌یابد.

جدول ۵۰ - ۳. انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می‌تواند به سعادت برسد.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۲۰۶	۴۷۳	۲۱۵۰	۳۰۷۶	۶۴	۵۹۶۹	
۳/۵	۷/۹	۳۶	۵۱/۵	۱/۱	۱۰۰	

نمودار ۲۲ - ۳. انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می‌تواند به سعادت برسد.

جدول ۵۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می‌تواند به سعادت برسد." بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات	
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم
کاملاً موافق	۳/۶	۳/۳	۳/۸	۳/۴	۳/۴	۴/۶	۳/۲
موافق	۹/۷	۶/۲	۹/۴	۷/۷	۷/۱	۱۰	۷/۷
مخالف	۳۸/۲	۳۴/۵	۳۵/۵	۳۵/۳	۳۹/۳	۴۱	۳۵/۶
کاملاً مخالف	۴۸/۴	۵۶	۵۱/۳	۵۳/۷	۵۰/۲	۴۴/۴	۵۳/۵
آماره	۴۴/۲۱۴		۱۴/۶۷۴			۶۱/۷۸۵	
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۲۳			۰/۰۰۰	
ضریب همبستگی	۰/۰۸۷ = وی کرامرز		۰/۰۰۲ = کندال تاو سی			۰/۰۸۲ = کندال تاو سی	

جدول ۵۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می‌تواند به سعادت برسد." بر حسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

متغیر نگرش	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
کاملاً موافق	۳/۸	۳/۵	۳/۳	۳/۶	۳/۵	۳/۷	۳/۲
موافق	۹/۴	۷/۴	۶/۷	۹/۲	۷/۵	۸/۴	۷/۴
مخالف	۳۴/۱	۳۱/۸	۳۸/۶	۳۷/۵	۴۲/۹	۳۵	۳۸/۴
کاملاً مخالف	۵۲/۸	۵۷/۳	۵۱/۵	۴۹/۶	۴۶/۱	۵۲/۹	۵۱
آماره	۴۱/۶۳۲						۸/۲۷۳
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۴۱
ضریب همبستگی	۰/۰۴۹ = وی کرامرز						۰/۰۳۸ = وی کرامرز

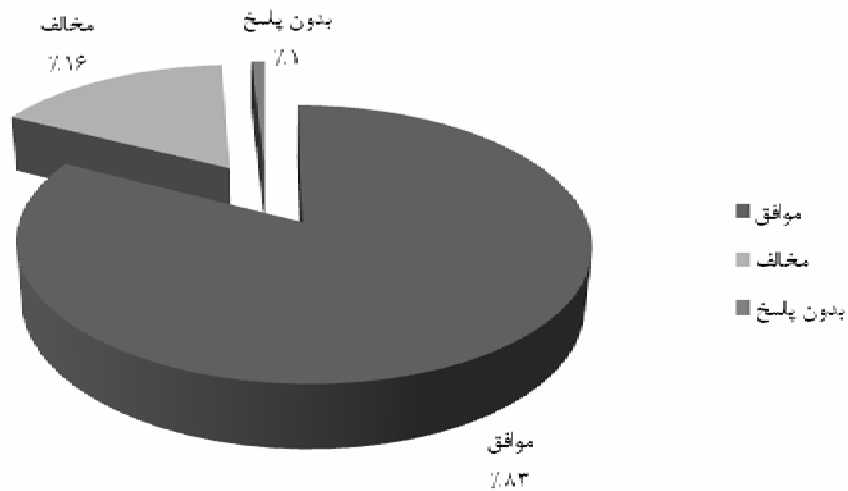
گفته شد "اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود." که ۸۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف داشت. بین جنسیت و جمله فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد ۲۰ تا ۲۴ ساله بیشتر از بقیه کاملاً موافق هستند. هر اندازه سن بیشتر می‌شود میزان موافقت با عبارت بالا افزایش می‌یابد و برعکس. افراد با تحصیلات دیپلم بیشتر از بقیه با جمله بالا موافقت دارند و با افزایش تحصیلات میزان مخالفت کاهش می‌یابد. بین وضعیت شغلی (فعالیت) و جمله بالا رابطه معناداری وجود ندارد. بین

وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۵۳ - ۳. اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۲	۳۷۹	۶۰۶	۲۲۱۵	۲۷۱۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۶/۳	۱۰/۲	۳۷/۱	۴۵/۵	درصد

نمودار ۲۳ - ۳. اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود.

جدول ۵۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه^۳ اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود. برحسب

سن و تحصیلات

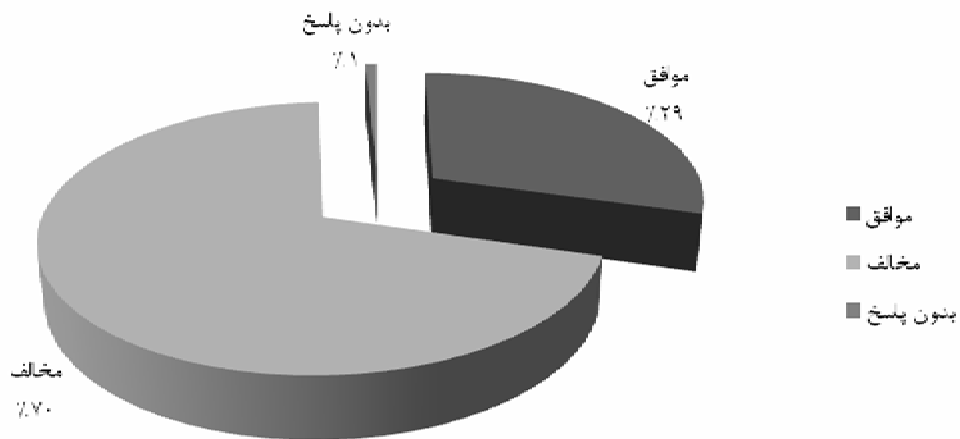
میزان تحصیلات			سن			متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	نگرش
۴۶/۴	۴۷/۹	۴۲/۹	۴۵/۲	۴۷/۸	۴۳/۹	کاملاً موافق
۳۸/۳	۳۶/۸	۳۷/۱	۳۹/۴	۳۶/۵	۳۷/۱	موافق
۹/۷	۹/۴	۱۱/۹	۸/۹	۱۰/۳	۱۱/۴	مخالف
۵/۶	۵/۹	۸/۱	۶/۵	۵/۵	۷/۶	کاملاً مخالف
۲۲/۲۴۳			۱۸/۶۰۱			آماره
۰/۰۰۱			۰/۰۰۵			سطح معنی‌داری
-۰/۰۳۳ = کندال تاو سی			-۰/۰۱۹ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

درباره گویه "تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خدا بخواهد اتفاق می‌افتد." سؤال شد که جواب بدین ترتیب است: ۲۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف. بین جمله فوق و جنسیت رابطه معناداری وجود ندارد. افراد ۱۵ تا ۱۹ ساله بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق‌اند و ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیشتر از دیگران مخالف هستند. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت نیز کاهش می‌یابد و برعکس هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان مخالفت نیز افزایش می‌یابد. افراد خانه‌دار بیشتر از دیگران موافق و دانش‌آموزان و بیکاران کمتر از بقیه مخالف هستند.

جدول ۵۵ - ۳. تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می‌افتد.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۶۰۰	۱۱۶۲	۲۶۴۲	۱۵۱۵	۵۰	۵۹۶۹	
۱۰/۱	۱۹/۵	۴۴/۳	۲۵/۴	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۲۴ - ۳. تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می‌افتد.

جدول ۵۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می‌افتد"

بر حسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
۶/۸	۱۰/۸	۱۳/۳	۹/۷	۹/۷	۱۱/۲	کاملاً موافق
۱۵/۲	۱۹/۹	۲۴/۷	۱۸/۸	۱۹/۷	۲۰/۳	موافق
۴۷/۷	۴۴/۲	۴۱/۷	۴۷/۶	۴۳/۳	۴۳/۵	مخالف
۳۰/۳	۲۵/۲	۲۰/۴	۲۳/۹	۲۷/۲	۲۵	کاملاً مخالف
۱۲۳/۲۵۸			۱۳/۳۴۸			آماره

۰/۰۰۰	۰/۰۳۸	سطح معنی‌داری
۰/۱۲۳ = کندال تاو سی	۰/۰۱۱ = کندال تاو سی	ضریب همبستگی

جدول ۵۷ - ۳. نظر پاسخگویان دربارهٔ "تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می‌افتد."
برحسب نوع فعالیت

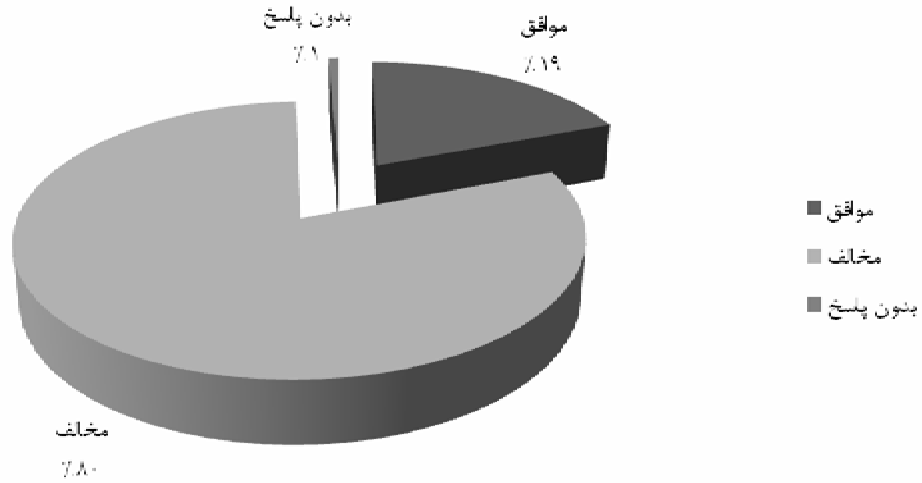
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۱۳/۸	۱۰/۱	۱۰/۵	۷/۴	۱۰/۳	کاملاً موافق
۲۵/۹	۱۸/۶	۱۹/۸	۱۷/۲	۱۹/۷	موافق
۴۱/۴	۴۷/۳	۴۴/۵	۴۴/۲	۴۴/۱	مخالف
۱۸/۹	۲۴	۲۵/۳	۳۱/۲	۲۵/۸	کاملاً مخالف
۷۱/۲۹۴					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

"تعیین قبلی هدایت و گمراهی انسان‌ها" از دیگر سؤالات بُعد اعتقادی است که ۱۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت و جملهٔ فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد. با افزایش سن میزان موافقت کاهش می‌یابد. افراد ۲۵ تا ۲۹ ساله بیشتر از دیگران مخالف هستند. هرچه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت کاهش می‌یابد و برعکس هرچه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانشجویان کمتر از بقیه موافقت خود را با عبارت مذکور بیان کرده‌اند و همین گروه بیشتر از بقیه مخالف عبارت بالا هستند.

جدول ۵۸ - ۳. هدایت و گمراهی انسان‌ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۱	۲۱۲۵	۲۶۶۲	۶۹۸	۴۴۳	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۳۵/۶	۴۴/۶	۱۱/۷	۷/۴	درصد

نمودار ۲۵ - ۳. هدایت و گمراهی انسان‌ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است.

جدول ۵۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هدایت و گمراهی انسان‌ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است." برحسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
کارדانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
۴/۹	۸	۹/۸	۶/۴	۷	۹/۲	کاملاً موافق
۹/۶	۱۰/۹	۱۵/۷	۱۱	۱۱/۲	۱۳/۴	موافق
۴۵/۴	۴۵/۲	۴۴	۴۷	۴۳/۱	۴۵/۳	مخالف
۴۰/۲	۳۵/۹	۳۰/۵	۳۵/۶	۳۸/۷	۳۲/۱	کاملاً مخالف
۸۷/۰۴۱			۳۱/۲۳۶			آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰			سطح معنی‌داری
۰/۰۹۶ = کندال تاو سی			۰/۰۳۹ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۶۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هدایت و گمراهی انسان‌ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۹/۶	۷/۲	۶/۹	۵/۸	۸/۶	کاملاً موافق
۱۳/۸	۱۰	۱۱/۵	۱۰/۳	۱۴/۸	موافق
۴۷/۴	۴۶/۶	۴۵/۵	۴۳/۹	۴۳/۳	مخالف
۲۹/۲	۳۶/۲	۳۶/۱	۴۰/۱	۳۳/۳	کاملاً مخالف
۵۰/۶۲۳					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری

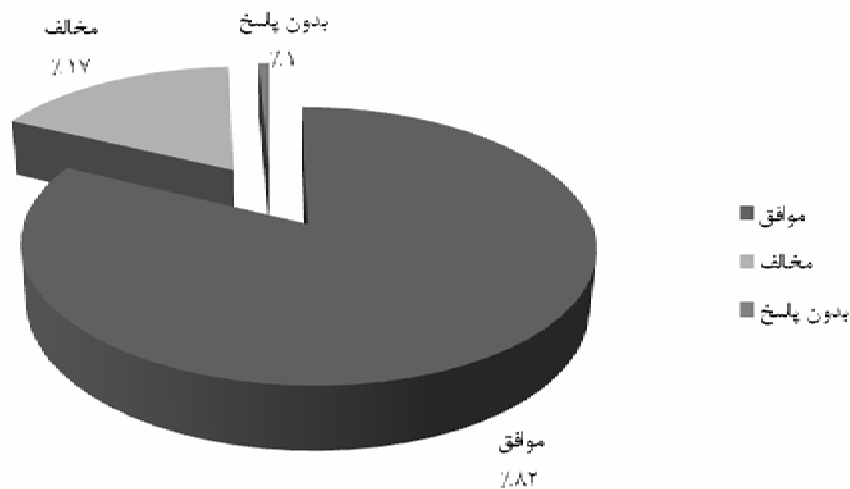
ضریب همبستگی	۰/۰۵۴ = وی کرامرز
--------------	-------------------

“اعتقادات دینی تنها راه نجات بشر است.” آخرین گویۀ بُعد اعتقادی است که پرسیده شد: ۸۲ درصد موافق و کاملاً موافق، ۱۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان با عبارت مذکور موافق‌اند؛ اما مردان بیشتر از زنان مخالف هستند. افراد ۲۵ تا ۲۹ ساله بیشتر از بقیه موافقت خود را با عبارت بالا بیان کرده‌اند. با افزایش سن، میزان مخالفت کاهش می‌یابد و افراد ۱۵ تا ۱۹ ساله بیشتر از دیگران مخالف این جمله هستند. بین تحصیلات پاسخگویان و جمله بالا رابطه معناداری وجود ندارد. خانه‌دارها و بیکاران بیشتر از دیگران موافق و دانش‌آموزان به نسبت بیشتری مخالف هستند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و گویۀ بالا رابطه معناداری وجود ندارد؛ یعنی افراد با وضع اقتصادی بالا و پایین تقریباً به یک نسبت با این عبارت مخالف و موافق هستند.

جدول ۶۱ - ۳. تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۴۱	۲۱۰	۸۰۷	۲۷۸۵	۲۱۲۶	
۱۰۰	۰/۷	۳/۵	۱۳/۵	۴۶/۷	۳۵/۶	درصد

نمودار ۲۶ - ۳. تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است.

جدول ۶۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است." برحسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر	نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	۳۷	۳۴/۸	کاملاً موافق	
۳۶/۶	۳۷/۴	۳۲/۸	۴۷/۷	۴۶/۴	موافق	
۱۲/۳	۱۳/۱	۱۵/۷	۱۲/۷	۱۴/۴	مخالف	
۳/۶	۳/۲	۴/۱	۲/۶	۴/۵	کاملاً مخالف	
۱۶/۹۶۹			۲۰/۴۳۴		آماره	
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری	
۰/۰۳۴ = کندال تاو سی			۰/۰۵۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی	

جدول ۶۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر	نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز		
۳۵/۶	۳۴/۵	۳۶	۳۷/۸	۳۴/۲	کاملاً موافق	
۴۹/۵	۴۷/۸	۴۷/۶	۴۴/۱	۴۷	موافق	
۱۲/۹	۱۴/۲	۱۳/۲	۱۳	۱۵/۵	مخالف	
۲	۳/۵	۳/۲	۵/۱	۳/۲	کاملاً مخالف	
۲۴/۶۹۴					آماره	
۰/۰۱۶					سطح معنی‌داری	
۰/۰۳۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی	

۳-۱-۱. فرانگاه بُعد اعتقادی

برای سنجش بُعد اعتقادی پاسخگویان از ۱۷ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است. از ترکیب این گویه‌ها متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنس، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت که نتایج آن به شرح زیر است. بین متغیرهای سن، وضع اقتصادی و بُعد اعتقادی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که میزان اعتقاد پاسخگویان زن و مرد نسبت به مسائل مذهبی متفاوت بوده است. ($\text{sig} = ۰/۰۰۰$) بدین صورت که زنان از مردان مذهبی‌ترند.

مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که با افزایش تحصیلات، میزان موافقت با بُعد اعتقادی پاسخگویان افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی با گویه‌های اعتقادی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد اعتقادی متعلق به خانه‌دارها است.

جدول ۶۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی بر حسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مرد	۲۷۷۱	۵۴/۲۳	۷/۶۰	-۵/۸۱۱	۵۴۵۱	۰/۰۰۰
زن	۲۶۸۲	۵۵/۳۷	۷/۹۴			

جدول ۶۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی بر حسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۵۲۳	۵۳/۴۴	۷/۰۸۳	۳۹/۷۰۵	۵۴۴۵	۰/۰۰۰
دیپلم	۲۰۵۷	۵۵/۰۱	۷/۲۸۱			
دانشگاهی	۱۸۶۸	۵۵/۶۳	۷/۳۵۷			

جدول ۶۶ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی بر حسب شغل پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
دانش‌آموز	۱۱۶۷	۵۴/۷۷	۷/۲۶۳	۵/۸۰۴	۵۲۶۳	۰/۰۰۰
دانشجو	۱۲۰۷	۵۵/۵۰	۷/۵۳۵			
بیکار	۱۰۰۴	۵۴/۶۳	۷/۱۶۹			
شاغل	۱۲۵۰	۵۴/۴۷	۷/۳۶۴			
خانه‌دار	۶۴۰	۵۳/۹۱	۶/۹۵۹			

۲-۳. بُعد مناسکی

ابتدا در مورد وضعیت "نماز خواندن" پاسخگویان سؤال شده است؛ که کدام‌یک از موارد وضعیت نماز خواندن شما را بهتر نشان می‌دهد. ۵۳ درصد گفتند نماز خواندن بخش منظم و مرتبی از وقت من است. ۳۱ درصد گفتند نماز خواندن بخش منظم و مرتبی از وقت من نیست. ۶ درصد اظهار کردند که نماز خواندن آنها محدود به مراسم رسمی است (ماه رمضان و...) و ۵ درصد گفتند در مواقع فشارهای روحی یا احساس نیاز نماز می‌خوانند. ۴ درصد نیز بیان کردند که نماز نمی‌خوانند. زنان بیشتر از مردان گفتند نماز خواندن بخش منظم و مرتبی از وقتشان است و همین گروه بیش از مردان بیان کرده‌اند مرتب نیست.

با افزایش سن، نماز خواندن هم به صورت منظم و مرتب و هم به صورت نامنظم و نامرتب افزایش می‌یابد. سایر موارد با افزایش سن کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات، پاسخ مثبت به عبارت‌های "نماز خواندن بخش منظمی از رفتار من است" و "نماز خواندن من منظم و مرتب نیست" افزایش می‌یابد. ولی گزینه‌های "من اصولاً در مواقع فشارهای روحی نماز می‌خوانم" و "نماز نمی‌خوانم" کاهش می‌یابد. وضعیت گروه‌های شغلی نیز همانند سن است. افراد خانه‌دار مرتب‌تر از بقیه نماز می‌خوانند. دانشجویان نامرتب نماز می‌خوانند. افراد خانه‌دار کمتر از بقیه گفتند که در موقع فشار نماز می‌خوانند. دانش‌آموزان و بیکاران بیشتر از دیگران در مراسم رسمی یا عبادی نماز می‌خوانند. خانه‌داران کمتر از بقیه اعلام کرده‌اند که نماز نمی‌خوانند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و وضعیت نماز خواندن رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۶۷ - ۳. وضعیت نماز خواندن

جمع	بدون پاسخ	نماز نمی‌خوانم.	نماز خواندن من محدود به مراسم رسمی می‌شود.	در فشارهای روحی نماز می‌خوانم.	نماز خواندن من منظم و مرتب نیست.	نماز بخش منظمی از رفتار من است.	
۵۹۶۹	۲۹	۲۵۲	۳۵۸	۳۰۴	۱۸۴۰	۳۱۸۶	تعداد
۱۰۰	۰/۵	۴/۲	۶	۵/۱	۳۰/۸	۵۳/۴	درصد

1

$x^2 = 2.876, sig$

جدول ۶۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "وضعیت نمازخواندن" برحسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر	نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد		
۵۵/۵	۵۴/۲	۵۱/۳	۵۶/۶	۵۰/۸	نماز خواندن بخش منظمی از رفتار من است.	
۳۱/۳	۳۱/۳	۳۰	۳۱/۹	۳۰/۱	نماز خواندن من منظم و مرتب نیست.	
۴/۴	۴/۸	۶/۳	۴/۳	۵/۸	من اصولاً در مواقع فشارهای روحی نماز می‌خوانم.	
۴/۸	۵/۷	۷/۷	۴/۶	۷/۴	نماز خواندن من محدود به مراسم رسمی می‌شود.	
۴	۴	۴/۸	۲/۵	۵/۹	من نماز نمی‌خوانم.	
۲۴/۵۴۱			۷۷/۰۰۲		آماره	
۰/۰۰۲			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری	
۰/۰۴۶ = وی کرامرز			۰/۱۱۴ = وی کرامرز		ضریب همبستگی	

جدول ۶۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "وضعیت نمازخواندن" برحسب تحصیلات

تحصیلات			متغیر	نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم		
۵۶/۹	۵۴	۴۹/۴	نماز خواندن بخش منظمی از رفتار من است.	
۳۳	۳۰/۴	۲۹/۲	نماز خواندن من منظم و مرتب نیست.	
۴/۳	۵/۲	۶	من اصولاً در مواقع فشارهای روحی نماز می‌خوانم.	
۳/۱	۶	۹/۴	نماز خواندن من محدود به مراسم رسمی می‌شود.	
۲/۷	۴/۴	۶	من نماز نمی‌خوانم.	
۱۰۳/۳۴۹			آماره	
۰/۰۰۰			سطح معنی‌داری	
۰/۰۹۳ = وی کرامرز			ضریب همبستگی	

جدول ۷۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "وضعیت نمازخواندن" برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر	نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز		
۶۰/۷	۵۳/۶	۵۰	۵۳/۹	۵۲/۳	نماز خواندن بخش منظمی از رفتار من است.	
۲۹	۳۱/۸	۳۱/۱	۳۲/۹	۲۹/۳	نماز خواندن من منظم و مرتب نیست.	
۳	۵	۶	۴/۹	۶/۱	من اصولاً در مواقع فشارهای روحی نماز می‌خوانم.	
۵/۶	۵/۶	۷	۵	۷/۱	نماز خواندن من محدود به مراسم رسمی می‌شود.	
۱/۷	۴	۵/۹	۳/۳	۵/۲	من نماز نمی‌خوانم.	
۵۴/۰۶۱					آماره	
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری	
۰/۰۴۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی	

سؤال شد “هر چند وقت یکبار از خدا می‌خواهید به شما کمک کند؟” که ۵۹ درصد گفتند همیشه، ۲۷ درصد اکثر اوقات، ۱۱ درصد گاهی اوقات، ۲ درصد به ندرت و ۰/۴ درصد هیچ‌وقت. زنان بیشتر از مردان گفتند همیشه از خدا کمک می‌خواهند، ولی در سایر موارد مردان بیشتر از زنان هستند. با افزایش سن گزینه “همیشه از خدا کمک می‌خواهم” افزایش می‌یابد. افراد ۲۰ تا ۲۴ ساله بیشتر از بقیه گفتند که هیچ‌وقت از خدا کمک نمی‌خواهند. فراوانی سایر گزینه‌ها با افزایش سن کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات گزینه‌های “همیشه و در اکثر اوقات” افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات گزینه‌های “گاهی اوقات و به ندرت” کاهش می‌یابد. افراد زیردیپلم بیشتر از بقیه اعلام کرده‌اند که هیچ‌وقت از خدا کمک نمی‌خواهند. افراد خانه‌دار بیشتر از دیگران گزینه “همیشه”، دانشجویان بیش از بقیه گزینه “اکثر اوقات و هیچ‌وقت” و دانش‌آموزان بیش از بقیه عبارت “گاهی اوقات و به ندرت” را انتخاب می‌کنند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و درخواست کمک از خدا رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۷۱ - ۳. هر چند وقت یکبار از خدا می‌خواهید به شما کمک کند؟

	همیشه	اکثر اوقات	گاهی اوقات	به ندرت	هیچ‌وقت	بدون پاسخ	جمع
تعداد	۳۵۴۵	۱۶۱۲	۶۳۳	۱۴۲	۲۳	۱۴	۵۹۶۹
درصد	۵۹/۴	۲۷	۱۰/۶	۲/۴	۰/۴	۰/۲	۱۰۰

جدول ۷۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه “هر چند وقت یکبار از خدا می‌خواهید به شما کمک کند؟” بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		نگرش
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم و بالاتر	
هیچ‌وقت	۰/۵	۰/۳	۰/۳	۰/۵	۰/۳	۰/۶	۰/۲	۰/۴
به ندرت	۳/۴	۱/۴	۳/۱	۲/۳	۱/۶	۳/۹	۲	۱/۶
گاهی اوقات	۱۳/۲	۷/۹	۱۳/۲	۱۰/۱	۸/۹	۱۴/۵	۹/۳	۹
اکثر اوقات	۲۸/۹	۲۵/۲	۲۷/۴	۲۷	۲۶/۹	۲۴/۶	۲۸	۲۸
همیشه	۵۴	۶۵/۲	۵۶	۶۰/۱	۶۲/۳	۵۶/۵	۶۰/۴	۶۱
آماره	۱۰۴/۸۵۴		۳۱/۴۴۱			۶۵/۶۶۰		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۱۳۳ = وی کرامرز		۰/۰۴۹ = کندال تاو سی			۰/۰۴۴ = کندال تاو سی		

جدول ۷۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر چند وقت یکبار از خدا می‌خواهید به شما کمک کند؟" برحسب نوع فعالیت

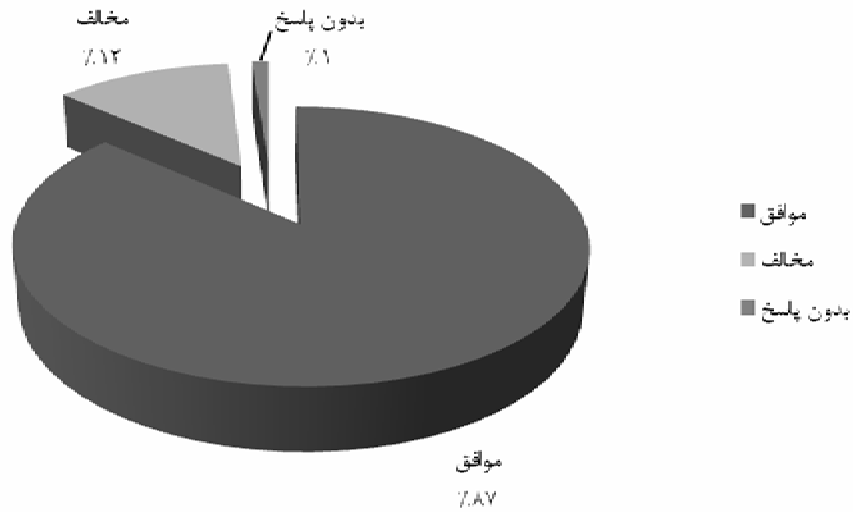
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۵	۰/۳	هیچ وقت
۱/۹	۱/۸	۲/۴	۲/۱	۳/۵	به ندرت
۷/۶	۹/۶	۱۱/۸	۹/۷	۱۴/۱	گاهی اوقات
۲۴/۷	۲۶/۲	۲۸/۳	۲۹/۳	۲۵/۹	اکثر اوقات
۶۵/۵	۶۲	۵۷/۲	۵۸/۴	۵۶/۲	همیشه
۴۸/۶۵۱					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۴۶ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم" مورد پرسش قرار گرفت. ۸۷ درصد افراد موافق و کاملاً موافق عبارت بالا هستند و تنها ۱۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. ۸۶ درصد مردان و ۸۹ درصد زنان موافق و کاملاً موافق، ۱۴ درصد مردان و ۱۱ درصد زنان مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافق و مردان بیشتر از زنان مخالف هستند. تقریباً با افزایش سن میزان موافقت افزایش می‌یابد. اما مخالفت گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ ساله بیشتر از دیگران است. بین گروه‌های تحصیلی و گویه فوق رابطه معناداری وجود ندارد. خانه‌دارها بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق عبارت مذکور بوده‌اند و شاغلان بیشتر از دیگران مخالفتشان را بیان کرده‌اند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و خواندن نماز در مسجد رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۷۴ - ۳. اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم؟

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۰	۲۴۰	۴۹۳	۲۷۴۴	۲۴۲۲	تعداد
۱۰۰	۱/۲	۴	۸/۳	۴۶	۴۰/۶	درصد

نمودار ۲۷ - ۳. اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم؟

جدول ۷۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم" بر حسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۳۷/۴	۴۲/۵	۴۲/۷	۴۱/۷	۴۰/۵	کاملاً موافق
۵۰/۲	۴۵/۴	۴۴/۳	۴۷/۴	۴۵/۶	موافق
۸/۶	۸/۴	۸/۱	۷/۱	۹/۶	مخالف
۳/۸	۳/۶	۴/۹	۳/۸	۴/۳	کاملاً مخالف
۱۹/۹۳۵			۱۳/۳۵۵		آماره
۰/۰۰۳			۰/۰۰۴		سطح معنی‌داری
۰/۰۲۶ = کندال تاو سی			۰/۰۴۸ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۷۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم" بر حسب نوع فعالیت

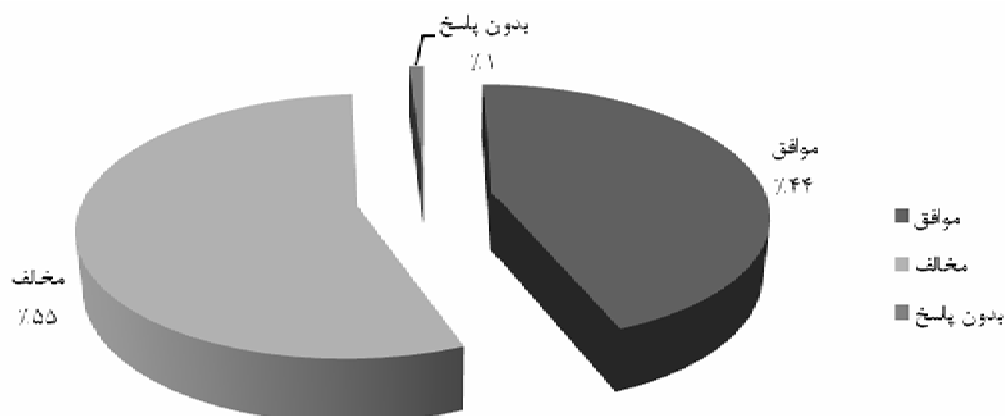
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴۰/۷	۳۸/۱	۳۹/۸	۴۳/۲	۴۲/۴	کاملاً موافق
۵۰/۲	۴۷	۴۸/۳	۴۴/۵	۴۵	موافق
۵/۶	۱۰/۶	۸/۶	۸/۱	۸/۳	مخالف
۳/۴	۴/۳	۳/۴	۴/۲	۴/۴	کاملاً مخالف
۲۶/۵۸۱					آماره
۰/۰۰۹					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویۀ “به‌نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد” ۴۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۵۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافق عبارت مذکور هستند. بین سن افراد و نماز خواندن در منزل یا مسجد رابطه معناداری وجود ندارد. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت با عبارت فوق کمتر می‌شود. خانه‌داران و دانش‌آموزان به ترتیب بیشتر از دیگران کاملاً موافق و موافق هستند. بیکاران در جستجوی کار بیشتر از بقیه مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و فرقی نداشتن خواندن نماز در مسجد و خانه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۷۷ - ۳. به‌نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۷	۱۰۲۳	۲۲۶۰	۱۹۹۳	۶۳۶	تعداد
۱۰۰	۱	۱۷/۱	۳۷/۹	۳۳/۴	۱۰/۷	درصد

نمودار ۲۸ - ۳. به‌نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد

1

$\chi^2 = 1.874, sig$

جدول ۷۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد" بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۹/۸	۱۰/۶	۱۲/۲	۱۰/۹	۱۰/۵	کاملاً موافق
۳۲/۱	۳۳/۵	۳۶	۳۵/۹	۳۱/۷	موافق
۴۰/۳	۳۷/۴	۳۶/۸	۳۸/۳	۳۸/۱	مخالف
۱۷/۹	۱۸/۵	۱۵/۱	۱۴/۸	۱۹/۷	کاملاً مخالف
۱۹/۶۸۳			۲۸/۰۲۹		آماره
۰/۰۰۳			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۴۴ = کندال تاو سی			۰/۰۶۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۷۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد" بر حسب نوع فعالیت

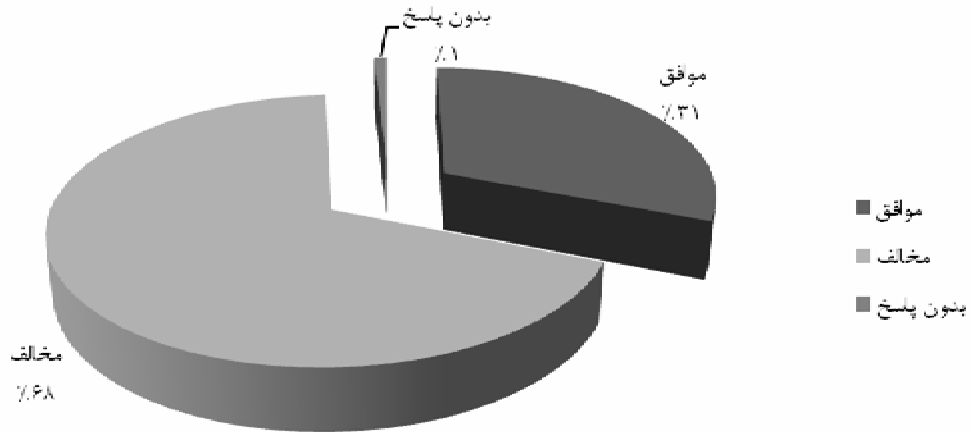
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۱۱/۹	۹/۸	۹/۸	۱۰/۵	۱۲/۵	کاملاً موافق
۳۷/۴	۳۴/۶	۳۴/۵	۳۱/۱	۳۳/۲	موافق
۳۷/۹	۳۸/۸	۳۸/۴	۳۷/۸	۳۷/۹	مخالف
۱۲/۸	۱۶/۸	۱۷/۳	۲۰/۶	۱۶/۴	کاملاً مخالف
۳۰/۶۹۷					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

گویه دیگری که سنجش شد این است که "گاهی اوقات که خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم" ۳۱ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۶۸ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان موافق و کاملاً موافق هستند. بین سن افراد و نماز خواندن در موقع کار رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت کاهش می‌یابد. افراد بیکار بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق جمله بالا هستند و خانه‌دارها بیشتر از بقیه مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و نخواندن نماز موقعی که کار زیاد است رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۸۰ - ۳. گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۲۰۱۲	۲۰۴۸	۱۴۵۳	۴۰۲	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۳۳/۷	۳۴/۳	۲۴/۳	۶/۷	درصد

نمودار ۲۹ - ۳. گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم.

جدول ۸۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	زن	مرد	
۶/۳	۶/۶	۷/۷	۶/۵	۷	کاملاً موافق
۲۳/۵	۲۳/۶	۲۶/۷	۲۲	۲۷	موافق
۳۲/۳	۳۵/۵	۳۶/۴	۳۳/۴	۳۵/۷	مخالف
۳۷/۹	۳۴/۳	۲۹/۱	۳۸/۱	۳۰/۲	کاملاً مخالف
۳۳/۱۲۶			۴۴/۴۸۲		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۵۷ کندال تاو سی			= ۰/۰۸۷ وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۸۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم." بر حسب نوع فعالیت

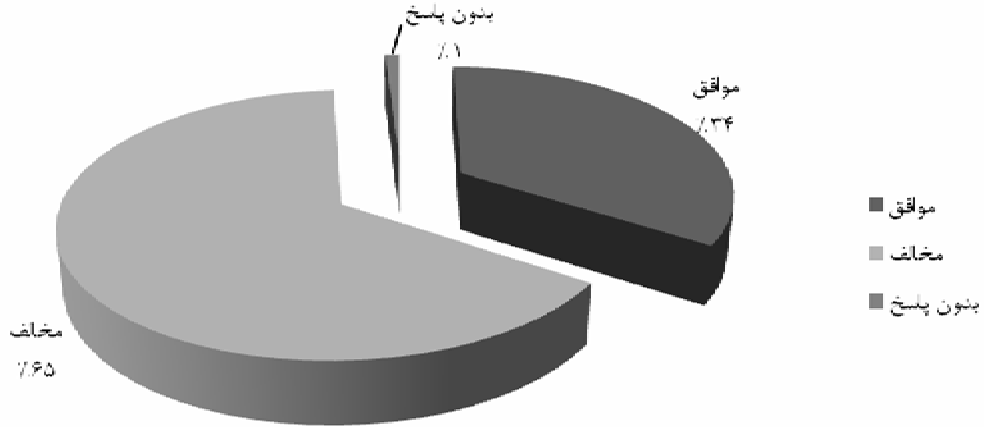
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۶/۵	۷/۳	۶/۵	۶/۸	۶/۸	کاملاً موافق
۲۲/۵	۲۴/۷	۲۷/۶	۲۴/۱	۲۳/۹	موافق
۳۶/۷	۳۵/۴	۳۶	۳۰/۲	۳۵/۳	مخالف
۳۴/۳	۳۲/۶	۲۹/۹	۳۸/۹	۳۴	کاملاً مخالف
۳۱/۱۴۹					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۳ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

"معمولاً اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم." گویه‌ای دیگری در بعد مناسکی است. با این گویه ۳۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان موافق و کاملاً موافق عبارت مذکور هستند. با افزایش سن پاسخگویان میزان موافقت با عبارت بالا کاهش می‌یابد. اما با افزایش سن میزان مخالفت افزایش می‌یابد. بیشترین موافقت مربوط می‌شود به افراد زیردبلم، اما مخالفت دیپلمه‌ها بیشتر از دیگران است. دانش‌آموزان بیشتر از بقیه موافق و کاملاً موافق و دانشجویان و شاغلان بیشتر از بقیه مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و خواندن نماز در زمان مشکلات رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۸۳ - ۳. اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۱	۱۹۱۴	۱۹۵۲	۱۳۲۱	۷۲۱	تعداد
۱۰۰	۱	۳۲/۱	۳۲/۷	۲۲/۱	۱۲/۱	درصد

نمودار ۳۰ - ۳. اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم.

جدول ۸۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۱۱/۲	۱۳/۲	۱۳/۴	۱۱/۸	۱۱/۶	۱۴/۴	۱۱/۹	۱۰/۶
موافق	۲۳/۷	۲۱	۲۲/۸	۲۳/۱	۲۱	۲۵/۲	۲۰/۴	۲۲/۲
مخالف	۳۴/۸	۳۱/۱	۳۴	۳۱/۷	۳۴/۲	۳۵/۳	۳۳/۵	۳۰/۸
کاملاً مخالف	۳۰/۳	۳۴/۶	۲۹/۷	۳۳/۵	۳۳/۳	۲۵/۲	۳۴/۲	۲۶/۴
آماره	۲۴/۷۳۷		۱۲/۷۷۴			۶۵/۳۵۴		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۴۷			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۶۵ = وی کرامرز		۰/۰۳۱ = کندال تاو سی			۰/۰۷۷ = کندال تاو سی		

جدول ۸۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم." برحسب نوع فعالیت

متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۱۲/۹	۱۲/۴	۱۱/۹	۱۰/۹	۱۳/۶
موافق	۲۳/۳	۲۱/۶	۲۳/۲	۲۲/۹	۲۱/۳
مخالف	۳۳/۴	۲۹/۹	۳۳/۹	۳۳/۸	۳۷/۱
کاملاً مخالف	۳۰/۴	۳۶/۱	۳۱	۳۲/۴	۲۷/۹
آماره	۲۴/۷۵۰				
سطح معنی‌داری	۰/۰۱۶				
ضریب همبستگی	۰/۰۳۸ = وی کرامرز				

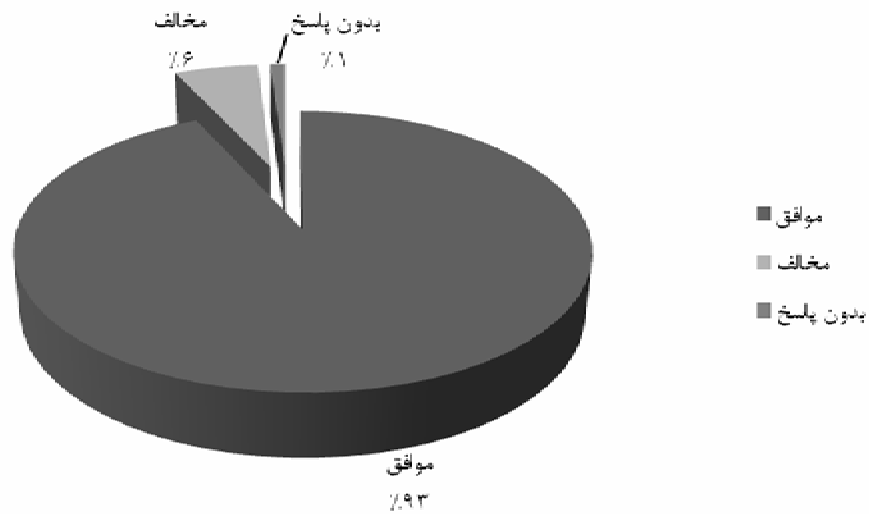

“صدقه باعث دفع بلا می‌شود.” گویۀ دیگری است. پاسخ‌های دریافتی نشان می‌دهد که ۹۳ درصد موافق و کاملاً موافق، ۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافق و کاملاً موافق هستند. بین سن افراد و اعتقاد به اینکه صدقه باعث رفع بلا می‌شود، رابطه معناداری وجود ندارد. افراد زیردیپلم کمتر از بقیه موافق و کاملاً موافق عبارت مذکور بوده‌اند؛ البته همین گروه بیشترین مخالفت را داشته‌اند. بین وضعیت شغلی و جمله فوق رابطه معناداری وجود ندارد. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و دفع بلا با صدقه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۸۶ - ۳. صدقه باعث دفع بلا می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۳۴	۹۱	۲۵۹	۲۰۹۲	۳۴۹۳	
۱۰۰	۰/۶	۱/۵	۴/۳	۳۵	۵۸/۵	درصد

نمودار ۳۱ - ۳. صدقه باعث دفع بلا می‌شود.

1

$\chi^2 = 1.624, sig$

جدول ۸۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "صدقه باعث دفع بالا می‌شود." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۶۰/۳	۶۰/۸	۵۴/۴	۶۳/۱	۵۴/۸	کاملاً موافق
۳۴/۹	۳۳/۳	۳۸/۶	۳۲/۵	۳۷/۹	موافق
۳/۱	۴/۶	۵/۶	۳/۴	۵/۳	مخالف
۱/۷	۱/۴	۱/۵	۱	۲	کاملاً مخالف
۲۹/۰۰۷			۵۰/۵۷۰		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۳۹ = کندال تاو سی			۰/۰۹۲ = وی کرامر		ضریب همبستگی

"نذرکردن در حل مشکل انسان مؤثر است." این گویه با ۹۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف، مشابه گویه قبلی است. زنان بیش از مردان موافق و کاملاً موافق هستند. بین سن پاسخگویان و نذرکردن رابطه معناداری وجود ندارد.^۱ همچنین بین تحصیلات و نذرکردن رابطه معناداری وجود ندارد.^۲ بین وضعیت شغلی (فعالیت) و نذرکردن رابطه معناداری وجود ندارد.^۳ بین وضع اقتصادی و نذرکردن رابطه معناداری وجود ندارد.^۴

جدول ۸۸ - ۳. نذرکردن در حل مشکل انسان مؤثر است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۳	۹۹	۳۲۹	۲۶۵۳	۲۸۴۵	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۱/۷	۵/۵	۴۴/۴	۴۷/۷	درصد

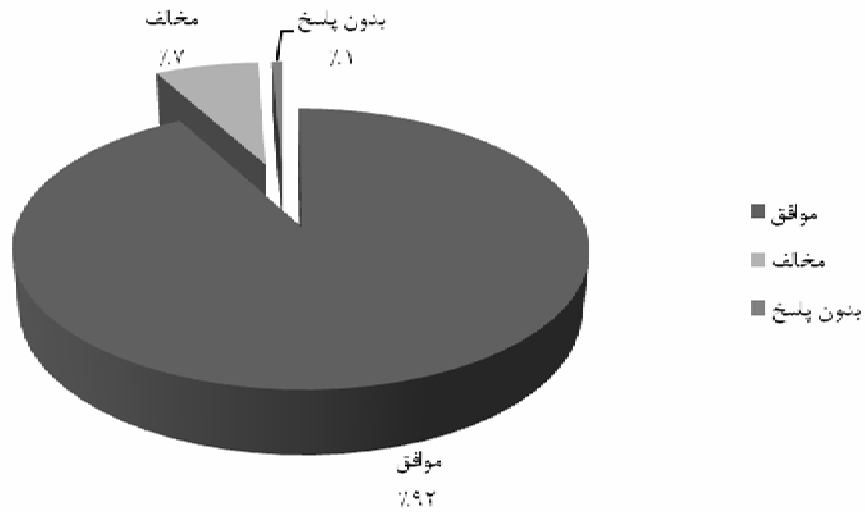
1 $x^2 = 10.340$, sig

2 $x^2 = 6.451$, sig

3 $x^2 = 17.630$, sig

4 $x^2 = 6.264$, .394

نمودار ۳۲ - ۳. نذرکردن در حل مشکل انسان مؤثر است.

جدول ۸۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویهٔ "نذرکردن در حل مشکل انسان مؤثر است." برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
زن	مرد	
۵۱/۶	۴۴/۵	کاملاً موافق
۴۳	۴۶/۴	موافق
۴/۴	۶/۷	مخالف
۱	۲/۴	کاملاً مخالف
۴۹/۸۶۶		آماره
۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۹۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

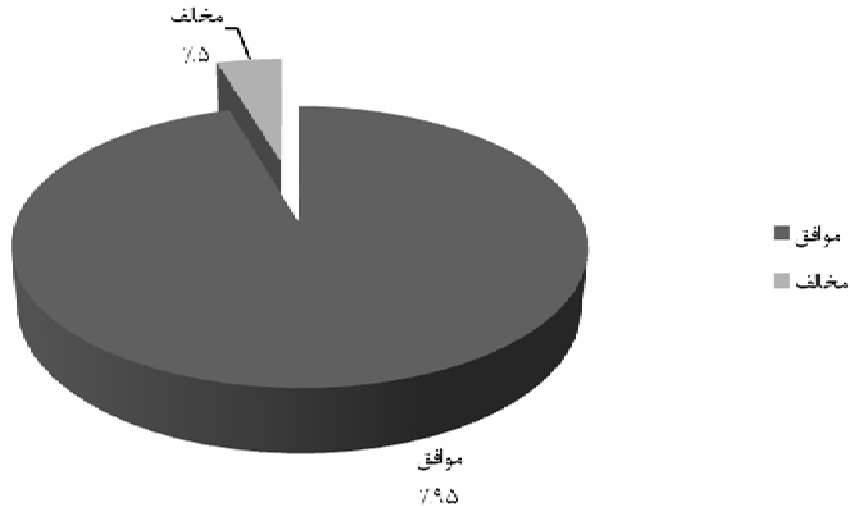
گفته شد "دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد." پاسخگویان گفتند ۹۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و کاملاً موافق‌اند که دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد. افراد ۲۵ تا ۲۹ ساله بیش از بقیه موافق و کاملاً موافق و همین گروه کمتر از بقیه مخالف و کاملاً مخالف هستند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش می‌یابد؛ ضمن اینکه هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان مخالفت کاهش می‌یابد. بین وضعیت شغلی و گویهٔ یادشده رابطهٔ معناداری وجود ندارد. بین وضع اقتصادی و تأثیر دعا و توسل در شفای بیماران رابطهٔ معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $\chi^2 = 2.406, 492$

جدول ۹۰ - ۳. دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۳۴۸۶	۲۱۸۴	۱۹۹	۶۹	۳۱	۵۹۶۹	
۵۸/۴	۳۶/۶	۳/۳	۱/۲	۰/۵	۱۰۰	

نمودار ۳۳ - ۳. دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد.

جدول ۹۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۵۵/۴	۶۲/۱	۵۶/۵	۶۱/۳	۵۶/۷	۵۳/۱	۶۱/۹	۵۹/۷
موافق	۳۸/۶	۳۴/۹	۳۸/۳	۳۴/۴	۳۹/۱	۴۰/۷	۳۴	۳۶/۸
مخالف	۴/۵	۲/۲	۴	۲/۹	۳/۳	۴/۹	۲/۹	۲/۵
کاملاً مخالف	۱/۵	۰/۸	۱/۲	۱/۴	۰/۹	۱/۳	۱/۲	۱
آماره	۴۵/۳۹۳		۱۸/۳۳۰			۴۳/۱۶۸		
سطح معنی داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۵			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	= ۰/۰۸۸ وی کرامرز		= -۰/۰۰۴ کندال تاو سی			= -۰/۰۴۳ کندال تاو سی		

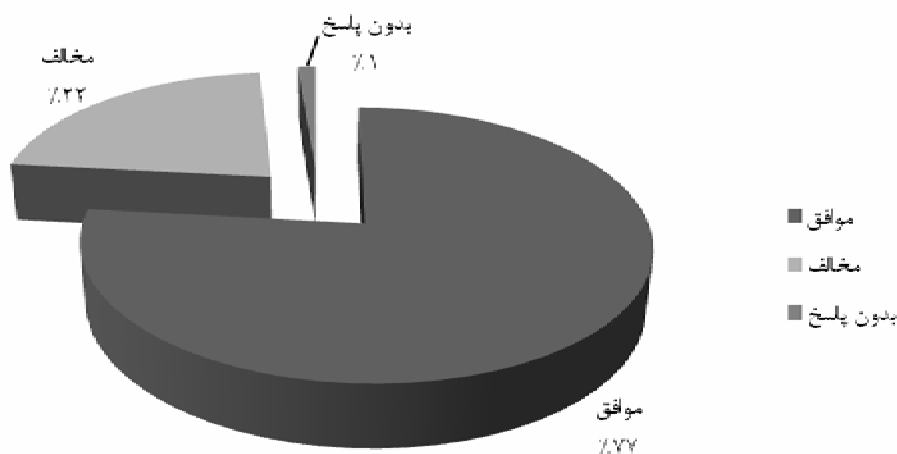
“بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد” از دیگر معیارهای نگرش و ارزشی جوانان بود که در بُعد مناسکی ارزیابی شد. ۷۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت پاسخگویان و جمله بالا رابطه معناداری وجود ندارد. بین سن افراد و گویۀ فوق رابطه معناداری وجود ندارد. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد، موافقت با عبارت بالا نیز افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از دیگران موافق و افراد خانه‌دار

بیش از بقیه مخالف هستند. بین وضعیت اقتصادی پاسخگویان و جمله "بدون عمل به فرائض دینی، خداپرستی مفهومی ندارد" رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۹۲ - ۳. بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۳	۳۲۳	۹۹۳	۲۲۷۸	۲۳۰۲	تعداد
۱۰۰	۱/۲	۵/۴	۱۶/۶	۳۸/۲	۳۸/۶	درصد

نمودار ۳۴ - ۳. بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد.

جدول ۹۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد." بر حسب تحصیلات

میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	
۴۲/۲	۴۰/۲	۳۳/۷	کاملاً موافق
۳۸/۲	۳۷/۹	۴۰/۵	موافق
۱۵/۱	۱۶/۴	۱۹/۴	مخالف
۴/۵	۵/۵	۶/۵	کاملاً مخالف
۳۶/۰۷۴			آماره
۰/۰۰۰			سطح معنی داری
-۰/۰۶۵ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۹۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد." برحسب نوع فعالیت

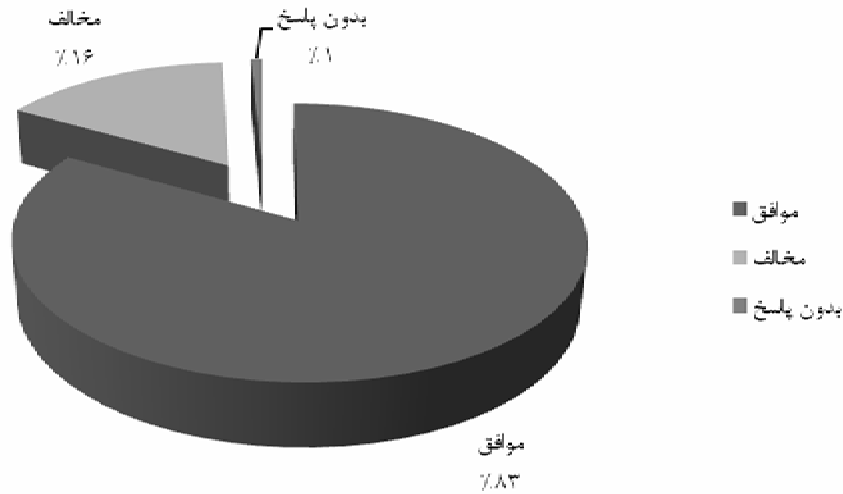
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۴/۳	۳۸/۳	۳۸/۹	۴۴/۱	۳۶/۴	کاملاً موافق
۴۰/۷	۳۷/۹	۳۹/۸	۳۶/۷	۴۰	موافق
۱۹	۱۸/۱	۱۵/۳	۱۴/۸	۱۷/۸	مخالف
۵/۹	۵/۶	۶/۱	۴/۵	۵/۸	کاملاً مخالف
۳۰/۱۸۶					آماره
۰/۰۰۳					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

از جوانان خواسته شد تا در مورد عبارت "هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد" اظهار نظر کنند، که ۸۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان بیش از مردان موافق‌اند ولی مردان بیش از زنان مخالف هستند. بین سن افراد و گویه یادشده رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. بین وضعیت شغلی (فعالیت) و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. بین وضع اقتصادی و جمله "هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۹۵ - ۳. هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۳	۲۳۸	۷۱۱	۲۱۲۲	۲۸۵۵	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۴	۱۱/۹	۳۵/۶	۴۷/۸	درصد

نمودار ۳۵ - ۳. هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد.

جدول ۹۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد." برحسب جنسیت و تحصیلات

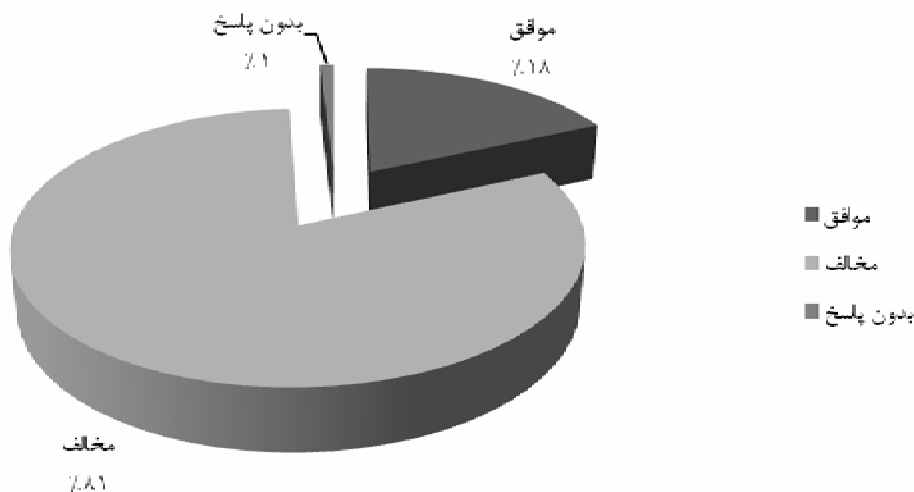
متغیر / نگرش	جنسیت			میزان تحصیلات	
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۴۶/۵	۴۹/۹	۴۵	۴۹/۲	۴۹/۸
موافق	۳۵/۶	۳۵/۹	۳۸/۲	۳۴/۹	۳۴/۸
مخالف	۱۳/۴	۱۰/۶	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۱
کاملاً مخالف	۴/۵	۳/۵	۴/۳	۳/۴	۴/۴
آماره	۱۶/۴۷۱			۱۴/۳۶۶	
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱			۰/۰۲۶	
ضریب همبستگی	۰/۰۵۳ = وی کرامرز			-۰/۰۲۸ = کندال تاوسی	

“جبران نماز نخواندن” موضوع دیگری است که پرسش شده است. ۱۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. موافقت مردان با عبارت بالا نسبت به زنان بیشتر و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. با افزایش سن، میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالف افزایش می‌یابد. افراد بیکار در جستجوی کار و خانه‌دارها کمتر از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند و بیشترین مخالفت هم مربوط می‌شود به خانه‌دارها. افراد با وضع اقتصادی بالا کمی بیشتر کاملاً موافق و موافق هستند و با بدتر شدن وضع اقتصادی، میزان مخالفت تا حدودی افزایش می‌یابد.

جدول ۹۷ - ۳. با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۲۳۳۴	۲۵۳۲	۷۵۵	۲۹۴	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۳۹/۱	۴۲/۴	۱۲/۶	۴/۹	درصد

نمودار ۳۶ - ۳. با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد.

جدول ۹۸ - ۳. نظر پاسخگویان دربارهٔ گوئیة "با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	نگرش
۴/۳	۴/۴	۶/۴	۴/۳	۵/۳	۵/۱	۴/۲	۵/۷	کاملاً موافق
۱۱/۲	۱۲/۲	۱۵/۵	۱۱/۶	۱۲/۶	۱۴/۱	۱۰	۱۵/۴	موافق
۴۱/۴	۴۲/۴	۴۵/۳	۴۵/۴	۴۱/۲	۴۲/۷	۴۲/۷	۴۲/۹	مخالف
۴۳/۱	۴۱	۳۲/۸	۳۸/۶	۴۰/۸	۳۸/۱	۴۳/۱	۳۶	کاملاً مخالف
۵۴/۳۳۰			۱۲/۸۲۰			۶۱/۰۴۷		آماره
۰/۰۰۰			۰/۴۶			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۷۷ کندال تاو سی			= ۰/۰۱۵ کندال تاو سی			= ۰/۱۰۲ وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۹۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش	
		پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار		دانشجو
۵/۹	۴/۴	۴/۷	۵	۴/۷	۵/۱	۵/۳	کاملاً موافق	
۱۱/۷	۱۳/۵	۹/۸	۱۴/۴	۱۲/۴	۱۱	۱۴/۹	موافق	
۴۴/۶	۴۱/۷	۴۹/۲	۴۳/۴	۴۵/۱	۳۹/۶	۴۰/۷	مخالف	
۳۷/۸	۴۰/۴	۳۶/۳	۳۷/۳	۳۷/۸	۴۴/۲	۳۹/۱	کاملاً مخالف	
۱۵/۱۰۱		۴۰/۰۵۱						آماره
۰/۰۰۲		۰/۰۰۰						سطح معنی‌داری
۰/۰۵۱ = وی کرامرز		۰/۰۴۸ = وی کرامرز						ضریب همبستگی

"نماز خواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود" ۸۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان با عبارت بالا موافقت دارند و مخالفت مردان بیش از زنان است. رابطه بین سن^۱، تحصیلات^۲، نوع فعالیت^۳ و وضع اقتصادی^۴ پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست.

جدول ۱۰۰ - ۳. نماز خواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۷	۲۸۳	۴۵۸	۲۳۲۷	۲۸۳۴	تعداد
۱۰۰	۱/۱	۴/۷	۷/۷	۳۹	۴۷/۵	درصد

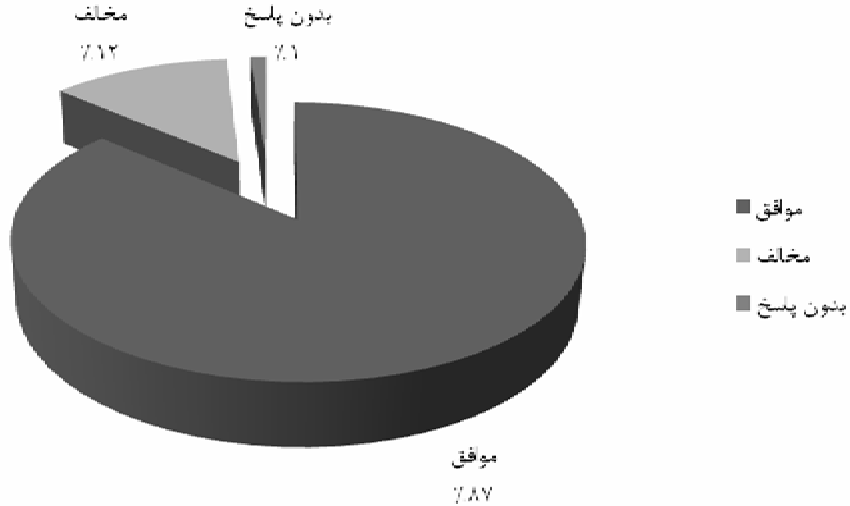
1 $x^2 = 10.326,112$

2 $x^2 = 12.554,051$

3 $x^2 = 14.031,229$

4 $x^2 = 4.267,234$

نمودار ۳۷ - ۳. نماز خواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود.

جدول ۱۰۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "نماز خواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود." برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
زن	مرد	
۵۰/۶	۴۵/۴	کاملاً موافق
۳۷/۷	۴۱/۱	موافق
۷/۰	۸/۵	مخالف
۴/۶	۵	کاملاً مخالف
۱۷/۱۱۶		آماره
۰/۰۰۱		سطح معنی داری
۰/۰۵۴ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

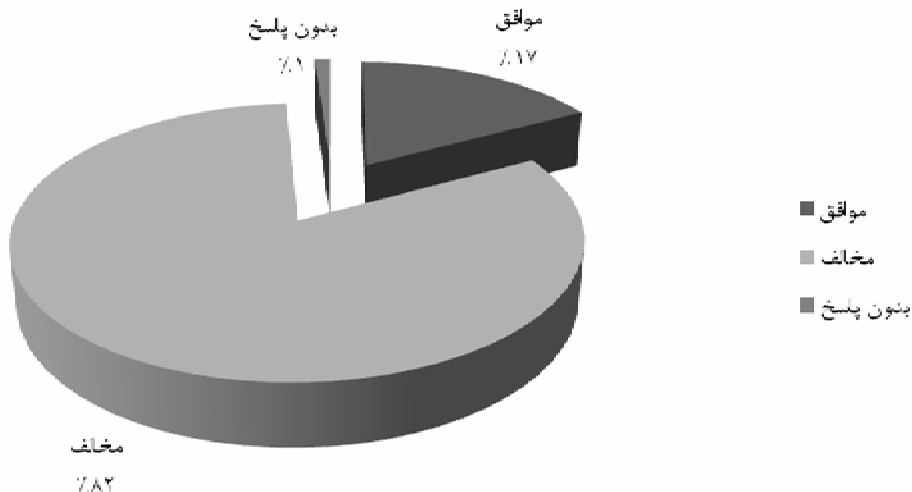
“روزه نگرفتن در تابستان” سؤال دیگری است که از افراد پرسیده شد: “در اوضاع دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم.” ۱۷ درصد با این عبارت موافق و کاملاً موافق و ۸۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان با عبارت مذکور موافقت دارند و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. هر اندازه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانشجویان و دانش‌آموزان بیش از بقیه با جمله بالا موافقت دارند و افراد خانه‌دار بیشترین مخالفت را با عبارت بالا دارند. بین وضع اقتصادی و روزه‌نگرفتن در فصل تابستان رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $\chi^2 = 3.820, sig$

جدول ۱۰۲ - ۳. در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۸	۲۷۹۵	۲۱۱۰	۶۶۵	۳۶۱	تعداد
۱۰۰	۰/۶	۴۶/۸	۳۵/۳	۱۱/۱	۶	درصد

نمودار ۳۸ - ۳. در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم.

جدول ۱۰۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم" بر حسب

جنسیت و تحصیلات

متغیر	جنسیت		میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۷/۳	۴/۷	۶/۴	۶/۱	۵/۸
موافق	۱۳/۲	۹/۲	۱۳/۵	۱۰/۷	۹/۹
مخالف	۳۶/۸	۳۴/۳	۳۹/۷	۳۴/۶	۳۳/۳
کاملاً مخالف	۴۲/۷	۵۱/۸	۴۰/۴	۴۸/۵	۵۱
آماره	۶۵/۱۵۲		۴۶/۳۳۵		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۱۰۵ = وی کرامرز		۰/۰۶۷ = کندال تاو سی		

جدول ۱۰۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه گرفت." برحسب نوع فعالیت

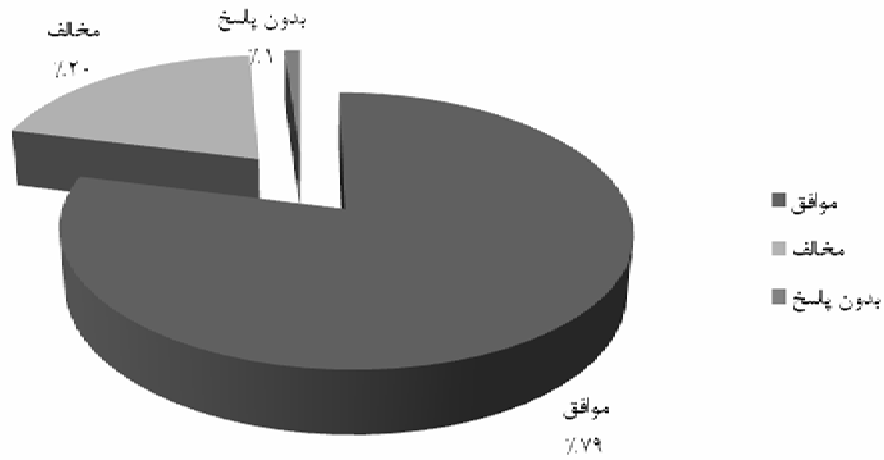
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۵	۶/۲	۶/۳	۷/۱	۴/۹	کاملاً موافق
۱۱	۱۱/۱	۱۰/۵	۱۰/۶	۱۳	موافق
۴۰/۱	۳۷/۴	۳۷/۴	۳۲/۱	۳۴/۲	مخالف
۴۳/۹	۴۵/۲	۴۵/۹	۵۰/۱	۴۸	کاملاً مخالف
۲۸/۴۱۹					آماره
۰/۰۰۵					سطح معنی داری
۰/۰۴۱ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

"به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود." ۷۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. بین جنسیت و عبارت فوق و بین سن و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از بقیه با عبارت مذکور موافقت دارند و افراد دارای تحصیلات فوق دیپلم و بالاتر بیش از دیگران مخالفت دارند. افراد بیکار بیش از بقیه موافق بوده‌اند و همین گروه کمتر از بقیه مخالف جمله بالا بوده‌اند. افراد با وضع اقتصادی پایین بیش از افراد با وضع اقتصادی بالا موافق عبارت مذکور هستند.

جدول ۱۰۵ - ۳. به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۳	۳۰۸	۸۸۲	۲۷۵۲	۱۹۶۴	تعداد
۱۰۰	۱/۱	۵/۲	۱۴/۸	۶۴/۱	۳۲/۹	درصد

نمودار ۳۹ - ۳. به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود.

جدول ۱۰۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود." برحسب تحصیلات

میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	
۳۲/۵	۳۴/۱	۳۲/۷	کاملاً موافق
۴۵/۵	۴۷/۱	۴۷/۷	موافق
۱۶/۹	۱۲/۹	۱۵/۳	مخالف
۵/۲	۶	۴/۳	کاملاً مخالف
۱۸/۷۶۰			آماره
۰/۰۰۵			سطح معنی داری
۰/۰۱۳ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۱۰۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

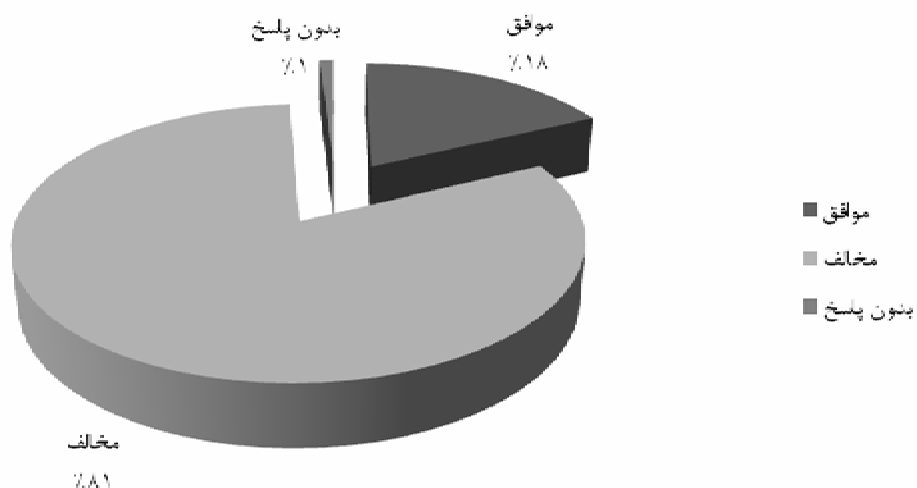
وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش
پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۵/۳	۳۱/۹	۲۷/۲	۳۴/۳	۳۳/۴	۳۴	۳۳/۱	کاملاً موافق
۴۶	۴۷/۱	۵۱/۵	۴۴/۷	۴۸	۴۴/۸	۴۶/۸	موافق
۱۴/۳	۱۵/۲	۱۴	۱۵/۴	۱۴/۵	۱۵/۵	۱۵/۴	مخالف
۴/۳	۵/۸	۷/۳	۵/۶	۴	۵/۶	۴/۶	کاملاً مخالف
۱۱/۶۲۱		۲۵/۵۸۹					آماره
۰/۰۰۹		۰/۰۱۲					سطح معنی داری
۰/۰۴۵ = وی کرامرز		۰/۰۳۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

از جوانان خواسته شد دربارهٔ این جمله که “در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد” اظهار نظر کنند. ۱۸ درصد موافق و کاملاً موافق این جمله و ۸۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان موافقت و زنان بیش از مردان مخالفت کرده‌اند. بین سن افراد و عبارت فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش می‌یابد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از بقیه مخالف بودند و هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود، میزان مخالفت نیز افزایش می‌یابد. بین وضعیت شغلی و عبارت فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد. بین وضع اقتصادی و انجام هر کاری با تلاش و دعاکردن برای انجام کارها رابطهٔ معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۰۸ - ۳. به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۹	۱۶۰۰	۳۲۴۶	۷۶۳	۳۰۱	تعداد
۱۰۰	۱	۲۶/۸	۵۴/۴	۱۲/۸	۵	درصد

نمودار ۴۰ - ۳. به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد.

¹ $\chi^2 = 1.980, .577$

جدول ۱۰۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۴/۹	۴/۹	۵/۵	۴/۳	۵/۹	کاملاً موافق
۱۰/۷	۱۳/۵	۱۴/۹	۱۰/۹	۱۴/۸	موافق
۵۵/۲	۵۴/۵	۵۵/۴	۵۶/۲	۵۳/۷	مخالف
۲۹/۲	۲۷	۲۴/۳	۲۸/۷	۲۵/۶	کاملاً مخالف
۲۲/۵۰۹			۳۲/۹۷۹		آماره
۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۴۸ = کندال تاو سی			۰/۰۷۵ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

پاسخگویان در مورد گویۀ دیگری از مناسک که "کسی که نماز نمی‌خواند دین‌دار نیست" پاسخ داده‌اند. ۵۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۴۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان با اختلاف کمی، بیش از مردان با عبارت مذکور موافق‌اند و مخالفت مردان بیشتر از زنان است. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد.^۱ همچنین رابطه بین تحصیلات و عبارت فوق معنادار نیست.^۲ بین وضعیت اقتصادی و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد.^۳ خانه‌دارها بیش از دیگران با عبارت مذکور موافق و شاغلان بیش از دیگران مخالف بودند.

جدول ۱۱۰ - ۳. کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست.

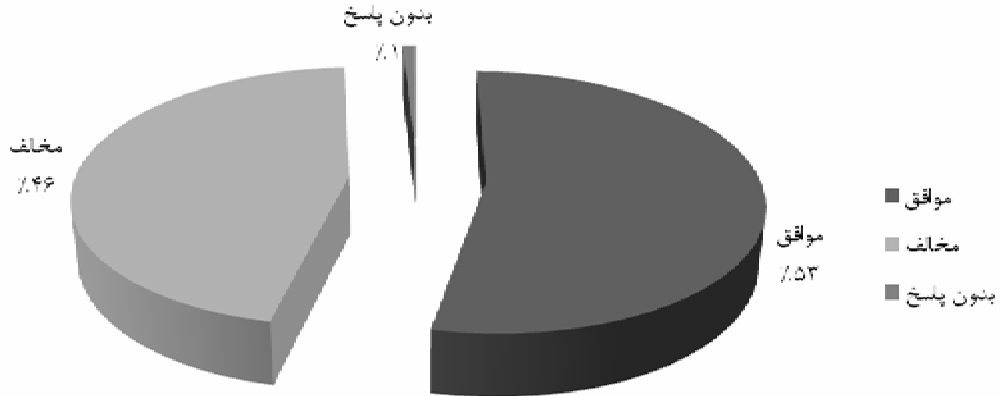
جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۶	۶۵۹	۲۰۷۰	۱۸۹۳	۱۲۹۱	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۱۱	۳۴/۷	۳۱/۷	۲۱/۶	درصد

۱ $x^2 = 5.111, sig$

۲ $x^2 = 2.550, sig$

۳ $x^2 = 1.828, sig$

نمودار ۴۱ - ۳. کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست.

جدول ۱۱۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست." برحسب جنسیت و نوع فعالیت

نوع فعالیت					جنسیت		متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	زن	مرد	
۲۰/۹	۲۱	۲۰/۷	۲۳/۶	۲۲/۲	۲۲/۲	۲۱/۵	کاملاً موافق
۳۸/۱	۳۱/۱	۳۳/۱	۳۰/۱	۳۱/۲	۳۲/۲	۳۲	موافق
۳۳	۳۵/۴	۳۴/۷	۳۵/۴	۳۵/۱	۳۵/۷	۳۴/۲	مخالف
۸	۱۲/۵	۱۱/۴	۱۰/۸	۱۱/۴	۹/۹	۱۲/۳	کاملاً مخالف
۲۳/۴۱۵					۸/۹۷۵		آماره
۰/۰۲۴					۰/۰۳۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۳۷ = وی کرامرز					۰/۰۳۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

“بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود” گویه‌ای دیگر بود. جواب به‌دست آمده عبارت است از: ۳۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف. مردان بیش از زنان کاملاً موافق بودند و برعکس. رابطه بین سن پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست. هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد خانه‌دار کمتر از بقیه موافق و کاملاً موافق و بیش از بقیه مخالف بودند؛ ولی دانشجویان بیش از بقیه کاملاً مخالف بودند. بین وضع اقتصادی و دینداری بدون پرداخت خمس و زکات رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

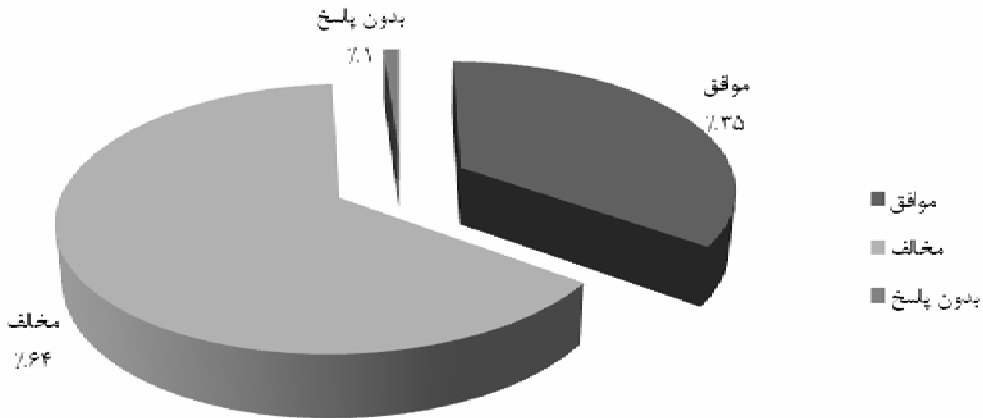
¹ $\chi^2 = 4.960, sig$

جدول ۱۱۲ - ۳. بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۵۰۶	۱۵۸۲	۲۶۳۵	۱۱۸۳	۶۳	۵۹۶۹	
۸/۵	۲۶/۵	۴۴/۱	۱۹/۸	۱/۱	۱۰۰	

نمودار ۴۲ - ۳. بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود.

جدول ۱۱۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود." بر حسب جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر	
کاملاً موافق	۹/۷	۷/۴	۸/۹	۸/۵	۸/۴	
موافق	۲۸/۳	۲۵/۲	۲۸/۵	۲۶/۹	۲۵/۴	
مخالف	۴۳/۱	۴۶/۴	۴۵/۳	۴۴/۷	۴۳/۹	
کاملاً مخالف	۱۹	۲۱	۱۷/۳	۲۰	۲۲/۳	
آماره	۲۰/۶۹۴			۱۵/۵۶۷		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰			۰/۰۱۶		
ضریب همبستگی	۰/۰۵۹ = وی کرامرز			۰/۰۳۸ = کندال تاو سی		

جدول ۱۱۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۶/۶	۹/۱	۷/۷	۹/۱	۸/۸	کاملاً موافق
۲۵/۴	۲۸/۱	۲۶/۹	۲۵/۷	۲۷/۴	موافق
۵۰/۶	۴۴/۷	۴۶/۴	۴۱/۷	۴۳/۵	مخالف
۱۷/۴	۱۸	۱۸/۹	۲۳/۶	۲۰/۳	کاملاً مخالف
۳۰/۴۹۳					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویه "از انجام‌دادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم" ۸۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان با عبارت فوق موافقت دارند؛ برعکس مخالفت مردان بیشتر از زنان است. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست.^۱ هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان موافقت افزایش می‌یابد. افراد زیردیپلم بیش از دیگران مخالف هستند. خانه‌دارها بیش از بقیه موافقت دارند و بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به شاغلان. بین وضع اقتصادی و احساس گناه با انجام‌دادن فرائض دینی رابطه معناداری وجود ندارد.^۲

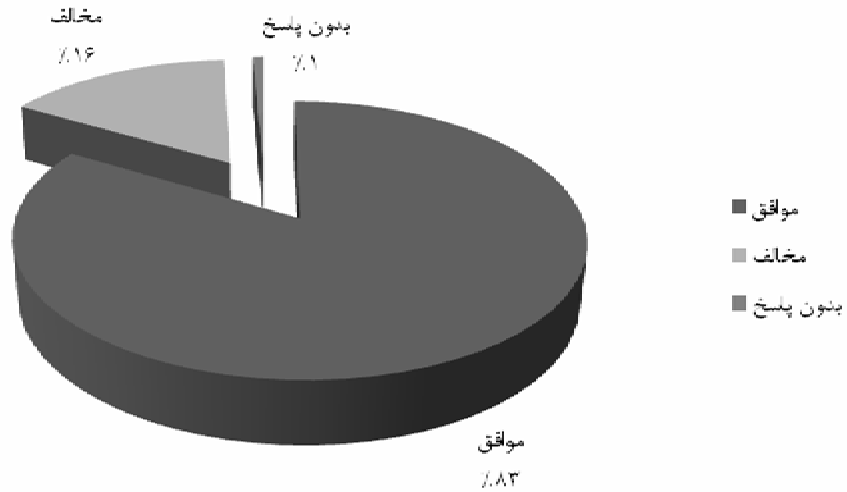
جدول ۱۱۵ - ۳. از انجام‌دادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۴	۲۹۱	۶۴۵	۲۸۵۳	۲۱۳۶	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۴/۹	۱۰/۸	۴۷/۸	۳۵/۸	درصد

1 $\chi^2 = 5.784, .448$

2 $\chi^2 = 1.763, sig$

نمودار ۴۳ - ۳. از انجام‌ندادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم.

جدول ۱۱۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از انجام‌ندادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۳۹/۷	۳۶/۲	۳۱/۳	۳۹/۶	۳۲/۵	کاملاً موافق
۴۵/۸	۴۷/۹	۵۱/۵	۴۷/۷	۴۸/۷	موافق
۹/۴	۱۱	۱۲/۶	۸/۴	۱۳/۲	مخالف
۵/۱	۴/۹	۴/۷	۴/۲	۵/۵	کاملاً مخالف
۳۲/۴۲۲			۵۷/۲۸۹		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۵ = کندال تاوسی			۰/۰۹۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۱۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از انجام ندادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۴/۱	۳۴/۲	۳۴/۲	۴۰/۷	۳۵	کاملاً موافق
۵۳/۴	۴۸/۲	۵۰/۵	۴۳/۸	۴۸/۶	موافق
۸/۶	۱۲/۶	۱۱/۶	۹/۵	۱۱/۲	مخالف
۳/۹	۵	۳/۷	۶	۵/۲	کاملاً مخالف
۳۹/۷۱۵					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

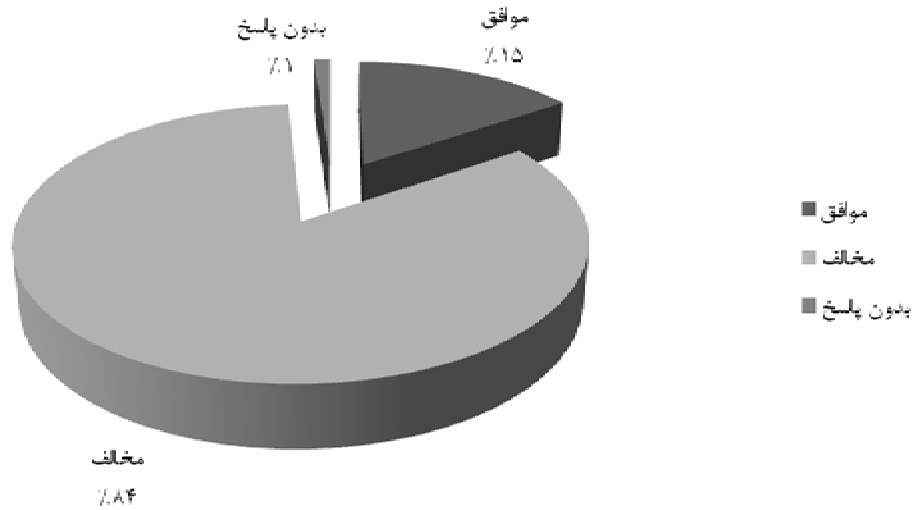
"چون فایده نمازخواندن برایم مشخص نیست نماز نمی‌خوانم." نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که ۱۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. رابطه بین جنسیت و عبارت فوق نشان می‌دهد که موافقت مردان بیش از زنان و مخالفت زنان بیش از مردان است. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین تحصیلات و عبارت فوق نشان می‌دهد: هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد خانه‌دار کمتر از دیگران موافقت دارند و بیشتر از دیگران هم مخالف هستند. بین وضع اقتصادی و نخواندن نماز به دلیل مشخص نبودن فایده آن برای پاسخگویان رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۱۸ چون فایده نمازخواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۵	۲۷۲۷	۲۲۵۸	۵۹۰	۳۲۹	تعداد
۱۰۰	۱/۱	۴۵/۷	۳۷/۸	۹/۹	۵/۵	درصد

¹ $\chi^2 = 0.526, 913$

نمودار ۴۴ - ۳. چون فایده‌ نماز خواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم.

۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "چون فایده‌ نماز خواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم." برحسب جنسیت و تحصیلات ۱۱۹ جدول

متغیر	جنسیت		میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۶/۳	۴/۹	۶	۵/۸	۴/۹
موافق	۱۱/۸	۸/۱	۱۲/۳	۹/۱	۹/۱
مخالف	۳۹/۲	۳۷/۲	۴۲/۵	۳۷/۷	۳۵/۴
کاملاً مخالف	۴۲/۸	۴۹/۸	۳۹/۳	۴۷/۴	۵۰/۵
آماره	۴۱/۵۵۷		۵۱/۷۱۳		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۸۴ = وی کرامرز		۰/۰۷۲ = کندال تاو سی		

جدول ۱۲۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "چون فایده‌ نماز خواندن برایم مشخص نیست نماز نمی‌خوانم." برحسب نوع فعالیت

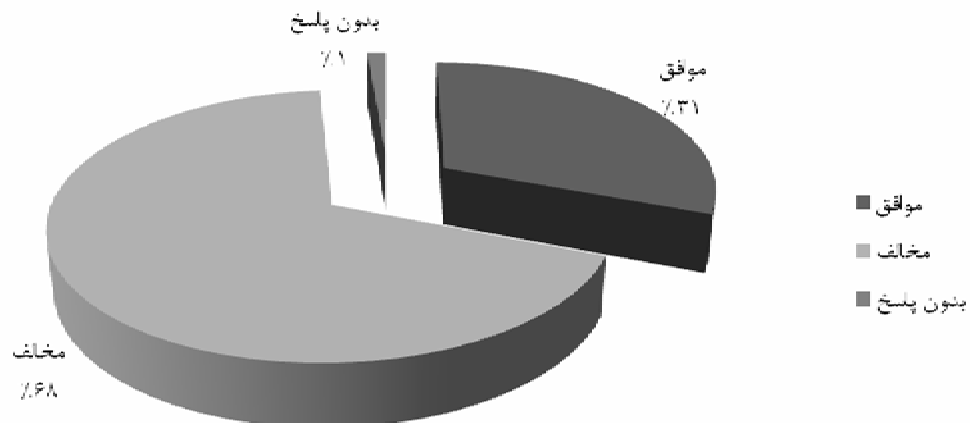
متغیر	نوع فعالیت				
	دانش‌آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۶/۱	۵/۷	۶/۱	۵/۲	۴/۶
موافق	۱۰/۵	۱۰/۸	۸/۱	۱۱/۷	۸
مخالف	۳۷/۹	۳۲/۱	۴۱/۹	۳۹/۸	۴۳/۳
کاملاً مخالف	۴۵/۶	۵۱/۴	۴۳/۹	۴۳/۳	۴۴/۱
آماره	۴۷/۹۴۰				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۵۳ = وی کرامرز				

“دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز، روزه و...) انجام ندهد.” آخرین گویه بُعد مناسبی است که ۳۱ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۸ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان کمتر از مردان موافق و برعکس مردان بیشتر از زنان مخالف هستند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. افراد دیپلم کمتر موافق بوده‌اند و هر اندازه تحصیلات بالا می‌رود میزان موافقت کاهش می‌یابد. افراد زیردیپلم کمتر از بقیه مخالفت داشته‌اند. رابطه بین وضعیت شغلی (فعالیت) و جمله بالا معنادار نیست. بین وضع اقتصادی و جمله “دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز، روزه و...) انجام ندهد” رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

۳- دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد. جدول ۱۲۱

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۷۹	۱۶۷۰	۲۳۷۷	۱۱۸۲	۶۶۱	
۱۰۰	۱/۳	۲۸	۳۹/۸	۱۹/۸	۱۱/۱	درصد

نمودار ۴۵ - ۳. دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد.

جدول ۱۲۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد." بر حسب

جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۱۱/۲	۱۰/۹	۱۱/۶	۱۰/۵	۱۱/۹	کاملاً موافق
۱۹/۲	۱۹/۵	۲۱/۸	۱۷/۸	۲۲/۳	موافق
۴۰/۲	۳۹/۴	۴۲/۱	۴۱/۳	۳۹/۴	مخالف
۲۹/۴	۳۰/۲	۲۴/۵	۳۰/۴	۲۶/۵	کاملاً مخالف
۱۸/۰۳۸			۲۶/۴۱۱		آماره
۰/۰۰۶			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۳۲ = کندال تاو سی			۰/۰۶۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

۳-۲-۱. فرانگاه بُعد مناسکی

برای سنجش بُعد مناسکی پاسخگویان از ۱۹ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد. سپس این متغیر با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت که نتایج آن به شرح زیر است. لازم است ذکر شود که بین سن و وضع اقتصادی و بُعد مناسکی رابطه معناداری نبوده است.

مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که میزان اعتقاد پاسخگویان با جنسیت زن و مرد نسبت به بُعد مناسکی متفاوت بوده است. بدین صورت که موافقت زنان با بُعد مناسکی، نسبت به مردان بیشتر بوده است. مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که با افزایش تحصیلات میزان موافقت پاسخگویان با بُعد مناسکی افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی نسبت به بُعد مناسکی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد مناسکی متعلق به پاسخگویان گروه شاغلان است.

جدول ۱۲۲ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی بر حسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مرد	۲۷۳۵	۵۸/۴۲	۸/۳۳۰	-۶/۹۸۳	۵۳۷۴	۰/۰۰۰
زن	۲۶۴۱	۵۹/۹۵	۷/۷۲۴			

جدول ۱۲۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی برحسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۵۰۰	۵۷/۹۸	۷/۷۲۸	۲۴/۲۶۵	۵۳۷۰	۰/۰۰۰
دیپلم	۲۰۳۲	۵۹/۴۹	۸/۰۴۰			
دانشگاهی	۱۸۴۱	۵۹/۸۳	۸/۲۵۶			

جدول ۱۲۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی برحسب شغل پاسخگویان

شغل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
محصل	۱۱۷۴	۵۸/۸۴	۸/۰۵۶	۳/۰۲۹	۵۱۹۹	۰/۰۱۷
دانشجو	۱۱۸۶	۵۹/۷۹	۸/۵۳۲			
بیکار	۹۸۰	۵۹/۱۵	۷/۸۸۹			
شاغل	۱۲۲۰	۵۸/۷۷	۸/۰۲۰			
خانه‌دار	۶۴۴	۵۸/۹۵	۷/۴۶۳			

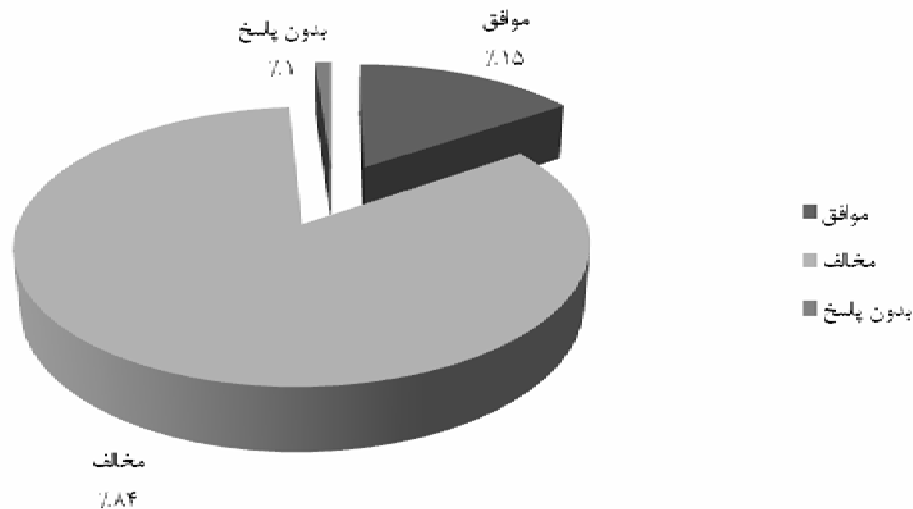
۳-۳. بُعد پیامدی

اولین گویه بُعد پیامدی این است که «مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند.» ۱۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. مردان بیش از زنان با عبارت مذکور موافقت دارند و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. افراد ۲۰ تا ۲۴ ساله بیش از بقیه موافق بودند. با افزایش سن میزان موافقت کاهش می‌یابد و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد شاغل بیشتر از بقیه موافق و دانشجویان بیش از بقیه مخالف بودند. افراد با وضع اقتصادی بالا بیش از افراد با وضع اقتصادی پایین با عبارت مذکور موافقت دارند.

جدول ۱۲۶ - ۳. مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۴۶	۲۷۴۲	۲۳۶۵	۵۶۴	۲۵۲	
۱۰۰	۰/۸	۴۵/۹	۳۹/۶	۹/۴	۴/۲	درصد

نمودار ۴۶ - ۳. مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند.

جدول ۱۲۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
نگرش								
کاملاً موافق	۴/۶	۳/۸	۴/۳	۴/۵	۴	۵/۱	۴/۲	۳/۶
موافق	۱۱/۲	۷/۷	۱۱/۱	۹/۱	۸/۶	۱۳/۵	۸/۳	۷/۶
مخالف	۴۰/۹	۳۹	۳۹/۹	۳۸/۱	۴۲/۸	۴۴/۴	۳۹/۶	۳۶/۷
کاملاً مخالف	۴۳/۳	۴۹/۴	۴۴/۷	۴۸/۳	۴۴/۶	۳۷	۴۷/۹	۵۲
آماره	۳۳/۷۵۲		۱۶/۶۴۹			۱۰۲/۷۱۲		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۷۶ = وی کرامرز		۰/۰۰۸ = کندال تاو سی			۰/۱۰۴ = کندال تاو سی		

جدول ۱۲۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

متغیر	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
نگرش							
کاملاً موافق	۴/۲	۴/۲	۵/۱	۴	۴	۴/۱	۴/۵
موافق	۱۰/۵	۸/۱	۸/۴	۱۱/۱	۹/۵	۹/۹	۸/۹
مخالف	۳۹/۷	۳۳/۵	۴۰/۹	۴۲/۱	۴۶/۴	۳۸/۷	۴۲
کاملاً مخالف	۴۵/۵	۵۴/۲	۴۵/۶	۴۲/۹	۴۰	۴۷/۳	۴۴/۶
آماره	۶۰/۹۸۷						۸/۱۷۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۴۳
ضریب همبستگی	۰/۰۶۰ = وی کرامرز						۰/۰۳۷ = وی کرامرز

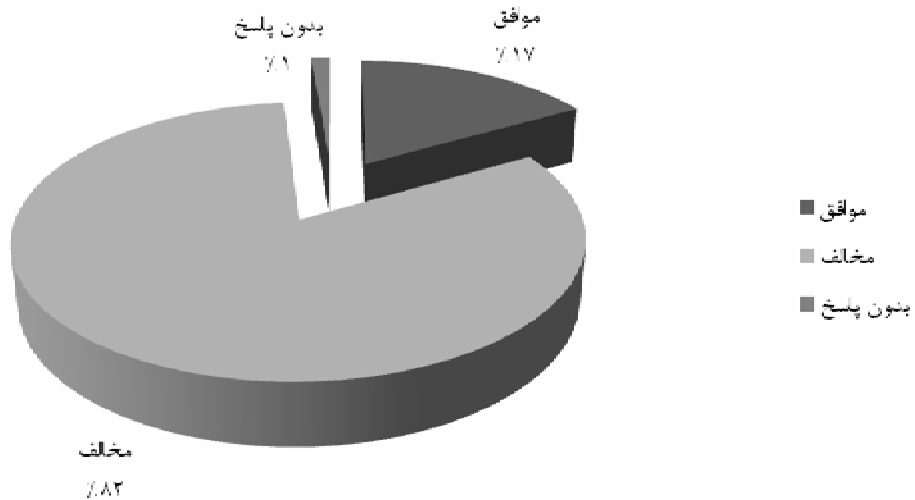
گویه دیگر این است که "یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است." با این گویه ۱۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. رابطه بین جنسیت و عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین سن و عبارت فوق نشان می‌دهد که با افزایش سن میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و برعکس میزان مخالف افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان بیشترین میزان موافقت و دانشجویان بیشترین میزان مخالفت را اظهار کرده‌اند. بین وضع اقتصادی و گویه فوق رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $x^2 = 2.726, 436$

جدول ۱۲۹ - ۳. یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۹۰	۲۲۳۶	۲۶۴۹	۷۲۸	۲۶۶	تعداد
۱۰۰	۱/۵	۳۷/۵	۴۴/۴	۱۲/۲	۴/۵	درصد

نمودار ۴۷ - ۳. یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است.

جدول ۱۳۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است." برحسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
			۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۴	۴/۵	۵/۲	کاملاً موافق
۱۰	۱۲/۸	۱۴/۷	۱۰/۹	۱۲/۵	۱۳/۸	موافق
۴۰/۹	۴۴/۸	۵۰/۵	۴۷/۵	۴۳	۴۵/۵	مخالف
۴۵/۲	۳۸/۲	۲۹/۱	۳۷/۵	۴۰	۳۵/۶	کاملاً مخالف
۱۰۳/۱۳۹			۱۷/۹۵۳			آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۶			سطح معنی‌داری
= ۰/۱۱۱ کندال تاوسی			= ۰/۰۲۵ کندال تاوسی			ضریب همبستگی

جدول ۱۳۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است." برحسب نوع فعالیت

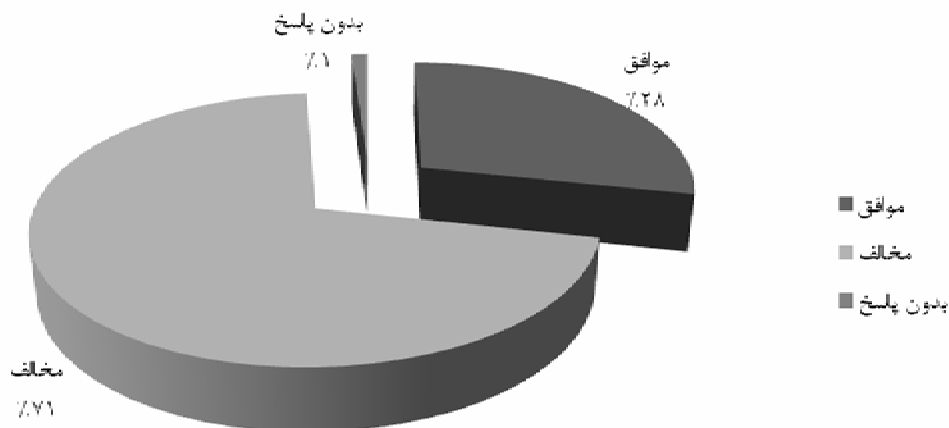
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۴/۷	۴/۸	۳/۲	۴/۵	۵/۹	کاملاً موافق
۱۳/۱	۱۱/۳	۱۳/۸	۱۰/۷	۱۳/۸	موافق
۳۵/۱	۴۶/۶	۴۶/۱	۳۸/۳	۴۵	مخالف
۲۹/۲	۳۷/۲	۳۶/۹	۴۶/۴	۳۵/۳	کاملاً مخالف
۸۲/۵۸۸					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۷۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویه "مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است." ۲۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. موافقت مردان بیش از زنان و مخالفت زنان بیش از مردان است. با افزایش سن میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. وضعیت شغلی (فعالیت) پاسخگویان نشان می‌دهد که دانشجویان کمتر از بقیه با عبارت مذکور موافق‌اند. درحالی‌که دانش‌آموزان بیشتر از بقیه موافق‌اند، بیشترین مخالفت به دانشجویان مربوط می‌شود. افراد با وضع اقتصادی پایین بیشتر از افراد با وضع اقتصادی بالا معتقدند که مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است.

جدول ۱۳۲ - ۳. مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۳	۱۷۷۶	۲۴۳۴	۱۱۸۲	۵۱۴	تعداد
۱۰۰	۱/۱	۲۹/۸	۴۰/۸	۱۹/۸	۸/۶	درصد

نمودار ۴۸ - ۲. مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است.

جدول ۱۳۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۹/۴	۸	۱۰/۱	۸/۳	۷/۸	۱۱	۹	۶/۵
موافق	۲۲/۸	۱۷/۲	۲۲/۸	۱۹/۳	۱۸/۳	۲۷/۴	۱۸/۸	۱۵/۵
مخالف	۴۰/۱	۴۲/۳	۴۰/۷	۴۰/۸	۴۲/۵	۴۰/۲	۴۱	۴۲/۲
کاملاً مخالف	۲۷/۶	۳۲/۶	۲۶/۴	۳۱/۶	۳۱/۵	۲۱/۳	۳۱/۲	۳۵/۸
آماره	۴۱/۲۷۱		۲۷/۴۷۲			۱۵۴/۵۹		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	= ۰/۰۸۴ وی کرامرز		= ۰/۰۵۳ کندال تاو سی			= ۰/۱۳۶ کندال تاو سی		

جدول ۱۳۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

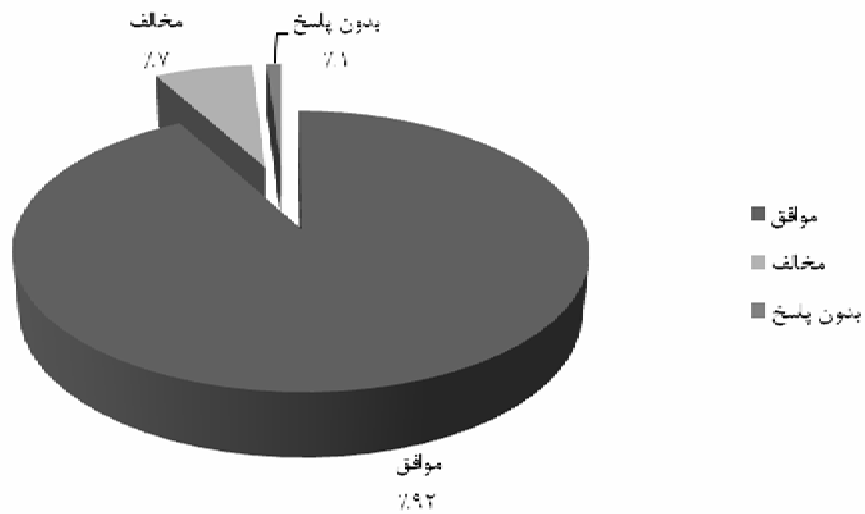
متغیر	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش‌آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
کاملاً موافق	۱۰/۱	۷/۸	۸/۳	۸/۱	۹/۲	۸	۹/۸
موافق	۲۳/۸	۱۶/۱	۱۹/۴	۲۰/۷	۲۰/۳	۲۰	۲۰/۱
مخالف	۳۹/۲	۳۹/۸	۴۳/۲	۴۱/۵	۴۶/۸	۴۰/۹	۴۱/۸
کاملاً مخالف	۲۷	۳۶/۳	۲۹/۱	۲۹/۶	۲۳/۷	۳۱/۱	۲۸/۳
آماره	۶۳/۴۰۷						۹/۱۳۰
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۲۸
ضریب همبستگی	= -۰/۰۰۴ وی کرامرز						= ۰/۰۴۰ وی کرامرز

“گویه دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود.” سؤال دیگری از بُعد پیامدی است که ۹۲ درصد با آن موافق و کاملاً موافق و ۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف‌اند. رابطه معناداری بین سن پاسخگویان و عبارت فوق یافت نمی‌شود. رابطه تحصیلات بیانگر آن است که با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. دانشجویان بیشتر از دیگران موافقت داشته‌اند و دانش‌آموزان مخالفت بیشتری داشته‌اند. بین وضع اقتصادی و پایبندی به دین و ارزش‌های اخلاقی رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۳۵ - ۳. دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۷	۷۶	۳۳۳	۲۵۲۶	۲۹۷۷	تعداد
۱۰۰	۱	۱/۳	۵/۶	۴۲/۳	۴۹/۹	درصد

نمودار ۴۹ - ۳. دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود.

1

 $\chi^2 = 4.895, sig$

جدول ۱۳۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۵۲/۸	۵۲/۷	۴۴	۵۲/۸	۴۷/۹	کاملاً موافق
۴۱/۴	۴۰/۶	۴۷/۳	۴۱/۴	۴۴	موافق
۴/۴	۵/۴	۷/۴	۴/۶	۶/۶	مخالف
۱/۳	۱/۳	۱/۲	۱/۱	۱/۴	کاملاً مخالف
۴۴/۶۸۵			۲۰/۷۴۸		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۹ = کندال تاو سی			۰/۰۵۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۳۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴۵/۳	۴۸/۸	۴۸/۳	۵۵/۳	۵۰/۸	کاملاً موافق
۴۸/۱	۴۳/۹	۴۴/۷	۳۸/۵	۴۱/۸	موافق
۵/۵	۵/۹	۶/۱	۴/۸	۶/۱	مخالف
۱/۱	۱/۴	۰/۹	۱/۴	۱/۳	کاملاً مخالف
۲۷/۶۲۹					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

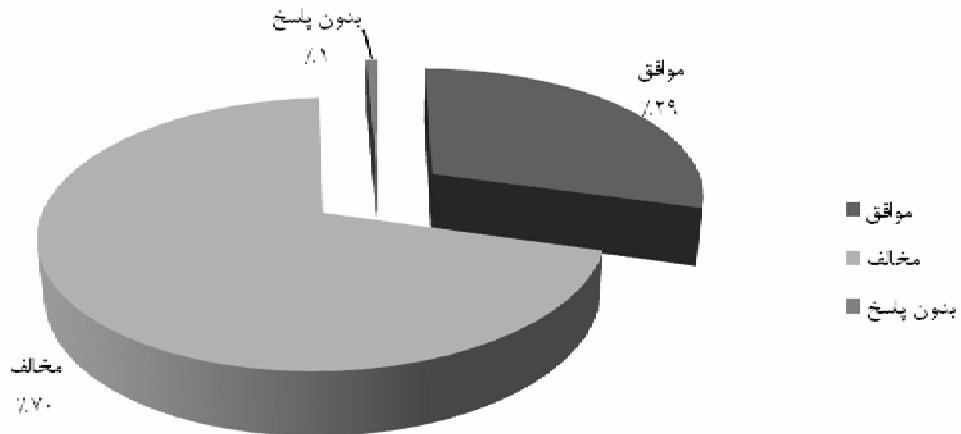
از جوانان پرسیده شد که "مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست." نتیجه به دست آمده بیانگر آن است که ۲۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان مخالف و برعکس مردان بیش از زنان موافق‌اند. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد زیردیپلم بیشتر از بقیه موافقت داشته‌اند و دیپلم‌ها مخالفتشان بیشتر بوده است. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت فوق می‌گوید که افراد خانه‌دار کمتر از بقیه موافق و شاغلان بیشترین موافقت را با عبارت بالا داشته‌اند. همچنین خانه‌دارها بیشتر از بقیه مخالف بوده‌اند. بین وضع اقتصادی و کاردان بودن مسئولین حکومتی رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $x^2 = 6.198$ ، 102

جدول ۱۳۸ - ۳. مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۶۵۰	۱۱۰۳	۲۵۰۶	۱۶۶۳	۴۷	۵۹۶۹	
۱۰/۹	۱۸/۵	۴۲	۲۷/۹	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۵۰ - ۳. مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست.

جدول ۱۳۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست" برحسب

جنسیت و تحصیلات

متغیر	جنسیت		میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۱۲/۹	۸/۹	۱۱	۱۰/۶	۱۱/۴
موافق	۲۱	۱۶/۲	۱۹/۵	۱۸/۴	۱۸/۲
مخالف	۳۹/۶	۴۵	۴۶/۷	۴۱/۴	۳۹/۸
کاملاً مخالف	۲۶/۵	۲۹/۸	۲۲/۹	۲۹/۷	۳۰/۷
آماره	۵۵/۰۱۲		۳۵/۳۵۰		
سطح معنی داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۹۷ = وی کرامرز		۰/۰۳۶ = کندال تاو سی		

جدول ۱۴۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست." برحسب نوع فعالیت

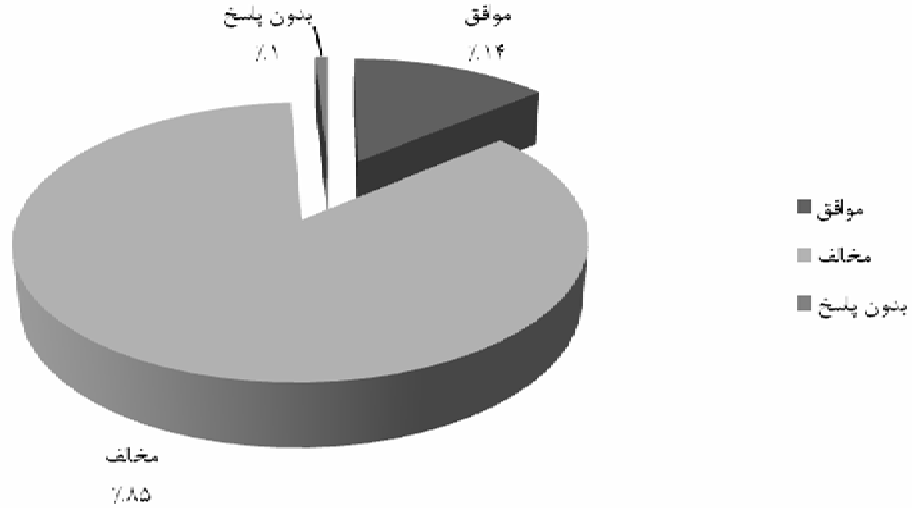
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۹/۴	۱۳	۱۰/۲	۱۱/۷	۱۰/۷	کاملاً موافق
۱۶/۷	۱۹/۵	۱۸/۴	۱۹/۳	۱۸/۴	موافق
۴۸/۹	۴۲/۴	۴۲/۶	۳۶/۸	۴۴/۱	مخالف
۲۴/۹	۲۵/۲	۲۸/۸	۳۲/۲	۲۶/۸	کاملاً مخالف
۴۲/۳۷۵					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۵۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

“درباره اینکه دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود.” ۱۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان با عبارت بالا موافقت دارند و زنان مخالفت بیشتری نسبت به مردان دارند. ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها بیشتر از بقیه موافقتشان را اعلام کرده‌اند و ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها مخالفت بیشتری داشته‌اند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد شاغل بیش از بقیه موافق و دانشجویان بیشترین مخالفت را داشته‌اند. بین وضع اقتصادی و اینکه دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۴۱ - ۳. دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۲۵۹۵	۲۴۹۳	۵۴۰	۲۸۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۴۳/۵	۴۱/۸	۹	۴/۸	درصد

نمودار ۵۱ - ۳. دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود.

جدول ۱۴۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۵	۴/۷	۵	۴/۵	۵/۲	۵/۳	۵/۲	۴/۱
موافق	۱۰/۸	۷/۴	۹/۸	۹	۸/۸	۱۱/۲	۸/۷	۷/۹
مخالف	۴۳/۵	۴۰/۶	۳۹/۵	۴۱/۵	۴۵/۷	۴۵/۶	۴۰/۷	۴۱
کاملاً مخالف	۴۰/۷	۴۷/۲	۴۵/۷	۴۴/۹	۴۰/۳	۳۷/۹	۴۵/۴	۴۷
آماره	۳۶/۲۵۳		۱۷/۲۵۷			۴۰/۶۱۴		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۸			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۷۸ = وی کرامرز		-۰/۰۲۷ = کندال تاو سی			۰/۰۶۴ = کندال تاو سی		

جدول ۱۴۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود." برحسب نوع فعالیت

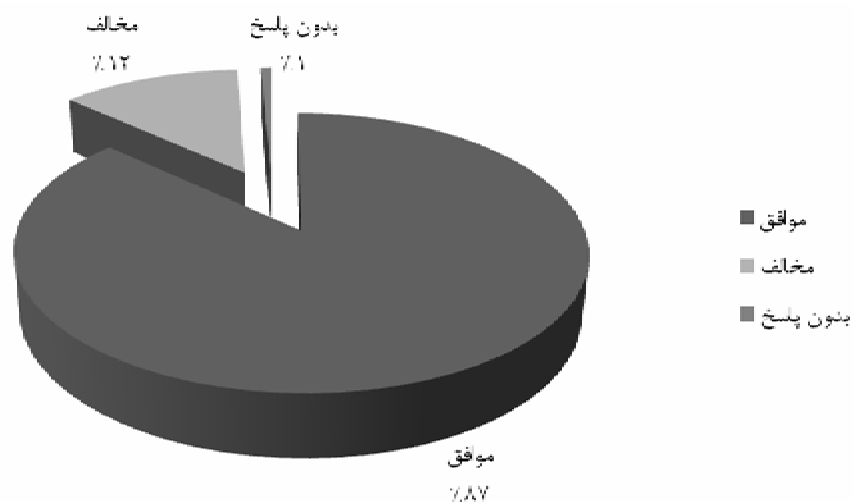
متغیر	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۴/۴	۴/۵	۴/۹	۶/۱	۴/۲
موافق	۹/۹	۷/۶	۱۰/۲	۹/۲	۹/۵
مخالف	۳۸/۳	۳۷/۶	۴۲/۸	۴۵/۸	۴۸/۷
کاملاً مخالف	۴۷/۴	۵۰/۳	۴۲/۱	۳۹	۳۷/۷
آماره	۶۳/۲۴۸				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۶۱ = وی کرامرز				

در رابطه با بُعد پیامدی سؤال دیگری مطرح شد و آن اینکه "انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند." ۸۷ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۱۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هد. رابطه بین جنسیت و عبارت فوق نشان می‌دهد، زنان بیش از مردان موافق و مردان بیشتر از زنان با عبارت بالا مخالف‌اند. رابطه بین سن پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت افراد افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. رابطه بین وضعیت شغلی پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست. بین وضع اقتصادی و اینکه انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۴۴ - ۳. انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۴۳	۱۷۹	۵۶۴	۲۵۳۹	۲۶۴۴	
۱۰۰	۰/۷	۳	۹/۴	۴۲/۵	۴۴/۳	درصد

نمودار ۵۲ - ۳. انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند.

1 $\chi^2 = 0.150, .985$

جدول ۱۴۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	زن	مرد	
۴۵/۴	۴۶/۹	۴۰/۳	۴۶/۳	۴۳	کاملاً موافق
۴۲/۶	۴۰/۵	۴۶/۵	۴۲/۷	۴۳	موافق
۹/۷	۹/۳	۹/۶	۸/۷	۱۰/۳	مخالف
۲/۳	۳/۳	۳/۵	۲/۳	۳/۷	کاملاً مخالف
۲۳/۵۵۵			۱۶/۳۴۱		آماره
۰/۰۰۱			۰/۰۰۱		سطح معنی‌داری
-۰/۰۳۱ = کندال تاوسی			۰/۰۴۸ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

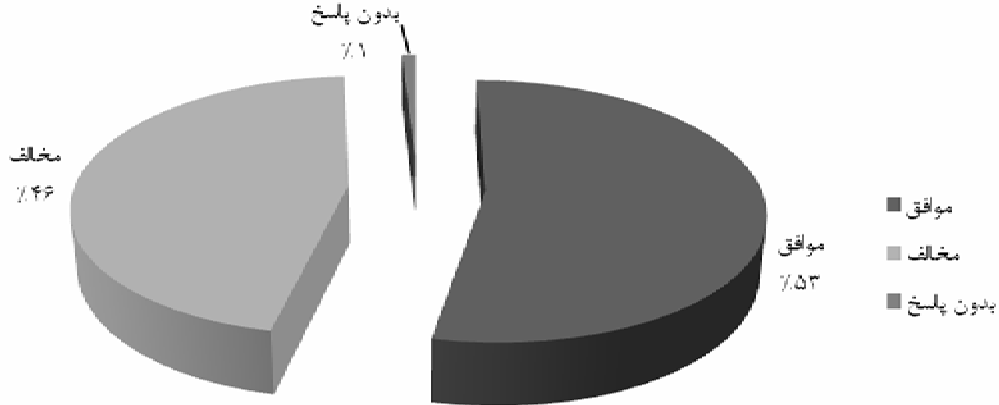
پاسخ مربوط به گویه "به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم." بیانگر آن است که ۵۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۴۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیشتر از زنان مخالف بودند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانشجویان کمتر از بقیه موافق و خانه‌داران بیش از بقیه موافقت داشته‌اند. همچنین دانشجویان بیشترین مخالفت را داشته‌اند. بین وضع اقتصادی و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۴۶ - ۳. به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۵۵۱	۲۱۸۴	۲۰۳۷	۱۱۴۳	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۹/۲	۳۶/۶	۳۴/۱	۱۹/۱	درصد

¹ $\chi^2 = 0.278, sig$

نمودار ۵۳ - ۳. به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم.

جدول ۱۴۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم." برحسب

جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۱۶/۷	۲۰/۱	۲۱/۶	۱۹/۴	۱۹/۲	کاملاً موافق
۳۳/۳	۳۲/۷	۳۸/۵	۳۵/۴	۳۳/۴	موافق
۳۹/۸	۳۷/۹	۳۱/۷	۳۷/۷	۳۶/۳	مخالف
۱۰/۱	۹/۳	۸/۳	۷/۶	۱۱/۱	کاملاً مخالف
۴۳/۳۹۵			۲۱/۹۹۴		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۶۷ = کندال تاوسی			۰/۰۶۱ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۴۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم." برحسب نوع

فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۲۰/۹	۱۹	۱۸/۵	۱۶/۹	۲۱/۴	کاملاً موافق
۳۹/۱	۳۲/۶	۳۴/۶	۳۴/۳	۳۴/۹	موافق
۳۵/۱	۳۸	۳۸	۳۸/۴	۳۳/۹	مخالف
۴/۹	۱۰/۴	۹	۱۰/۴	۹/۹	کاملاً مخالف
۳۷/۳۱۹					آماره

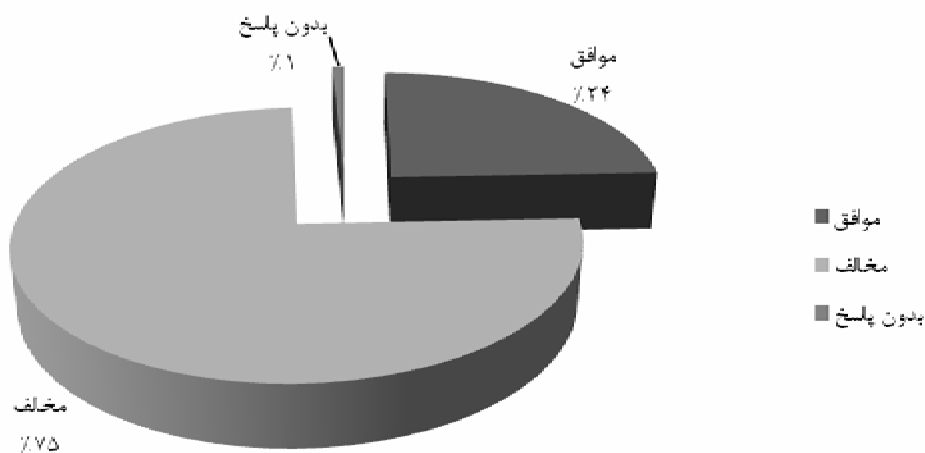
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰
ضریب همبستگی	۰/۰۴۷ = وی کرامرز

گفته شد که “در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری شود.” که پاسخ‌ها بدین ترتیب است: ۲۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف. زنان بیشتر از مردان مخالفت و مردان بیشتر از زنان موافقت خود را اعلام کرده‌اند. رابطه بین سن پاسخگویان و عبارت بالا معنادار نیست. با افزایش تحصیلات از میزان موافقت کاسته می‌شود و بیشترین مخالفت را افراد زیردیپلم داشته‌اند. دانش‌آموزان بیش از بقیه و خانه‌داران کمتر از دیگران موافق عبارت مذکور بودند؛ همچنین خانه‌دارها بیشترین مخالفت را داشتند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و این گویه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۴۹ - ۳. در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۵۰۱	۹۵۳	۲۱۹۱	۲۲۷۸	۴۶	۵۹۶۹	
۸/۴	۱۶	۳۶/۷	۳۸/۲	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۵۴ - ۳. در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد.

¹ $\chi^2 = 2.867, 412$

جدول ۱۵۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت گیری کرد." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۷/۲	۸/۵	۱۰	۷/۸	۸/۹	کاملاً موافق
۱۶/۸	۱۵/۳	۱۶/۴	۱۴/۵	۱۷/۷	موافق
۳۶	۳۶	۳۹/۶	۳۷/۳	۳۶/۶	مخالف
۴۰/۱	۴۰/۳	۳۴	۴۰/۳	۳۶/۸	کاملاً مخالف
۲۵/۸۹۴			۱۶/۰۳۸		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۱		سطح معنی داری
۰/۰۳۹ = کندال تاو سی			۰/۰۵۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۵۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت گیری کرد." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۷	۸/۸	۸/۵	۸	۹/۶	کاملاً موافق
۱۴/۸	۱۵/۷	۱۴/۸	۱۸	۱۷	موافق
۴۳/۹	۳۷/۴	۳۹	۳۲/۳	۳۵/۶	مخالف
۳۴/۲	۳۸/۱	۳۷/۸	۴۱/۷	۳۷/۸	کاملاً مخالف
۳۵/۷۷۲					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۴۶ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

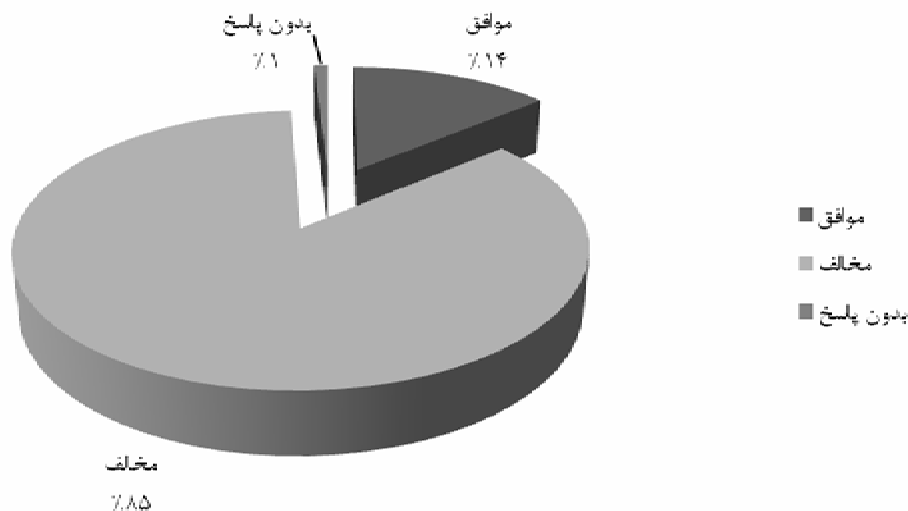
"امروز علم در همه زمینه‌ها به حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم." پاسخ‌های به دست آمده چنین است: کاملاً موافق و موافق ۱۴ درصد و مخالف و کاملاً مخالف ۸۵ درصد. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیش از مردان مخالف بودند. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش، ولی میزان مخالفت افزایش می‌یابد. بررسی وضعیت شغلی نشان می‌دهد که دانش‌آموزان بیشترین و دانشجویان کمترین موافقت را با عبارت بالا داشتند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به دانشجویان. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و این گویه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $\chi^2 = 2.866, sig$

جدول ۱۵۲ - ۳. امروز علم در همهٔ زمینه‌ها به حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۹	۲۶۱۶	۲۴۹۲	۵۵۱	۲۷۱	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۴۳/۸	۴۱/۷	۹/۲	۴/۵	درصد

نمودار ۵۵ - ۳. امروز علم در همهٔ زمینه‌ها به حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم.

جدول ۱۵۳ - ۳. نظر پاسخگویان دربارهٔ گویهٔ "امروز علم در همهٔ زمینه‌ها به حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۳/۶	۴/۶	۵/۶	۴/۳	۴/۷	کاملاً موافق
۷/۴	۸/۹	۱۲/۲	۷/۸	۱۰/۷	موافق
۳۹/۴	۴۲/۶	۴۴/۶	۴۱/۶	۴۲/۴	مخالف
۴۹/۷	۴۳/۸	۳۷/۶	۴۶/۳	۴۲/۱	کاملاً مخالف
۶۷/۳۱۱			۲۰/۲۹۳		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۹۰ = کندال تاو سی			۰/۰۵۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۵۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امروز علم در همه زمینه‌ها به حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم." بر حسب نوع فعالیت

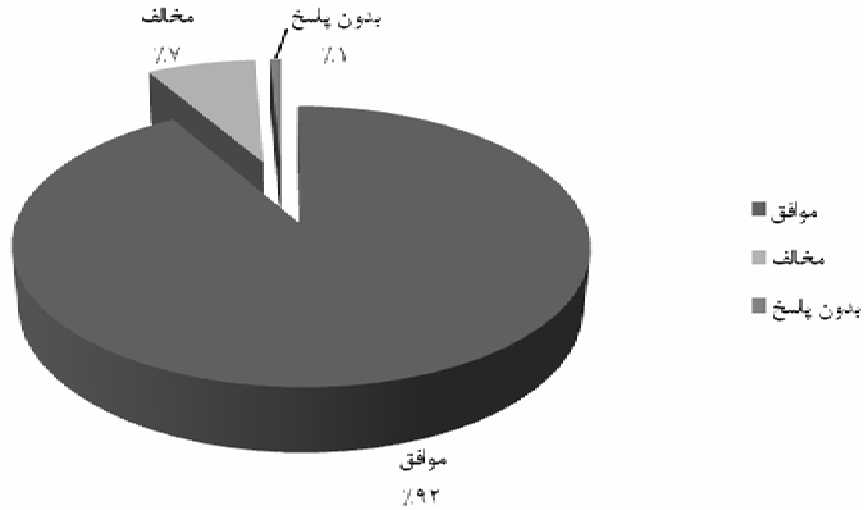
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳/۷	۴/۴	۴/۸	۴/۳	۵/۵	کاملاً موافق
۱۰/۳	۹/۴	۹/۶	۸	۱۰/۳	موافق
۴۷/۵	۴۲/۹	۴۴/۴	۳۷/۴	۴۱/۱	مخالف
۳۸/۵	۴۳/۲	۴۱/۳	۵۰/۳	۴۳/۱	کاملاً مخالف
۴۰/۶۶۳					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۴۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

در ادامه بعد پیامدی پرسیده شد "دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است." پاسخ‌ها نشان می‌دهد که ۹۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. فاصله زیادی بین افراد کاملاً موافق و کاملاً مخالف وجود دارد. زنان بیشتر از مردان موافق‌اند و مردان مخالفت بیشتری دارند. رابطه بین سن و تحصیلات پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست. وضعیت شغلی (فعالیت) پاسخگویان نشان می‌دهد، بیکاران و خانه‌دارها بیشتر از بقیه موافق و شاغلان بیشترین مخالفت را با عبارت بالا داشته‌اند. افراد با وضع اقتصادی بالا بیشتر از افراد با وضع اقتصادی پایین با عبارت مذکور موافقت دارند.

جدول ۱۵۵ - ۳. دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۳	۷۶	۳۷۷	۲۶۰۹	۲۸۶۴	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۱/۳	۶/۳	۴۳/۷	۴۸	درصد

نمودار ۵۶ - ۳. دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است.

جدول ۱۵۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است." برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
زن	مرد	
۵۱/۳	۴۵/۵	کاملاً موافق
۴۲/۳	۴۵/۶	موافق
۵/۶	۷/۱	مخالف
۰/۸	۱/۸	کاملاً مخالف
۳۰/۱۵۶		آماره
۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۷۱ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۵۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است." بر حسب نوع فعالیت و وضعیت

اقتصادی

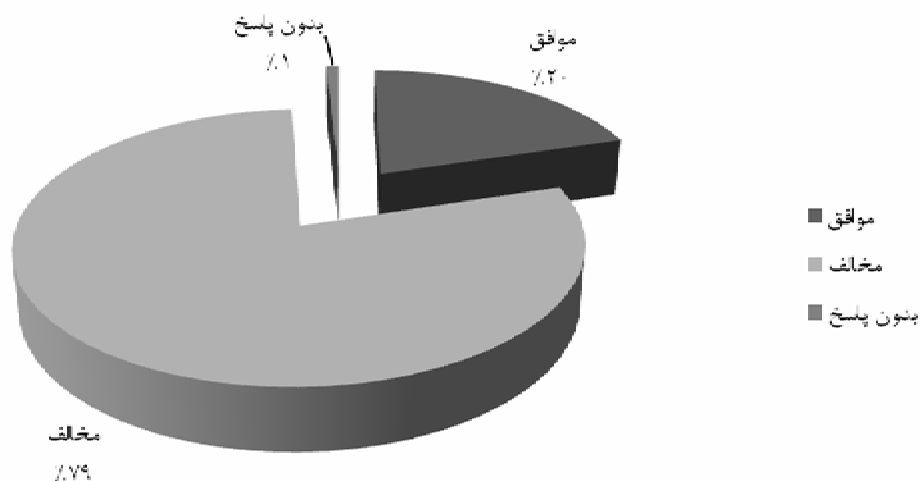
وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش
پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴۶/۱	۴۹/۷	۴۶/۴	۴۵/۸	۴۷/۲	۵۱/۷	۴۸/۲	کاملاً موافق
۴۵/۳	۴۳/۱	۴۷/۷	۴۴/۷	۴۶/۷	۴۰/۲	۴۳/۹	موافق
۷/۴	۵/۸	۵/۲	۸	۴/۸	۷/۱	۶/۴	مخالف
۱/۲	۱/۴	۰/۷	۱/۵	۱/۳	۱	۱/۶	کاملاً مخالف
۱۱/۴۹۷		۳۰/۱۶۳					آماره
۰/۰۰۹		۰/۰۰۳					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۴ = وی کرامرز		۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

در مورد سؤال “ضرورتی ندارد در همهٔ زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم.” نتایج حاکی از آن است که ۲۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. رابطهٔ بین جنسیت و اعتقاد به جملهٔ فوق نشان می‌دهد که مردان موافقت بیشتر و زنان مخالفت بیشتری دارند. بین سن و عبارت فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با عبارت بالا کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. خانه‌دارها کمترین میزان موافقت و بیشترین مخالفت را دارند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه ضرورتی ندارد در همهٔ زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم رابطهٔ معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۵۸ - ۳. ضرورتی ندارد در همهٔ زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۵۷	۱۹۰۴	۲۸۰۴	۹۱۷	۲۸۷	
۱۰۰	۱	۳۱/۹	۴۷	۱۵/۴	۴/۸	درصد

نمودار ۵۷ - ۳. ضرورتی ندارد در همهٔ زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم.

¹ $\chi^2 = 3.943, sig$

جدول ۱۵۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "ضرورتی ندارد در همه زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۴/۳	۵/۵	۴/۶	۳/۸	۵/۸	کاملاً موافق
۱۴/۶	۱۴/۵	۱۷/۹	۱۲/۴	۱۸/۶	موافق
۴۵/۱	۴۷/۹	۴۹/۷	۴۹/۶	۴۵/۲	مخالف
۳۶	۳۲/۱	۲۷/۸	۳۴/۲	۳۰/۳	کاملاً مخالف
۳۴/۷۹۰			۶۱/۶۱۶		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۵۷ = کندال تاوسی			۰/۱۰۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۶۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "ضرورتی ندارد در همه زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم." برحسب نوع فعالیت

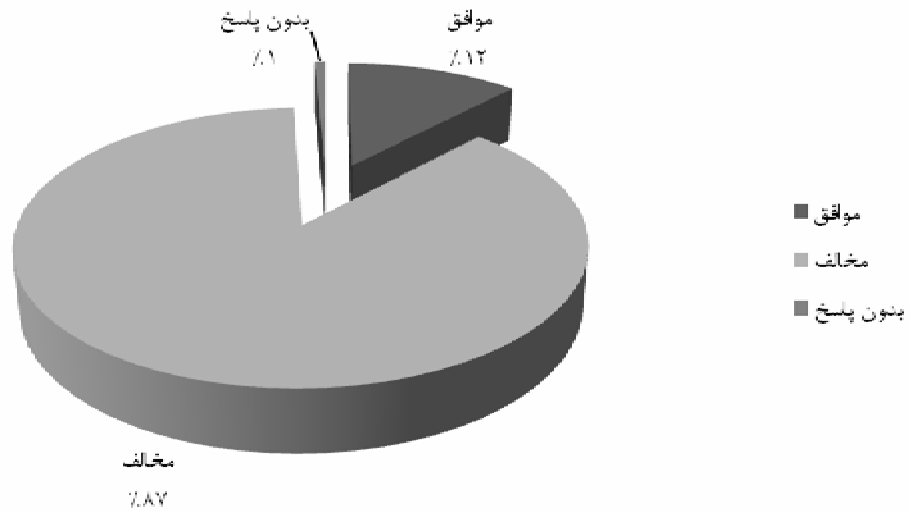
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴	۵/۵	۵	۵/۱	۴/۴	کاملاً موافق
۱۲/۸	۱۵/۹	۱۴/۳	۱۶/۳	۱۷/۱	موافق
۵۷/۲	۴۷/۱	۴۸/۸	۴۲/۶	۴۶/۹	مخالف
۲۶	۳۱/۵	۳۱/۹	۳۶/۱	۳۱/۵	کاملاً مخالف
۴۶/۲۴۳					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۵۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویه "مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکال ندارد." ۱۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. زنان بیشتر از مردان مخالف‌اند و برعکس. سن پاسخگویان با عبارت فوق رابطه معناداری ندارد. با افزایش تحصیلات موافقت سیر نزولی و مخالفت سیر صعودی دارد. افراد خانه‌دار کمتر از بقیه موافق و شاغلان بیش از بقیه موافق هستند. افراد خانه‌دار بیشتر از دیگران مخالف بودند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح، رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۶۱ - ۳. مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۴	۳۵۲۷	۱۶۷۷	۵۲۶	۱۹۵	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۵۹/۱	۲۸/۱	۸/۸	۳/۳	درصد

نمودار ۵۸ - ۳. مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد.

جدول ۱۶۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۲/۹	۳/۴	۳/۶	۲/۶	۳/۹	کاملاً موافق
۷/۸	۹/۳	۹/۷	۶/۳	۱۱/۴	موافق
۲۵	۲۸/۱	۳۲/۷	۲۶/۴	۳۰	مخالف
۶۴/۲	۵۹/۲	۵۴	۶۴/۷	۵۴/۶	کاملاً مخالف
۴۰/۴۱۳			۸۳/۹۸۲		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۶۴ کندال تاو سی			= ۰/۱۱۹ وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۶۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد." بر حسب نوع فعالیت

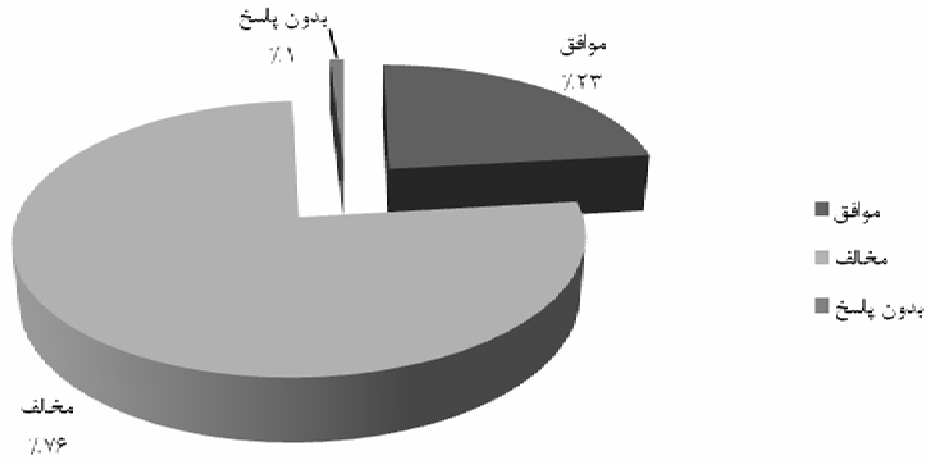
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۲/۴	۳/۳	۳/۷	۳/۴	۳/۶	کاملاً موافق
۷/۸	۱۰/۶	۷/۷	۹/۶	۸/۶	موافق
۳۲/۷	۲۸/۷	۳۰/۶	۲۵	۲۶/۹	مخالف
۵۷/۱	۵۷/۴	۵۸	۶۲/۱	۶۰/۸	کاملاً مخالف
۲۶/۸۶۶					آماره
۰/۰۰۸					سطح معنی داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

آخرین گویه بُعد پیامدی این است که "دست دادن زنان با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکالی ندارد." نتایج نشان می‌دهد که ۲۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان موافقت بیشتر و زنان مخالفت بیشتری در این زمینه دارند. با افزایش سن موافقت با عبارت بالا کاهش می‌یابد، اما مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان بیش از بقیه و خانه‌دارها کمتر از بقیه موافق عبارت بالا هستند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به خانه‌دارها. افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری با عبارت مذکور دارند و مخالفت افراد با وضع اقتصادی پایین، بیشتر است.

جدول ۱۶۴ - ۳. دست دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۲۵۱۲	۲۰۲۳	۹۳۰	۴۵۰	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۴۲/۱	۳۳/۹	۱۵/۶	۷/۵	درصد

نمودار ۵۹ - ۳. دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد.

جدول ۱۶۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۷/۷	۷/۵	۸/۱	۸/۲	۶/۲	۷/۳	۸	۷/۴
موافق	۱۷/۴	۱۴	۱۷/۸	۱۵/۶	۱۳/۸	۱۷/۸	۱۵/۳	۱۴/۳
مخالف	۳۴/۱	۳۴/۲	۳۵/۸	۳۲/۸	۳۵	۳۷/۹	۳۳/۱	۳۲/۵
کاملاً مخالف	۴۰/۷	۴۴/۴	۳۸/۳	۴۳/۳	۴۵	۳۷	۴۳/۶	۴۵/۸
آماره	۱۵/۷۵۵		۲۷/۸۱۰			۳۴/۵۴۹		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱		۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۵۲ = وی کرامرز		۰/۰۵۲ = کندال تاو سی			۰/۰۵۲ = کندال تاو سی		

جدول ۱۶۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

متغیر / نگرش	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش‌آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
کاملاً موافق	۸/۴	۹/۵	۶/۵	۷/۲	۶/۳	۸	۷
موافق	۱۸/۹	۱۵/۹	۱۵/۴	۱۵/۲	۱۳/۷	۱۶/۵	۱۴/۶
مخالف	۳۴/۱	۲۹/۶	۳۶/۷	۳۳/۹	۳۹/۹	۳۳/۲	۳۶/۱
کاملاً مخالف	۳۸/۶	۴۵	۴۱/۳	۴۳/۶	۴۰/۱	۴۲/۳	۴۲/۲
آماره	۴۴/۲۹۱						۸/۶۰۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۳۵
ضریب همبستگی	۰/۰۵۱ = وی کرامرز						۰/۰۳۸ = وی کرامرز

۳-۳-۱. فرانگاه بعد پیامدی

برای سنجش بُعد پیامدی پاسخگویان از ۱۴ گویۀ چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد. سپس این متغیر با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. بین وضع اقتصادی و بُعد پیامدی رابطه معناداری نبوده است. نتایج این بررسی به شرح زیر است. مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که بین میانگین نظرات زنان و مردان در مورد بُعد پیامدی تفاوت معناداری وجود دارد. ($\text{sig} = 0/000$) بدین صورت که زنان بیش از مردان به بُعد پیامدی اشاره کرده‌اند.

مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که افراد در گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ سال، بیش از دیگران با مسایل پیامدی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد پیامدی متعلق به پاسخگویان ۱۵ تا ۱۹ ساله است. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با بُعد پیامدی پاسخگویان افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی با بُعد پیامدی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت متعلق به خانه‌داران است.

جدول ۱۶۷ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی داری
مرد	۲۸۲۱	۴۳/۶۲	۷/۲۲۲	-۷/۷۳۲	۵۵۲۶	۰/۰۰۰
زن	۲۷۰۷	۴۵/۰۸	۶/۷۵۵			

جدول ۱۶۸ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب سن پاسخگویان

گروه سنی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱۵ تا ۱۹ سال	۱۶۱۵	۴۳/۹۷	۶/۹۱۸	۳/۰۲۴	۵۵۲۴	۰/۰۴۹
۲۰ تا ۲۴ سال	۲۳۲۵	۴۴/۵۲	۷/۱۶۰			
۲۵ تا ۲۹ سال	۱۵۸۷	۴۴/۳۹	۶/۹۵۸			

جدول ۱۶۹ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
زیردیپلم	۱۵۳۷	۴۳/۱۷	۶/۶۷۳	۳۲/۰۸۶	۵۵۲۰	۰/۰۰۰
دیپلم	۲۰۸۱	۴۴/۵۴	۷/۰۷۹			
دانشگاهی	۱۹۰۵	۴۵/۰۵	۷/۱۶۰			

جدول ۱۷۰ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب شغل پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
محصل	۱۱۹۷	۴۴/۱۰	۶/۹۹۵۶	۳/۸۳۹	۵۳۴۰	۰/۰۰۴
دانشجو	۱۲۳۱	۴۴/۹۶	۷/۳۵۷۰			
بیکار	۱۰۱۳	۴۴/۱۶	۷/۰۲۷۱			
شاغل	۱۲۵۹	۴۴/۰۱	۷/۰۵۴۶			
خانه‌دار	۶۴۵	۴۴/۰۰	۶/۵۰۵۳			

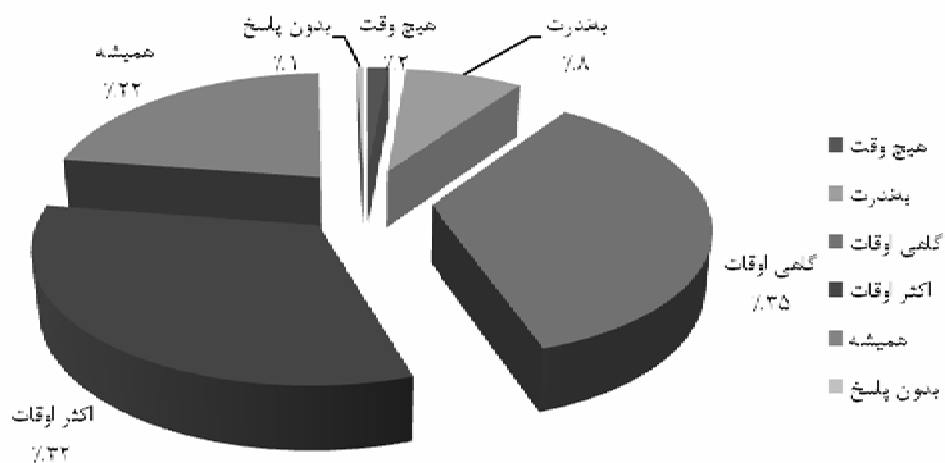
۳-۴. بُعد عاطفی یا تجربی

اولین سؤالی که در این زمینه مطرح شد، این بود که “هر چند وقت یک بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید؟” مردان بیش از زنان گزینه‌های “هیچ‌وقت”، “به‌ندرت”، “گاهی اوقات” و “اکثر اوقات” را انتخاب کرده‌اند ولی زنان “اکثر اوقات” و “همیشه” را بیش از مردان در نظر گرفتند. افراد ۲۵ تا ۲۹ ساله کمتر گزینه “هیچ‌وقت” را علامت زده‌اند و ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها “به‌ندرت” و “گاهی اوقات” را بیشتر از دیگران، ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها بیش از بقیه “اکثر اوقات” را و هرچه سن افزایش می‌یابد، گزینه “همیشه” روند صعودی را نشان می‌دهد. افراد زیردپلم بیشتر از بقیه گزینه “هیچ‌وقت” را انتخاب کردند. با افزایش تحصیلات گزینه‌های “به‌ندرت” کاهش و، “گاهی اوقات” و “اکثر اوقات” افزایش می‌یابد و با افزایش تحصیلات، گزینه “همیشه” کاهش می‌یابد. خانه‌دارها گزینه “هیچ‌وقت”، “به‌ندرت” و “گاهی اوقات” را کمتر از دیگران و دانشجویان گزینه “اکثر اوقات” را بیش از بقیه و خانه‌دارها گزینه “همیشه” را بیش از بقیه انتخاب کرده‌اند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و این گویه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۷۱ - ۳. هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید؟

	هیچ‌وقت	به‌ندرت	گاهی اوقات	اکثر اوقات	همیشه	بدون پاسخ	جمع
تعداد	۹۰	۴۹۴	۲۱۰۲	۱۹۳۴	۱۳۲۱	۲۸	۵۹۶۹
درصد	۱/۵	۸/۳	۳۵/۲	۳۲/۴	۲۲/۱	۰/۵	۱۰۰

نمودار ۶۰ - ۳. هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید؟

1 $\chi^2 = 0.790, .940$

جدول ۱۷۲ - ۲. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر چند وقت یک بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
هیچ وقت	۲	۱	۱/۷	۱/۷	۱/۱	۲/۴	۱/۲	۱/۲
به ندرت	۹/۹	۶/۷	۹/۸	۷/۹	۷/۳	۱۰/۷	۷/۹	۶/۶
گاهی اوقات	۳۵/۷	۳۵/۲	۳۷/۶	۳۵/۴	۳۳/۱	۳۲/۷	۳۵/۹	۳۷/۱
اکثر اوقات	۳۱/۱	۳۴	۳۲	۳۲/۴	۳۳/۵	۲۹	۳۲/۷	۳۵/۳
همیشه	۲۱/۴	۲۳/۱	۱۸/۹	۲۲/۶	۲۴/۹	۲۵/۲	۲۲/۳	۱۹/۷
آماره	۳۳/۲۳۴		۲۹/۶۸۱			۵۹/۸۷۷		
سطح معنی داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۷۵ = وی کرامرز		۰/۰۶۱ = کندال تاو سی			-۰/۰۰۱ = کندال تاو سی		

جدول ۱۷۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر چند وقت یک بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید." برحسب نوع فعالیت

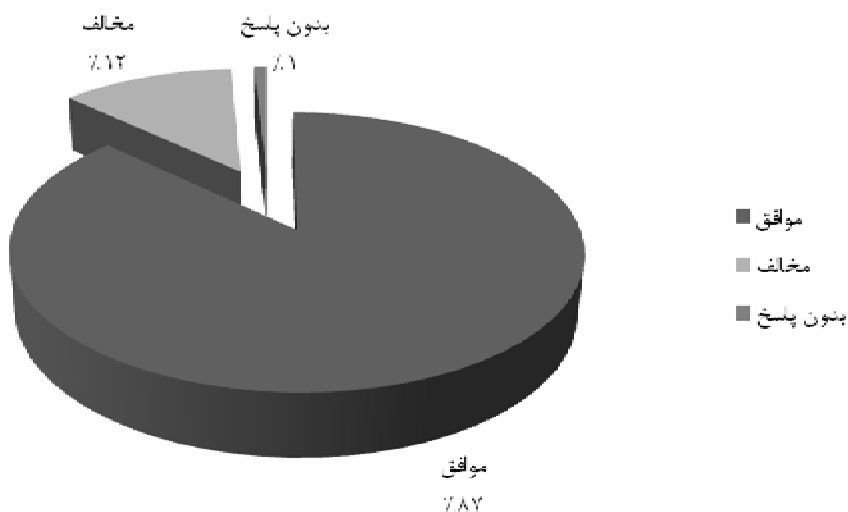
متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
هیچ وقت	۱/۹	۱/۴	۱/۷	۱/۲	۰/۹
به ندرت	۹/۷	۸	۹/۷	۷/۶	۵/۷
گاهی اوقات	۳۷/۱	۳۷/۵	۳۷/۷	۳۳	۲۹/۳
اکثر اوقات	۳۱/۳	۳۵/۹	۳۰/۸	۳۱/۵	۳۴/۶
همیشه	۲۰/۱	۱۷/۲	۲۰/۱	۲۶/۷	۲۹/۶
آماره	۸۷/۰۵۷				
سطح معنی داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۶۲ = وی کرامرز				

دومین گویه‌ای که در بُعد عاطفی مطرح شد این بود که "بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ و بی‌هدف است". ۸۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۲ درصد با آن مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف عبارت بالا هستند. با افزایش سن میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. افراد خانه‌دار بیشتر از بقیه موافق عبارت بالا هستند و کمترین مخالفت را دارند. شاغلان بیشترین مخالفت را دارند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و احساس پوچی ناشی از بی‌دینی رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۷۴ - ۳. بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است.

	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
تعداد	۲۶۹۱	۲۵۰۹	۵۶۰	۱۵۸	۵۱	۵۹۶۹
درصد	۴۵/۱	۴۲	۹/۴	۲/۶	۰/۹	۱۰۰

نمودار ۶۱ - ۳. بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است.

جدول ۱۷۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۴۸/۲	۴۷	۴۰	۴۴/۷	۴۷/۷	۴۲/۸	۴۸/۸	۴۲/۳	کاملاً موافق
۴۱/۳	۴۱/۲	۴۵/۶	۴۳/۹	۴۰/۵	۴۳/۷	۴۱/۸	۴۳	موافق
۸/۳	۹/۲	۱۱/۱	۸/۹	۹	۱۰/۷	۶/۹	۱۱/۹	مخالف
۲/۲	۲/۶	۳/۳	۲/۵	۲/۸	۲/۷	۲/۵	۲/۸	کاملاً مخالف
۳۱/۸۳۴			۱۳/۳۸۱			۵۳/۶۹۷		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۳۷			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۷ = کندانال تاو سی			-۰/۰۱۶ = کندانال تاو سی			۰/۰۹۵ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۷۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است." برحسب نوع فعالیت

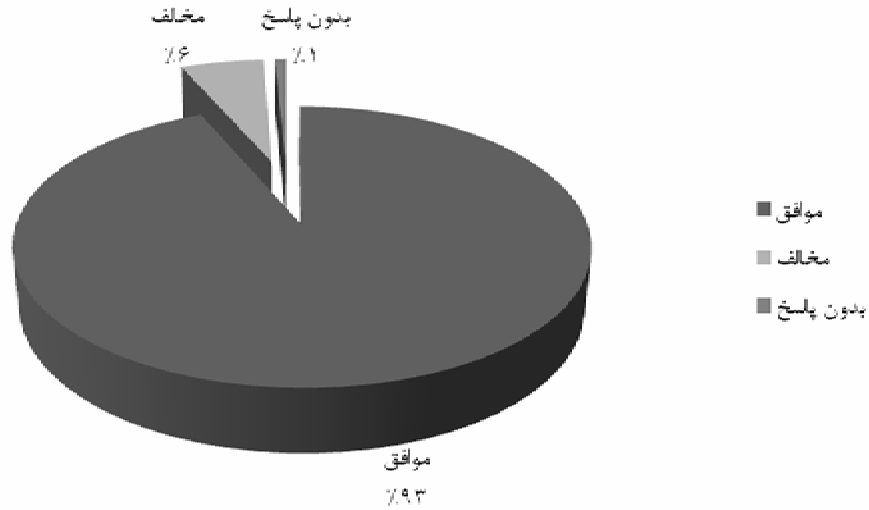
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۴۴/۴	۴۴/۴	۴۳/۴	۴۹/۲	۴۴/۸	کاملاً موافق
۴۶/۱	۴۲/۱	۴۴/۵	۳۹/۱	۴۲/۱	موافق
۷/۲	۱۰/۶	۹/۳	۹/۲	۱۰/۶	مخالف
۲/۳	۳	۲/۸	۲/۴	۲/۴	کاملاً مخالف
۲۱/۱۲۰					آماره
۰/۰۴۹					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۵ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

گفته شد که "هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد" و پاسخگویان معتقدند که ۵۹ درصد کاملاً موافق این نظر، ۳۵ درصد موافق، ۴ درصد مخالف و ۱ درصد کاملاً مخالف هستند. زنان بیشتر از مردان موافقت دارند و مردان مخالفت بیشتری دارند. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. هرچه تحصیلات افزایش می‌یابد موافقت افزایش و برعکس مخالفت کاهش می‌یابد. آمار نشان می‌دهد که بین وضعیت شغلی (فعالیت) و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و این گویه رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۷۷ - ۳. هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۴	۸۱	۲۶۳	۲۰۷۳	۳۵۰۸	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۱/۴	۴/۴	۳۴/۷	۵۸/۸	درصد

نمودار ۶۲ - ۳. هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد.

جدول ۱۷۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد." برحسب

جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۶۱/۷	۵۹/۹	۵۵/۳	۶۲/۲	۵۶/۴	کاملاً موافق
۳۳/۳	۳۴/۵	۳۷/۵	۳۳/۷	۳۶/۲	موافق
۳/۷	۴/۲	۵/۸	۳/۲	۵/۷	مخالف
۱/۳	۱/۴	۱/۴	۰/۹	۱/۸	کاملاً مخالف
۲۱/۵۲۶			۳۹/۹۹۰		آماره
۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۴۳ = کندال تاو سی			۰/۰۱۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

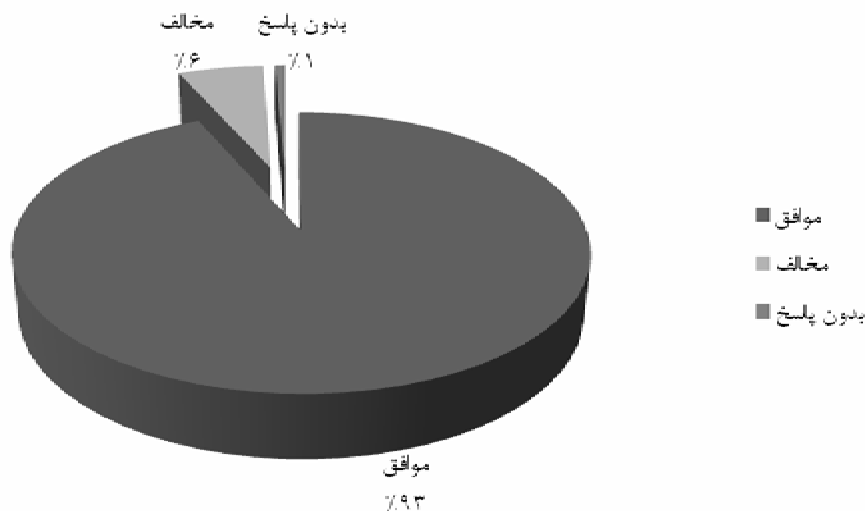
از پاسخگویان خواسته شد درباره جمله "از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم" نظر دهند که ۹۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان بیش از مردان موافق عبارت مذکور هستند و مردان مخالفت بیشتری دارند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات موافقت افزایش و مخالفت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها بیش از بقیه و دانش‌آموزان کمتر با عبارت بالا موافقت دارند. همچنین خانه‌دارها کمترین مخالفت را دارند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و "از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

1 $\chi^2 = 1.615$, :656

جدول ۱۷۹ - ۳. از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۴۰	۷۸	۲۷۶	۱۸۱۷	۳۷۵۸	
۱۰۰	۰/۷	۱/۳	۴/۶	۳۰/۴	۶۳	درصد

نمودار ۶۳ - ۳. از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم.

جدول ۱۸۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	نگرش
۵۸/۳	۵۶	۴۸/۲	۶۷/۸	۵۹	کاملاً موافق
۳۷	۳۸/۲	۴۵/۲	۲۸	۳۳/۲	موافق
۳/۵	۴/۶	۵/۵	۳/۳	۵/۹	مخالف
۱/۳	۱/۳	۱/۲	۰/۸	۱/۸	کاملاً مخالف
۲۴/۹۰۴			۶۴/۳۷۰		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۴۶ = کندال تاوسی			۰/۱۰۴ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۸۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه^۱ از اینکه مسلمان هستیم به خود می‌بالم، " بر حسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۵۱/۷	۵۳/۱	۵۳/۹	۵۸/۷	۵۲/۸	کاملاً موافق
۴۴/۷	۴۱/۲	۴۰/۵	۳۵/۲	۴۰/۴	موافق
۳/۳	۴/۶	۳/۶	۴/۸	۵/۷	مخالف
۰/۳	۱/۲	۲	۱/۴	۱/۱	کاملاً مخالف
۲۴/۲۱۷					آماره
۰/۰۱۹					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

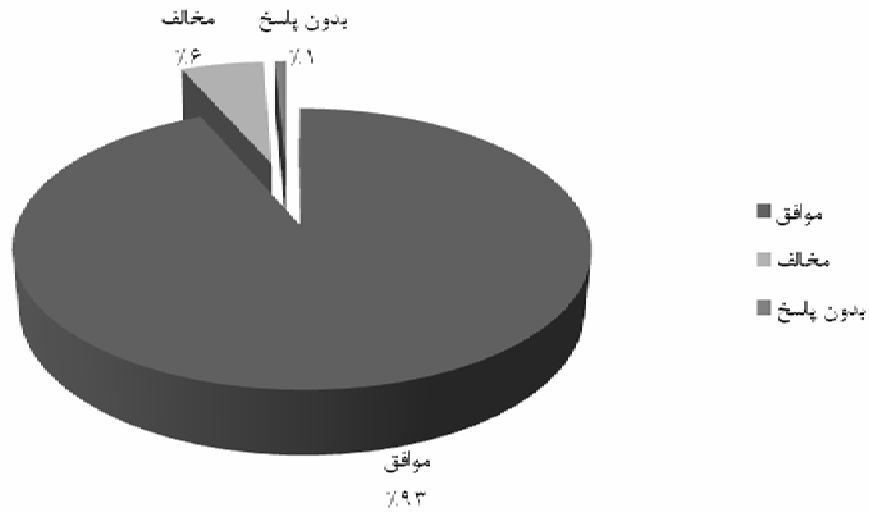
گویه دیگری که درباره بُعد عاطفی مطرح شد این بود که "انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند". ۹۳ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند که نتایجی شبیه به سؤال قبلی دارد. رابطه بین جنسیت با این اعتقاد نشان می‌دهد که زنان بیشتر از مردان موافق‌اند و مردان مخالفت بیشتری دارند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات موافقت افزایش و مخالف کاهش می‌یابد. خانه‌دارها بیشتر از دیگران موافقت و همین گروه کمتر از دیگران مخالفت کرده‌اند و بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به بیکاران. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و گویه بالا رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۸۲ - ۳. انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۷	۷۳	۲۶۵	۲۳۵۳	۳۲۳۱	تعداد
۱۰۰	۰/۸	۱/۲	۴/۴	۳۹/۴	۵۴/۱	درصد

نمودار ۶۴ - ۳. انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند.

جدول ۱۸۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۶۱/۹	۶۸/۷	۶۴/۴	۶۶/۶	۶۳/۹	۵۷/۶	۶۶/۹	۶۹/۷
موافق	۳۳/۲	۲۹	۳۱/۸	۲۹/۵	۳۳/۲	۳۸	۲۹/۵	۲۷/۳
مخالف	۳/۷	۱/۵	۳	۲/۷	۲/۳	۳/۳	۲/۶	۲/۲
کاملاً مخالف	۱/۲	۰/۷	۰/۸	۱/۳	۰/۶	۱/۱	۱	۰/۸
آماره	۴۷/۴۵۲		۱۳/۹۷۵			۶۳/۴۱۰		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۳۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۸۹ = وی کرامرز		۰/۰۰۱ = کندال تاو سی			-۰/۰۷۵ = کندال تاو سی		

جدول ۱۸۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند." برحسب نوع فعالیت

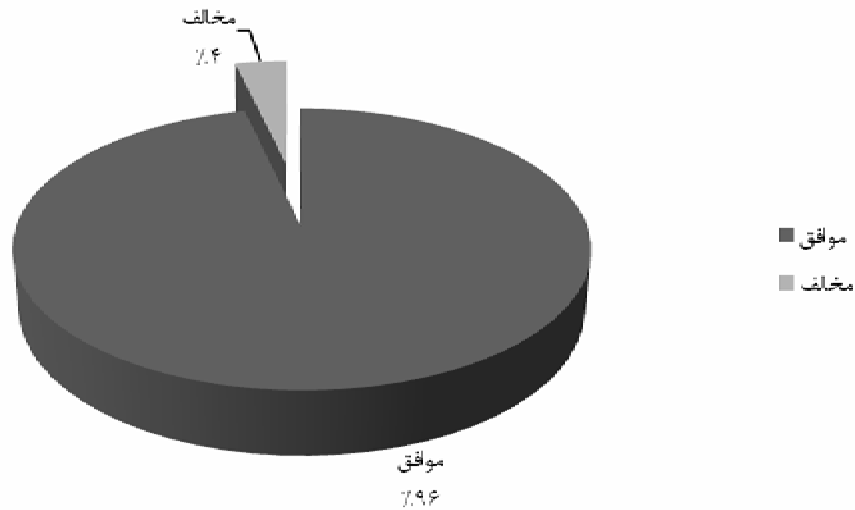
متغیر / نگرش	نوع فعالیت				
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۶۵/۷	۷۰/۳	۶۲/۵	۶۲/۶	۶۲/۳
موافق	۳۰/۵	۲۶/۶	۳۲/۹	۳۳/۴	۳۵/۵
مخالف	۳/۲	۲/۱	۳/۳	۲/۹	۱/۳
کاملاً مخالف	۰/۶	۰/۹	۱/۳	۱	۰/۹
آماره	۳۷/۶۲۲				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۴۷ = وی کرامرز				

دربارهٔ “با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند.” چنین پاسخ دادند که ۹۶ درصد موافق و کاملاً موافق و ۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. فاصلهٔ بسیار زیادی بین مخالفان و موافقان وجود دارد. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف هستند. با افزایش سن، میزان موافقت افزایش می‌یابد. بیشترین مخالفت به گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ سال مربوط می‌شود. با افزایش تحصیلات موافقت افزایش می‌یابد و دیپلم‌ها کمترین مخالفت را دارند. خانه‌دارها و دانشجویان به ترتیب بیشترین میزان موافقت را داشته‌اند و کمترین مخالفت به خانه‌دارها تعلق دارد. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه “انسان با اعتقاد بیشتر در برابر مشکلات ایستادگی می‌کند” رابطهٔ معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۱۸۵ - ۳. با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۷	۵۷	۱۵۷	۱۸۵۴	۳۸۸۴	تعداد
۱۰۰	۰/۳	۱	۲/۶	۳۱/۱	۶۵/۱	درصد

نمودار ۶۵ - ۳. با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند.

جدول ۱۸۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۶۱/۹	۶۸/۷	۶۴/۴	۶۶/۶	۶۳/۹	۵۷/۶	۶۶/۹	۶۹/۷
موافق	۳۳/۲	۲۹	۳۱/۸	۲۹/۵	۳۳/۲	۳۸	۲۹/۵	۲۷/۳
مخالف	۳/۷	۱/۵	۳	۲/۷	۲/۳	۳/۳	۲/۶	۲/۲
کاملاً مخالف	۱/۲	۰/۷	۰/۸	۱/۳	۰/۶	۱/۱	۱	۰/۸
آماره	۴۷/۴۵۲		۱۳/۹۷۵			۶۳/۴۱۰		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۳۰			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۸۹ = وی کرامرز		۰/۰۰۱ = کندال تاو سی			-۰/۰۷۵ = کندال تاو سی		

جدول ۱۸۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند." برحسب نوع فعالیت

متغیر نگرش	نوع فعالیت				
	دانش‌آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار
کاملاً موافق	۶۵/۷	۷۰/۳	۶۲/۵	۶۲/۶	۶۲/۳
موافق	۳۰/۵	۲۶/۶	۳۲/۹	۳۳/۴	۳۵/۵
مخالف	۳/۲	۲/۱	۳/۳	۲/۹	۱/۳
کاملاً مخالف	۰/۶	۰/۹	۱/۳	۱	۰/۹
آماره	۳۷/۶۲۲				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۴۷ = وی کرامرز				

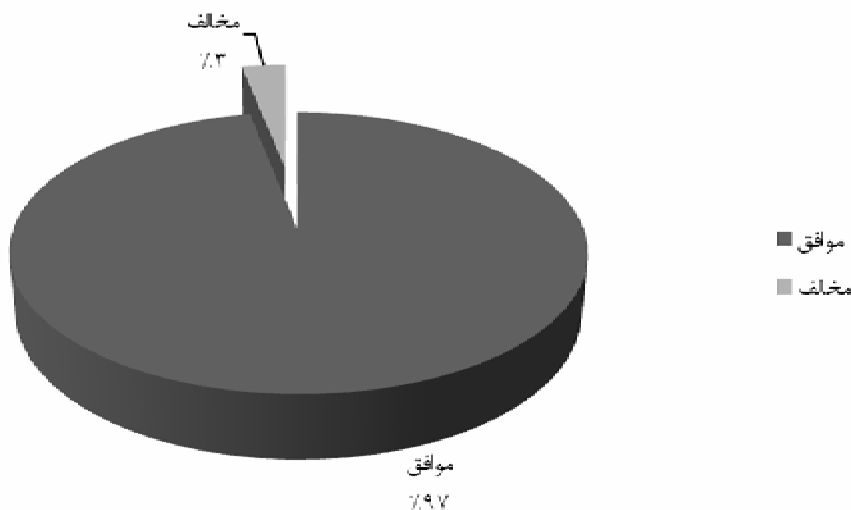
سؤال دیگری که در بُعد عاطفی مطرح شد این بود که "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند." نتایج عبارت است از: ۹۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۳ درصد مخالف و کاملاً مخالف. موافقت زنان بیش از مردان و مخالفت مردان بیشتر از زنان است. رابطه بین سن پاسخگویان و عبارت فوق معنادار نیست. هرچه تحصیلات بالا می‌رود موافقت افزایش می‌یابد و کمترین میزان مخالفت مربوط می‌شود به دیپلمه‌ها. خانه‌دارها و دانشجویان بیش از دیگران موافق و شاغلان کمتر از بقیه مخالف هستند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

¹ $\chi^2 = 0.920, sig$

جدول ۱۸۸ - ۳. یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۵	۵۷	۱۲۵	۱۸۳۶	۳۹۳۶	تعداد
۱۰۰	۰/۳	۱	۲/۱	۳۰/۸	۶۵/۹	درصد

نمودار ۶۶ - ۳. یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند.

جدول ۱۸۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند." بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	نگرش
۶۹/۱	۶۷/۸	۶۰/۱	۷۰	۶۲/۴	کاملاً موافق
۲۸/۳	۲۹/۲	۳۶/۲	۲۷/۹	۳۳/۷	موافق
۱/۹	۲	۲/۵	۱/۴	۲/۸	مخالف
۰/۷	۱/۱	۱/۱	۰/۸	۱/۲	کاملاً مخالف
۳۹/۱۶۰			۴۵/۵۹۹		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۶ = کندال تاوسی			۰/۰۸۸ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۹۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند." برحسب نوع فعالیت

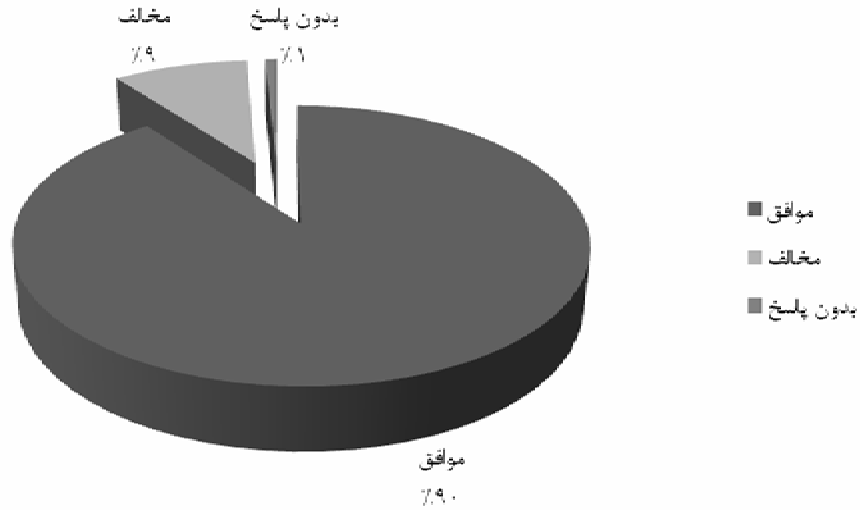
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۶۴/۱	۶۴/۲	۶۳/۸	۶۹/۷	۶۶	کاملاً موافق
۳۴/۸	۳۲/۹	۳۲/۲	۲۷/۳	۳۰/۴	موافق
۱	۲/۱	۲/۸	۲	۲/۴	مخالف
۰/۱	۰/۷	۱/۲	۱/۱	۱/۲	کاملاً مخالف
۳۶۰/۱۹۶					آماره
۰/۰۰۳					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

در انتهای این بُعد از پاسخگویان خواسته شد تا درباره جمله "انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند." نظر دهند. نظر آنها بدین شرح است: ۹۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف هستند. با افزایش سن میزان موافقت بیشتر و میزان مخالفت کمتر می‌شود. بین تحصیلات پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد خانه‌دار بیش از دیگران موافق و کمتر از دیگران مخالف‌اند. بین وضعیت اقتصادی پاسخگویان و عبارت بالا رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۹۱ - ۳. انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۷	۷۵	۴۸۵	۲۴۸۰	۲۸۸۲	تعداد
۱۰۰	۰/۸	۱/۳	۸/۱	۴۱/۵	۴۸/۳	درصد

نمودار ۶۷ - ۳. انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند.

جدول ۱۹۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند." برحسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۴۶/۵	۴۹/۹	۴۸/۶	۵۰/۶	۴۶/۹	کاملاً موافق
۴۵/۵	۴۰/۳	۴۱	۴۰/۷	۴۲/۹	موافق
۶/۶	۸/۴	۹/۵	۷/۵	۸/۸	مخالف
۱/۵	۱/۴	۰/۹	۱/۱	۱/۴	کاملاً مخالف
۲۰/۹۳۸			۱۰/۲۲۷		آماره
۰/۰۰۲			۰/۰۱۷		سطح معنی داری
۰/۰۰۴ = کندال تاو سی			۰/۰۴۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۱۹۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۴۵/۲	۴۸/۷	۴۷/۶	۵۰/۸	۴۸/۵	کاملاً موافق
۴۸/۴	۴۲	۴۳	۳۸/۶	۴۱/۵	موافق
۶	۷/۸	۸	۸/۸	۹/۲	مخالف
۰/۴	۱/۵	۱/۵	۱/۸	۰/۸	کاملاً مخالف
۳۰/۸۷۳					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی داری
۰/۰۴۳ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

۳-۴-۱. فرانگاه بُعد عاطفی یا تجربی

برای سنجش بُعد عاطفی یا تجربی پاسخگویان، از هفت گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمده و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به شرح زیر است. لازم است ذکر شود که بین سن، وضع اقتصادی و بُعد عاطفی رابطه معناداری وجود ندارد.

مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که بین میانگین نظر زنان و مردان در مورد بُعد عاطفی تفاوت معناداری وجود دارد. ($\text{sig} = 0/000$) بدین صورت که زنان بیش از مردان به بُعد عاطفی اشاره کرده‌اند. مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد با افزایش تحصیلات میزان موافقت با این بُعد افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر افراد با بُعد عاطفی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان متعلق به بیکاران است.

جدول ۱۹۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی بر حسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی داری
مرد	۲۹۳۱	۲۴/۱۶	۳/۳۴۰	-۸/۵۴۹	۵۷۷۴	۰/۰۰۰
زن	۲۸۴۵	۲۴/۸۷	۲/۹۷۹			

جدول ۱۹۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی بر حسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
زیردیپلم	۱۶۱۲	۲۴/۰۶	۳/۲۰۰	۲۳/۴۵۶	۵۷۶۸	۰/۰۰۰
دیپلم	۲۱۸۸	۲۴/۶۰	۳/۱۷۲			
دانشگاهی	۱۹۷۱	۲۴/۷۷	۳/۱۵۷			

جدول ۱۹۶ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی بر حسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
محصل	۱۲۵۳	۲۴/۴۵	۳/۱۵۹	۳/۵۳۸	۵۵۷۵	۰/۰۰۷
دانشجو	۱۲۷۴	۲۴/۷۷	۳/۲۳۷			
بیکار	۱۰۵۰	۲۴/۳۴	۳/۲۶۲			
شاغل	۱۳۱۹	۲۴/۳۷	۳/۲۰۵			
خانه‌دار	۶۸۴	۲۴/۵۱	۲/۹۱۴			

۳-۵. پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده

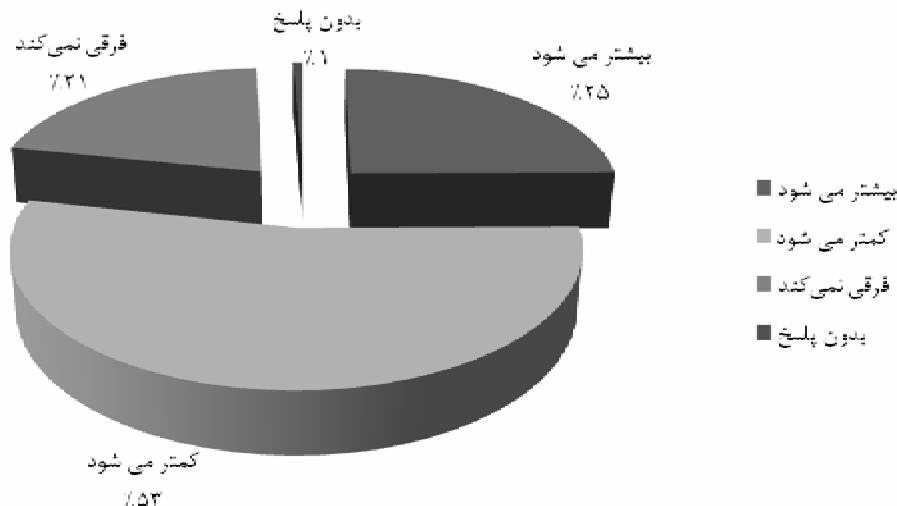
در بخش پایانی هویت دینی در مورد پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده سؤال شد. "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد شد؟" ۲۵ درصد گفتند بیشتر می‌شود، ۵۴ درصد گفتند کمتر می‌شود و ۲۱ درصد اظهار داشتند فرقی نمی‌کند. بین نظرات زنان و مردان در مورد وضعیت مذهبی در آینده تفاوت معناداری وجود دارد. ($\text{sig} = ۰/۰۴۵$) بدین صورت که مردان بیش از زنان به بیشتر شدن بُعد مذهبی اشاره کرده‌اند و زنان بیش از مردان معتقدند که کمتر می‌شود. همچنین مردان بیش از زنان معتقدند که فرقی نخواهد کرد. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت (گزینه بیشتر می‌شود) با این بُعد کاهش می‌یابد و گزینه "کمتر می‌شود" افزایش می‌یابد؛ اما گزینه "فرقی نمی‌کند" کاهش می‌یابد. دانش‌آموزان بیش از دیگران و دانشجویان کمتر از دیگران معتقدند که گرایش جوانان در پنج سال آینده به امور مذهبی، بیشتر می‌شود؛ همین گروه بیش از دیگران معتقدند که کمتر می‌شود و افراد بیکار در جستجوی کار بیش از بقیه معتقدند که فرقی نخواهد کرد. افراد با وضع اقتصادی بالا اعتقاد دارند که در پنج سال آینده گرایش جوانان به امور مذهبی بیشتر می‌شود؛ اما افراد با وضع اقتصادی پایین معتقدند در پنج سال آینده گرایش جوانان به امور مذهبی کمتر می‌شود و فرقی نمی‌کند.

جدول ۱۹۷ - ۳. گرایش جوانان ما به امور مذهبی در پنج سال آینده

جمع	بدون پاسخ	فرقی نمی‌کند	کمتر می‌شود	بیشتر می‌شود	
۵۹۶۹	۴۲	۱۲۵۱	۳۱۹۲	۱۴۸۴	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۲۱	۵۳/۵	۲۴/۹	درصد

نمودار ۶۸ - ۳. گرایش جوانان ما به امور مذهبی در پنج سال آینده

جدول ۱۹۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد بود؟" بر حسب

جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	میزان تحصیلات			جنسیت	
	کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد
بیشتر می‌شود	۲۳/۹	۲۴	۲۸	۲۴	۲۶
کمتر می‌شود	۵۶/۲	۵۴/۶	۴۹/۸	۵۵/۵	۵۲/۳
فرقی نمی‌کند	۱۹/۹	۲۱/۴	۲۲/۲	۲۰/۴	۲۱/۷
آماره	۱۷/۷۹۴			۶/۲۱۱	
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱			۰/۰۴۵	
ضریب همبستگی	۰/۰۳۹ = وی کرامرز			۰/۰۳۲ = وی کرامرز	

جدول ۱۹۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد بود؟" بر حسب

نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

متغیر / نگرش	نوع فعالیت						
	پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز
بیشتر می‌شود	۲۳	۲۶/۵	۲۶	۲۴/۷	۲۵/۲	۲۲/۴	۲۷
کمتر می‌شود	۵۴/۶	۵۳/۲	۵۱/۸	۵۵/۲	۵۰/۹	۵۸	۵۱/۹
فرقی نمی‌کند	۲۲/۴	۲۰/۳	۲۲/۲	۲۰/۱	۲۳/۹	۱۹/۶	۲۱/۱
آماره	۱۰/۶۴۹		۱۹/۹۸۱				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۵		۰/۰۱۰				
ضریب همبستگی	وی کرامرز		وی کرامرز				

۳-۶. فرانگاه هویت دینی

برای سنجش هویت دینی پاسخگویان از تجمیع گویه‌هایی که برای شاخص‌های ابعاد اعتقادی، مناسکی، پیامدی و عاطفی و تجربی - که به‌طور جداگانه بررسی شده‌اند - استفاده شده است و از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست‌آمده و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به شرح زیر است. لازم است ذکر شود که بین وضع اقتصادی و هویت دینی رابطه معناداری وجود ندارد.

مقدار t و سطح معناداری به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که بین میانگین نظرات زنان و مردان در مورد هویت دینی تفاوت معناداری وجود دارد. ($\text{sig} = 0/000$) بدین صورت که زنان بیش از مردان از هویت دینی بالاتری برخوردارند.

مقدار F و سطح معناداری به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها بیش از دیگران از هویت دینی بیشتری برخوردارند. با افزایش تحصیلات، هویت دینی پاسخگویان افزایش می‌یابد. هویت دینی دانشجویان بیش از سایر مشاغل و خانه‌دارها کمتر از بقیه است.

جدول ۲۰۰ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مرد	۲۴۵۲	۱۸۱/۰۱	۲۳/۸۱۵	-۷/۴۹۴	۴۷۹۲	۰/۰۰۰
زن	۲۳۴۲	۱۸۵/۹۳	۲۱/۵۵۹			

جدول ۲۰۱ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب سن پاسخگویان

سن	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱۵ تا ۱۹ سالگی	۱۴۰۸	۱۸۱/۹۲	۲۲/۸۵۶	۴/۲۵۳	۴۷۹۳	۰/۰۱۴
۲۰ تا ۲۴ سالگی	۲۰۱۳	۱۸۴/۲۳	۲۳/۳۳۷			
۲۵ تا ۲۹ سالگی	۱۳۷۵	۱۸۳/۵۱	۲۲/۱۰۹			

جدول ۲۰۲ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۳۳۱	۱۷۹/۱۵	۲۱/۸۷۲	۳۵/۲۶۴	۴۷۹۰	۰/۰۰۰
دیپلم	۱۸۱۳	۱۸۴/۱۵	۲۲/۸۳۹			
دانشگاهی	۱۶۴۹	۱۸۶/۲۶	۲۳/۲۱۸			

جدول ۲۰۳ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی بر حسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
محصل	۱۰۳۳	۱۸۲/۷۲	۲۲/۷۳۸	۴/۷۰۲	۴۶۳۸	۰/۰۰۱
دانشجو	۱۰۵۹	۱۸۵/۷۸	۲۳/۷۸۳			
بیکار	۸۹۰	۱۸۲/۶۷	۲۲/۶۰۳			
شاغل	۱۰۹۷	۱۸۲/۳۳	۲۳/۰۳۴			
خانه‌دار	۵۶۴	۱۸۱/۶۰	۲۱/۳۹۲			

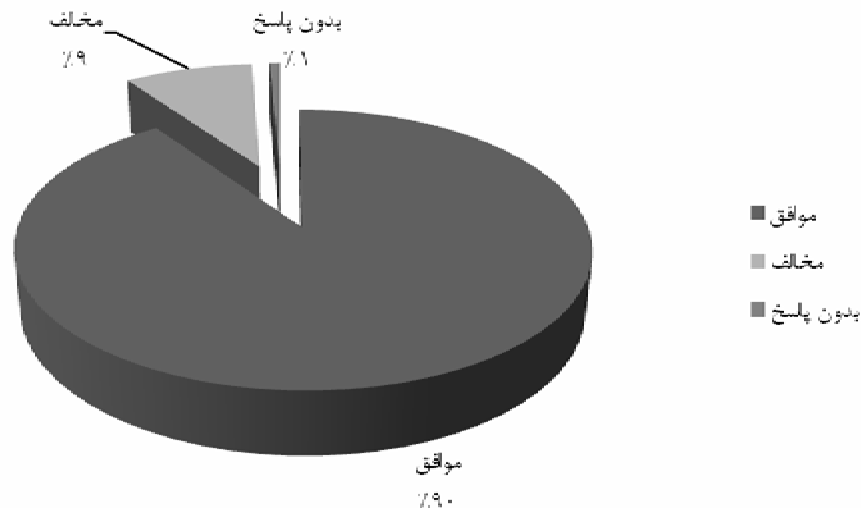
فصل چهارم: هویت ملی

اولین گویه هویت ملی این بود که “از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم.” ۹۰ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف هستند. با افزایش سن، میزان موافقت افزایش می‌یابد. افراد ۲۰ تا ۲۴ ساله بیشتر از دیگران مخالفت کرده‌اند. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت با عبارت بالا افزایش و برعکس مخالفت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها و دانشجویان بیش از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند و بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به بیکاران و شاغلان. افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری با عبارت مذکور دارند. ضمن اینکه مخالفت افراد با وضع اقتصادی پایین بیشتر است.

جدول ۲۰۴ - ۴. از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۴۲	۱۷۰	۳۶۴	۲۶۷۷	۲۷۱۶	
۱۰۰	۰/۷	۲/۸	۶/۱	۴۴/۸	۴۵/۵	درصد

نمودار ۶۹ - ۴. از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم.

جدول ۲۰۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۴۴/۴	۴۷/۲	۴۵/۸	۴۵/۹	۴۵/۶	۳۸/۵	۴۶/۹	۵۰/۶
موافق	۴۵/۵	۴۵	۴۴/۸	۴۴/۷	۴۶/۴	۵۰	۴۴/۶	۴۱/۷
مخالف	۷/۲	۵	۵/۳	۷/۳	۵/۴	۷/۷	۶/۱	۴/۹
کاملاً مخالف	۲/۹	۲/۸	۴/۱	۲/۲	۲/۶	۳/۸	۲/۴	۲/۷
آماره	۱۴/۰۷۱		۲۲/۶۳۹			۶۱/۴۲۳		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۳		۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۴۹ = وی کرامرز		-۰/۰۰۳ = کندال تاو سی			-۰/۰۰۱ = کندال تاو سی		

جدول ۲۰۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

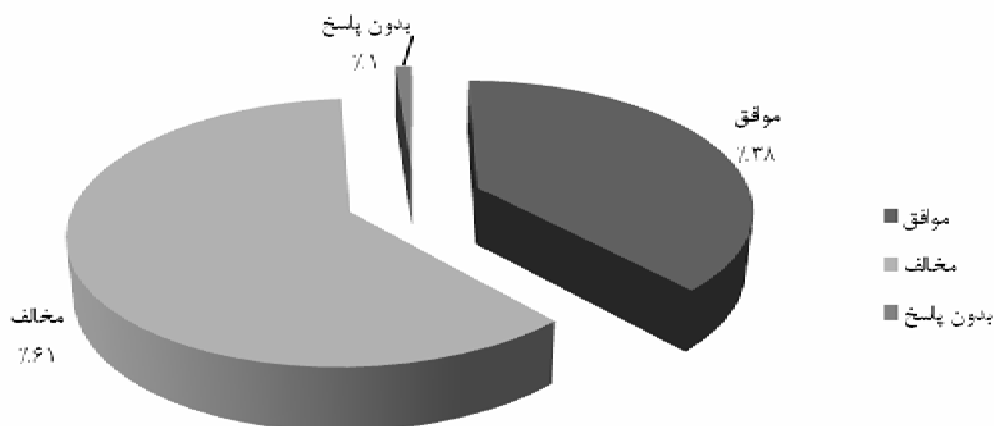
متغیر نگرش	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش‌آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
کاملاً موافق	۴۵/۴	۵۱/۷	۴۵	۴۴/۴	۳۸	۴۵/۳	۴۶/۶
موافق	۴۶	۴۰/۴	۴۵/۱	۴۵/۸	۵۴/۲	۴۶/۴	۴۳/۲
مخالف	۵/۳	۵/۱	۷/۳	۶/۸	۶/۳	۵/۵	۷/۰
کاملاً مخالف	۳/۴	۲/۹	۲/۶	۳/۱	۱/۶	۲/۷	۳/۱
آماره	۵۲/۱۲۸						۹/۷۱۸
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۲۱
ضریب همبستگی	۰/۰۵۵ = وی کرامرز						۰/۰۴۱ = وی کرامرز

گویه دوم این است که "فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند." ۳۸ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۶۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. آنچه حائز اهمیت است اینکه بین افراد کاملاً موافق و کاملاً مخالف فاصله زیادی مشاهده نمی‌شود. مردان بیشتر از زنان موافق بودند و برعکس. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین بین تحصیلات پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. وضعیت شغلی (فعالیت) نشان می‌دهد دانش‌آموزان و دانشجویان بیش از بقیه و خانه‌داران کمتر از بقیه با عبارت مذکور موافقت دارند. همچنین خانه‌دارها بیشترین مخالفت را دارند. افراد با وضع اقتصادی پایین نسبت به افراد با وضع اقتصادی بالا با عبارت مذکور بیشتر موافق‌اند و مخالفت گروه‌های بالا بیشتر است.

جدول ۲۰۷ - ۴. فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۹	۱۲۴۹	۲۳۶۹	۱۵۶۷	۷۱۵	تعداد
۱۰۰	۱/۲	۲۰/۹	۳۹/۷	۲۶/۳	۱۲	درصد

نمودار ۷۰ - ۴. فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند.

جدول ۲۰۸ - ۴. نظر پاسخگویان دربارهٔ گویهٔ "فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند." برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
زن	مرد	
۱۰/۷	۱۳/۶	کاملاً موافق
۲۶/۰	۲۷/۱	موافق
۴۱/۹	۳۸/۵	مخالف
۲۱/۴	۲۰/۹	کاملاً مخالف
۱۵/۱۰۱		آماره
۰/۰۰۲		سطح معنی‌داری
۰/۰۵۱ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۰۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند." بر حسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

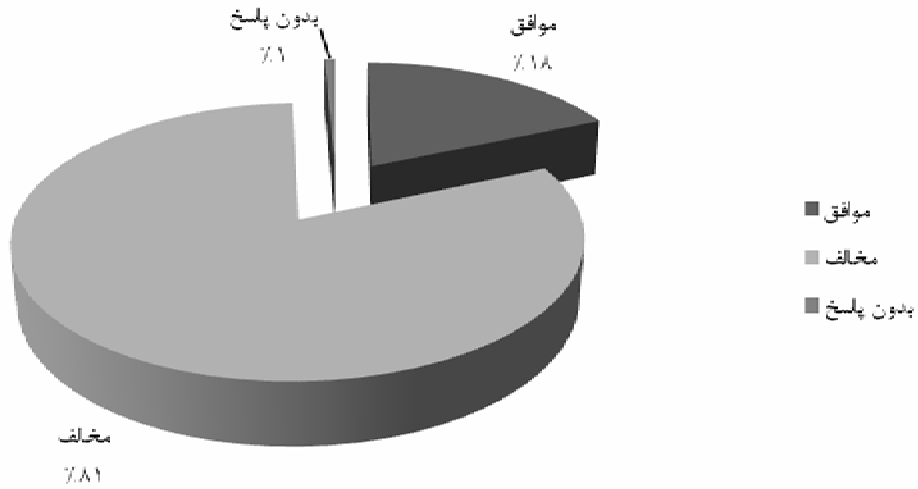
وضعیت اقتصادی	نوع فعالیت						متغیر نگرش
	پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	
۱۳/۲	۱۱/۴	۹/۶	۱۲/۸	۱۲/۱	۱۲/۸	۱۲/۵	کاملاً موافق
۲۷/۶	۲۶/۱	۲۴/۶	۲۵/۷	۲۶/۵	۲۷/۵	۲۸/۵	موافق
۳۸/۰	۴۱/۵	۴۶/۷	۳۹	۳۹/۵	۴۰/۶	۳۸	مخالف
۲۱/۳	۲۱/۰	۱۹/۱	۲۲/۵	۲۲	۱۹/۱	۲۰/۹	کاملاً مخالف
۹/۰۱۳	۲۳/۱۰۳						آماره
۰/۰۲۹	۰/۰۲۷						سطح معنی‌داری
۰/۰۳۹ = وی کرامرز	۰/۰۳۷ = وی کرامرز						ضریب همبستگی

گویه سوم در مورد هویت ملی این است که "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم." حاصل نظرها این است که ۱۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان با عبارت بالا موافقت دارند و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. با افزایش سن، میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. افراد زیردیپلم بیشتر از بقیه با عبارت بالا موافق و دیپلمه‌ها بیش از دیگران مخالف‌اند. افراد خانه‌دار کمتر از بقیه موافق و شاغلان و دانش‌آموزان بیشتر از دیگران موافق‌اند. همچنین خانه‌دارها بیشترین مخالفت را با عبارت بالا دارند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۲۱۰ - ۴. کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۸	۲۵۸۶	۲۲۴۶	۷۰۹	۳۹۰	تعداد
۱۰۰	۰/۶	۴۳/۳	۳۷/۶	۱۱/۹	۶/۵	درصد

نمودار ۷۱ - ۴. کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم.

جدول ۲۱۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات	سن			جنسیت		متغیر نگرش		
	کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴		۲۵-۲۹	زن
۶/۴	۶/۳	۷/۲	۶/۱	۵/۹	۸	کاملاً موافق	۵/۹	۷/۲
۱۱/۳	۱۱/۱	۱۳/۸	۱۱/۵	۱۲/۲	۱۲/۱	موافق	۱۰/۶	۱۳/۳
۳۶	۳۶/۹	۴۱/۸	۴۱/۷	۳۷	۳۵/۶	مخالف	۳۶/۶	۳۹
۴۶/۳	۴۵/۷	۳۷/۳	۴۰/۶	۴۴/۸	۴۴/۳	کاملاً مخالف	۴۶/۹	۴۰/۴
۳۷/۵۸۰			۲۱/۹۵۰			آماره	۲۹/۶۸۲	
۰/۰۰۰			۰/۰۰۱			سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	
۰/۰۵۵ = کندانال تاو سی			-۰/۰۰۹ = کندانال تاو سی			ضریب همبستگی	۰/۰۷۱ = وی کرامرز	

جدول ۲۱۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴/۳	۶/۹	۶/۵	۶/۷	۷/۸	کاملاً موافق
۹/۶	۱۲/۹	۱۱/۴	۱۲/۷	۱۲/۶	موافق
۴۵/۴	۴۰/۷	۴۱/۵	۳۲/۴	۳۴/۵	مخالف
۴۰/۷	۳۹/۵	۴۰/۶	۴۸/۲	۴۵/۱	کاملاً مخالف
۶۰/۳۷۹					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۵۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

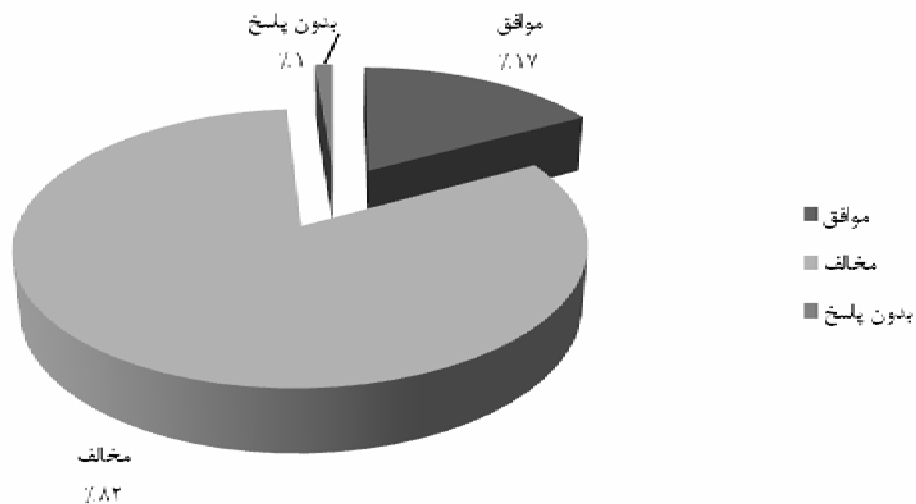

سؤال چهارم در زمینه هویت ملی این است که “اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای به برگشتن به ایران ندارم.” ۱۷ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۸۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیشتر از زنان موافق عبارت بالا هستند. با افزایش سن، میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان بیشتر از بقیه و خانه‌دارها کمتر از دیگران با عبارت بالا موافق‌اند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط به خانه‌دارها است. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه “اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای به برگشتن به ایران ندارم” رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۲۱۳ - ۴.۴ اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۳۴۵	۶۶۸	۲۳۹۸	۲۴۸۵	۷۳	۵۹۶۹	
۵/۸	۱۱/۲	۴۰/۲	۴۱/۶	۱/۲	۱۰۰	

نمودار ۷۲ - ۴.۴ اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم.

¹ $\chi^2 = 2.265, 519$

جدول ۲۱۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه^۳ اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم. برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کارדانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۵/۴	۵/۷	۶/۵	۵/۴	۵/۵	۶/۸	۵/۱	۶/۶	کاملاً موافق
۱۰/۱	۱۰/۶	۱۳/۷	۹/۹	۱۱/۶	۱۲/۵	۹	۱۳/۶	موافق
۳۸/۸	۳۹/۷	۴۴/۴	۴۳/۱	۳۹/۱	۴۰/۶	۳۹/۷	۴۱/۵	مخالف
۴۵/۷	۴۴	۳۵/۴	۴۱/۷	۴۳/۸	۴۰	۴۶/۲	۳۸/۳	کاملاً مخالف
۴۷/۴۹۹			۱۶/۸۵۳			۵۶/۴۱۲		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۱۰			۰/۰۰۰		سطح معنی داری
۰/۰۶۹ = کندال تاو سی			۰/۰۲۳ = کندال تاو سی			۰/۰۹۸ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۱۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه^۳ اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم. برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۵/۳	۶	۵	۶/۳	۶/۵	کاملاً موافق
۶/۵	۱۳	۱۱/۷	۱۰/۵	۱۳/۳	موافق
۴۶/۵	۴۱/۸	۴۲	۳۷/۳	۳۹/۴	مخالف
۴۱/۷	۳۹/۲	۴۱/۳	۴۵/۹	۴۰/۸	کاملاً مخالف
۴۴/۰۹۶					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۵۱ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

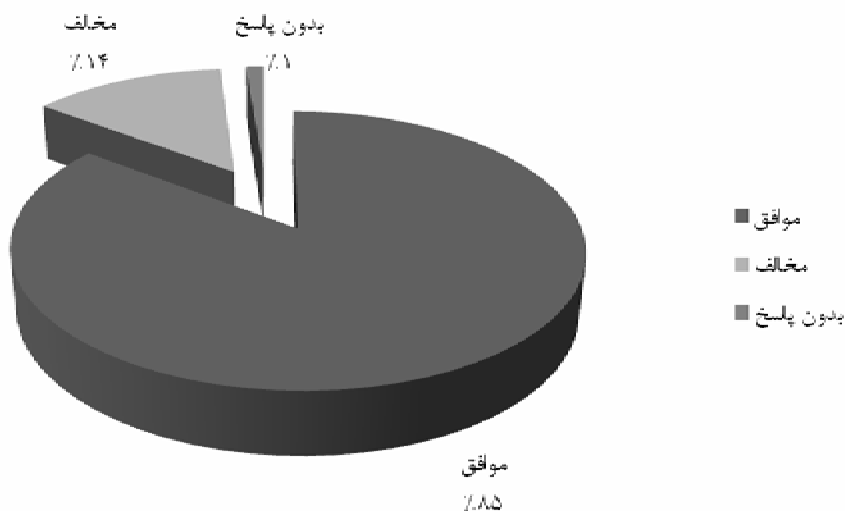
گویه^۳ دیگر این است که "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم." که ۸۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش سن میزان موافقت با عبارت مذکور افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. هرچه تحصیلات افزایش می‌یابد میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. دانشجویان و شاغلان بیش از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند؛ همچنین دانشجویان کمترین و خانه‌دارها بیشترین مخالفت را در این خصوص دارند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

1 $\chi^2 = 1.529, 676$

جدول ۲۱۶ - ۴. از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۶	۱۷۸	۶۲۵	۲۵۹۳	۲۵۱۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۳	۱۰/۵	۴۳/۴	۴۲/۲	درصد

نمودار ۷۳ - ۴. از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم.

جدول ۲۱۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم." برحسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
۴۶/۷	۴۳/۵	۳۶/۴	۴۲/۶	۴۳/۷	۴۰/۹	کاملاً موافق
۴۲/۶	۴۳/۸	۴۵/۴	۴۵/۶	۴۲/۸	۴۳/۶	موافق
۸/۳	۱۰/۱	۱۴	۹/۴	۱۰/۵	۱۱/۹	مخالف
۲/۴	۲/۶	۴/۳	۲/۳	۳	۳/۷	کاملاً مخالف
۶۵/۶۲۶			۱۳/۶۳۳			آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۳۴			سطح معنی‌داری
-۰/۰۸۳ = کندال تاو سی			-۰/۰۲۳ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۲۱۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم." برحسب نوع فعالیت

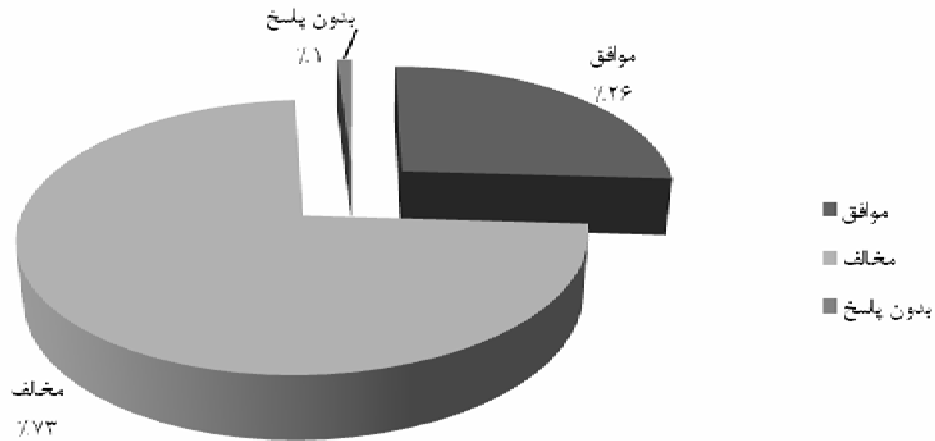
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۶/۶	۴۲/۹	۴۳/۹	۴۴/۴	۴۲/۲	کاملاً موافق
۴۸/۱	۴۴/۶	۴۲/۱	۴۳/۹	۴۲/۲	موافق
۱۲/۲	۹/۹	۱۱/۳	۸/۷	۱۱/۹	مخالف
۳	۲/۶	۲/۶	۳	۳/۸	کاملاً مخالف
۲۴/۵۴۸					آماره
۰/۰۱۷					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

“بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم.” این گویه یکی دیگر از ابعاد هویت ملی است که ۲۶ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۳ درصد مخالف و کاملاً مخالف دارد. مردان بیشتر از زنان با عبارت بالا موافقت دارند و مخالفت زنان بیشتر از مردان است. بین گروه‌های سنی و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد زیردبلم بیشتر از دیگران با جمله بالا موافق‌اند و بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به افراد دیپلمه. شاغلان و دانشجویان بیشترین و خانه‌دارها کمترین موافقت را با عبارت بالا دارند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به خانه‌دارها. بین وضعیت اقتصادی پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۲۱۹ - ۴. بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۸	۱۹۸۷	۲۳۷۵	۱۱۰۵	۴۴۴	تعداد
۱۰۰	۱	۳۳/۳	۳۹/۸	۱۸/۵	۷/۴	درصد

نمودار ۷۴ - ۴. بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم.

جدول ۲۲۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۷/۸	۷	۷/۷	۷/۳	۷/۷	کاملاً موافق
۱۸/۷	۱۷/۸	۱۹/۹	۱۶/۷	۲۰/۶	موافق
۳۸/۳	۳۹/۹	۴۳/۱	۴۰/۰	۴۰/۴	مخالف
۳۵/۲	۳۵/۲	۲۹/۳	۳۶/۰	۳۱/۲	کاملاً مخالف
۲۰/۸۹۶			۲۲/۶۶۱		آماره
۰/۰۰۲			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۳۰ کندال تاو سی			= ۰/۰۶۲ وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۲۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۶/۱	۸/۵	۶/۵	۸/۵	۷	کاملاً موافق
۱۵	۱۹/۶	۲۰/۱	۱۹/۲	۱۸/۹	موافق
۴۷/۳	۳۹/۵	۴۱/۵	۳۶/۹	۳۹/۷	مخالف
۳۱/۷	۳۲/۴	۳۱/۹	۳۵/۴	۳۴/۴	کاملاً مخالف
۳۰/۷۳۵					آماره
۰/۰۰۲					سطح معنی‌داری
= ۰/۰۴۲ وی کرامرز					ضریب همبستگی

کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

“به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند.” پاسخ این سؤال به این شرح است که ۱۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. مردان بیش از زنان موافق و برعکس، زنان بیش از مردان مخالف هستند. با افزایش سن پاسخگویان میزان موافقت با عبارت بالا کاهش و مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و مخالفت افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان و بیکاران در جستجوی کار بیش از دیگران و دانشجویان کمتر از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند و همچنین بیشترین مخالفت مربوط به دانش‌آموزان است. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه چیزی به نام “فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند” رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

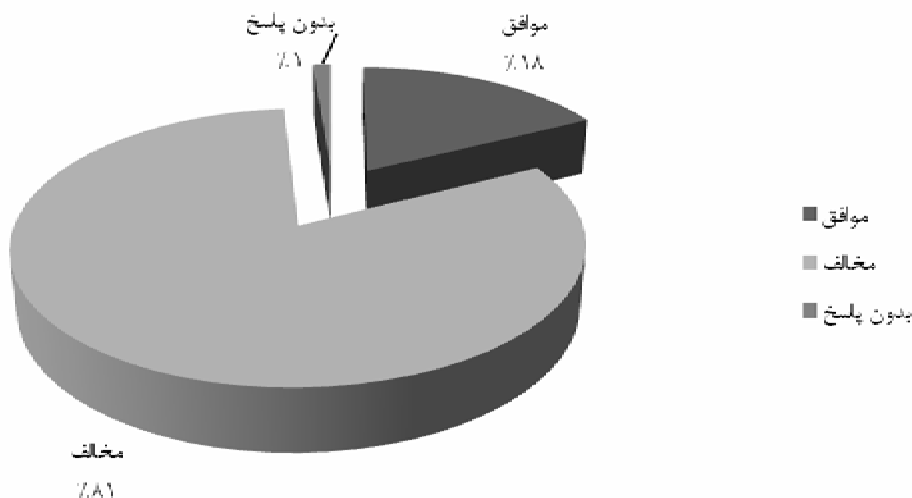
---

۱ $x^2 = 4.602$ ، ۲۰۳

جدول ۲۲۲ - ۴. به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۳	۲۵۷۷	۲۲۷۸	۶۹۰	۳۵۱	تعداد
۱۰۰	۱/۲	۴۳/۲	۳۸/۲	۱۱/۶	۵/۹	درصد

نمودار ۷۵ - ۴. به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند.

جدول ۲۲۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند." بر حسب

جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۴/۷	۵/۷	۷/۹	۶/۴	۵/۷	۵/۹	۵/۴	۶/۴	کاملاً موافق
۱۰/۳	۱۰/۶	۱۴/۹	۹/۳	۱۲/۵	۱۳	۱۰/۴	۱۲/۹	موافق
۳۵/۹	۳۷/۹	۴۳	۴۱/۳	۳۶/۳	۳۹/۷	۳۸/۷	۳۸/۵	مخالف
۴۹/۲	۴۵/۹	۳۴/۲	۴۳/۱	۴۵/۶	۴۱/۳	۴۵/۵	۴۲/۲	کاملاً مخالف
۹۸/۸۶۶			۲۴/۲۵۰			۱۳/۸۵۷		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰			۰/۰۰۳		سطح معنی‌داری
۰/۱۰۴ = کندال تاو سی			۰/۰۱۹ = کندال تاو سی			۰/۰۴۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۲۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۶/۷	۶/۲	۶/۷	۴/۹	۵/۷	کاملاً موافق
۱۰/۷	۱۰/۷	۱۲/۳	۱۱/۵	۱۳/۳	موافق
۴۳	۴۰/۷	۳۸/۱	۳۵/۶	۳۹/۲	مخالف
۳۹/۶	۴۲/۵	۴۲/۹	۴۸	۴۱/۸	کاملاً مخالف
۲۶/۴۱۱					آماره
۰/۰۰۹					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

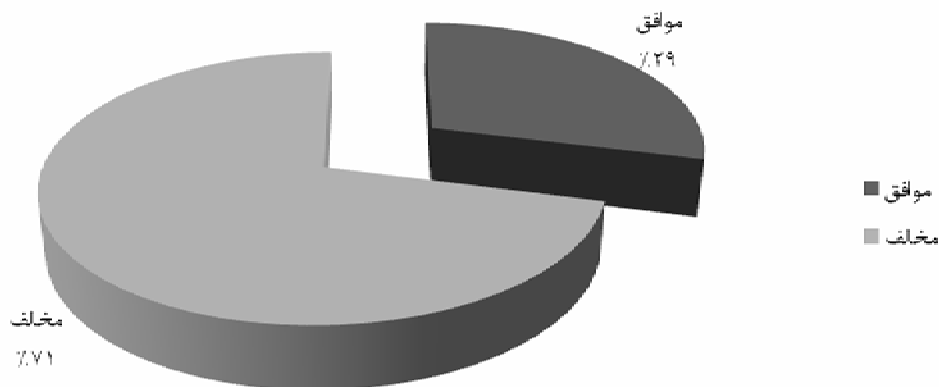
هشتمین سؤال مربوط به هویت ملی این است که "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است." نظر پاسخگویان عبارت است از: ۲۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیش از مردان مخالف هستند. هرچه سن بالا می‌رود میزان موافقت کاهش می‌یابد و برعکس، میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. دانش‌آموزان بیش از بقیه و بیکاران کمتر از دیگران با عبارت مذکور موافق‌اند. همچنین بیکاران بیش از دیگران مخالفتشان را بیان کرده‌اند. بین وضع اقتصادی پاسخگویان و اینکه "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است" رابطه معناداری وجود ندارد.^۱

جدول ۲۲۵ - ۴. فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۰	۱۸۲۸	۲۳۹۰	۱۱۸۴	۵۳۷	تعداد
۱۰۰	۰/۵	۳۰/۶	۴۰	۱۹/۸	۹	درصد

نمودار ۷۶ - ۴. فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است.

جدول ۲۲۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است" برحسب جنسیت، سن و

تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	نگرش
۸/۹	۸/۱	۱۰/۲	۸/۵	۹/۱	۹/۵	۷/۴	۱۰/۶	کاملاً موافق
۱۸/۱	۱۹/۱	۲۳/۲	۱۷/۷	۱۹/۱	۲۳/۵	۱۸/۷	۲۱/۱	موافق
۳۹/۶	۴۲/۱	۳۸/۹	۴۱/۷	۳۹/۸	۳۹/۴	۴۲/۸	۳۷/۸	مخالف
۳۳/۴	۳۰/۷	۲۷/۶	۳۲/۰	۳۲/۰	۲۷/۶	۳۱/۱	۳۰/۵	کاملاً مخالف
۳۰/۲۸۶			۲۶/۰۶۶			۳۰/۸۶۰		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۵۲ = کندال تاو سی			۰/۰۴۶ = کندال تاو سی			۰/۰۷۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۲۷-۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۸/۵	۹	۸/۳	۹/۱	۱۰/۱	کاملاً موافق
۱۸/۷	۲۰/۶	۱۶/۴	۱۹/۸	۲۳/۶	موافق
۴۳/۷	۳۹/۹	۴۱/۱	۳۸/۵	۳۸/۸	مخالف
۲۹/۱	۳۰/۵	۳۴/۱	۳۲/۵	۲۷/۴	کاملاً مخالف
۳۳/۰۹۵					آماره
۰/۰۰۱					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۴ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

از پاسخگویان خواسته شد درباره اینکه "من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم." نظر دهند. ۷۸ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۲۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف هستند. رابطه بین سن پاسخگویان و عبارت بالا معنادار نیست.^۱ افراد زیردیپلم کمتر از بقیه و دیپلمه‌ها بیش از بقیه با عبارت بالا موافق‌اند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به افراد زیردیپلم. رابطه بین وضعیت شغلی (فعالیت) و عبارت بالا معنادار نیست.^۲ رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا نیز معنادار نیست.^۳

جدول ۲۲۸-۴. من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم.

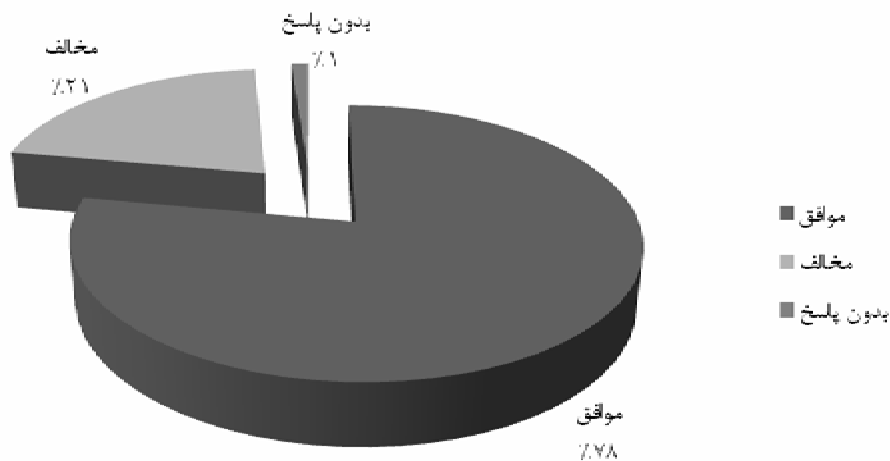
جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۶۸	۴۲۷	۸۲۳	۲۳۸۸	۲۲۶۳	تعداد
۱۰۰	۱/۱	۷/۲	۱۳/۸	۴۰	۳۷/۹	درصد

1 $\chi^2 = 6.036, 419$

2 $\chi^2 = 16.083, 187$

3 $\chi^2 = 3.339, 765$

نمودار ۷۷ - ۴. من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم.

جدول ۲۲۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۴۱/۱	۴۰/۳	۳۲/۳	۴۱/۳	۳۵/۵	کاملاً موافق
۳۸/۹	۳۹/۸	۴۳/۴	۳۹/۶	۴۱/۳	موافق
۱۲/۷	۱۳	۱۶/۸	۱۲/۳	۱۵/۵	مخالف
۷/۳	۶/۹	۷/۵	۶/۸	۷/۶	کاملاً مخالف
۴۰/۵۵۷			۲۶/۴۰۵		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۷ = کندانال تاو سی			۰/۰۶۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

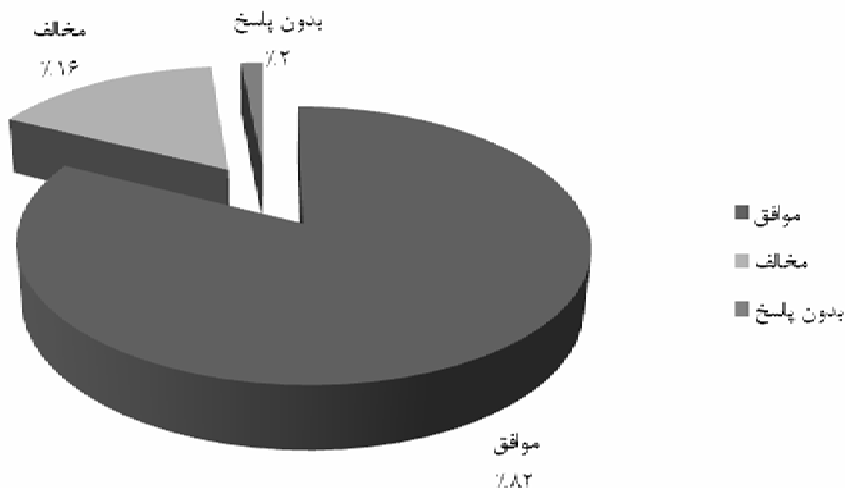
با گویه "علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم." ۸۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف عبارت فوق هستند. با افزایش سن، میزان موافقت با عبارت بالا افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از دیگران با جمله بالا موافق‌اند و افراد فوق‌دیپلم و بالاتر کمتر. همچنین مخالفت افراد فوق‌دیپلم و بالاتر بیش از بقیه و دیپلمه‌ها کمتر است. از نظر شغل پاسخگویان، خانه‌دارها بیشتر از بقیه با جمله بالا موافق و کمتر از دیگران مخالف‌اند. ضمن اینکه مخالفت دانش‌آموزان بیش از دیگران است. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

¹ $\chi^2 = 3.981, sig$

جدول ۲۳۰ - ۴. علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۹۲	۲۲۷	۷۲۴	۲۶۴۹	۲۲۷۷	تعداد
۱۰۰	۱/۵	۳/۸	۱۲/۱	۴۴/۴	۳۸/۱	درصد

نمودار ۷۸ - ۴. علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم.

جدول ۲۳۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم."

برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	نگرش
۴۱/۳	۳۸/۱	۳۶/۵	۴۰/۲	۳۹/۱	۳۶/۵	۴۰/۰	۳۷/۶	کاملاً موافق
۴۱/۴	۴۶/۸	۴۷/۷	۴۶/۸	۴۳/۶	۴۵/۵	۴۶/۲	۴۴/۰	موافق
۱۲/۹	۱۱/۵	۱۲/۳	۹/۶	۱۳/۴	۱۳/۶	۱۱/۱	۱۳/۵	مخالف
۴/۴	۳/۶	۳/۵	۳/۴	۳/۹	۴/۳	۲/۷	۵/۰	کاملاً مخالف
۱۹/۹۱۸			۲۲/۳۱۱			۲۹/۱۰۵		آماره
۰/۰۰۳			۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۲۰ = کندال تاو سی			-۰/۰۳۸ = کندال تاو سی			۰/۰۷۰ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۳۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم."

برحسب نوع فعالیت

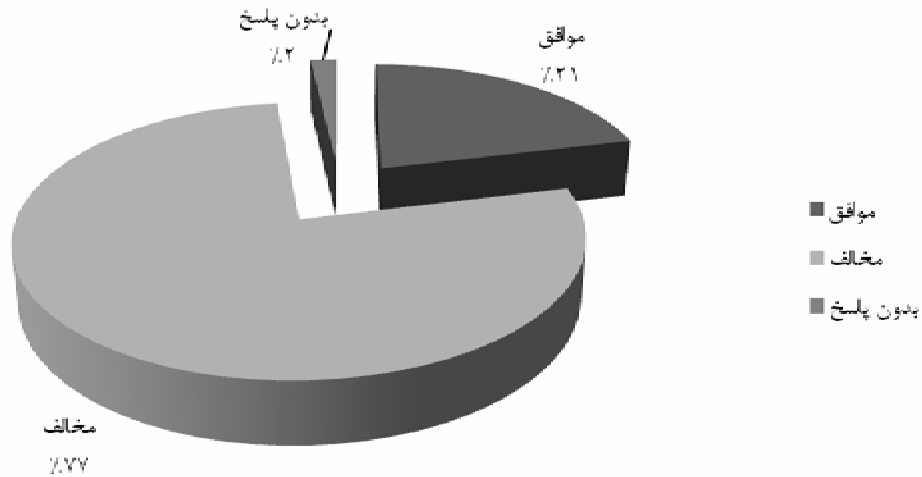
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۳۶/۸	۳۷/۹	۳۸/۲	۴۱/۹	۳۶/۶	کاملاً موافق
۵۰/۹	۴۵/۱	۴۵/۸	۴۱/۵	۴۵/۹	موافق
۱۰/۴	۱۲/۶	۱۲/۶	۱۲/۷	۱۳	مخالف
۱/۹	۴/۴	۳/۴	۳/۹	۴/۴	کاملاً مخالف
۲۷/۱۵۲					آماره
۰/۰۰۷					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویه "تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد." ۲۱ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیش از مردان مخالف هستند. با افزایش سن، میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. شاغلان بیشتر و دانشجویان کمتر از بقیه با عبارت مذکور موافق‌اند. همچنین دانشجویان بیشتر از بقیه مخالفت کرده‌اند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۲۳۳ - ۴. تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۰۸	۱۹۰۸	۲۶۸۹	۸۷۳	۳۹۱	تعداد
۱۰۰	۱/۸	۳۲	۴۵	۱۴/۶	۶/۶	درصد

نمودار ۷۹ - ۴. تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد.

جدول ۲۳۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد. برحسب جنسیت، سن و

تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
						زن	مرد	
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	کاملاً موافق
۶/۳	۵/۹	۸/۱	۶	۶/۹	۷/۱	۵/۸	۷/۵	موافق
۱۱/۵	۱۵/۵	۱۸/۲	۱۳/۶	۱۴/۴	۱۷/۱	۱۳/۱	۱۶/۶	مخالف
۴۴/۴	۴۵/۸	۴۷/۷	۴۷/۹	۴۴/۷	۴۵/۶	۴۸/۵	۴۳/۴	کاملاً مخالف
۳۷/۹	۳۲/۷	۲۵/۹	۳۲/۵	۳۴/۱	۳۰/۲	۳۲/۷	۳۲/۵	آماره
۷۷/۳۸۵			۱۶/۷۴۲			۲۷/۲۳۳		سطح معنی‌داری
۰/۰۰۰			۰/۰۱۰			۰/۰۰۰		ضریب همبستگی
۰/۰۹۵ = کندال تاو سی			۰/۰۲۹ = کندال تاو سی			۰/۰۶۸ = وی کرامرز		

جدول ۲۳۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد. برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۵/۶	۷/۳	۶/۵	۶/۶	۶/۶	کاملاً موافق
۱۵/۴	۱۵/۵	۱۵/۹	۱۲/۸	۱۶	موافق
۵۲/۶	۴۴/۶	۴۶/۲	۴۳/۱	۴۶/۸	مخالف
۲۶/۵	۳۲/۷	۳۱/۳	۳۷/۵	۳۰/۵	کاملاً مخالف
۳۶/۸۰۷					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۷ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

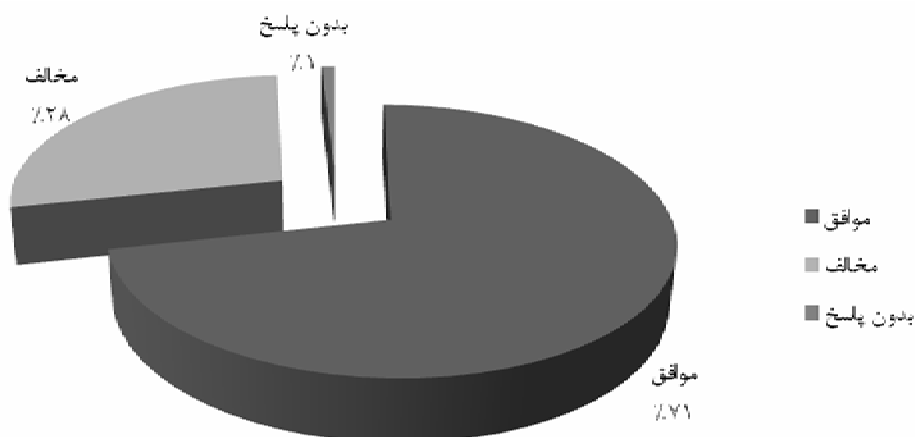
کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

سؤال دیگری که طرح شد این بود که “در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگر را بپذیرم.” که ۷۱ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۸ درصد مخالف و کاملاً مخالف داشت. زنان بیشتر موافق و مردان بیشتر مخالف هستند. رابطه معناداری بین سن پاسخگویان و عبارت بالا وجود ندارد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از بقیه موافقت خود را اعلام کرده‌اند و مخالفت افراد فوق دیپلم و بالاتر بیش از دیگران است. خانه‌دارها بیشتر و دانشجویان کمتر از بقیه با جمله بالا موافق‌اند و کمترین مخالفت مربوط می‌شود به خانه‌دارها. بررسی‌ها نشان می‌دهد که رابطه معناداری بین وضعیت اقتصادی و عبارت فوق وجود ندارد.

جدول ۲۳۶ - ۴. در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۲	۵۰۳	۱۱۴۳	۱۹۵۴	۲۳۱۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۸/۴	۱۹/۱	۳۲/۷	۳۸/۸	درصد

نمودار ۸۰ - ۴. در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم.

جدول ۲۳۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۴۰/۹	۴۱/۳	۳۴/۲	۴۲	۳۶/۴	کاملاً موافق
۳۰/۲	۳۱/۸	۳۸/۲	۳۲/۸	۳۳/۳	موافق
۲۰/۳	۱۸/۸	۱۸/۶	۱۷/۷	۲۰/۹	مخالف
۸/۶	۸/۱	۹	۷/۵	۹/۴	کاملاً مخالف
۳۶/۱۲۴			۲۶/۱۹۷		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۲۶ = کندال تاو سی			۰/۰۶۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۳۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۳۷/۶	۳۸/۱	۴۰/۶	۴۰/۸	۳۷/۴	کاملاً موافق
۳۹	۳۳/۵	۳۲/۵	۲۹/۸	۳۴	موافق
۱۶/۳	۱۹/۲	۱۹/۷	۱۹/۸	۲۰/۲	مخالف
۷/۲	۹/۳	۷/۲	۹/۶	۸/۵	کاملاً مخالف
۲۵/۶۶۲					آماره
۰/۰۱۲					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

عبارت "من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت‌م افتخار می‌کنم." گویه دیگری از هویت ملی بود که ۸۴ درصد با آن موافق و کاملاً موافق و ۱۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف بودند. زنان بیشتر از مردان موافقت کردند و برعکس. با افزایش سن میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند و مخالفت افراد زیردیپلم بیش از دیگران است. بیکاران بیش از بقیه و دانشجویان کمتر از بقیه با عبارت بالا موافقت دارند. مخالفت دانشجویان بیش از دیگران و خانه‌دارها کمتر از دیگران است. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

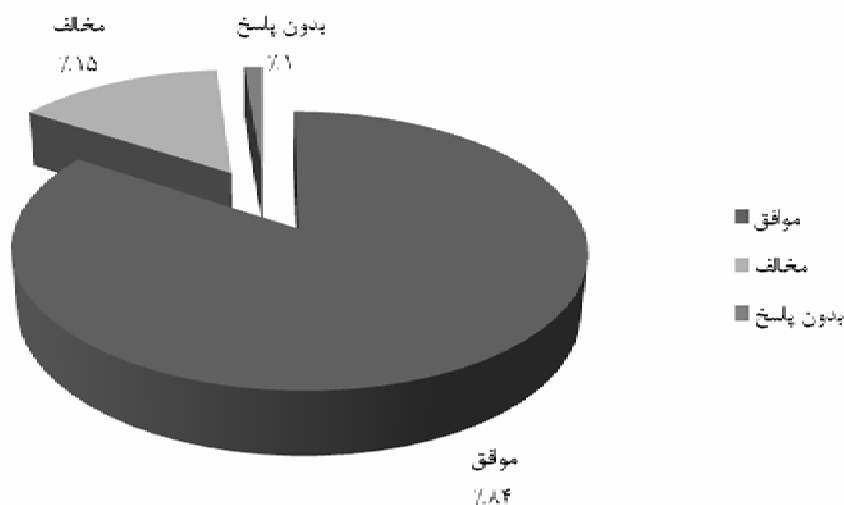
1 $\chi^2 = 1.567, sig7$

جدول ۲۳۹ - ۴. من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت‌م افتخار می‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۶	۲۳۰	۶۲۹	۲۷۴۹	۲۲۸۵	تعداد
۱۰۰	۱/۳	۳/۹	۱۰/۵	۴۶/۱	۳۸/۳	درصد

نمودار ۸۱ - ۴. من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت‌م افتخار می‌کنم.

جدول ۲۴۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت‌م افتخار می‌کنم." بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	نگرش
۴۰/۷	۳۹/۳	۳۵/۸	۳۹/۹	۳۹/۳	۳۶/۷	۳۸/۹	۳۸/۷	کاملاً موافق
۴۴/۸	۴۶/۸	۴۸/۵	۴۷/۳	۴۵/۵	۴۷/۸	۴۸/۲	۴۵/۰	موافق
۱۰/۳	۹/۸	۱۲/۵	۸/۴	۱۱/۱	۱۲/۴	۹/۷	۱۱/۷	مخالف
۴/۳	۴/۱	۳/۳	۴/۴	۴/۱	۳/۲	۳/۲	۴/۶	کاملاً مخالف
۱۷/۷۲۳			۲۰/۹۱۲			۱۵/۰۲۰		آماره
۰/۰۰۷			۰/۰۰۲			۰/۰۰۲		سطح معنی‌داری
کنندال تاو سی = -۰/۰۲۹			کنندال تاو سی = -۰/۰۲۵			وی کرامرز = ۰/۰۵۱		ضریب همبستگی

جدول ۲۴۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت افتخار می‌کنم." بر حسب نوع فعالیت

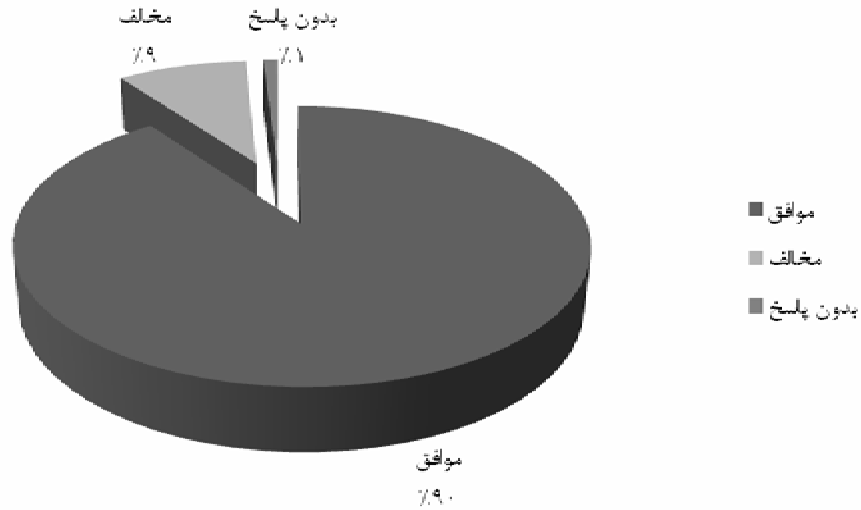
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۵/۳	۳۸/۹	۳۸/۶	۴۱/۱	۳۸/۱	کاملاً موافق
۵۰/۸	۴۵/۸	۴۸/۷	۴۳	۴۷	موافق
۱۰/۶	۱۰	۹/۱	۱۱/۶	۱۲	مخالف
۳/۳	۵/۲	۳/۶	۴/۳	۳	کاملاً مخالف
۲۷/۲۶۰					آماره
۰/۰۰۷					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

گویه "برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد." ۹۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف داشت. زنان بیشتر موافق و مردان بیشتر مخالف هستند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. تقریباً افراد خانه‌دار و دانشجویان به یک نسبت بیش از بقیه با عبارت بالا موافق‌اند. شاغلان بیش از بقیه مخالف و خانه‌دارها کمتر از بقیه مخالف هستند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۲۴۲ - ۴. برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۷	۱۴۸	۳۸۹	۲۶۳۷	۲۷۳۸	تعداد
۱۰۰	۱	۲/۵	۶/۵	۴۴/۲	۴۵/۹	درصد

نمودار ۸۲ - ۴. برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد.

جدول ۲۴۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد."

بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۴۹/۲	۴۷/۴	۴۱/۵	۴۶/۹	۴۵/۹	کاملاً موافق
۴۳/۰	۴۳/۳	۴۸/۲	۴۵/۶	۴۳/۶	موافق
۵/۳	۷	۷/۵	۵/۹	۷/۲	مخالف
۲/۵	۲/۳	۲/۸	۱/۷	۳/۳	کاملاً مخالف
۲۷/۲۸۰			۲۱/۶۶۴		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۵۱ = کندال تاوسی			۰/۰۶۱ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۴۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد."

بر حسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۴۱/۴	۴۴/۴	۴۶/۹	۵۰/۵	۴۵/۷	کاملاً موافق
۵۰	۴۵/۵	۴۵/۱	۴۱	۴۴/۹	موافق
۷/۱	۷/۳	۵/۸	۵/۹	۶/۸	مخالف
۱/۶	۲/۷	۲/۲	۲/۶	۲/۷	کاملاً مخالف
۲۴/۹۰۰					آماره
۰/۰۱۵					سطح معنی‌داری
۰/۰۳۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

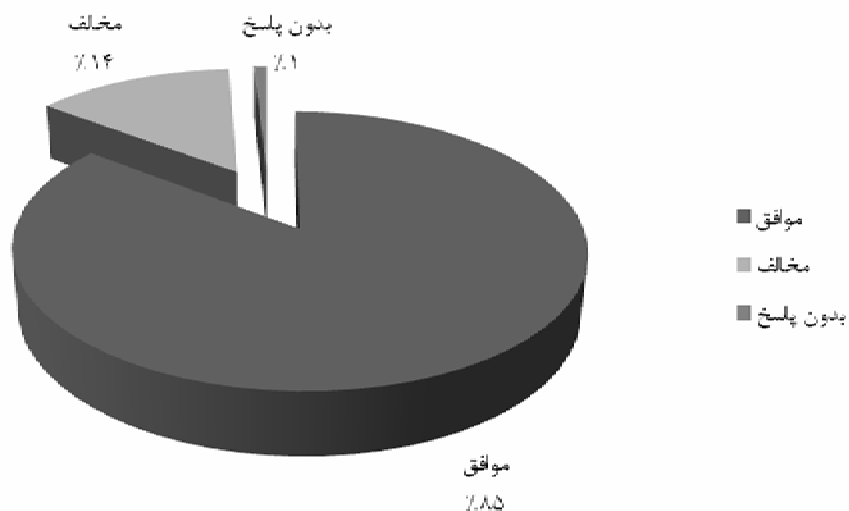
کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

دربارهٔ “جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد، آن را بسیار دوست دارم.” نظر پاسخگویان ۸۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف بود. زنان بیش از مردان موافق بودند و مردان برعکس. ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها کمتر از بقیه و ۱۵ تا ۱۹ ساله‌ها بیش از بقیه با جملهٔ بالا موافق‌اند. همچنین بیشترین مخالفت مربوط می‌شود به سنین ۲۰ تا ۲۴ سال. بین تحصیلات پاسخگویان و عبارت فوق رابطهٔ معناداری وجود ندارد. خانه‌دارها بیش از دیگران و شاغلان کمتر از بقیه با عبارت بالا موافق‌اند. شاغلان بیش از همه مخالف بودند و کمترین مقدار مخالفت به خانه‌داران مربوط می‌شود. رابطهٔ بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.

جدول ۲۴۵ - ۴. جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۵۰	۲۴۷	۵۷۳	۲۶۰۴	۲۴۹۵	
۱۰۰	۰/۸	۴/۱	۹/۶	۴۳/۶	۴۱/۸	درصد

نمودار ۸۳ - ۴. جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم.

جدول ۲۴۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم." برحسب جنسیت و سن

سن			جنسیت		متغیر نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۳۹/۴	۴۱/۹	۴۵	۴۲/۸	۴۱/۵	کاملاً موافق
۴۶/۵	۴۳/۳	۴۲/۶	۴۴/۸	۴۳/۳	موافق
۱۰/۵	۹/۹	۸/۷	۸/۵	۱۰/۷	مخالف
۳/۶	۴/۹	۳/۸	۳/۹	۴/۴	کاملاً مخالف
۱۸/۱۷۴			۹/۶۲۸		آماره
۰/۰۰۶			۰/۰۲۲		سطح معنی داری
۰/۰۳۵ = کندال تاو سی			۰/۰۴۰ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۴۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۸/۵	۳۹/۹	۳۹/۷	۴۴/۶	۴۵	کاملاً موافق
۴۹/۶	۴۳/۹	۴۷/۲	۴۱/۴	۴۲/۱	موافق
۸/۸	۱۲/۲	۸/۸	۹/۵	۸/۵	مخالف
۳/۲	۳/۹	۴/۳	۴/۵	۴/۴	کاملاً مخالف
۳۵/۰۲۲					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۴۵ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

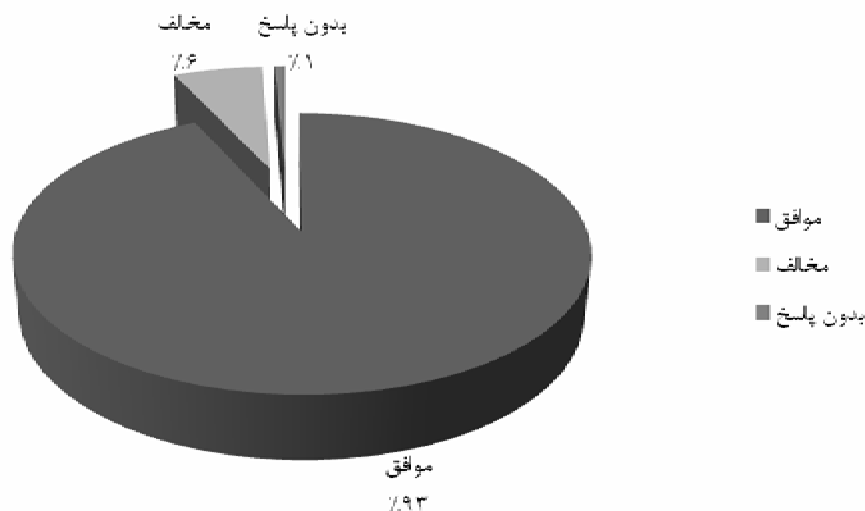
گویه دیگری طرح شد و آن اینکه "در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم." که ۹۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶ درصد مخالف و کاملاً مخالف داش. زنان بیش از مردان با عبارت بالا موافقت دارند و مردان مخالفت بیشتر دارند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست؛ یعنی افراد پاسخگو تقریباً به یک نسبت نظر موافق دارند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها و دانشجویان بیشترین میزان موافقت را دارند. خانه‌دارها کمتر از بقیه و شاغلان بیشترین میزان مخالف را در این خصوص دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

1 $\chi^2 = 2.081, sig$

جدول ۲۴۸ - ۴. در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۳۰۹۳	۲۴۶۵	۲۶۵	۱۰۴	۴۲	۵۹۶۹	
۵۱/۸	۴۱/۳	۴/۴	۱/۷	۰/۷	۱۰۰	

نمودار ۸۴ - ۴. در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم.

جدول ۲۴۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم." برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر			جنسیت		میزان تحصیلات		
نگرش	مرد	زن	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
موافق	۴۲/۱	۴۱	۴۶/۹	۳۹/۳	۳۹/۳		
مخالف	۵/۳	۳/۶	۴/۷	۴/۶	۴/۱		
کاملاً مخالف	۲/۱	۱/۴	۲/۲	۱/۶	۱/۵		
آماره	۱۶/۶۱۶		۳۵/۴۹۰				
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱		۰/۰۰۰				
ضریب همبستگی	۰/۰۵۳ = وی کرامرز		-۰/۰۵۶ = کندال تاوسی				

جدول ۲۵۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم." برحسب نوع فعالیت

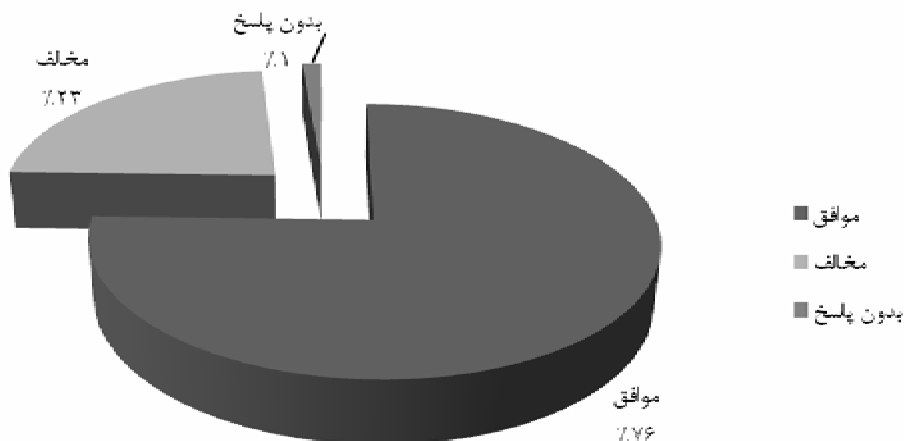
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۴۹/۶	۴۸/۹	۵۱/۴	۵۶/۴	۵۱/۹	کاملاً موافق
۴۵/۷	۴۳/۴	۴۱/۷	۳۸/۵	۴۱/۷	موافق
۳/۳	۵/۸	۴/۹	۳/۷	۴/۴	مخالف
۱/۴	۱/۸	۲/۱	۱/۵	۲	کاملاً مخالف
۲۶/۸۸۴					آماره
۰/۰۰۸					سطح معنی داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

با گویه "مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست." ۷۶ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۳ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیشتر از مردان مخالف هستند. رابطه بین سن و تحصیلات و عبارت فوق معنادار نیست. دانشجویان و خانه‌داران بیش از بقیه موافق بودند. شاغلان کمتر از بقیه و دانش‌آموزان بیشتر از دیگران مخالف بودند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۲۵۱ - ۴. مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۸۰	۳۷۸	۱۰۰۸	۲۲۴۱	۲۲۶۲	تعداد
۱۰۰	۱/۳	۶/۳	۱۶/۹	۳۷/۵	۳۷/۹	درصد

نمودار ۸۵ - ۴. مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست.

جدول ۲۵۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست. برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
مرد	زن	
۳۹/۹	۳۷	کاملاً موافق
۳۸/۲	۳۷/۸	موافق
۱۵/۶	۱۸/۶	مخالف
۶/۳	۶/۶	کاملاً مخالف
۱۱/۶۴۱		آماره
۰/۰۰۹		سطح معنی داری
۰/۰۴۵ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۵۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست. برحسب نوع

فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۶/۸	۳۹/۷	۳۶/۸	۴۰/۷	۳۶/۴	کاملاً موافق
۴۰/۷	۳۸/۱	۳۸/۸	۳۵/۹	۳۸/۶	موافق
۱۹	۱۵/۳	۱۸/۶	۱۶/۲	۱۸/۲	مخالف
۳/۵	۶/۹	۵/۸	۷/۳	۶/۸	کاملاً مخالف
۲۶/۹۷۷					آماره
۰/۰۰۸					سطح معنی داری
۰/۰۴۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

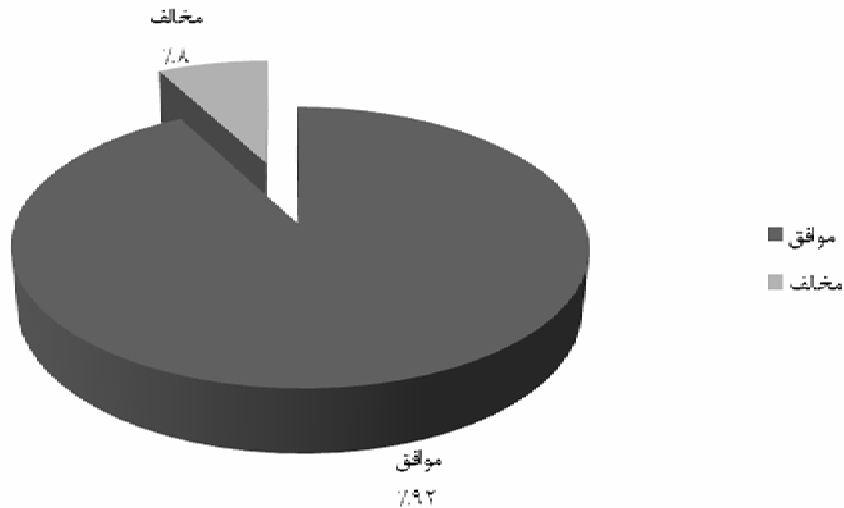
کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

با گویۀ "من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم." ۹۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۸ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق‌اند و برعکس. با افزایش سن، میزان موافقت با عبارت بالا افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. وضعیت شغلی رابطه معناداری با عبارت فوق ندارد. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۲۵۴ - ۴. من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۲۴	۱۱۳	۳۴۷	۲۲۶۰	۳۲۲۵	تعداد
۱۰۰	۰/۴	۱/۹	۵/۸	۳۷/۹	۵۴	درصد

نمودار ۸۶ - ۴. من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم.

جدول ۲۵۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

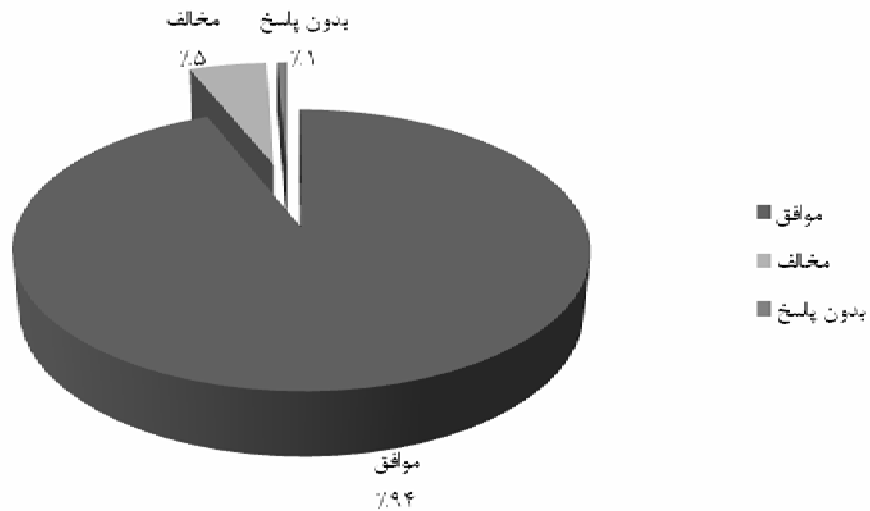
متغیر / نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۵۳/۸	۵۴/۶	۵۱/۷	۵۶/۶	۵۳/۲	۴۸/۷	۵۶/۵	۵۶/۵
موافق	۳۷/۴	۳۸/۷	۳۹/۵	۳۶/۰	۳۹/۵	۴۱/۸	۳۶/۱	۳۷/۰
مخالف	۶/۸	۴/۹	۷	۵/۷	۵	۷/۱	۵/۷	۴/۹
کاملاً مخالف	۲	۱/۸	۱/۸	۱/۷	۲/۳	۲/۴	۱/۷	۱/۷
آماره	۱۰/۳۲۹		۱۷/۳۱۰			۳۳/۰۴۰		
سطح معنی‌داری	۰/۰۱۶		۰/۰۰۸			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	= ۰/۰۴۲ وی کرامرز		= -۰/۰۱۳ کندال تاو سی			= -۰/۰۵۲ کندال تاو سی		

از “تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است.” پرسیده شد که ۹۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. به ازای هر یک “کاملاً مخالف” ۵۴ نفر “کاملاً موافق” وجود دارد و به ازای هر فرد مخالف ۱۹ نفر موافق وجود دارد. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف‌اند. رابطه بین سن و عبارت بالا معنادار نیست. با بالا رفتن تحصیلات، میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها و دانشجویان بیش از بقیه با عبارت بالا موافق‌اند و همین گروه کمترین مخالفت را دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۲۵۶ - ۴. تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۳۹	۸۳	۲۳۹	۲۴۰۷	۳۲۰۱	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۱/۴	۴	۴۰/۳	۵۳/۶	درصد

نمودار ۸۷ - ۴. تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است.

1 $\chi^2 = 3.572, sig$

جدول ۲۵۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۵۷/۵	۵۵/۳	۴۸	۵۵/۴	۵۲/۷	کاملاً موافق
۳۸/۲	۳۹/۰	۴۵/۶	۴۰/۲	۴۰/۹	موافق
۳/۲	۴/۱	۴/۹	۲/۹	۵/۱	مخالف
۱/۱	۱/۶	۱/۵	۱/۵	۱/۳	کاملاً مخالف
۳۹/۱۹۰			۱۹/۴۸۵		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی داری
-۰/۰۶۲ = کندال تاو سی			۰/۰۵۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۵۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۵۰/۹	۵۲/۳	۵۲	۶۰/۳	۵۱/۴	کاملاً موافق
۴۵/۲	۴۱/۷	۴۲/۱	۳۵/۶	۴۲/۱	موافق
۳	۴/۵	۴	۳/۱	۵/۱	مخالف
۱	۱/۶	۱/۹	۱/۱	۱/۴	کاملاً مخالف
۴۰/۵۰۲					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی داری
۰/۰۴۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

در پاسخ به گویه "افتخار می‌کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است." ۸۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق هستند و برعکس. رابطه بین سن و عبارت بالا معنادار نیست. با افزایش تحصیلات میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. وضعیت شغلی پاسخگویان رابطه معناداری با عبارت بالا ندارد. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا نیز معنادار نیست.^۱

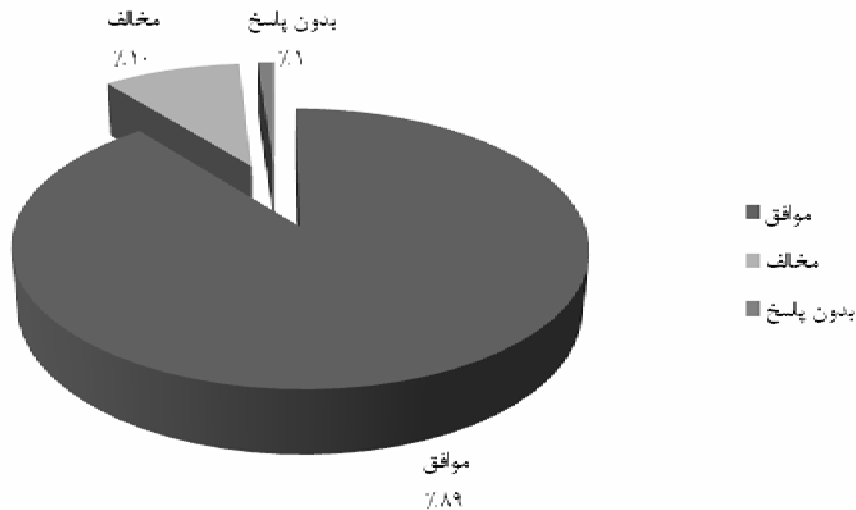
جدول ۲۵۹ - ۴. افتخار می‌کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است.

کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
--------------	-------	-------	--------------	-----------	-----

¹ $\chi^2 = 5.657, sig$

تعداد	۲۶۷۵	۲۶۵۸	۴۵۲	۱۱۸	۶۶	۵۹۶۹
درصد	۴۴/۸	۴۴/۵	۷/۶	۲	۱/۱	۱۰۰

نمودار ۸۸ - ۴. افتخار می‌کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است.

جدول ۲۶۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "افتخار می‌کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است." برحسب جنسیت و تحصیلات

متغیر / نگرش	میزان تحصیلات			جنسیت	
	کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	مرد	زن
کاملاً موافق	۴۷/۳	۴۶/۹	۴۰/۸	۴۲/۴	۴۸/۳
موافق	۴۳/۸	۴۳/۲	۴۹	۴۶/۳	۴۳/۷
مخالف	۶/۹	۷/۹	۸/۳	۹	۶/۳
کاملاً مخالف	۲	۲	۱/۹	۲/۳	۱/۷
آماره	۲۰/۷۰۲			۳۰/۳۸۲	
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۲			۰/۰۰۰	
ضریب همبستگی	-۰/۰۴۰ = کندال تاوسی			۰/۰۷۲ = وی کرامرز	

گویه دیگری که از جوانان پرسیده شد این بود که "موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم." پاسخی که جوانان دادند بدین شرح است: ۷۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف. زنان بیش از مردان موافق‌اند و برعکس مردان مخالفت بیشتری دارند. با افزایش سن، میزان موافقت با عبارت بالا افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات، موافقت با عبارت مذکور افزایش و مخالفت کاهش

کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

می‌یابد. دانش‌آموزان کمتر از بقیه و خانه‌دارها و بیکاران بیشترین موافقت را دارند. دانش‌آموزان مخالفت بیشتری نسبت به دیگران دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

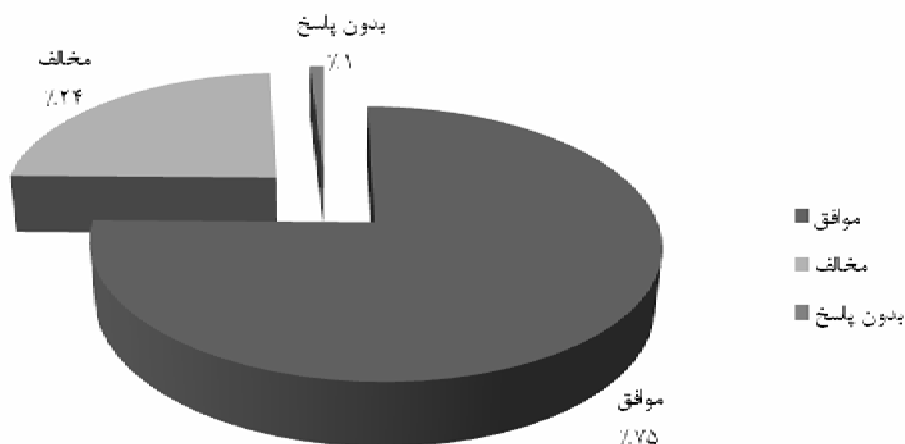
---

¹ $\chi^2 = 5.234, sig$

جدول ۲۶۱ - ۴. موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۳۶۱	۱۰۶۳	۲۴۹۴	۱۹۹۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۶	۱۷/۸	۴۱/۸	۳۳/۵	درصد

نمودار ۸۹ - ۴. موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم.

جدول ۲۶۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم." بر حسب جنسیت، سن و

تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیر دیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۳۷	۳۲/۵	۳۱/۷	۳۸/۳	۳۳/۹	۲۹	۳۳/۲	۳۴/۴	کاملاً موافق
۴۰/۴	۴۲/۹	۴۳/۵	۴۲/۷	۴۲/۴	۴۱/۳	۴۴	۴۰/۳	موافق
۱۷/۸	۱۸/۴	۱۷/۳	۱۴/۴	۱۸	۲۱/۷	۱۸	۱۸	مخالف
۴/۸	۶/۲	۷/۵	۴/۶	۵/۷	۸/۱	۴/۸	۷/۴	کاملاً مخالف
۲۳/۳۸۳			۶۵/۲۱۰			۲۰/۹۵۹		آماره
۰/۰۰۱			۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی داری
-۰/۰۴۰ = کندال تاو سی			-۰/۰۸۹ = کندال تاو سی			۰/۰۶۰ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۶۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۳۲/۸	۳۷/۸	۳۵/۵	۳۴	۲۸/۸	کاملاً موافق
۴۸/۹	۳۹	۴۵/۳	۴۰/۴	۴۰/۳	موافق
۱۴/۹	۱۶/۹	۱۴/۳	۱۹/۵	۲۲/۲	مخالف
۳/۴	۶/۴	۵	۶/۱	۸/۷	کاملاً مخالف
۸۲/۷۶۹					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۷۰ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

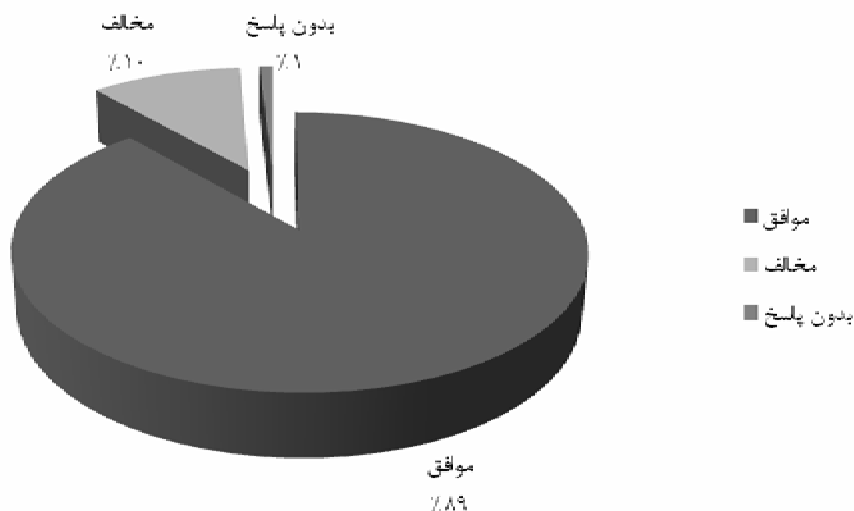
با گویه "در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی‌آید انجام دهم." ۸۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف‌اند. رابطه بین سن و عبارت بالا نشان می‌دهد که با افزایش سن، میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. رابطه بین تحصیلات و عبارت بالا معنادار نیست. افراد خانه‌دار بیش از بقیه موافق و بقیه گروه‌ها تقریباً به یک نسبت با عبارت مذکور موافق‌اند. دانش‌آموزان بیش از بقیه مخالف‌اند و کمترین مخالفت مربوط است به خانه‌دارها. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

¹ $\chi^2 = 3.981, sig$

جدول ۲۶۴ - ۴. در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی‌آید انجام دهم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۲	۱۸۴	۴۴۱	۲۳۴۵	۲۹۴۷	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۳/۱	۷/۴	۳۹/۳	۴۹/۴	درصد

نمودار ۹۰ - ۴. در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی‌آید انجام دهم.

جدول ۲۶۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی‌آید انجام دهم." برحسب جنسیت و سن

سن		جنسیت		متغیر نگرش	
		زن	مرد		
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	۴۸/۵	۵۱/۲	کاملاً موافق
۴۸/۱	۵۱/۱	۴۹/۷	۴۱/۷	۳۷/۵	موافق
۴۲	۳۸/۲	۳۹/۲	۶/۷	۸/۲	مخالف
۷/۲	۷/۹	۷/۱	۳/۱	۳/۱	کاملاً مخالف
۲/۷	۲/۸	۴	آماره		
۱۲/۸۵۸		۱۳/۶۲۸		سطح معنی‌داری	
۰/۰۴۵		۰/۰۰۳		ضریب همبستگی	
= ۰/۰۰۴ کندال تاو سی		= ۰/۰۴۸ وی کرامرز			

جدول ۲۶۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی آید انجام دهم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش آموز	
۴۴/۱	۵۰	۴۹/۴	۵۲/۶	۴۹	کاملاً موافق
۴۵/۸	۳۹/۴	۴۰/۲	۳۷	۴۰	موافق
۶/۳	۸/۱	۷/۷	۷/۴	۷/۱	مخالف
۳/۷	۲/۴	۲/۷	۲/۹	۳/۹	کاملاً مخالف
۲۴/۳۱۹					آماره
۰/۰۱۸					سطح معنی داری
۰/۰۳۸ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

در برابر گویه "ایرانیان مردم راستگویی نیستند." پاسخگویان اظهار کردند که ۳۴ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند. مردان بیش از زنان موافق و برعکس زنان بیش از مردان مخالف هستند. رابطه بین سن،^۱ تحصیلات،^۲ شغل^۳ و وضعیت اقتصادی^۴ با جمله بالا معنادار نیست.

جدول ۲۶۷ - ۴. ایرانیان مردم راستگویی نیستند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۶	۱۳۶۳	۲۵۱۵	۱۳۷۳	۶۶۲	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۲۲/۸	۴۲/۱	۲۳	۱۱/۱	درصد

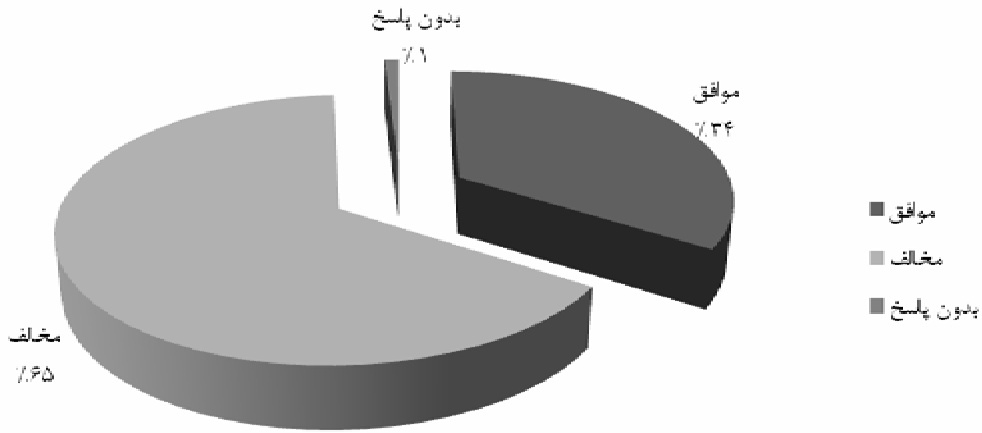
1 $\chi^2 = 5.808 .sig$

2 $\chi^2 = 6.504 .sig$

3 $\chi^2 = 18.995 .sig$

4 $\chi^2 = 8.609 .sig$

نمودار ۹۱ - ۴. ایرانیان مردم راستگویی نیستند.

جدول ۲۶۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "ایرانیان مردم راستگویی نیستند." برحسب جنسیت

جنسیت		متغیر نگرش
زن	مرد	
۹/۸	۱۲/۵	کاملاً موافق
۲۱/۷	۲۴/۷	موافق
۴۴/۶	۴۰/۶	مخالف
۲۴	۲۲/۲	کاملاً مخالف
۲۲/۹۹۳		آماره
۰/۰۰۰		سطح معنی داری
۰/۰۶۲ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

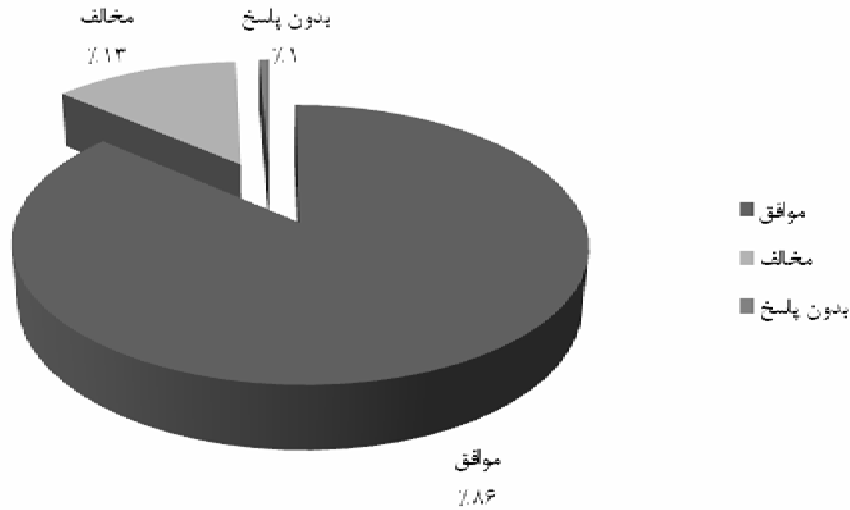
با گویه "شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می‌آورد." ۸۶ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۳ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت، سن و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش میزان تحصیلات، میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا نیز معنادار نیست.^۱

جدول ۲۶۹ - ۴. شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می‌آورد.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۵	۲۳۱	۵۳۴	۲۵۷۴	۲۵۵۵	تعداد
۱۰۰	۱/۳	۳/۹	۸/۹	۴۳/۱	۴۲/۸	درصد

¹ $\chi^2 = 1.469, 689$

نمودار ۹۲ - ۴. شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می‌آورد.

جدول ۲۷۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می‌آورد." برحسب تحصیلات

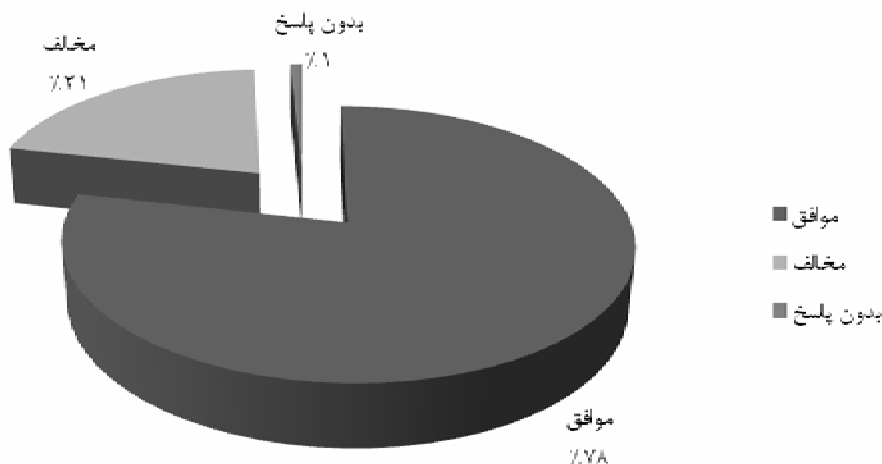
میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	
۴۵/۶	۴۵/۱	۳۸/۲	کاملاً موافق
۴۲/۳	۴۱/۹	۴۷/۷	موافق
۸/۵	۸/۸	۱۰/۲	مخالف
۳/۶	۴/۲	۳/۹	کاملاً مخالف
۲۶/۲۳۳			آماره
۰/۰۰۰			سطح معنی‌داری
-۰/۰۴۶ = کندانال تاو سی			ضریب همبستگی

گویه بعدی در هویت ملی این است که "من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم." پاسخ‌ها نشان می‌دهد که ۷۸ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۱ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف هستند. با افزایش سن میزان موافقت افزایش و میزان مخالفت کاهش می‌یابد. افراد دارای مدرک دیپلم بیش از بقیه با عبارت بالا موافق و افراد زیردیپلم بیش از بقیه مخالف هستند. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین وضعیت اقتصادی پاسخگویان و عبارت بالا نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا بیشتر از افراد با وضع اقتصادی پایین با عبارت مذکور موافق‌اند.

جدول ۲۷۱ - ۴. من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۲۴۸۵	۲۲۰۰	۹۲۰	۳۱۸	۴۶	۵۹۶۹	
۴۱/۶	۳۶/۹	۱۵/۴	۵/۳	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۹۳ - ۴. من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم.

جدول ۲۷۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم." بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیر دیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۳۸/۶	۴۵/۳	۴۰/۷	۴۲/۸	۴۱/۵	۳۷/۳	۴۴/۴	۴۳/۲
موافق	۳۷/۶	۳۶/۶	۳۵/۸	۳۶/۶	۳۹/۶	۳۹/۴	۳۶/۳	۳۶/۵
مخالف	۱۷/۵	۱۳/۵	۱۷/۰	۱۵/۷	۱۳/۹	۱۷/۸	۱۴/۲	۱۴/۸
کاملاً مخالف	۶/۲	۴/۵	۶/۵	۴/۹	۵	۵/۵	۵/۱	۵/۵
آماره	۳۹/۰۲۷		۱۵/۵۷۹			۲۳/۸۷۶		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۱۶			۰/۰۰۱		
ضریب همبستگی	۰/۰۸۱ = وی کرامرز		-۰/۰۲۱ = کندال تاو سی			-۰/۰۳۷ = کندال تاو سی		

جدول ۲۷۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم." برحسب وضعیت اقتصادی

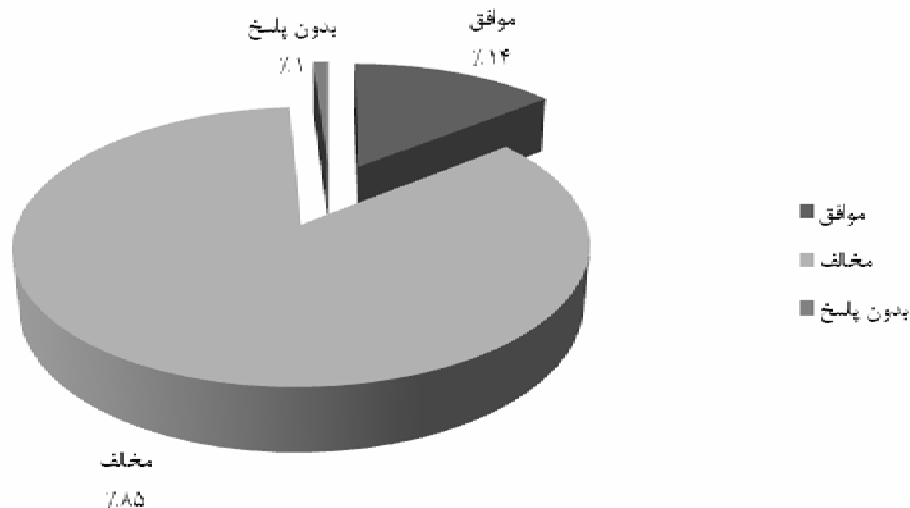
وضعیت اقتصادی		نگرش
پایین	بالا	
۴۰/۱	۴۳/۱	کاملاً موافق
۳۷/۵	۳۷/۰	موافق
۱۷/۶	۱۴/۲	مخالف
۴/۹	۵/۶	کاملاً مخالف
۱۴/۳۵۶		آماره
۰/۰۰۲		سطح معنی‌داری
۰/۰۴۹ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جمله "به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد." از سؤالات دیگر هویت ملی است. پاسخ‌ها نشان می‌دهد که ۱۴ درصد با این جمله موافق و کاملاً موافق و ۸۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیش از مردان مخالف هستند. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش پیدا می‌کند. افراد زیردیپلم بیشترین میزان مخالف را دارند. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا نیز معنادار نیست.^۱

جدول ۲۷۴ - ۴. به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۲۳۴	۵۹۹	۲۵۴۲	۲۵۳۴	۶۰	۵۹۶۹	
۳/۹	۱۰	۴۲/۶	۴۲/۵	۱	۱۰۰	

نمودار ۹۴ - ۴. به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد.

جدول ۲۷۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات

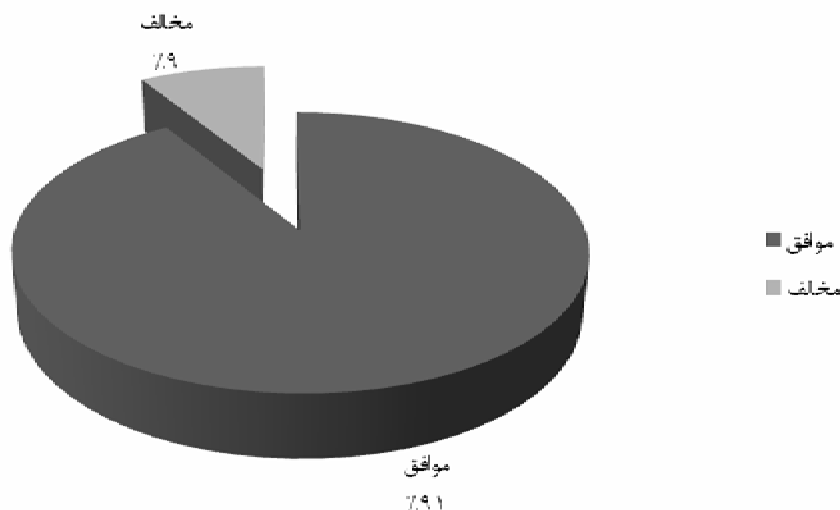
میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۳/۴	۳/۹	۴/۶	۳/۵	۴/۴	کاملاً موافق
۹/۱	۹/۳	۱۲/۵	۹	۱۱/۲	موافق
۴۳/۸	۴۰/۹	۴۴/۹	۴۳/۱	۴۲/۹	مخالف
۴۳/۷	۴۵/۹	۳۸/۱	۴۴/۴	۴۱/۵	کاملاً مخالف
۳۳/۱۱۸			۱۳/۲۹۶		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۴		سطح معنی‌داری
= ۰/۰۴۳ کندال تاوسی			= ۰/۰۴۸ وی کرامرز		ضریب همبستگی

با گویه "در هر جای دنیا باشم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم." ۹۱ درصد موافق و کاملاً موافق و ۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق و مردان بیش از زنان مخالف‌اند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. افراد زیردیپلم و دیپلم به یک نسبت و فوق‌دیپلم و بالاتر بیش از بقیه با عبارت بالا موافق‌اند. همچنین فوق‌دیپلم و بالاتر کمتر از بقیه مخالفت کرده‌اند. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت بالا معنادار نیست. افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتر و افراد با وضع اقتصادی پایین مخالفت بیشتری دارند.

جدول ۲۷۶ - ۴. در هر جای دنیا که باشم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۲۸	۱۵۶	۳۶۳	۲۲۶۷	۳۱۵۵	تعداد
۱۰۰	۰/۵	۲/۶	۶/۱	۳۸	۵۲/۹	درصد

نمودار ۹۵ - ۴. در هر جای دنیا که باشیم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم.

جدول ۲۷۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "در هر جای دنیا که باشیم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۵۴/۷	۵۵/۳	۴۸/۳	۵۵/۸	۵۰/۶	کاملاً موافق
۳۷	۳۵/۸	۴۲/۸	۳۷/۱	۳۹/۱	موافق
۶/۲	۶	۶/۱	۵	۷/۱	مخالف
۲/۱	۳	۲/۸	۲/۱	۳/۲	کاملاً مخالف
۲۶/۹۸۲			۲۶/۳۷۲		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۳۷ = کندال تاو سی			۰/۰۶۷ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۷۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "در هر جای دنیا که باشیم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم." برحسب وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		متغیر نگرش
پایین	بالا	
۵۰/۸	۵۴/۵	کاملاً موافق
۴۰/۰	۳۷/۱	موافق
۶/۶	۵/۸	مخالف
۲/۶	۲/۶	کاملاً مخالف
۸/۳۸۲		آماره
۰/۰۳۹		سطح معنی‌داری
۰/۰۳۸ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

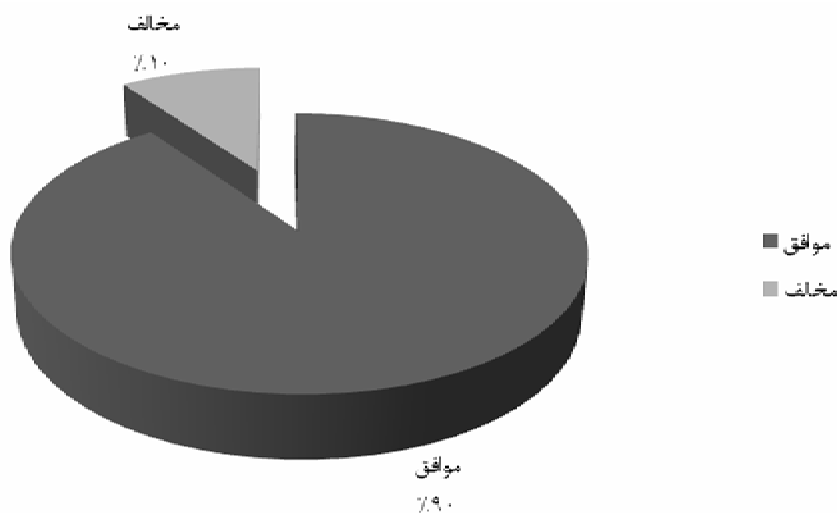
کتاب اول - فصل چهارم: هویت ملی

آخرین گویه هویت ملی این است که "یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می‌کنند." ۹۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان بیش از مردان موافق‌اند و برعکس. رابطه بین سن و عبارت بالا معنادار نیست. با افزایش تحصیلات موافقت سیر افزایشی دارد و مخالفت سیر کاهشی را نشان می‌دهد. رابطه بین وضعیت شغلی و عبارت بالا معنادار نیست. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا نیز معنادار نیست.^۱

جدول ۲۷۹ - ۴. یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می‌کنند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۷	۱۸۱	۴۰۱	۲۵۶۵	۲۸۰۵	تعداد
۱۰۰	۰/۳	۳	۶/۷	۴۳	۴۷	درصد

نمودار ۹۶ - ۴. یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می‌کنند.

جدول ۲۸۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می‌کنند." برحسب جنسیت و

تحصیلات

متغیر نگرش	جنسیت		میزان تحصیلات		
	مرد	زن	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۴۵/۸	۴۸/۵	۴۴/۴	۴۹/۲	۴۷/۳
موافق	۴۲/۸	۴۳/۴	۴۴/۸	۴۱/۲	۴۳/۹
مخالف	۷/۵	۵/۹	۷/۴	۶/۹	۵/۹
کاملاً مخالف	۳/۸	۲/۲	۳/۴	۲/۸	۳
آماره	۲۱/۱۷۰		۱۲/۷۴۹		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۴۷		
ضریب همبستگی	۰/۰۶۰ = وی کرامرز		-۰/۰۲۱ = کندال تاو سی		

۴-۱. فرانگاه بُعد هویت ملی

برای سنجش بُعد هویت ملی پاسخگویان از ۲۸ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمده و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به شرح زیر است. لازم است ذکر شود که بین وضع اقتصادی و بُعد هویت ملی رابطه معناداری نبوده است.

مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که بین میانگین هویت ملی زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد. ($\text{sig} = ۰/۰۰۰$) بدین صورت که زنان از هویت ملی بالاتری نسبت به مردان برخوردارند. مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که با افزایش سن، هویت ملی پاسخگویان نیز افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش تحصیلات، هویت ملی پاسخگویان نیز افزایش می‌یابد. دانشجویان بیشترین و دانش‌آموزان کمتر از دیگران از هویت ملی برخوردارند.

جدول ۲۸۱ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
مرد	۲۶۱۸	۸۸/۵۸	۱۲/۲۶۱	-۶/۱۳۱	۵۱۱۳	۰/۰۰۰
زن	۲۴۹۷	۹۰/۶۱	۱۱/۳۷۱			

جدول ۲۸۲ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب سن پاسخگویان

گروه سنی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱۵ تا ۱۹ سال	۱۵۰۹	۸۸/۷۴	۱۱/۹۳۷	۵/۶۳۷	۵۱۰۶	۰/۰۰۴

			۱۲/۰۳۰	۸۹/۷۰	۲۱۲۵	۲۰ تا ۲۴ سال
			۱۱/۵۱۷	۹۰/۱۶	۱۴۷۵	۲۵ تا ۲۹ سال

جدول ۲۸۳ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی بر حسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۴۱۱	۸۷/۷۷	۱۱/۴۵۱	۲۴/۴۸۳	۵۱۰۵	۰/۰۰۰
دیپلم	۱۹۳۳	۹۰/۰۰	۱۲/۰۱۳			
دانشگاهی	۱۷۶۴	۹۰/۶۱	۱۱/۸۵۳			

جدول ۲۸۴ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی بر حسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
محصل	۱۱۱۴	۸۸/۸۸	۱۱/۸۲۸	۲/۹۵۴	۴۹۴۰	۰/۰۱۹
دانشجو	۱۱۲۶	۹۰/۳۶	۱۲/۱۲۰			
بیکار	۹۴۴	۸۹/۶۷	۱۱/۸۶۳			
شاغل	۱۱۷۴	۸۹/۱۰	۱۲/۰۶۱			
خانه‌دار	۵۸۷	۸۹/۵۱	۱۰/۹۶۸			

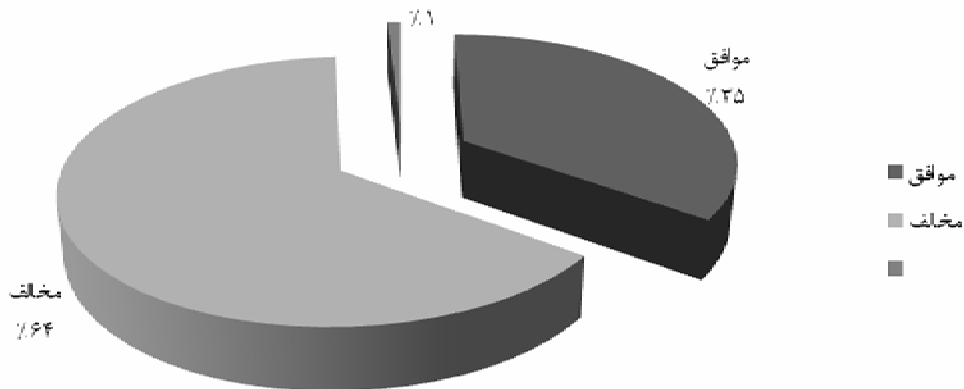
فصل پنجم: هویت فردی

اولین گویۀ بُعد فردی این بود که “اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم.” پاسخ‌ها نشان می‌دهد که ۳۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. مردان بیش از زنان مخالف و زنان بیشتر از مردان موافق‌اند. با افزایش سن میزان موافقت رو به کاهش می‌رود و مخالفت افزایش می‌یابد. با افزایش تحصیلات موافقت کاهش می‌یابد، ولی مخالفت حالت عکس دارد. بیکاران در جستجوی کار بیشتر از همه موافق بودند و شاغلان بیشترین مخالفت را داشتند. افراد با وضع اقتصادی پایین بیشتر با عبارت مذکور موافق بودند و افراد قشر بالا مخالفت بیشتری داشتند.

جدول ۲۸۵ - ۵. اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۴	۱۵۳۱	۲۲۹۴	۱۴۱۰	۶۸۰	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۲۵/۶	۳۸/۴	۲۳/۶	۱۱/۴	درصد

نمودار ۹۷ - ۵. اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم.

جدول ۲۸۶ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

متغیر نگرش	جنسیت		سن			میزان تحصیلات		
	مرد	زن	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۱۰/۲	۱۲/۹	۱۳/۷	۱۰/۷	۱۰/۴	۱۴/۱	۱۱/۴	۹/۵
موافق	۲۲/۸	۲۴/۹	۲۴/۶	۲۳/۶	۲۳/۷	۲۶/۲	۲۳/۵	۲۲
مخالف	۳۹/۱	۳۸/۵	۳۵/۸	۳۸/۷	۴۱/۹	۳۶/۸	۳۸/۴	۴۱/۲
کاملاً مخالف	۲۷/۹	۲۳/۷	۲۵/۹	۲۷	۲۴/۱	۲۲/۹	۲۶/۸	۲۷/۲
آماره	۲۲/۵۰۰		۲۲/۴۴۸			۳۵/۶۵۸		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰		۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		
ضریب همبستگی	۰/۰۶۲ = وی کرامرز		۰/۰۱۶ = کندال تاو سی			۰/۰۶۱ = کندال تاو سی		

جدول ۲۸۷ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

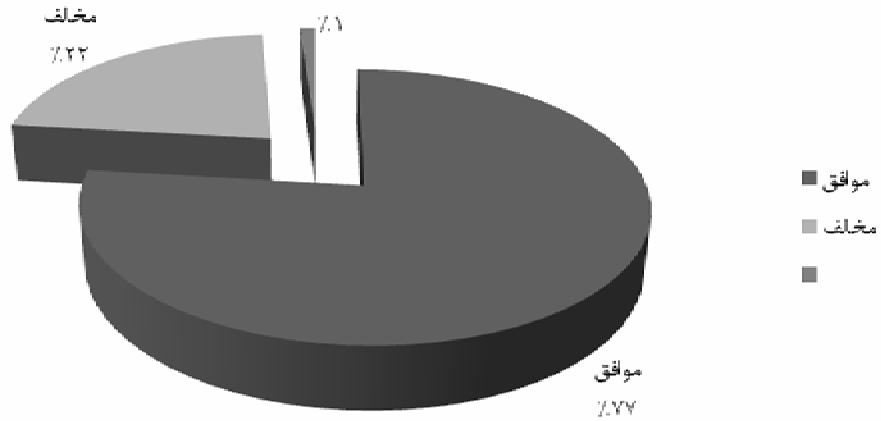
متغیر نگرش	نوع فعالیت						وضعیت اقتصادی
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	
کاملاً موافق	۱۳	۱۰/۵	۱۳/۴	۹/۳	۱۲/۱	۹/۹	۱۳/۹
موافق	۲۳/۷	۲۳/۷	۲۶/۴	۲۲/۶	۲۴/۳	۲۲/۱	۲۶/۷
مخالف	۳۶/۲	۳۷/۵	۳۷	۴۱/۷	۴۲/۴	۴۰/۶	۳۶
کاملاً مخالف	۲۷/۲	۲۸	۲۳/۲	۲۶/۵	۲۱/۳	۲۷/۴	۲۳/۳
آماره	۳۸/۴۱۸						۴۹/۳۸۸
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰						۰/۰۰۰
ضریب همبستگی	۰/۰۴۷ = وی کرامرز						۰/۰۹۲ = وی کرامرز

گویه دوم این است که "اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم." که ۷۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. زنان موافقت بیشتری و مردان مخالفت بیشتری دارند. با افزایش سن، موافقت افزایش و مخالف کاهش می‌یابد. با افزایش تحصیلات، موافقت سیر افزایشی دارد و مخالفت سیر کاهشی. دانش‌آموزان کمترین موافقت و خانه‌دارها بیشترین موافقت را نسبت به بقیه دارند. همچنین خانه‌دارها کمترین مخالفت را دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت فوق معنادار نیست.

جدول ۲۸۸ - ۵. اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۱۳۳۴	۳۲۶۱	۱۰۶۲	۲۵۰	۶۲	۵۹۶۹	
درصد	۲۲/۳	۵۴/۶	۱۷/۸	۴/۲	۱	۱۰۰

نمودار ۹۸ - ۵. اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم.

جدول ۲۸۹ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	زن	مرد	
۲۱/۴	۲۳/۸	۲۲	۲۳/۶	۲۳/۷	۲۰	۲۳/۶	۲۱/۵	کاملاً موافق
۵۷/۴	۵۴/۶	۵۳/۷	۵۷/۶	۵۳/۷	۵۴/۸	۵۶/۴	۵۴/۱	موافق
۱۷/۷	۱۷/۴	۱۹/۱	۱۵	۱۸/۱	۲۱	۱۶/۰	۱۹/۹	مخالف
۳/۴	۴/۳	۵/۱	۳/۸	۴/۵	۴/۳	۳/۹	۴/۵	کاملاً مخالف
۱۳/۰۰۷			۲۸/۶۵۸			۱۷/۸۵۰		آماره
۰/۰۴۳			۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
-۰/۰۱۲ = کندانال تاو سی			-۰/۰۴۷ = کندانال تاو سی			۰/۰۵۵ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۲۹۰ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم." برحسب نوع فعالیت

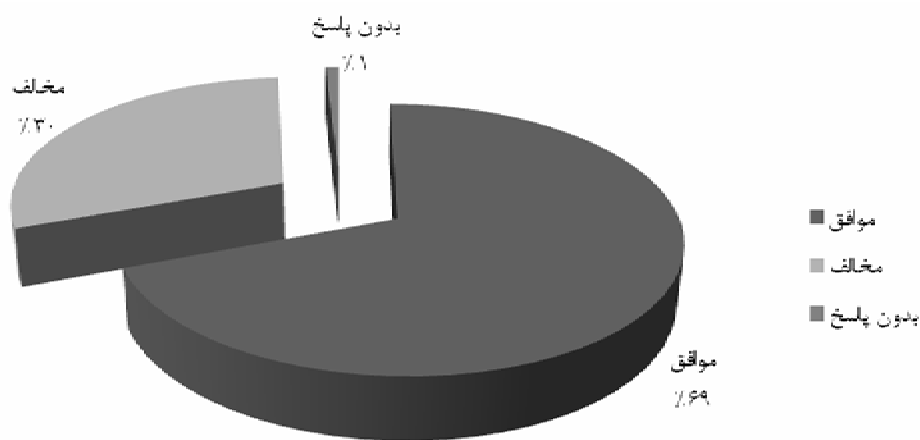
نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۲۲/۳	۲۴/۶	۲۳/۵	۲۱/۸	۱۹/۹	کاملاً موافق
۵۹/۹	۵۵	۵۴/۹	۵۴/۲	۵۴/۶	موافق
۱۳/۵	۱۶/۴	۱۷/۵	۲۰/۲	۲۰/۶	مخالف
۴/۲	۴	۴	۳/۷	۴/۸	کاملاً مخالف
۳۰/۲۹۸					آماره
۰/۰۰۳					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

“در مجموع از خود راضی هستیم.” از گویه‌های دیگر بعد فردی است که ۶۹ درصد با آن موافق و کاملاً موافق و ۳۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت و سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات پاسخگویان، موافقت افزایش پیدا می‌کند. با افزایش تحصیلات مخالفت کاهش می‌یابد. شغل پاسخگویان نشان می‌دهد که بیکاران در جستجوی کار کمتر از بقیه موافق و دانش‌آموزان بیش از بقیه موافق عبارت مذکور هستند. همچنین خانه‌دارها بیشتر از بقیه مخالف هستند. وضعیت اقتصادی پاسخگویان نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی پایین با عبارت مذکور مخالفت بیشتری دارند و برعکس افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری نسبت به افراد با وضع اقتصادی پایین دارند.

جدول ۲۹۱ - ۵. در مجموع از خود راضی هستیم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۲	۳۸۳	۱۴۰۱	۳۰۵۱	۱۰۸۲	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۶/۴	۲۳/۵	۵۱/۱	۱۸/۱	درصد

نمودار ۹۹ - ۵. در مجموع از خود راضی هستیم.

جدول ۲۹۲ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مجموع از خود راضی هستم." بر حسب تحصیلات

میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	
۱۷/۹	۱۷/۶	۱۹/۹	کاملاً موافق
۵۴/۱	۵۱/۲	۴۹/۲	موافق
۲۲/۹	۲۴/۴	۲۳/۶	مخالف
۵/۱	۶/۹	۷/۳	کاملاً مخالف
۱۶/۳۱۶			آماره
۰/۰۱۲			سطح معنی‌داری
-۰/۰۱۰ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۲۹۳ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مجموع از خود راضی هستم." بر حسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش
پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۱۶/۴	۱۹/۳	۱۸/۱	۱۹/۸	۱۶/۳	۱۶/۸	۲۰/۳	کاملاً موافق
۴۸/۷	۵۳/۶	۵۲/۱	۵۰/۱	۵۱/۳	۵۳	۵۱/۷	موافق
۲۷/۳	۲۱/۴	۲۵/۸	۲۳/۷	۲۴/۶	۲۴/۴	۲۱/۱	مخالف
۷/۶	۵/۷	۴	۶	۷/۹	۵/۸	۶/۹	کاملاً مخالف
۴۰/۵۲۹		۲۵/۸۸۸					آماره
۰/۰۰۰		۰/۰۱۱					سطح معنی‌داری
۰/۰۸۳ = وی کرامرز		۰/۰۳۹ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

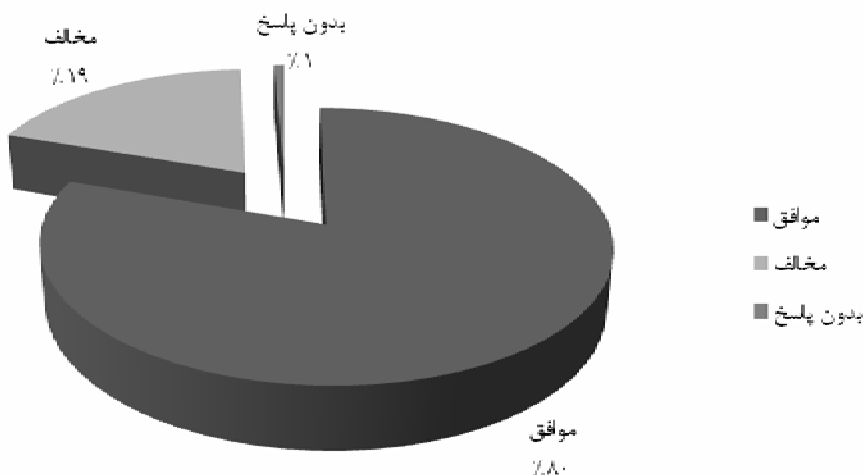
گویه بعدی "توانایی و استعداد خود را می‌شناسم." بود. نتایج نشان می‌دهد که ۸۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف این جمله هستند. بین جنسیت و سن پاسخگویان و عبارت مذکور رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات موافقت افزایش و مخالفت کاهش می‌یابد. وضعیت شغلی پاسخگویان (فعالیت) نشان می‌دهد که شاغلان بیشتر از بیکاران کمتر از دیگران موافق هستند. همچنین شاغلان کمترین میزان مخالفت را دارند. افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری با عبارت مذکور دارند. در مقابل افراد با وضع اقتصادی پایین مخالفت بیشتری دارند.

جدول ۲۹۴ - ۵. توانایی و استعداد خود را می‌شناسم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۱۲۱۲	۳۵۸۹	۹۲۴	۲۰۴	۴۰	۵۹۶۹	

درصد	۲۰/۳	۶۰/۱	۱۵/۵	۳/۴	۰/۷	۱۰۰
------	------	------	------	-----	-----	-----

نمودار ۱۰۰ - ۵. توانایی و استعداد خود را می‌شناسم.

جدول ۲۹۵ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "توانایی و استعداد خود را می‌شناسم." برحسب تحصیلات

متغیر	میزان تحصیلات		
	زیردیپلم	دیپلم	کاردانی و بالاتر
کاملاً موافق	۲۰/۸	۲۰/۸	۱۹/۹
موافق	۵۷/۸	۶۰/۵	۶۲/۸
مخالف	۱۸	۱۵/۶	۱۳/۴
کاملاً مخالف	۳/۳	۳/۱	۳/۸
آماره	۱۷/۹۹۴		
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۶		
ضریب همبستگی	-۰/۰۱۴ = کندانال تاو سی		

جدول ۲۹۶ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "توانایی و استعداد خود را می‌شناسم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

متغیر	نوع فعالیت						
	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شاغل	خانه‌دار	بالا	پایین
کاملاً موافق	۲۱/۵	۲۱	۱۷/۴	۲۱/۸	۱۸/۲	۲۰/۹	۱۹/۸
موافق	۵۹	۵۹/۴	۶۱/۸	۶۱/۷	۶۱/۵	۶۲/۰	۵۸/۵
مخالف	۱۶/۳	۱۵/۴	۱۶/۳	۱۴/۱	۱۷/۹	۱۳/۹	۱۸/۱
کاملاً مخالف	۳/۲	۴/۳	۴/۵	۲/۴	۲/۴	۳/۲	۳/۶
آماره	۲۷/۹۶۰						
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۶						
ضریب همبستگی	۰/۰۴۰ = وی کرامرز						

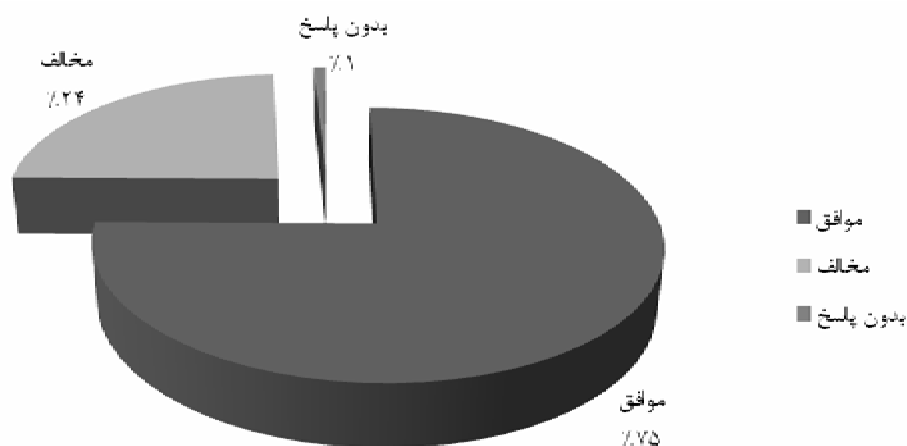

“از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم.” از گویه‌های دیگر بُعد فردی است. نتایج به این شرح است که ۷۵ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۴ درصد مخالف و کاملاً مخالف این جمله هستند. در مجموع ۷۵ درصد از پاسخگویان اظهار کردند که از توانمندی کافی برای دستیابی به اهدافشان برخوردارند. بین جنسیت،^۱ سن،^۲ تحصیلات،^۳ شغل^۴ (نوع فعالیت) پاسخگویان و عبارت مذکور رابطه معنادار وجود ندارد. وضعیت اقتصادی پاسخگویان نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری با عبارت مذکور دارند و افراد با وضع اقتصادی پایین مخالفت بیشتری نسبت به اقشار بالا در این خصوص دارند.

جدول ۲۹۷ - ۵. از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۱۰۵۷	۳۴۳۰	۱۲۱۷	۲۱۷	۴۸	۵۹۶۹	
۱۷/۷	۵۷/۵	۲۰/۴	۳/۶	۰/۸	۱۰۰	

نمودار ۱۰۱ - ۵. از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم.

1 $\chi^2 = 2.331, .507$

2 $\chi^2 = 7.648, .sig$

3 $\chi^2 = 1.672, .947$

4 $\chi^2 = 10.023, .sig$

جدول ۲۹۸ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویه "از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم." برحسب وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		متغیر نگرش
پایین	بالا	
۱۵/۹	۱۹/۲	کاملاً موافق
۵۴/۵	۶۰/۱	موافق
۲۵/۰	۱۷/۶	مخالف
۴/۶	۳/۱	کاملاً مخالف
۶۰/۳۴۳		آماره
۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۱۰۱ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

۵-۱. فرانگاہ بعد فردی

برای سنجش بُعد هویت فردی پاسخگویان از ۵ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به شرح زیر است. لازم است ذکر شود که بین جنسیت و سن و بُعد هویت فردی رابطه معناداری وجود ندارد.

مقدار F و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که با افزایش تحصیلات، هویت فردی نیز افزایش می‌یابد. شاغلان نسبت به دیگران هویت فردی بالاتری دارند و بیکاران کمترین میزان را برخوردارند. مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا با میانگین بیشتری نسبت به افراد وضع اقتصادی پایین، از هویت فردی بالاتری دارند.

جدول ۲۹۹ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۶۰۶	۱۴/۳۰	۲/۳۵۰	۷/۲۶۱	۵۷۴۱	۰/۰۰۱
دیپلم	۲۱۷۴	۱۴/۴۶	۲/۲۹۷			
دانشگاهی	۱۹۶۴	۱۴/۵۹	۲/۲۳۰			

جدول ۳۰۰ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
دانش‌آموز	۱۲۴۱	۱۴/۴۵	۲/۳۱۵	۴/۱۹۱	۵۵۴۹	۰/۰۰۲
دانشجو	۱۲۷۶	۱۴/۴۸	۲/۲۵۲			
بیکار	۱۰۴۸	۱۴/۲۳	۲/۴۱۳			
شاغل	۱۳۱۲	۱۴/۶۲	۲/۲۶۴			
خانه‌دار	۶۷۷	۱۴/۳۹	۲/۱۷۸			

جدول ۳۰۱ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب وضع اقتصادی پاسخگویان

وضع اقتصادی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
بالا	۳۴۷۹	۱۴/۶۴	۲/۲۰۹	۷/۴۹۵	۵۷۰۸	۰/۰۰۰
پایین	۲۲۳۱	۱۴/۱۷	۲/۳۸۸			

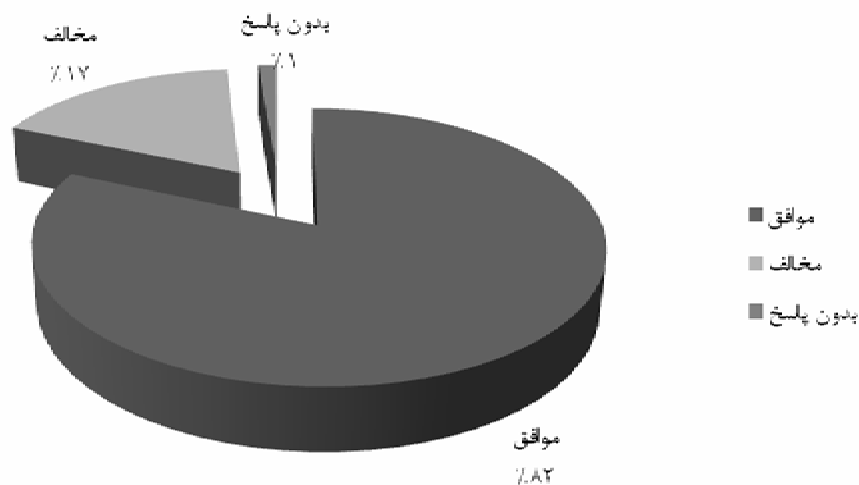
فصل ششم: هویت شغلی

اولین سؤال بعد شغلی این بود که “اگر کسی به شغل من بی‌احترامی کند، انگار به خود من بی‌حرمتی کرده است.” نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که ۸۲ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۷ درصد مخالف و کاملاً مخالف این جمله هستند. بین جنسیت،^۱ سن،^۲ تحصیلات،^۳ شغل^۴ (نوع فعالیت) و وضعیت اقتصادی پاسخگویان و عبارت مذکور رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۳۰۲ - ۶. اگر کسی به شغل من بی‌احترامی کند انگار به خود من بی‌حرمتی کرده است.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۷۶	۲۴۹	۷۷۴	۲۸۶۳	۲۰۰۷	تعداد
۱۰۰	۱/۳	۴/۲	۱۳	۴۸	۳۳/۶	درصد

نمودار ۱۰۲ - ۶. اگر کسی به شغل من بی‌احترامی کند انگار به خود من بی‌حرمتی کرده است.

گویه دوم “با بررسی‌هایی که کردم اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کردم.” بود که ۷۹ درصد موافق و کاملاً موافق و ۱۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف داشت. رابطه بین جنسیت و عبارت فوق معنادار نیست. ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها بیشتر از بقیه و ۲۵ تا ۲۹ ساله‌ها کمتر از بقیه با جمله بالا

1 $\chi^2 = 2.854, sig$

2 $\chi^2 = 8.872, sig$

3 $\chi^2 = 7.347, sig$

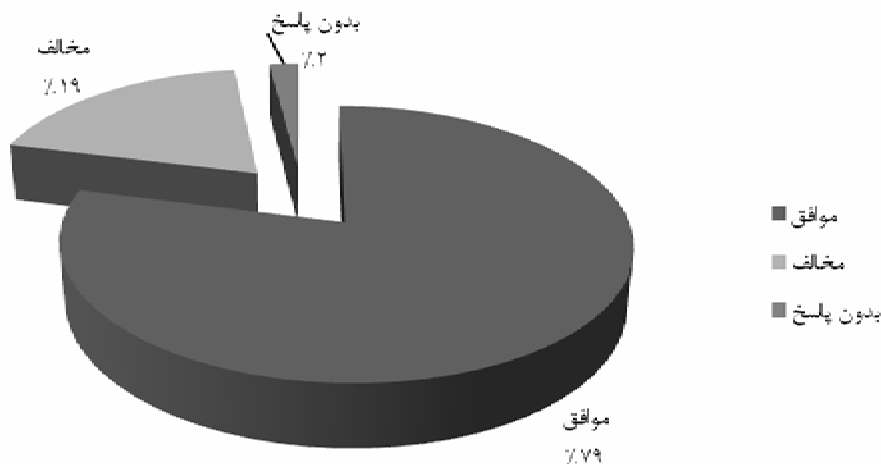
4 $\chi^2 = 13.023, sig$

موافق‌اند. رابطه بین تحصیلات و عبارت بالا معنادار نیست. شاغلان بیشتر از بقیه و خانه‌دارها کمتر از بقیه با جمله بالا موافق‌اند. وضعیت اقتصادی نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا بیشتر از افراد با وضع اقتصادی پایین با عبارت مذکور موافقت دارند و اقشار پایین مخالفت بیشتری دارند.

جدول ۳۰۳ - ۶. با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۱۲۰	۱۹۲	۹۴۳	۳۱۱۷	۱۵۹۷	تعداد
۱۰۰	۲	۳/۲	۱۵/۸	۵۲/۲	۲۶/۸	درصد

نمودار ۱۰۳ - ۶. با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام.

جدول ۳۰۴ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویه "با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام." برحسب سن

سن			متغیر نگرش
۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
۲۵	۲۷/۱	۲۹/۸	کاملاً موافق
۵۴/۳	۵۴/۴	۵۰/۸	موافق
۱۷	۱۵/۳	۱۶/۵	مخالف
۳/۷	۳/۳	۳	کاملاً مخالف
۱۳/۲۶۷			آماره
۰/۰۳۹			سطح معنی‌داری
۰/۰۳۰ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۳۰۵ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویه "با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

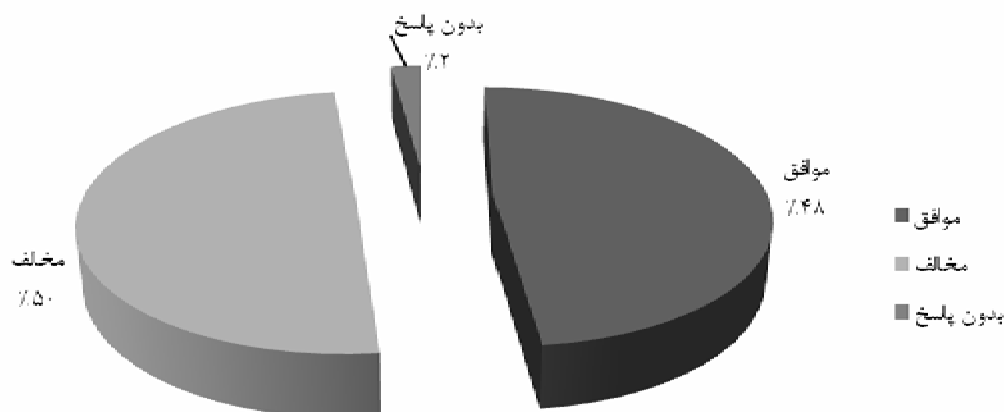
وضعیت اقتصادی	نوع فعالیت						متغیر نگرش	
	پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو		دانش‌آموز
	۲۵/۳	۲۸/۸	۱۹/۲	۲۸/۱	۲۳/۷	۳۰/۲	۳۰/۷	کاملاً موافق
	۵۲/۷	۵۳/۶	۵۷/۴	۵۴/۷	۵۴/۶	۵۰/۶	۵۱/۷	موافق
	۱۸/۵	۱۴/۶	۱۸/۷	۱۴/۴	۱۸/۳	۱۵/۸	۱۵	مخالف
	۳/۶	۳/۱	۴/۷	۲/۸	۳/۵	۳/۴	۲/۶	کاملاً مخالف
	۲۰/۶۶۰		۵۳/۰۸۸					آماره
	۰/۰۲۵		۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
	۰/۰۶۰ = وی کرامرز		۰/۰۵۶ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

گویه آخر در این زمینه این است که "امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن قدر خوب نیست که انسان با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد." ۴۸ درصد با این گویه موافق و کاملاً موافق و ۵۰ درصد مخالف و کاملاً مخالف‌اند؛ یعنی نیمی از پاسخگویان مخالف و نیمی دیگر موافق هستند. مردان بیش از زنان موافق و زنان بیش از مردان مخالف هستند. رابطه بین سن و عبارت فوق معنادار نیست. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با عبارت مذکور کاهش می‌یابد. دانشجویان و شاغلان کمتر از همه با عبارت بالا موافق‌اند. افراد با وضع اقتصادی پایین بیشتر از افراد با وضع اقتصادی بالا با عبارت مذکور موافق‌اند.

جدول ۳۰۶ - ۶. امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن قدر خوب نیست که انسان با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد.

	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
تعداد	۸۶۹	۲۰۱۰	۲۱۴۸	۸۱۷	۱۲۵	۵۹۶۹
درصد	۱۴/۶	۳۳/۷	۳۶	۱۳/۷	۲/۱	۱۰۰

نمودار ۱۰۴ - ۶. امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که انسان با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد.

جدول ۳۰۷ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویه "امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که آدم با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد."

بر حسب جنسیت و تحصیلات

میزان تحصیلات			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	زن	مرد	
۱۴/۶	۱۵	۱۴/۷	۱۳/۲	۱۶/۴	کاملاً موافق
۳۱/۶	۳۵/۳	۳۷/۱	۳۳/۴	۳۵/۴	موافق
۳۸/۴	۳۵/۸	۳۶/۱	۳۹/۶	۳۳/۹	مخالف
۱۵/۵	۱۴	۱۲/۱	۱۳/۸	۱۴/۲	کاملاً مخالف
۱۷/۹۴۰			۲۵/۰۹۹		آماره
۰/۰۰۶			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
کنندال تاو سی = ۰/۰۳۷			وی کرامرز = ۰/۰۶۶		ضریب همبستگی

جدول ۳۰۸ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویه "امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که آدم با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد."

بر حسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش
پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۱۷/۷	۱۳/۲	۱۳/۳	۱۶/۲	۱۳/۴	۱۷	۱۳/۳	کاملاً موافق
۳۵/۹	۳۳/۶	۳۶/۵	۳۲/۹	۳۶/۹	۳۰/۵	۳۶/۶	موافق
۳۴/۵	۳۷/۹	۴۰/۱	۳۵/۲	۳۶/۵	۳۷/۲	۳۷/۴	مخالف
۱۱/۹	۱۵/۳	۱۰/۱	۱۵/۷	۱۳/۲	۱۵/۲	۱۲/۷	کاملاً مخالف
۳۶/۳۳۶		۳۷/۷۷۶					آماره
۰/۰۰۰		۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
وی کرامرز = ۰/۰۷۹		وی کرامرز = ۰/۰۴۷					ضریب همبستگی

۱-۶. فرآنگاه بعد شغلی

برای سنجش بُعد هویت شغلی پاسخگویان از ۳ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که در میزان تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی تفاوت معناداری بین پاسخگویان وجود دارد.

در مورد تحصیلات، هرچه میزان تحصیلات پاسخگویان بالاتر می‌رود، هویت شغلی نیز در آنان بیشتر می‌شود. در مورد نوع فعالیت، آمارها نشان می‌دهد که دانشجویان هویت شغلی بالاتر و خانه‌دارها هویت شغلی پایین‌تری دارند. همچنین مقدار t و سطح معناداری به دست آمده در مورد وضع اقتصادی نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا در مقایسه با افراد با وضع اقتصادی پایین هویت شغلی بالاتری دارند.

جدول ۳۰۹ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی بر حسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
زیردیپلم	۱۵۸۱	۸/۶۰	۱/۵۰	۴/۱۰۹	۵۶۹۵	۰/۰۱۶
دیپلم	۲۱۵۷	۸/۶۷	۱/۵۲			
دانشگاهی	۱۹۵۸	۸/۷۵	۱/۵۵			

جدول ۳۱۰ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی بر حسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
محصل	۱۲۳۰	۸/۷۴	۱/۴۴	۵/۰۴۷	۵۵۱۵	۰/۰۰۰
دانشجو	۱۲۷۳	۸/۷۵	۱/۵۶			
بیکار	۱۰۳۵	۸/۵۹	۱/۵۴			
شاغل	۱۳۱۵	۸/۷۰	۱/۵۶			
خانه‌دار	۶۶۳	۸/۴۸	۱/۴۶			

جدول ۳۱۱ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی بر حسب وضعیت اقتصادی پاسخگویان

وضع اقتصادی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
بالا	۳۴۵۱	۸/۷۷	۱/۵۱	۶/۰۸۹	۵۶۶۱	۰/۰۰۰
پایین	۲۲۱۲	۸/۵۲	۱/۵۴			

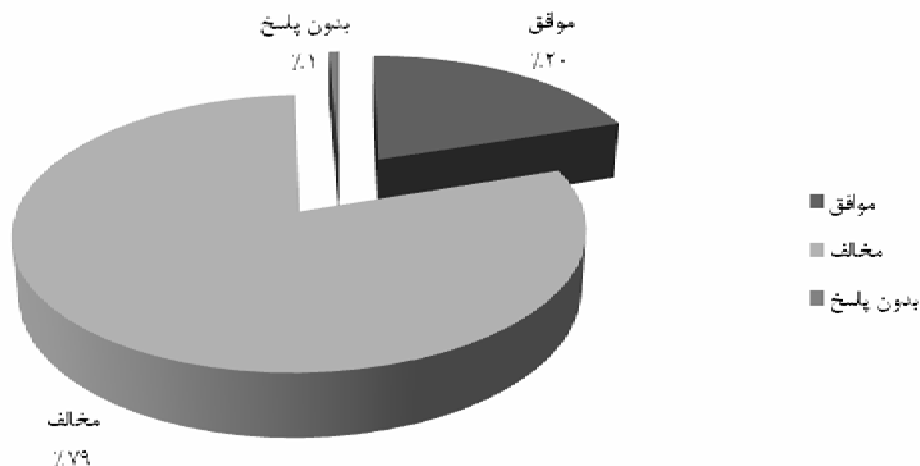
فصل هفتم: هویت جنسی

این بُعد فقط با یک پرسش ارزیابی شد و آن اینکه “اغلب آرزو می‌کنم که ای‌کاش از جنس مخالف بودم.” جواب‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که ۲۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین زنان و مردان و این پاسخ تفاوت معناداری وجود دارد. بدین صورت که زنان بیش از مردان با عبارت مذکور موافقت دارند و مردان مخالفت بیشتری دارند؛ یا به عبارتی می‌توان گفت زنان نسبت به مردان از هویت جنسی پایین‌تری برخوردارند. با افزایش سن، موافقت با عبارت بالا کاهش می‌یابد. به عبارتی هویت جنسی در سنین بالا بیشتر است. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها بیشتر از همه و شاغلان کمتر از همه با عبارت بالا موافقت دارند و به عبارتی خانه‌دارها هویت جنسی پایین‌تر و شاغلان هویت جنسی بالاتری دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۳۱۲ - ۷. اغلب آرزو می‌کنم که ای‌کاش از جنس مخالف بودم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۴۰	۲۷۴۲	۲۰۰۲	۷۷۵	۴۱۰	تعداد
۱۰۰	۰/۷	۴۵/۹	۳۳/۵	۱۳	۶/۹	درصد

نمودار ۱۰۵ - ۷. اغلب آرزو می‌کنم که ای‌کاش از جنس مخالف بودم.

جدول ۳۱۳ - ۷. نظر پاسخگویان درباره گویه "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			جنسیت		متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۹-۲۵	۲۴-۲۰	۱۹-۱۵	زن	مرد	
۵/۴	۶/۸	۸/۷	۶/۲	۶/۳	۸/۵	۹/۷	۴/۲	کاملاً موافق
۱۲/۴	۱۳	۱۴/۱	۱۰/۹	۱۳/۶	۱۴/۵	۱۷/۸	۸/۴	موافق
۳۲/۶	۳۲/۶	۳۷	۳۳/۹	۳۴/۱	۳۳/۳	۳۲/۸	۳۴/۸	مخالف
۴۹/۶	۴۷/۶	۴۰/۱	۴۸/۹	۴۶/۱	۴۳/۷	۳۹/۷	۵۲/۶	کاملاً مخالف
۴۲/۹۴۵			۲۳/۱۷۵			۲۱۹/۳۷۸		آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۱			۰/۰۰۰		سطح معنی‌داری
۰/۰۶۶ = کندانال تاو سی			۰/۰۴۶ = کندانال تاو سی			۰/۱۹۳ = وی کرامرز		ضریب همبستگی

جدول ۳۱۴ - ۷. نظر پاسخگویان درباره گویه "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۷/۶	۵/۷	۶/۸	۶/۵	۸/۹	کاملاً موافق
۱۸/۲	۱۰	۱۴	۱۳	۱۳/۹	موافق
۳۸/۵	۳۴/۲	۳۳/۳	۳۱/۸	۳۳/۳	مخالف
۳۵/۷	۵۰/۱	۴۵/۹	۴۸/۷	۴۳/۹	کاملاً مخالف
۶۵/۷۰۸					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۶۲ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

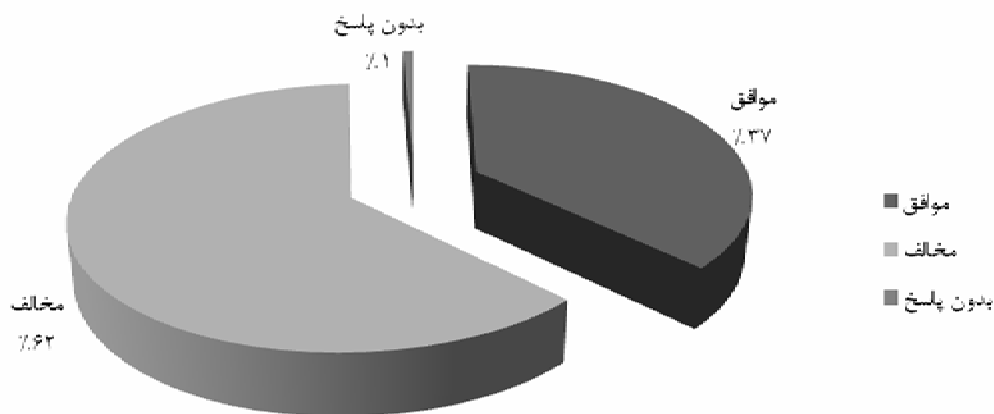
فصل هشتم: هویت سیاسی

بعد هویت سیاسی با سه گویه بررسی شد. اولین گویه این است که “اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند.” ۳۷ درصد موافق و کاملاً موافق و ۶۲ درصد مخالف و کاملاً مخالف این جمله هستند. بین جنسیت پاسخگویان و عبارت مذکور رابطه معناداری وجود ندارد. وضعیت سنی پاسخگویان نشان می‌دهد که با افزایش سن موافقت کاهش و مخالفت افزایش می‌یابد. از نظر تحصیلی، با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش و میزان مخالفت افزایش می‌یابد. وضعیت شغلی (نوع فعالیت) پاسخگویان نشان می‌دهد که دانشجویان کمتر از بقیه و خانه‌دارها بیشتر از بقیه با عبارت مذکور موافق‌اند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست^۱.

جدول ۳۱۵ - ۸. اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	
۵۹۶۹	۵۲	۱۰۲۵	۲۶۷۰	۱۵۸۸	۶۳۴	تعداد
۱۰۰	۰/۹	۱۷/۲	۴۴/۷	۲۶/۶	۱۰/۶	درصد

نمودار ۱۰۶ - ۸. اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند.

جدول ۳۱۶ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند." برحسب سن و تحصیلات

میزان تحصیلات			سن			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	۲۵-۲۹	۲۰-۲۴	۱۵-۱۹	
۷/۶	۱۱/۳	۱۳/۷	۹/۸	۱۰/۶	۱۱/۸	کاملاً موافق
۲۰/۶	۲۷/۸	۳۳/۲	۲۵/۳	۲۵/۴	۳۰/۶	موافق
۵۰	۴۴/۷	۳۹/۷	۴۷/۵	۴۶	۴۱/۵	مخالف
۲۱/۸	۱۶/۲	۱۳/۴	۱۷/۵	۱۸	۱۶/۱	کاملاً مخالف
۱۴۷/۹۲۵			۲۵/۶۶۸			آماره
۰/۰۰۰			۰/۰۰۰			سطح معنی‌داری
۰/۱۳۶ = کندال تاو سی			۰/۰۴۳ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۳۱۷ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند." برحسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۱۲/۵	۹	۱۰/۶	۹/۲	۱۲/۹	کاملاً موافق
۳۳/۱	۲۶/۵	۲۷	۲۱/۳	۲۹/۸	موافق
۴۲	۴۵/۹	۴۶/۵	۴۸/۵	۴۲/۳	مخالف
۱۲/۴	۱۸/۶	۱۵/۹	۲۱	۱۵/۱	کاملاً مخالف
۷۷/۶۵۱					آماره
۰/۰۰۰					سطح معنی‌داری
۰/۰۶۷ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

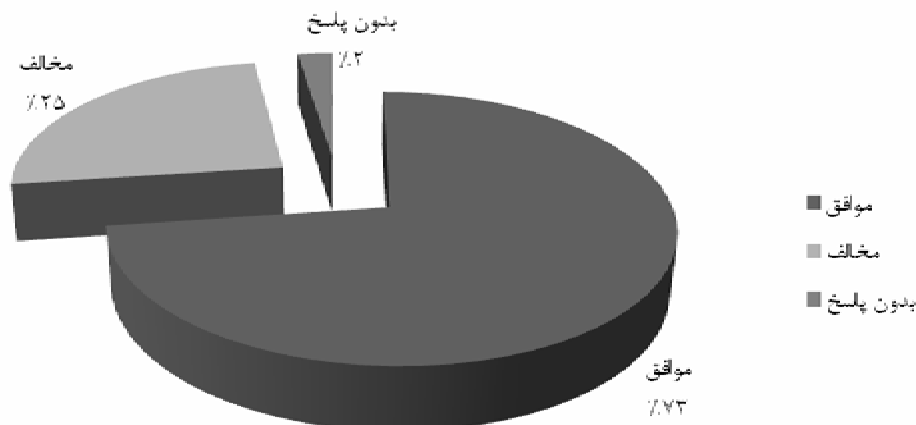
گویه دوم این است که "بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کردم و اکنون به خوبی می‌دانم که عقاید سیاسی من چیست." با این گویه ۷۳ درصد موافق و کاملاً موافق و ۲۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. بین جنسیت با عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. بین سن و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. افراد با مدرک کاردانی و بالاتر، بیش از بقیه با جمله بالا موافقت دارند. بیکاران در جستجوی کار بیش از همه موافق و خانه‌دارها بیش از بقیه مخالف‌اند. وضعیت اقتصادی نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا موافقت بیشتری با عبارت فوق دارند و اقشار با وضع اقتصادی پایین مخالفت بیشتری دارند.

جدول ۳۱۸ - ۸. بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست.

تعداد	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف	بدون پاسخ	جمع
۱۱۴۴	۳۲۰۳	۱۲۰۶	۲۷۱	۱۴۵	۵۹۶۹	

۱۰۰	۲/۴	۴/۵	۲۰/۲	۵۳/۷	۱۹/۲	درصد
-----	-----	-----	------	------	------	------

نمودار ۱۰۷ - ۸. بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست.

جدول ۳۱۹ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست." بر حسب تحصیلات

میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	
۲۰/۸	۱۹/۵	۱۸/۶	کاملاً موافق
۵۵/۷	۵۶/۴	۵۲/۳	موافق
۱۹/۲	۱۹/۷	۲۳/۷	مخالف
۴/۳	۴/۴	۵/۴	کاملاً مخالف
۱۸/۵۲۷			آماره
۰/۰۰۵			سطح معنی‌داری
-۰/۰۳۸ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۳۲۰ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست." بر حسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی		نوع فعالیت					متغیر نگرش
پایین	بالا	خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۱۷/۵	۲۱/۰	۱۶/۵	۲۰/۱	۱۸/۱	۲۳	۱۸/۷	کاملاً موافق
۵۴/۶	۵۵/۳	۵۵/۸	۵۵/۸	۵۸/۱	۵۲/۵	۵۳/۵	موافق
۲۲/۴	۱۹/۶	۲۲/۵	۲۰/۲	۱۹/۱	۱۹/۵	۲۳/۳	مخالف
۵/۴	۴/۱	۵/۲	۳/۹	۴/۷	۵/۱	۴/۵	کاملاً مخالف
۱۹/۸۲۶		۲۶/۵۰۶					آماره
۰/۰۰۰		۰/۰۰۹					سطح معنی‌داری

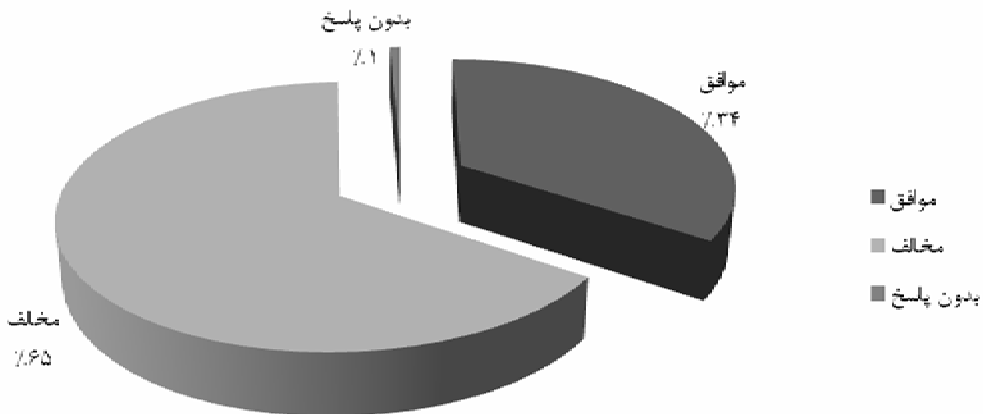
ضریب همبستگی	وی کرامرز = ۰/۰۴۰	وی کرامرز = ۰/۰۵۹
--------------	-------------------	-------------------

آخرین گویه در این زمینه عبارت است از اینکه “به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم.” که ۳۴ درصد با آن موافق و کاملاً موافق و ۶۵ درصد مخالف و کاملاً مخالف هستند. رابطه بین جنسیت با عبارت فوق معنادار نیست. رابطه بین سن و عبارت فوق نیز معنادار نیست. با افزایش تحصیلات موافقت کاهش و مخالفت افزایش می‌یابد. خانه‌دارها بیشتر از بقیه و دانشجویان کمتر از بقیه با عبارت مذکور موافق‌اند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.^۱

جدول ۳۲۱ - ۸. به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم.

جمع	بدون پاسخ	کاملاً مخالف	مخالف	موافق	کاملاً موافق	تعداد
۵۹۶۹	۷۹	۱۱۴۹	۲۶۹۳	۱۵۱۱	۵۳۷	
۱۰۰	۱/۳	۱۹/۲	۴۵/۱	۲۵/۳	۹	درصد

نمودار ۱۰۸ - ۸. به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم.

¹ $\chi^2 = 1.784, sig$

جدول ۳۲۲ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم." بر حسب تحصیلات

میزان تحصیلات			متغیر نگرش
کاردانی و بالاتر	دیپلم	زیردیپلم	
۸	۸/۸	۱۰/۸	کاملاً موافق
۲۳/۲	۲۵/۷	۲۸/۷	موافق
۴۶/۷	۴۵/۲	۴۵/۱	مخالف
۲۲/۱	۲۰/۳	۱۵/۴	کاملاً مخالف
۴۱/۶۸۰			آماره
۰/۰۰۰			سطح معنی‌داری
۰/۰۷۱ = کندال تاو سی			ضریب همبستگی

جدول ۳۲۳ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویه "به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم." بر حسب نوع فعالیت

نوع فعالیت					متغیر نگرش
خانه‌دار	شاغل	بیکار	دانشجو	دانش‌آموز	
۹	۹/۷	۸/۹	۸/۸	۹/۶	کاملاً موافق
۳۱/۱	۲۷/۴	۲۵/۱	۲۲/۶	۲۴/۸	موافق
۴۴/۱	۴۳/۵	۴۵/۷	۴۶/۹	۴۷/۵	مخالف
۱۵/۹	۱۹/۴	۲۰/۳	۲۱/۶	۱۸/۱	کاملاً مخالف
۲۷/۸۸۲					آماره
۰/۰۰۶					سطح معنی‌داری
۰/۰۴۱ = وی کرامرز					ضریب همبستگی

۸-۱. فرانگاہ بُعد سیاسی

برای سنجش بُعد هویت سیاسی پاسخگویان از ۳ گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست‌آمده و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به شرح جداول زیر است. لازم است ذکر شود که بین جنسیت و هویت سیاسی رابطه معناداری وجود ندارد.

مقدار F و سطح معناداری به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که با افزایش سن، میانگین هویت سیاسی نیز افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش تحصیلات، هویت سیاسی افراد افزایش می‌یابد. دانشجویان بیشترین هویت سیاسی و خانه‌داران کمترین میزان را دارند.

کتاب اول - فصل هشتم: هویت سیاسی

مقدار t و سطح معناداری به دست آمده نشان می‌دهد که افراد با وضع اقتصادی بالا با میانگین بیشتری نسبت به افراد وضع اقتصادی پایین، هویت سیاسی بالاتری دارند.

جدول ۳۲۴ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی بر حسب سن پاسخگویان

گروه سنی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱۵ تا ۱۹ سال	۱۶۷۰	۸/۲۳	۱/۵۶۸	۶/۷۵۲	۵۷۲۸	۰/۰۰۱
۲۰ تا ۲۴ سال	۲۴۰۹	۸/۳۷	۱/۵۸۲			
۲۵ تا ۲۹ سال	۱۶۵۲	۸/۴۲	۱/۵۷۳			

جدول ۳۲۵ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی بر حسب تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
زیردیپلم	۱۵۸۴	۸/۰۳	۱/۵۵۸	۶۳/۶۱۶	۵۷۲۵	۰/۰۰۰
دیپلم	۲۱۷۷	۸/۳۳	۱/۵۵۷			
دانشگاهی	۱۹۶۷	۸/۶۲	۱/۵۷۱			

جدول ۳۲۶ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی بر حسب نوع فعالیت پاسخگویان

نوع فعالیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون F	درجه آزادی	سطح معنی داری
دانش آموز	۱۲۴۱	۸/۲۰	۱/۵۷۳	۱۵/۶۳۸	۵۵۳۳	۰/۰۰۰
دانشجو	۱۲۶۷	۸/۵۷	۱/۵۸۱			
بیکار	۱۰۵۴	۸/۳۴	۱/۵۴۴			
شاغل	۱۳۰۷	۸/۴۰	۱/۵۹۳			
خانه‌دار	۶۶۹	۸/۰۴	۱/۴۷۵			

جدول ۳۲۷ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی بر حسب وضعیت اقتصادی پاسخگویان

وضع اقتصادی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	درجه آزادی	سطح معنی داری
بالا	۳۴۷۱	۸/۳۹۷۹	۱/۵۷۷۹۰	۲/۹۰۰	۵۶۹۲	۰/۰۰۴
پایین	۲۲۲۳	۸/۲۷۳۵	۱/۵۷۹۲۵			

فصل نهم: نتیجه‌گیری

۹-۱. بُعد اعتقادی

برای سنجش بُعد اعتقادی پاسخگویان از هفده گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج این آزمون به این شرح است. این توضیح لازم است که بین متغیرهای سن، وضع اقتصادی و بُعد اعتقادی رابطه معناداری وجود ندارد. زنان بیش از مردان مذهبی هستند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با بُعد اعتقادی پاسخگویان افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی نسبت به مسائل اعتقادی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد اعتقادی متعلق به خانه‌دارها است.

۹-۲. بُعد مناسکی

برای سنجش بُعد مناسکی پاسخگویان از نوزده گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین سن و وضع اقتصادی با بُعد مناسکی معنادار نبوده است. موافقت زنان با بُعد مناسکی بیشتر از مردان بوده است. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی با گویه‌های بُعد مناسکی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد مناسکی متعلق به گروه شاغلان بوده است.

۹-۳. بُعد پیامدی

برای سنجش بُعد پیامدی پاسخگویان از چهارده گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. بین وضع اقتصادی و بُعد پیامدی رابطه معناداری نبوده است. زنان بیش از مردان به بُعد پیامدی اشاره کرده‌اند. ۲۰ تا ۲۴ ساله‌ها بیش از دیگران با مسائل پیامدی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت در بُعد پیامدی متعلق به پاسخگویان در گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ سال است. با افزایش تحصیلات، میزان موافقت با بُعد پیامدی پاسخگویان افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر گروه‌های شغلی با بُعد پیامدی موافقت دارند. همچنین کمترین میزان موافقت متعلق به خانه‌دارها است.

۹-۴. بُعد عاطفی یا تجربی

برای سنجش بُعد عاطفی یا تجربی پاسخگویان از هفت گویه چهارگزینه‌ای استفاده شده است که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین سن، وضع اقتصادی و بُعد عاطفی معنادار نبوده است. زنان بیش از مردان به بُعد عاطفی اشاره کرده‌اند. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با این بُعد افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از سایر افراد با بُعد عاطفی موافق‌اند. همچنین کمترین میزان موافقت متعلق به بیکاران است.

۹-۵. پیش‌بینی وضعیت مذهبی جوانان در آینده

سؤال شد که "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد شد." که ۲۵ درصد گفتند بیشتر می‌شود، ۵۴ درصد گفتند کمتر می‌شود و ۲۱ درصد گفتند فرقی نمی‌کند. بین نظر زنان و مردان در مورد وضعیت مذهبی در آینده تفاوت معناداری وجود دارد. بدین صورت که مردان بیش از زنان به بیشتر شدن بُعد مذهبی اشاره کرده‌اند و زنان بیش از مردان معتقدند که کمتر می‌شود. همچنین مردان بیش از زنان معتقدند که فرقی نخواهد کرد. بین سن پاسخگویان و عبارت فوق رابطه معناداری وجود ندارد. با افزایش تحصیلات میزان موافقت با این بُعد کاهش و گزینه "کمتر می‌شود" افزایش می‌یابد؛ اما گزینه "فرقی نمی‌کند" کاهش می‌یابد. دانش‌آموزان بیش از دیگران معتقدند که گرایش جوانان به مذهب بیشتر می‌شود، اما دانشجویان کمتر از بقیه معتقدند که گرایش جوانان به امور مذهبی در پنج سال آینده بیشتر می‌شود و همین گروه بیش از دیگران معتقدند که کمتر می‌شود. افراد بیکار در جستجوی کار بیش از بقیه معتقدند که فرقی نخواهد کرد. افراد با وضع اقتصادی بالا اعتقاد دارند گرایش جوانان به امور مذهبی در پنج سال آینده بیشتر می‌شود. اما افراد با وضع اقتصادی پایین معتقدند گرایش جوانان به امور مذهبی در پنج سال آینده کمتر می‌شود یا فرقی نمی‌کند.

۹-۶. هویت دینی

برای سنجش هویت دینی پاسخگویان از تجمیع گویه‌هایی که برای شاخص‌های ابعاد اعتقادی، مناسکی، پیامدی و عاطفی و تجربی که به‌طور جداگانه بررسی شده، استفاده شد که از ترکیب آن متغیر جدیدی به دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، نوع فعالیت و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین وضع اقتصادی و هویت دینی معنادار نیست. زنان نسبت به مردان از هویت دینی بالاتری برخوردارند. هویت دینی افراد ۲۰ تا ۲۴ ساله بیش از دیگران است. با افزایش تحصیلات هویت دینی پاسخگویان افزایش می‌یابد. هویت دینی دانشجویان بیش از سایر مشاغل و هویت دینی خانه‌دارها کمتر از بقیه است.

۹-۷. بُعد هویت ملی

برای سنجش بُعد هویت ملی پاسخگویان از بیست و هشت گویه چهارگزینه‌ای استفاده شد که از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین وضع اقتصادی و بُعد هویت ملی معنادار نیست. زنان در مقایسه با مردان از هویت ملی بالاتری برخوردارند. با افزایش سن، هویت ملی پاسخگویان نیز افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش تحصیلات هویت ملی پاسخگویان افزایش می‌یابد. دانشجویان بیش از دیگران و دانش‌آموزان کمتر از دیگران از هویت ملی برخوردارند.

۹-۸. بُعد فردی

برای سنجش بُعد هویت فردی پاسخگویان از پنج گویه چهارگزینه‌ای استفاده شد که از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین جنسیت و سن و بُعد هویت فردی معنادار نیست. با افزایش تحصیلات، هویت فردی نیز افزایش می‌یابد. شاغلان بیشترین هویت فردی و بیکاران کمترین میزان را دارند. افراد با وضع اقتصادی بالا با میانگین بیشتری نسبت به افراد با وضع اقتصادی پایین دارای هویت فردی بالاتری هستند.

۹-۹. بُعد شغلی

برای سنجش بُعد هویت شغلی پاسخگویان از سه گویه چهارگزینه‌ای استفاده شد که از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. به‌جز وضع اقتصادی، در بقیه موارد رابطه معناداری وجود ندارد. افراد با وضع اقتصادی بالا با میانگین بیشتری نسبت به افراد با وضع اقتصادی پایین هویت شغلی بالاتری دارند.

۹-۱۰. هویت جنسی

این بُعد فقط با یک پرسش ارزیابی شد و آن اینکه "اغلب آرزو می‌کنم که ای‌کاش از جنس مخالف بودم." که جواب‌های به‌دست‌آمده چنین است: ۲۰ درصد موافق و کاملاً موافق و ۷۹ درصد مخالف و کاملاً مخالف. بین زنان و مردان و اینکه "ای‌کاش از جنس مخالف بودم" تفاوت معناداری وجود دارد؛ بدین صورت که زنان بیش از مردان با عبارت مذکور موافقت دارند و مردان مخالفت بیشتری دارند یا به عبارتی می‌توان گفت زنان نسبت به مردان از هویت جنسی بالاتری برخوردارند. با افزایش سن، موافقت با عبارت بالا کاهش می‌یابد. به عبارتی هویت جنسی در سنین بالا بیشتر است. با افزایش تحصیلات میزان موافقت کاهش می‌یابد. خانه‌دارها بیشتر از همه و شاغلان کمتر از همه با عبارت بالا موافقت دارند. به عبارتی خانه‌داران هویت جنسی بالاتری و شاغلان کمترین هویت جنسی را دارند. رابطه بین وضعیت اقتصادی و عبارت بالا معنادار نیست.

۹-۱۱. بُعد سیاسی

برای سنجش بُعد هویت سیاسی پاسخگویان از سه گویه چهارگزینه‌ای استفاده شد که از ترکیب آن متغیر جدیدی به‌دست آمد و پس از آن با متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، شغل و وضع اقتصادی مورد آزمون قرار گرفت. رابطه بین جنسیت و هویت سیاسی معناداری وجود ندارد. با افزایش سن میانگین هویت سیاسی نیز افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش تحصیلات، هویت سیاسی افراد افزایش می‌یابد. دانشجویان بیشترین هویت سیاسی و خانه‌داران کمترین میزان را دارند. افراد با وضع اقتصادی بالا با میانگین بیشتری نسبت به افراد با وضع اقتصادی پایین، از هویت سیاسی بالاتری برخوردارند.

فهرست جدول‌ها

جدول ۱ - ۱. سهمیه تعیین شده برای استان.....	۳۵
جدول ۲ - ۱. ابعاد و متغیرهای آنها.....	۳۸
جدول ۳ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب جنسیت.....	۴۵
جدول ۴ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضع تأهل.....	۴۵
جدول ۵ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات.....	۴۵
جدول ۶ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب دین.....	۴۶
جدول ۷ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب سن.....	۴۶
جدول ۸ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات پدر.....	۴۷
جدول ۹ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب تحصیلات مادر.....	۴۷
جدول ۱۰ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضع فعالیت.....	۴۸
جدول ۱۱ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب وضعیت اقتصادی.....	۴۸
جدول ۱۲ - ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب درآمد.....	۴۸
جدول ۱۳ - ۳. تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟.....	۵۰
جدول ۱۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟" برحسب جنسیت و سن.....	۵۰
جدول ۱۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟" برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی.....	۵۱
جدول ۱۶ - ۳. با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود.....	۵۱
جدول ۱۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود." برحسب سن و تحصیلات.....	۵۲
جدول ۱۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود؟" برحسب نوع فعالیت.....	۵۲
جدول ۱۹ - ۳. گاهی اوقات در وجود خدا شک می‌کنم.....	۵۳
جدول ۲۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات به وجود خدا شک می‌کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۵۴
جدول ۲۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی اوقات به وجود خدا شک می‌کنم." برحسب نوع فعالیت.....	۵۴
جدول ۲۲ - ۳. خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند.....	۵۴
جدول ۲۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات.....	۵۵
جدول ۲۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند." برحسب نوع فعالیت.....	۵۵
جدول ۲۵ - ۳. امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است.....	۵۶
جدول ۲۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۵۷
جدول ۲۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است." برحسب نوع فعالیت.....	۵۷
جدول ۲۸ - ۳. گاهی در مورد عقاید مذهبی ام شک می‌کنم.....	۵۷
جدول ۲۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی در مورد عقاید مذهبی ام شک می‌کنم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات.....	۵۸
جدول ۳۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "گاهی در مورد عقاید مذهبی ام شک می‌کنم." برحسب نوع فعالیت.....	۵۸
جدول ۳۱ - ۳. در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود.....	۵۹
جدول ۳۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۶۰
جدول ۳۳ - ۳. پایبند بودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست.....	۶۰
جدول ۳۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "پایبند بودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۶۱
جدول ۳۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "پایبند بودن به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست." برحسب نوع فعالیت.....	۶۱
جدول ۳۶ - ۳. نهی از منکر وظیفه عالمان دینی است نه وظیفه هر کس.....	۶۲
جدول ۳۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "نهی از منکر وظیفه عالمان دینی است نه وظیفه هر کس" برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۶۲
جدول ۳۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "نهی از منکر وظیفه عالمان دینی است نه وظیفه هر کس" برحسب نوع فعالیت.....	۶۳
جدول ۳۹ - ۳. رفت و آمد با کسانی که عقاید غیرمذهبی دارند.....	۶۳
جدول ۴۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۶۴
جدول ۴۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند." برحسب نوع فعالیت.....	۶۴
جدول ۴۲ - ۳. پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند.....	۶۵
جدول ۴۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند." برحسب جنسیت و تحصیلات.....	۶۵
جدول ۴۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند." برحسب نوع فعالیت.....	۶۶
جدول ۴۵ - ۳. هر کس نتیجه اعمال خود را در روز قیامت می‌بیند.....	۶۶

- جدول ۴۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هر کس نتیجه اعمال خود را در روز قیامت می بیند." برحسب جنسیت، سن و وضعیت اقتصادی..... ۶۷
- جدول ۴۷ - ۳. با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست..... ۶۷
- جدول ۴۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۶۸
- جدول ۴۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "با پیشرفت علم نیاز چندانی به اعتقادات دینی نیست." برحسب نوع فعالیت..... ۶۸
- جدول ۵۰ - ۳. انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می تواند به سعادت برسد..... ۶۹
- جدول ۵۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می تواند به سعادت برسد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۷۰
- جدول ۵۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می تواند به سعادت برسد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۷۰
- جدول ۵۳ - ۳. اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی بندوباری در جامعه می شود..... ۷۱
- جدول ۵۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی بندوباری در جامعه می شود." برحسب سن و تحصیلات..... ۷۱
- جدول ۵۵ - ۳. تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می افتد..... ۷۲
- جدول ۵۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می افتد" برحسب سن و تحصیلات..... ۷۲
- جدول ۵۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره "تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می افتد." برحسب نوع فعالیت..... ۷۴
- جدول ۵۸ - ۳. هدایت و گمراهی انسان ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است..... ۷۴
- جدول ۵۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هدایت و گمراهی انسان ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است." برحسب سن و تحصیلات..... ۷۵
- جدول ۶۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هدایت و گمراهی انسان ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است." برحسب نوع فعالیت..... ۷۵
- جدول ۶۱ - ۳. تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است..... ۷۶
- جدول ۶۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است." برحسب جنسیت و سن..... ۷۷
- جدول ۶۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است." برحسب نوع فعالیت..... ۷۷
- جدول ۶۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی برحسب جنسیت پاسخگویان..... ۷۸
- جدول ۶۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۷۸
- جدول ۶۶ - ۳. مقایسه میانگین بُعد اعتقادی برحسب شغل پاسخگویان..... ۷۸
- جدول ۶۷ - ۳. وضعیت نماز خواندن..... ۷۹
- جدول ۶۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "وضعیت نماز خواندن" برحسب جنسیت و سن..... ۸۰
- جدول ۶۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "وضعیت نماز خواندن" برحسب تحصیلات..... ۸۰
- جدول ۷۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "وضعیت نماز خواندن" برحسب نوع فعالیت..... ۸۰
- جدول ۷۱ - ۳. هر چند وقت یکبار از خدا می خواهید به شما کمک کند؟..... ۸۱
- جدول ۷۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هر چند وقت یکبار از خدا می خواهید به شما کمک کند؟" برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۸۱
- جدول ۷۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "هر چند وقت یکبار از خدا می خواهید به شما کمک کند؟" برحسب نوع فعالیت..... ۸۲
- جدول ۷۴ - ۳. اگر بتوانم نماز را در مسجد می خوانم؟..... ۸۲
- جدول ۷۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر بتوانم نماز را در مسجد می خوانم" برحسب جنسیت و سن..... ۸۳
- جدول ۷۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر بتوانم نماز را در مسجد می خوانم." برحسب نوع فعالیت..... ۸۳
- جدول ۷۷ - ۳. به نظر من فرقی نمی کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد..... ۸۴
- جدول ۷۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "به نظر من فرقی نمی کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد" برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۸۵
- جدول ۷۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "به نظر من فرقی نمی کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد" برحسب نوع فعالیت..... ۸۵
- جدول ۸۰ - ۳. گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی خوانم..... ۸۶
- جدول ۸۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی خوانم." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۸۶
- جدول ۸۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی خوانم." برحسب نوع فعالیت..... ۸۷
- جدول ۸۳ - ۳. اگر مشکلی داشته باشم نماز می خوانم..... ۸۷
- جدول ۸۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر مشکلی داشته باشم نماز می خوانم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۸۸
- جدول ۸۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر مشکلی داشته باشم نماز می خوانم." برحسب نوع فعالیت..... ۸۸
- جدول ۸۶ - ۳. صدقه باعث دفع بلا می شود..... ۸۹
- جدول ۸۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "صدقه باعث دفع بلا می شود." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۸۹
- جدول ۸۸ - ۳. نذر کردن در حل مشکل انسان مؤثر است..... ۹۰
- جدول ۸۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "نذر کردن در حل مشکل انسان مؤثر است." برحسب جنسیت..... ۹۱
- جدول ۹۰ - ۳. دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد..... ۹۲
- جدول ۹۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۹۲
- جدول ۹۲ - ۳. بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد..... ۹۳
- جدول ۹۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد." برحسب تحصیلات..... ۹۳
- جدول ۹۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد." برحسب نوع فعالیت..... ۹۴

- جدول ۹۵ - ۳. هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد..... ۹۴
- جدول ۹۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۹۵
- جدول ۹۷ - ۳. با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد..... ۹۶
- جدول ۹۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۹۶
- جدول ۹۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۹۷
- جدول ۱۰۰ - ۳. نمازخواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود..... ۹۷
- جدول ۱۰۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "نمازخواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود." برحسب جنسیت..... ۹۸
- جدول ۱۰۲ - ۳. در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم..... ۹۹
- جدول ۱۰۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم" برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۹۹
- جدول ۱۰۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه گرفت." برحسب نوع فعالیت..... ۱۰۰
- جدول ۱۰۵ - ۳. به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود..... ۱۰۰
- جدول ۱۰۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود." برحسب تحصیلات..... ۱۰۱
- جدول ۱۰۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۱۰۱
- جدول ۱۰۸ - ۳. به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد..... ۱۰۲
- جدول ۱۰۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۰۳
- جدول ۱۱۰ - ۳. کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست..... ۱۰۳
- جدول ۱۱۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست." برحسب جنسیت و نوع فعالیت..... ۱۰۴
- جدول ۱۱۲ - ۳. بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود..... ۱۰۵
- جدول ۱۱۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۰۵
- جدول ۱۱۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود." برحسب نوع فعالیت..... ۱۰۶
- جدول ۱۱۵ - ۳. از انجام‌دادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم..... ۱۰۶
- جدول ۱۱۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از انجام‌دادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۰۷
- جدول ۱۱۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از انجام‌دادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۰۸
- جدول ۱۱۸ - ۱۱۸ چون فایده نمازخواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم..... ۱۰۸
- جدول ۱۱۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "چون فایده نمازخواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۰۹
- جدول ۱۲۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "چون فایده نمازخواندن برایم مشخص نیست نماز نمی‌خوانم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۰۹
- جدول ۱۲۱ - ۳. دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد..... ۱۱۰
- جدول ۱۲۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۱۱
- جدول ۱۲۳ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی برحسب جنسیت پاسخگویان..... ۱۱۱
- جدول ۱۲۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۱۱۲
- جدول ۱۲۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد مناسکی برحسب شغل پاسخگویان..... ۱۱۲
- جدول ۱۲۶ - ۳. مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند..... ۱۱۳
- جدول ۱۲۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۱۴
- جدول ۱۲۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۱۱۴
- جدول ۱۲۹ - ۳. یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است..... ۱۱۵
- جدول ۱۳۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است." برحسب سن و تحصیلات..... ۱۱۵
- جدول ۱۳۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است." برحسب نوع فعالیت..... ۱۱۶
- جدول ۱۳۲ - ۳. مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است..... ۱۱۶
- جدول ۱۳۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۱۷
- جدول ۱۳۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۱۱۷
- جدول ۱۳۵ - ۳. دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود..... ۱۱۸
- جدول ۱۳۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۱۹
- جدول ۱۳۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود." برحسب نوع فعالیت..... ۱۱۹
- جدول ۱۳۸ - ۳. مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست..... ۱۲۰
- جدول ۱۳۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست" برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۲۰
- جدول ۱۴۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست." برحسب نوع فعالیت..... ۱۲۱
- جدول ۱۴۱ - ۳. دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود..... ۱۲۱
- جدول ۱۴۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۲۲
- جدول ۱۴۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دینداری دست‌وپای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود." برحسب نوع فعالیت..... ۱۲۲

- جدول ۱۴۴ - ۳. انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند. ....
- جدول ۱۴۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۴۶ - ۳. به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم. ....
- جدول ۱۴۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۴۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۴۹ - ۳. در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد. ....
- جدول ۱۵۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۵۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۵۲ - ۳. امروز علم در همه زمینه‌ها به‌حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم. ....
- جدول ۱۵۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امروز علم در همه زمینه‌ها به‌حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۵۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "امروز علم در همه زمینه‌ها به‌حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۵۵ - ۳. دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است. ....
- جدول ۱۵۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است." برحسب جنسیت. ....
- جدول ۱۵۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی. ....
- جدول ۱۵۸ - ۳. ضرورتی ندارد در همه زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم. ....
- جدول ۱۵۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "ضرورتی ندارد در همه زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۶۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "ضرورتی ندارد در همه زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۶۱ - ۳. مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد. ....
- جدول ۱۶۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۶۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۶۴ - ۳. دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد. ....
- جدول ۱۶۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ....
- جدول ۱۶۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی. ....
- جدول ۱۶۷ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب جنسیت پاسخگویان. ....
- جدول ۱۶۸ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب سن پاسخگویان. ....
- جدول ۱۶۹ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب تحصیلات پاسخگویان. ....
- جدول ۱۷۰ - ۳. مقایسه میانگین بُعد پیامدی برحسب شغل پاسخگویان. ....
- جدول ۱۷۱ - ۳. هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید؟. ....
- جدول ۱۷۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ....
- جدول ۱۷۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۷۴ - ۳. بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است. ....
- جدول ۱۷۵ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ....
- جدول ۱۷۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۷۷ - ۳. هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد. ....
- جدول ۱۷۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۷۹ - ۳. از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم. ....
- جدول ۱۸۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۸۱ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۸۲ - ۳. انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند. ....
- جدول ۱۸۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ....
- جدول ۱۸۴ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۸۵ - ۳. با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند. ....
- جدول ۱۸۶ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ....
- جدول ۱۸۷ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند." برحسب نوع فعالیت. ....
- جدول ۱۸۸ - ۳. یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند. ....
- جدول ۱۸۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند." برحسب جنسیت و تحصیلات. ....
- جدول ۱۹۰ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند." برحسب نوع فعالیت. ....

- جدول ۱۹۱ - ۳. انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند. ۱۴۹
- جدول ۱۹۲ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند." برحسب جنسیت و سن. ۱۵۰
- جدول ۱۹۳ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند." برحسب نوع فعالیت. ۱۵۰
- جدول ۱۹۴ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی برحسب جنسیت پاسخگویان. ۱۵۱
- جدول ۱۹۵ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی بر حسب تحصیلات پاسخگویان. ۱۵۱
- جدول ۱۹۶ - ۳. مقایسه میانگین بُعد عاطفی یا تجربی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان. ۱۵۱
- جدول ۱۹۷ - ۳. گرایش جوانان ما به امور مذهبی در پنج سال آینده. ۱۵۲
- جدول ۱۹۸ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد بود؟" برحسب جنسیت و تحصیلات. ۱۵۳
- جدول ۱۹۹ - ۳. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنید گرایش جوانان جامعه ما در پنج سال آینده به امور مذهبی چگونه خواهد بود؟" برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی. ۱۵۳
- جدول ۲۰۰ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب جنسیت پاسخگویان. ۱۵۴
- جدول ۲۰۱ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب سن پاسخگویان. ۱۵۴
- جدول ۲۰۲ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب تحصیلات پاسخگویان. ۱۵۴
- جدول ۲۰۳ - ۳. مقایسه میانگین بُعد هویت دینی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان. ۱۵۵
- جدول ۲۰۴ - ۴. از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم. ۱۵۶
- جدول ۲۰۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۵۷
- جدول ۲۰۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی. ۱۵۷
- جدول ۲۰۷ - ۴. فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند. ۱۵۸
- جدول ۲۰۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند." برحسب جنسیت. ۱۵۸
- جدول ۲۰۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی. ۱۵۹
- جدول ۲۱۰ - ۴. کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم. ۱۵۹
- جدول ۲۱۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۶۰
- جدول ۲۱۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم." برحسب نوع فعالیت. ۱۶۰
- جدول ۲۱۳ - ۴. اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم. ۱۶۱
- جدول ۲۱۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۶۲
- جدول ۲۱۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم." برحسب نوع فعالیت. ۱۶۲
- جدول ۲۱۶ - ۴. از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم. ۱۶۳
- جدول ۲۱۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم." برحسب سن و تحصیلات. ۱۶۳
- جدول ۲۱۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم." برحسب نوع فعالیت. ۱۶۴
- جدول ۲۱۹ - ۴. بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم. ۱۶۴
- جدول ۲۲۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ۱۶۵
- جدول ۲۲۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم." برحسب نوع فعالیت. ۱۶۵
- جدول ۲۲۲ - ۴. به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند. ۱۶۷
- جدول ۲۲۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۶۷
- جدول ۲۲۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند." برحسب نوع فعالیت. ۱۶۸
- جدول ۲۲۵ - ۴. فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است. ۱۶۸
- جدول ۲۲۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۶۹
- جدول ۲۲۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است." برحسب نوع فعالیت. ۱۷۰
- جدول ۲۲۸ - ۴. من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم. ۱۷۰
- جدول ۲۲۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ۱۷۱
- جدول ۲۳۰ - ۴. علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم. ۱۷۲
- جدول ۲۳۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۷۲
- جدول ۲۳۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "علاقه من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم." برحسب نوع فعالیت. ۱۷۳
- جدول ۲۳۳ - ۴. تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد. ۱۷۳
- جدول ۲۳۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات. ۱۷۴
- جدول ۲۳۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد." برحسب نوع فعالیت. ۱۷۴
- جدول ۲۳۶ - ۴. در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم. ۱۷۵
- جدول ۲۳۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم." برحسب جنسیت و تحصیلات. ۱۷۶

- جدول ۲۳۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۷۶
- جدول ۲۳۹ - ۴. من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت افتخار می کنم..... ۱۷۷
- جدول ۲۴۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت افتخار می کنم." بر حسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۷۷
- جدول ۲۴۱ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من نسبت به هزاران سال پیشینه تاریخی ملت افتخار می کنم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۷۸
- جدول ۲۴۲ - ۴. برافراشته شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان های ورزشی احساسات مرا برمی انگیزد..... ۱۷۸
- جدول ۲۴۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "برافراشته شدن پرچم جمهوری اسلام می ایران در میدان های ورزشی احساسات مرا برمی انگیزد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۷۹
- جدول ۲۴۴ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "برافراشته شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان های ورزشی احساسات مرا برمی انگیزد." برحسب نوع فعالیت..... ۱۷۹
- جدول ۲۴۵ - ۴. جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم..... ۱۸۰
- جدول ۲۴۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم." برحسب جنسیت و سن..... ۱۸۱
- جدول ۲۴۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۸۱
- جدول ۲۴۸ - ۴. در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم..... ۱۸۲
- جدول ۲۴۹ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۸۲
- جدول ۲۵۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۸۳
- جدول ۲۵۱ - ۴. مشکلات و درگیری های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست..... ۱۸۳
- جدول ۲۵۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "مشکلات و درگیری های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست." برحسب جنسیت..... ۱۸۴
- جدول ۲۵۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "مشکلات و درگیری های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست." برحسب نوع فعالیت..... ۱۸۴
- جدول ۲۵۴ - ۴. من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی کنم..... ۱۸۵
- جدول ۲۵۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی کنم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۸۵
- جدول ۲۵۶ - ۴. تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است..... ۱۸۶
- جدول ۲۵۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۸۷
- جدول ۲۵۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است." برحسب نوع فعالیت..... ۱۸۷
- جدول ۲۵۹ - ۴. افتخار می کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است..... ۱۸۷
- جدول ۲۶۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "افتخار می کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۸۸
- جدول ۲۶۱ - ۴. موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم..... ۱۹۰
- جدول ۲۶۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۹۰
- جدول ۲۶۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۹۱
- جدول ۲۶۴ - ۴. در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی آید انجام دهم..... ۱۹۲
- جدول ۲۶۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی آید انجام دهم." برحسب جنسیت و سن..... ۱۹۲
- جدول ۲۶۶ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در مقابل تجاوز به کشورم حاضرم هر کاری که از دستم برمی آید انجام دهم." برحسب نوع فعالیت..... ۱۹۳
- جدول ۲۶۷ - ۴. ایرانیان مردم راستگویی نیستند..... ۱۹۳
- جدول ۲۶۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "ایرانیان مردم راستگویی نیستند." برحسب جنسیت..... ۱۹۴
- جدول ۲۶۹ - ۴. شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می آورد..... ۱۹۴
- جدول ۲۷۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می آورد." برحسب تحصیلات..... ۱۹۵
- جدول ۲۷۱ - ۴. من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می دهم..... ۱۹۶
- جدول ۲۷۲ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می دهم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۱۹۶
- جدول ۲۷۳ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می دهم." برحسب وضعیت اقتصادی..... ۱۹۷
- جدول ۲۷۴ - ۴. به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد..... ۱۹۷
- جدول ۲۷۵ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۹۸
- جدول ۲۷۶ - ۴. در هر جای دنیا که باشم به ایرانی بودن خود افتخار می کنم..... ۱۹۸
- جدول ۲۷۷ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هر جای دنیا که باشم به ایرانی بودن خود افتخار می کنم." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۱۹۹
- جدول ۲۷۸ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "در هر جای دنیا که باشم به ایرانی بودن خود افتخار می کنم." برحسب وضعیت اقتصادی..... ۱۹۹
- جدول ۲۷۹ - ۴. یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می کنند..... ۲۰۰
- جدول ۲۸۰ - ۴. نظر پاسخگویان درباره گویه "یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می کنند." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۲۰۱
- جدول ۲۸۱ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب جنسیت پاسخگویان..... ۲۰۱
- جدول ۲۸۲ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب سن پاسخگویان..... ۲۰۱
- جدول ۲۸۳ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۲۰۲
- جدول ۲۸۴ - ۴. مقایسه میانگین هویت ملی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان..... ۲۰۲
- جدول ۲۸۵ - ۵. اغلب آرزو می کنم که ای کاش فرد دیگری می بودم..... ۲۰۳

- جدول ۲۸۶ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۲۰۴
- جدول ۲۸۷ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۰۴
- جدول ۲۸۸ - ۵. اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم..... ۲۰۴
- جدول ۲۸۹ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۲۰۵
- جدول ۲۹۰ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم." برحسب نوع فعالیت..... ۲۰۵
- جدول ۲۹۱ - ۵. در مجموع از خود راضی هستم..... ۲۰۶
- جدول ۲۹۲ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "در مجموع از خود راضی هستم." برحسب تحصیلات..... ۲۰۷
- جدول ۲۹۳ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "در مجموع از خود راضی هستم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۰۷
- جدول ۲۹۴ - ۵. توانایی و استعداد خود را می‌شناسم..... ۲۰۷
- جدول ۲۹۵ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "توانایی و استعداد خود را می‌شناسم." برحسب تحصیلات..... ۲۰۸
- جدول ۲۹۶ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "توانایی و استعداد خود را می‌شناسم." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۰۸
- جدول ۲۹۷ - ۵. از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم..... ۲۰۹
- جدول ۲۹۸ - ۵. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم." برحسب وضعیت اقتصادی..... ۲۱۰
- جدول ۲۹۹ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۲۱۰
- جدول ۳۰۰ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان..... ۲۱۱
- جدول ۳۰۱ - ۵. مقایسه میانگین هویت فردی برحسب وضع اقتصادی پاسخگویان..... ۲۱۱
- جدول ۳۰۲ - ۶. اگر کسی به شغل من بی‌احترامی کند انگار به خود من بی‌حرمتی کرده است..... ۲۱۲
- جدول ۳۰۳ - ۶. با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام..... ۲۱۳
- جدول ۳۰۴ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام." برحسب سن..... ۲۱۳
- جدول ۳۰۵ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۱۴
- جدول ۳۰۶ - ۶. امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که انسان با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد..... ۲۱۴
- جدول ۳۰۷ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که آدم با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد." برحسب جنسیت و تحصیلات..... ۲۱۵
- جدول ۳۰۸ - ۶. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن‌قدر خوب نیست که آدم با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۱۵
- جدول ۳۰۹ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۲۱۶
- جدول ۳۱۰ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان..... ۲۱۶
- جدول ۳۱۱ - ۶. مقایسه میانگین هویت شغلی برحسب وضعیت اقتصادی پاسخگویان..... ۲۱۶
- جدول ۳۱۲ - ۷. اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم..... ۲۱۷
- جدول ۳۱۳ - ۷. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم." برحسب جنسیت، سن و تحصیلات..... ۲۱۸
- جدول ۳۱۴ - ۷. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم." برحسب نوع فعالیت..... ۲۱۸
- جدول ۳۱۵ - ۸. اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند..... ۲۱۹
- جدول ۳۱۶ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند." برحسب سن و تحصیلات..... ۲۲۰
- جدول ۳۱۷ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند." برحسب نوع فعالیت..... ۲۲۰
- جدول ۳۱۸ - ۸. بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به‌خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست..... ۲۲۰
- جدول ۳۱۹ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به‌خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست." برحسب تحصیلات..... ۲۲۱
- جدول ۳۲۰ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به‌خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست." برحسب نوع فعالیت و وضعیت اقتصادی..... ۲۲۱
- جدول ۳۲۱ - ۸. به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم..... ۲۲۲
- جدول ۳۲۲ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم." برحسب تحصیلات..... ۲۲۳
- جدول ۳۲۳ - ۸. نظر پاسخگویان درباره گویۀ "به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم." برحسب نوع فعالیت..... ۲۲۳
- جدول ۳۲۴ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی برحسب سن پاسخگویان..... ۲۲۴
- جدول ۳۲۵ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی برحسب تحصیلات پاسخگویان..... ۲۲۴
- جدول ۳۲۶ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی برحسب نوع فعالیت پاسخگویان..... ۲۲۴
- جدول ۳۲۷ - ۸. مقایسه میانگین هویت سیاسی برحسب وضعیت اقتصادی پاسخگویان..... ۲۲۴

فهرست نمودارها

- نمودار ۱ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب جنسیت ۳۹
- نمودار ۲ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب گروه‌های سنی ۴۰
- نمودار ۳ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب گروه‌های تحصیلی ۴۱
- نمودار ۴ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب وضع تأهل ۴۱
- نمودار ۵ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب وضع فعالیت ۴۲
- نمودار ۶ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب وضع اقتصادی ۴۳
- نمودار ۷ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب دین و مذهب ۴۳
- نمودار ۸ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب تحصیلات پدر ۴۴
- نمودار ۹ - ۲. نسبت پاسخگویان برحسب تحصیلات مادر ۴۴
- نمودار ۱۰ - ۳. تا چه اندازه خود را فردی مذهبی می‌دانید؟ ۵۰
- نمودار ۱۱ - ۳. با مرگ انسان همه چیز تمام می‌شود. ۵۲
- نمودار ۱۲ - ۳. گاهی اوقات در وجود خدا شک می‌کنم. ۵۳
- نمودار ۱۳ - ۳. خداوند ناظر اعمال ما است و کارهای نیک و بد ما را می‌بیند. ۵۵
- نمودار ۱۴ - ۳. امر به معروف و نهی از منکر برای اصلاح امور جامعه واجب است. ۵۶
- نمودار ۱۵ - ۳. گاهی در مورد عقاید مذهبی ام شک می‌کنم. ۵۸
- نمودار ۱۶ - ۳. در روز قیامت به اعمال و رفتار ما رسیدگی می‌شود. ۵۹
- نمودار ۱۷ - ۳. پایبندی به عقاید مذهبی چندان برای من مهم نیست. ۶۱
- نمودار ۱۸ - ۳. نهی از منکر وظیفه عالمان دینی است نه وظیفه هر کس. ۶۲
- نمودار ۱۹ - ۳. رفت و آمد با کسانی که عقاید غیر مذهبی دارند. ۶۴
- نمودار ۲۰ - ۳. پایبندی به اخلاقیات می‌تواند انسان را از دین بی‌نیاز کند. ۶۵
- نمودار ۲۱ - ۳. با پیشرفت علم نیاز چندان به اعتقادات دینی نیست. ۶۸
- نمودار ۲۲ - ۳. انسان بدون استفاده از دستورات پیامبر هم می‌تواند به سعادت برسد. ۶۹
- نمودار ۲۳ - ۳. اجرای درست امر به معروف و نهی از منکر مانع بروز فساد و بی‌بندوباری در جامعه می‌شود. ۷۱
- نمودار ۲۴ - ۳. تلاش و کوشش ما چندان تأثیری در سرنوشت ما ندارد و آنچه را که خداوند بخواهد اتفاق می‌افتد. ۷۲
- نمودار ۲۵ - ۳. هدایت و گمراهی انسان‌ها دست خودشان نیست و از قبل تعیین شده است. ۷۵
- نمودار ۲۶ - ۳. تنها راه نجات بشر پایبندی به اعتقادات دینی است. ۷۶
- نمودار ۲۷ - ۳. اگر بتوانم نماز را در مسجد می‌خوانم؟ ۸۳
- نمودار ۲۸ - ۳. به نظر من فرقی نمی‌کند نماز را در خانه بخوانم یا در مسجد. ۸۴
- نمودار ۲۹ - ۳. گاهی اوقات وقتی خیلی کار دارم نماز نمی‌خوانم. ۸۶
- نمودار ۳۰ - ۳. اگر مشکلی داشته باشم نماز می‌خوانم. ۸۸
- نمودار ۳۱ - ۳. صدقه باعث دفع بلا می‌شود. ۸۹
- نمودار ۳۲ - ۳. نذرکردن در حل مشکل انسان مؤثر است. ۹۱
- نمودار ۳۳ - ۳. دعا و توسل در شفای بیماران تأثیر دارد. ۹۲
- نمودار ۳۴ - ۳. بدون عمل به فرائض دینی خداپرستی مفهومی ندارد. ۹۳
- نمودار ۳۵ - ۳. هیچ عبادتی جای نماز را نمی‌گیرد. ۹۵
- نمودار ۳۶ - ۳. با خدمت به هم‌نوعان می‌توان نماز نخواندن را جبران کرد. ۹۶
- نمودار ۳۷ - ۳. نماز خواندن باعث دوری انسان از اعمال ناپسند می‌شود. ۹۸
- نمودار ۳۸ - ۳. در شرایط دشوار مثل فصل تابستان لازم نیست که همه روزهای ماه رمضان را روزه بگیریم. ۹۹
- نمودار ۳۹ - ۳. به جای رفتن به حج مستحب بهتر است هزینه آن صرف امور خیریه شود. ۱۰۱
- نمودار ۴۰ - ۳. به نظر من در انجام هر کاری با تلاش فردی می‌توان موفق بود و دعاکردن لزومی ندارد. ۱۰۲
- نمودار ۴۱ - ۳. کسی که نماز نمی‌خواند دیندار نیست. ۱۰۴
- نمودار ۴۲ - ۳. بدون پرداخت خمس و زکات هم می‌توان دیندار بود. ۱۰۵
- نمودار ۴۳ - ۳. از انجام ندادن بعضی فرائض دینی احساس گناه می‌کنم. ۱۰۷
- نمودار ۴۴ - ۳. چون فایده نماز خواندن برایم مشخص نیست، نماز نمی‌خوانم. ۱۰۹
- نمودار ۴۵ - ۳. دینداری به قلب پاک است ولو اینکه آدم اعمال مذهبی (نماز و روزه و...) را انجام ندهد. ۱۱۰
- نمودار ۴۶ - ۳. مسلمانان به علت تبعیت از دین عقب مانده‌اند. ۱۱۳

- نمودار ۴۷ - ۳. یافته‌های علمی جدید قوانین و احکام مذهبی را بی‌اعتبار ساخته است. ۱۱۵
- نمودار ۴۸ - ۳. مذهب محدودیت‌های زیادی برای انسان ایجاد کرده است. ۱۱۷
- نمودار ۴۹ - ۳. دین موجب پایبندی بیشتر به ارزش‌های اخلاقی می‌شود. ۱۱۸
- نمودار ۵۰ - ۳. مسئولان حکومتی باید کاردان باشند، مذهبی بودن یا نبودن آنها چندان مهم نیست. ۱۲۰
- نمودار ۵۱ - ۳. دینداری دست‌و‌پای انسان را می‌بندد و مانع پیشرفت می‌شود. ۱۲۲
- نمودار ۵۲ - ۳. انسان‌های دیندار کمتر دچار انحرافات اخلاقی می‌شوند. ۱۲۳
- نمودار ۵۳ - ۳. به هیچ وجه حاضر نیستم با کسانی که تکالیف دینی را انجام نمی‌دهند دوستی کنم. ۱۲۵
- نمودار ۵۴ - ۳. در تابستان که هوا خیلی گرم است نباید نسبت به پوشش بانوان سخت‌گیری کرد. ۱۲۶
- نمودار ۵۵ - ۳. امروز علم در همهٔ زمینه‌ها به‌حدی پیشرفت کرده است که ما دیگر برای حل مشکلات خود به مذهب نیاز نداریم. ۱۲۸
- نمودار ۵۶ - ۳. دین و ایمان یکی از بهترین راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی است. ۱۳۰
- نمودار ۵۷ - ۳. ضرورتی ندارد در همهٔ زمینه‌های زندگی مقید به دین باشیم. ۱۳۱
- نمودار ۵۸ - ۳. مصرف مشروبات الکلی به میزان کم یا به قصد تفریح اشکالی ندارد. ۱۳۳
- نمودار ۵۹ - ۳. دست‌دادن زن با افراد فامیل و دوستان خانوادگی اشکال ندارد. ۱۳۵
- نمودار ۶۰ - ۳. هر چند وقت یک‌بار احساس می‌کنید به خدا نزدیک شده‌اید؟ ۱۳۸
- نمودار ۶۱ - ۳. بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ است. ۱۴۰
- نمودار ۶۲ - ۳. هرگاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد. ۱۴۲
- نمودار ۶۳ - ۳. از اینکه مسلمان هستم به خود می‌بالم. ۱۴۳
- نمودار ۶۴ - ۳. انسان با اعتقاد به دین احساس امنیت می‌کند. ۱۴۵
- نمودار ۶۵ - ۳. با ایمان به خدا انسان در مقابل مشکلات بیشتر ایستادگی می‌کند. ۱۴۶
- نمودار ۶۶ - ۳. یاد خدا باعث می‌شود انسان احساس تنهایی نکند. ۱۴۸
- نمودار ۶۷ - ۳. انسان با ایمان هرگز احساس شکست نمی‌کند. ۱۵۰
- نمودار ۶۸ - ۳. گرایش جوانان ما به امور مذهبی در پنج سال آینده ۱۵۲
- نمودار ۶۹ - ۴. از موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در مسابقات علمی لذت می‌برم. ۱۵۶
- نمودار ۷۰ - ۴. فکر می‌کنم مردم بسیاری از کشورهای دیگر از ما بهترند. ۱۵۸
- نمودار ۷۱ - ۴. کاش در کشوری غیر از ایران به دنیا آمده بودم. ۱۶۰
- نمودار ۷۲ - ۴. اگر بتوانم به خارج از کشور بروم علاقه‌ای برای برگشتن ندارم. ۱۶۱
- نمودار ۷۳ - ۴. از دیدن آثار باستانی کشورم احساس غرور می‌کنم. ۱۶۳
- نمودار ۷۴ - ۴. بعضی وقت‌ها از اینکه در ایران متولد شده‌ام خیلی راضی نیستم. ۱۶۵
- نمودار ۷۵ - ۴. به نظر من چیزی به نام فرهنگ ایرانی وجود ندارد که جوانان ایرانی به آن افتخار کنند. ۱۶۷
- نمودار ۷۶ - ۴. فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ کشورهای پیشرفته عقب مانده است. ۱۶۹
- نمودار ۷۷ - ۴. من به فرهنگ ایرانی بیش از فرهنگ غربی گرایش دارم. ۱۷۱
- نمودار ۷۸ - ۴. علاقهٔ من به کشورم به عملکرد حکومت‌ها بستگی ندارد و در همه حال به آن عشق می‌ورزم. ۱۷۲
- نمودار ۷۹ - ۴. تمدن ایرانی در مواجهه با سایر تمدن‌ها حرف زیادی برای گفتن ندارد. ۱۷۴
- نمودار ۸۰ - ۴. در هیچ شرایطی حاضر نیستم تابعیت کشور دیگری را بپذیرم. ۱۷۵
- نمودار ۸۱ - ۴. من نسبت به هزاران سال پیشینهٔ تاریخی ملت‌م افتخار می‌کنم. ۱۷۷
- نمودار ۸۲ - ۴. برافراشته‌شدن پرچم جمهوری اسلامی ایران در میدان‌های ورزشی احساسات مرا برمی‌انگیزد. ۱۷۹
- نمودار ۸۳ - ۴. جشن ملی نوروز برای من ارزش خاصی دارد و آن را بسیار دوست دارم. ۱۸۰
- نمودار ۸۴ - ۴. در برابر هجوم فرهنگی بیگانگان باید از فرهنگ خود دفاع کنیم. ۱۸۲
- نمودار ۸۵ - ۴. مشکلات و درگیری‌های سیاسی کشورم به هیچ وجه به بیگانگان مربوط نیست. ۱۸۴
- نمودار ۸۶ - ۴. من توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم. ۱۸۵
- نمودار ۸۷ - ۴. تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی برای من ارزشمند است. ۱۸۶
- نمودار ۸۸ - ۴. افتخار می‌کنم که تمدن ایرانی با فرهنگ اسلامی آمیخته است. ۱۸۸
- نمودار ۸۹ - ۴. موسیقی اصیل ایرانی را از سایر انواع موسیقی بیشتر دوست دارم. ۱۹۰
- نمودار ۹۰ - ۴. در مقابل تجاوز به کشورم حاضر هر کاری که از دستم برمی‌آید انجام دهم. ۱۹۲
- نمودار ۹۱ - ۴. ایرانیان مردم راستگویی نیستند. ۱۹۴
- نمودار ۹۲ - ۴. شنیدن سرود جمهوری اسلامی ایران مرا به وجد می‌آورد. ۱۹۵
- نمودار ۹۳ - ۴. من زندگی در ایران را به زندگی در هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم. ۱۹۶
- نمودار ۹۴ - ۴. به نظر من ایرانی بودن چندان افتخاری ندارد. ۱۹۸
- نمودار ۹۵ - ۴. در هر جای دنیا که باشم به ایرانی بودن خود افتخار می‌کنم. ۱۹۹

- نمودار ۹۶ - ۴. یکی از خصوصیات مردم ایران این است که به نیازمندان کمک می‌کنند..... ۲۰۰
- نمودار ۹۷ - ۵. اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش فرد دیگری می‌بودم..... ۲۰۳
- نمودار ۹۸ - ۵. اگر مرتکب خطا شوم به آن اعتراف می‌کنم..... ۲۰۵
- نمودار ۹۹ - ۵. در مجموع از خود راضی هستم..... ۲۰۶
- نمودار ۱۰۰ - ۵. توانایی و استعداد خود را می‌شناسم..... ۲۰۸
- نمودار ۱۰۱ - ۵. از توانمندی‌های کافی برای دستیابی به اهدافم برخوردارم..... ۲۰۹
- نمودار ۱۰۲ - ۶. اگر کسی به شغل من بی‌احترامی کند انگار به خود من بی‌حرمتی کرده است..... ۲۱۲
- نمودار ۱۰۳ - ۶. با بررسی‌هایی که کرده‌ام اکنون می‌دانم چه شغلی برایم مناسب است و برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کرده‌ام..... ۲۱۳
- نمودار ۱۰۴ - ۶. امکانات و حقوق و درآمد شغلی آن قدر خوب نیست که انسان با دلسوزی و جدیت به کار خود بچسبد..... ۲۱۵
- نمودار ۱۰۵ - ۷. اغلب آرزو می‌کنم که ای کاش از جنس مخالف بودم..... ۲۱۷
- نمودار ۱۰۶ - ۸. اعتقادات سیاسی من همان است که خانواده‌ام به من می‌گویند..... ۲۱۹
- نمودار ۱۰۷ - ۸. بارها به عقاید سیاسی خود و دیگران فکر کرده‌ام و اکنون به‌خوبی می‌دانم عقاید سیاسی من چیست..... ۲۲۱
- نمودار ۱۰۸ - ۸. به سیاست و اعتقادات سیاسی اهمیتی نمی‌دهم..... ۲۲۲